ORHAN KEMAL

El Kızı

20. BASKI

ROMAN

ORHAN KEMAL

Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Babası ilk TBMM'de milletvekilliği ve Adalet Bakanlığı yapmış olan Abdülkadir Kemali Bey'dir. Adana'da *Ahali Cumhuriyet Fırkası*'nın kurucusu olan Abdülkadir Kemali Bey daha sonra partisinin kapatılması üzerine ailesiyle birlikte Beyrut'a yerleşti ve Orhan Kemal bu dönemde orta son sınıftaki eğitimini yarıda bıraktı. 1932'de Türkiye'ye geri döndükten sonra, çırçır fabrikalarında işçilik, dokumacılık ve ambar memurluğu yapan Orhan Kemal 1937 yılında evlendi. 1938 yılında, Niğde'de askerlik görevini yaparken Ceza Yasası'nın 94. maddesine muhalefetten yargılanarak beş yıl hüküm giydi. 1940 yılında Bursa Cezaevi'nde Nâzım Hikmet'le tanışması sanat yaşamının önemli dönüm noktalarından biri oldu. 26 Eylül 1943'te serbest kalan Orhan Kemal 1951 yılında İstanbul'a yerleşti. Bu dönemden itibaren geçimini yazarlıkla sağlayan Orhan Kemal, 1966 yılında bir ihbar nedeniyle yeniden tutuklanarak Sultanahmet Cezaevi'ne gönderildi. Otuz beş gün sonra salıverildi. 1968 yılında bu davadan beraat ettikten iki yıl sonra 2 Haziran 1970'te davetli olarak gittiği Sofya'da öldü. İlk şiirlerini Raşit Kemali adıyla *Yedigün*, *Yeni Mecmua* gibi dergilerde yayımlayan Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'in etkisiyle düzyazıya yöneldi. İlk düzyazısı *Balık* adıyla 1940 yılında *Yeni Edebiyat* gazetesinde yayımlandı. İlk öykülerini ise 1942 ve 1943 yıllarında *İkdam* ile *Yurt ve Dünya* dergilerinde yayımlayan Orhan Kemal daha sonra *Varlık*, *Gün*, *Yığın*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yaprak*, *Yeni Başdan*, *Yeditepe*, *Beraber* gibi dergilerde de yer alırken birçok romanı da *Vatan*, *Dünya*, *Ulus*, *Son Havadis* ve *Cumhuriyet* gazeteleri tarafından tefrika edildi. *Kardeş Payı* ile 1958 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan Orhan Kemal, *Önce Ekmek* ile de 1969 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ve TDK Öykü Ödülü'nü kazandı. *72. Koğuş*, *Murtaza*, *Eskici Dükkânı*, *Kardeş Payı* ve *İspinozlar (Yalova Kaymakamı)* adlı yapıtlarını oyunlaştırdı. *72. Koğuş* ile 1967 yılında Ankara Sanatseverler Derneği tarafından en iyi oyun yazarı seçildi. Orhan Kemal'in ailesi tarafından 1972 yılından beri yazarın ölüm yıldönümünde verilmek üzere Orhan Kemal Roman Armağanı düzenlenmektedir. Yapıtları: *Murtaza*, *El Kızı*, *Yalancı Dünya*, *Sokakların Çocuğu*, *Müfettişler Müfettişi*, *Üçkâğıtçı*, *Ekmek Kavgası*, *72. Koğuş*, *Eskici ve Oğulları*, *Cemile*, *Nâzım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, *Bereketli Topraklar Üzerinde*, *Sokaklardan Bir Kız*, *Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Suçlu*, *Dünya Evi*, *Kötü Yol*, *Yağmur Yüklü Bulutlar*, *Kırmızı Küpeler / Babil Kulesi*, *Oyuncu Kadın / Gâvurun Kızı*, *Grev*, *Serseri Milyoner / İki Damla Gözyaşı*, *Gurbet Kuşları*, *Evlerden Biri*, *Kaçak*, *Kanlı Topraklar*, *Arkadaş Islıkları*, *Devlet Kuşu*, *Bir Filiz Vardı*, *Avare Yıllar*, *Sarhoşlar*, *Baba Evi*, *Çamaşırcının Kızı / Küçücük*, *Kardeş Payı*, *Önce Ekmek*, *Tersine Dünya*, *İstanbul'dan Çizgiler*, *Oyunlar 1-2*, *Yazmak Doludizgin* (Günlükler/Şiirler), *Senaryo Tekniği ve Senaryolar*, *Önemli Not!* (Düzyazılar), *Abdülkadir Kemali Bey'in Anıları*, *Yüz Karası*, *Zamana Karşı Orhan Kemal* (Eleştiriler ve Röportajlar), *Uçurum*.

EL KIZI

Orhan Kemal

§

Yayın No **545**

Türkçe Edebiyat **159**

El Kızı
Orhan Kemal

Yayına hazırlayan: Çiğdem Su
Kapak tasarım: Utku Lomlu
Arka kapak fotoğrafi: Ara Güler
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 1960, Orhan Kemal
© 2008; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: 1960, AK Kitabevi
2-14. Basım: 1971-2003, Tekin Yayınevi
15-18. Basım: Şubat 2008-Ağustos 2012 Everest Yayınları
19. Basım: Kasım 2013, Everest Yayınları
20. Basım: Eylül 2015, Everest Yayınları

ISBN: 978 - 975 - 289 - 466 - 2
Sertifika No: 10905

Orhan Kemal Müzesi
Akarsu Caddesi No: 30 Cihangir/İSTANBUL
Tel: (0212) 292 92 45 Faks: (0212) 243 67 82
E-mail: info@orhankemal.org
www.orhankemal.org

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

EL KIZI

1

Şehrin elektrikleri boydan boya yandı.

Müthiş bir fırtına vardı, yer yerinden oynuyordu. Telefon tellerinde melanj, kalabalık simsiyah bulutlarda şimşek, gökgürültüsü. Çocuklar korkunun dehşetinden büyümüş gözleriyle annelerine sarılmış, kopacak kıyamete dair büyüklerinden neler işitmişlerse onu yaşıyorlardı: Kıyameti!

"Herhalde kıyamet de böyle kopacaktı!"

Pervazlarda parçalanan rüzgâr soğuk ve sertti. Derinden derine denizin uğultusu geliyordu. Milyonlar, belki de milyarlarca ton ağırlığındaki karanlık sular kudurmuştu. Limanda demirli vapurlar bile telaştaydı.

Bir ara, liman meyhanesinin kapısı açıldı. Dışarıya önce sigara dumanı yüklü sarı bir ışık vurdu, sonra koca bıyıklı bir balıkçı rei-

si çıktı. Adamın kuru, kupkuru yüzünde endişe, keder... Kapıdan birkaç adım attı. Durdu. Daha fazla gidemeyeceğini anlamıştı. Rüzgâr bildiği gibi değildi, şakası yoktu. Geri dönerken, bir darbeyle kasketini başından kaptı. Reis, savrulan kasketinin peşinde. Rüzgâr her ikisini de kuru birer çınar yaprağı gibi önüne katıvermişti. Tekerlenen kasket denize tam uçacaktı ki, adamın çevik bir hareketi. Ayağıyla basmıştı kaskete. Eğilip aldı, başına geçirdi, meyhaneye döndü.

Buz gibi hava iliklerine işlemişti. Meyhanenin sıcak havasında üst üste titreyerek, az evvel kalktığı masaya tekrardan geçip oturdu.

Masada üç kişiydiler. Üçü de balıkçı reisi. Üçünün yüzlerinde de endişe, keder. Canları ne rakı içmek istiyor, hatta ne de konuşmak. Ağızlarını bıçak açmıyor. Balıktan, uşaklardan geçmişler, motorlarıyla kayıklarını düşünüyorlar: Motorlarıyla kayıkları battıysa ya?

Pervazlarda parçalanan rüzgâr, telefon tellerinde ötüyor. Müthiş bir dalga kıyının keskin kayalarında top gibi patladı. Üç adam irkildiler:

Motorlarıyla kayıkları battıysa ya?

Dışarı çıkıp dönen, "Yaşım altmış. Bu meretin böylesine kudurduğunu bilmem," dedi.

Yüz kiloluk biri olan karşısındaki cevapladı:

"Ben de."

Kocaman bir somunu hatırlatan yüzünü etli avucuyla sıvazladı.

Üçüncü adam, avurtları avurtlarına geçmiş, yetmişlik, ama hâlâ sırım gibi, "Bir devrin behrinde," diye başladı, "Sultan Hamidi sâni zamanında da..."

Kayalıklarda yeni bir patlama! Sözünü düzeltti:

"Ama bu ondan da beter..."

"Beterin beteri dedikleri olmalı!"

Meyhanenin karanlık camlarına korkuyla bakıyorlardı. Camlar bir an aydınlanıp karardı. Arkasından müthiş bir gökgürültüsü.

Şişman reis, "Karakola mı gitsek, ne yapsak?" teklifinde bulundu.

Ötekiler bel bağlamayan gözlerle baktılar.

"Ne var karakolda?"

"Belki bir haber vardır."

"Ne haberi olacak? Bu belalı günde karakolun neden haberi olabilir? Rüzgâr bütün dünyayı tutmuş. Adamı alıp götürüyor. Karakolun ne haberi olacak?"

***

Gerçekten de haberi yoktu. Böyle havaları çıldırasıya seven ihtiyar komiser, teneke semaverini fayrap etmiş, sigara paketini ortaya atmış, gözlerini tepeleme mangalın nar gibi ateşine dikmiş, Serez'deki bir çocukluk gecesini hayalliyordu.

O gece de dışarda tıpkı böyle bir fırtına vardı. Rüzgâr pervazlarda ötüyor, bir yerlerde açık kalmış bir kapı kanadı çarpıyordu. Beyaz başörtülü annesi, Balkan Harbi'nde şehit düşen ağabeyi, kocaman bıyığıyla babası... Babası iri yumruklarıyla hamur yoğuruyordu. Alnı bulgur bulgur terlemişti ama aldırış ettiği yoktu. Alışkındı. Çocuklarının ekmeğini bu işten, börek işinden kazanıyordu. Kanlı canlı, neşeli bir adamdı. Dini bütündü. Beş vakit namazını kaçırmaz, din ululara dair menkıbeler dinlemeye bayılırdı. Fırsatını düşürürse, çocuklarının da kendisi gibi dini bütün yetişmeleri için bu menkıbeleri onlara tatlı tatlı anlatırdı.

O gece de bir taraftan hamur yoğuruyor, bir taraftan da "Tufan-ı Nuh"u anlatıyordu: "...Nuh aleyhisselama Cenab-ı Allah tarafından malum olmuştu ki..."

Telefonun zili çalmaya başladı: İhtiyar komiserin hayalleri tuzla buz oldu. Kulaklığı isteksizce aldı.

"Alloo..."

Polisler safi kulak kesilmişlerdi. Ne vardı? Vukuat mı? Vukuatsa, yandılar, şap gibi hem de.

İhtiyar ama sıhhatli, babacan komiser kulaklığı yerine bırakırken, "Balıkçılar sahil kayalıklarında bir kadın cesedi bulmuşlar!" dedi.

Telefonu kapadı, açtı. Numaraları çevirirken polislerin yüzünde müthiş bir can sıkıntısı dolaşıyordu. Sırası mıydı? Bu belalı gecede sırası mıydı yani?

Babacan komiser, emniyet müdürünü buldu, emniyet müdürü, savcıya:

"Aloo, siz misiniz efendim?"

***

Savcı evinde, yatak odasında, şezlonga uzanmış, elindeki kitaba omuzu üzerinden kuvvetle vuran elektriğin bol ışığında, ağırlaşan gözkapaklarını zorla açarak okumaya çalışırken telefon çalmış, ahizeyi almıştı. Emniyet müdürünün anlattıklarından heyecanlanarak, "Şimdi," dedi, "doktorla geliyoruz!"

Telefonu kapadı, açtı. Numaraları çevirdi.

"Aloo... Haldun Bey... Siz misiniz?"

"Benim. Buyurun!"

Savcının sahil kayalıklarında bir kadın cesedi bulunduğunu söyleyen sesini isteksizlikle dinledi. Nişanlısı, nişanlısının babası, annesiyle oturmuş, nikâh ve düğüne dair tatlı tatlı konuşuyorlardı. Sırası mıydı? Şu kadın da intihar edecek başka zaman bulamamış mıydı?

Ahizeyi yerine koydu. İntihar mı? Bunu da nerden çıkarıyordu. Belki de bıçaklanıp denize atılmıştı...

Salona döndü.

Memleketin tanınmış bir avukatı olan kayınpederi sordu:

"Ne var?"

Kısaca anlattı:

"Balıkçılar sahil kayalıklarında bir kadın cesedi bulmuşlar..."

Başta nişanlısı, oradakilerin yüzlerini bir can sıkıntısı dolaştı.

İhtiyar avukat, "Peki?" dedi. "Gidecek misin?"

"Evet ama, siz oturun. Hemen dönerim. Uzun sürmez herhalde."

Kararlı adımlarla yatak odasına geçti. Zaten giyinikti. Askıdan, içi müflonlu pardösüsünü, kasketini, iskemleden eldivenlerini alıp giydi. Doğrulurken konsolun aynasında nişanlısını gördü.

Genç kız endişe içindeydi. İri, yeşil gözleri, omuzlarına dökülmüş sarı, lüle lüle saçları... Bir sap kiraz inceliğiyle kapıda durmuştu.

"Bu berbat havada nasıl gideceksin Haldun?"

Haldun kısaca, "Vazife," dedi.

Kapıya yürüdü. Nişanlısının ufacık elini avuçlarının içine aldı.

"Merak etme, çabuk dönerim."

"Yarına kalamaz mıydı?"

"Mümkün değil."

Genç kız, delikanlının boynuna sarıldı.

"Beni de götür!"

Dışarda ortalığı altüst eden fırtına. Denizin gümbürtüsü, boyuna çakan şimşekler...

Genç kız cevap bekliyordu.

Doktor Haldun eldivenlerini eline geçirdi. Gözlerini nişanlısına kaldırdı ama cevap vermedi.

"Götürür müsün?"

"Hayır."

"Niçin?"

"İmkânsız da... Haydi bana müsaade. Mümkün olduğu kadar çabuk dönmeye çalışacağım!"

"Öp beni!"

Genç adam nişanlısını kuvvetli kollarıyla sardı, dudak dudağa geldiler. Sonra ayrıldılar.

"Oldu mu?"

Genç kız, "Olmadı," dedi.

Tekrar sarmaş dolaş. Bu sefer olmuştu ki, genç kız itiraz etmedi.

Salona, hiçbir şey olmamış gibi, yan yana girdiler. İhtiyar avukat sordu:

"Geç kalmazsın değil mi oğlum?"

"Kalmam efendim."

"İyi ya, biz de bekleriz."

"Bana müsaade."

Çıktı.

***

İhtiyar kadının cesedi sıkışıp kaldığı kayaların arasında çalkalanıyordu. Soğuk rüzgâr yalçın kayalara bindirdikçe gümbürdüyor, dalgalar minare boyu yükseliyordu. Babacan komiser, "Şu belalı günde intiharın sırası mıydı hey Allahın kulu!" dedi.

Yüzü somunu hatırlatan balıkçı reisi omuz silkti.

"İntihar mı bakalım?"

"O da doğru ya."

"Kim bilir neyin nesi, kimin fesi?"

"Kim bilir?"

"Ben onu bunu bilmem. Sen doğru dur, eğri bulur belasını. Kabahat vuranda mı, vurulanda mı? Bence vurulanda!"

"Allah insanı şaşırtmasın..."

"Amin."

Cesedin yanında duran balıkçı delikanlılardan biri elindeki kalın camlı gemici fenerini cesedin yüzüne tuttu: Gözaltları mosmor, yüzü tırmık içinde, kırk beşlik, dolgun bir kadındı. Üstü başı pek öyle perişan değildi ama yer yer parçalanmıştı. İntihar etmeden, yahut denize atılmadan önce çetin bir boğuşma geçirdiği anlaşılıyordu. Ömrünü sefahat âlemlerinde tüketip güzelliğini harcamış, sonunda da mesela genelevlerde hizmetçilik ederken, başına bu felaket gelmiş diye düşünülebilirdi.

"Allah taksiratını affetsin," dedi babacan komiser.

Tam bu sırada fener tutan balıkçı delikanlının sesi yükseldi:

"Vay anasını. Parmağındaki yüzüğe bakın!"

Babacan komiser, polisler, balıkçı reisleri filan delikanlının yanına gittiler. Kadının parmağındaki yüzüğe baktılar. Gemici fenerinin sarı ışığında, yüzüğün elmas taşı pırıl pırıl yanıyordu. Parmak mosmor şişmişti. Yüzük şiş parmağa sımsıkı oturmuştu.

"Bu kadar kıymetli bir yüzük..."

"Böyle serseri bir kadının parmağında ha?"

"Serseri olduğu hâlde satıp parasını yememesi tuhaf!"

"Kim bilir nasıl bir hatıranın yadigârı?"

"Kim bilir?"

"Yüzüne bakın. Her şeye rağmen asil bir hâli var!"

"Bu iş belki de büyük bir sır saklıyor?"

"Olabilir."

"?.."

"!.."

Yüzük fenerin sarı ışığında kuvvetle parlıyordu.

2

Bu yüzük, yıllarca önce, aynı şehrin, yerinde şimdi büyük bir banka bulunan küçücük bir kuyumcu dükkânının vitrininde de böyle göz alarak parlıyor, gelip geçenlerin dikkatini çekiyordu.

Günlerden bir gün, öğleden sonra, kuyumcu dükkânının vitrininin önüne şık bir adam geldi, durdu. Geniş omuzlu, kanlı canlı biriydi. Başında kuzu derisinden zarif bir kalpak. Dolgun bıyıklarının uçlarını yukarılara kıvırmıştı.

Vitrin önünde, elleri arkasında, yüzüğe hayran hayran bakıyordu. Çoktandır dikkatini çekmekteydi zaten. Satılıverip gidecek diye ödü kopuyordu. Aklına takmıştı. Karısı için satın alacaktı ama, eline toplu bir paranın geçmesini bekliyordu.

O gün, beklediği toplu para eline geçmişti.

Ani bir kararla dükkândan içeri girdi.

"Şu elmas taşlı yüzüğü çıkarır mısınız?"

Kuyumcu, genç ve yakışıklı adamı tanıyordu.

"Emredersiniz Mazhar Bey!"

Genç adam şaştı.

"Beni nereden tanıyorsunuz?"

"Avukat değil misiniz?"

"Evet!"

"Bir arkadaşımın davası vardı sizde de..."

Vitrinden aldığı yüzüğü fırçalayıp avukata uzattı. Mazhar, zarif yüzüğü evirdi çevirdi... Karısının incecik parmağına kim bilir nasıl da yakışırdı!

Fiyatını sordu.

Kuyumcu gülümseyerek:

"Pazarlık etmeyeceğiz, değil mi efendim?"

Mazhar da güldü.

"İnşallah."

"Emin olun, son derece kıymetlidir. Ta bilmem kaç sene evvel sultanlar giderken Yahudi bir tefecide kalmış. Tefeci ölmüş, çocuklarına. Çocukları da..."

"Neyse, şimdi bırak yüzüğün macerasını..."

"Bir tek söz?"

"Evet."

Yüksek bir fiyat söyledi. Mazhar da aşağı yukarı öyle tahmin etmişti ama, küçük bir indirme denemesi yapmadan da edemedi.

Kuyumcu, "Mümkün değil," dedi. "İşinize gelmezse bırakın. Bugün değilse yarın Fransız konsolosunun madamı gelip alacak!"

Mazhar razı oldu.

"Peki. Alıyorum."

Kuyumcu memnun, yüzüğü kadife kutusuna yerleştirip uzattı. Avukat Mazhar, işine baktığı adamdan birkaç saat önce aldığı paralarla borcunu ödedi, dükkândan çıktı.

Karısına şahane bir sürpriz olacaktı. Bu sefer de sevinçten coşmayacak mıydı bakalım! Hani bir coşsa, kocasının boynuna sarılıp onu çılgın gibi öpse... Böyle olmasını istiyordu karısının. Ama nerde? Her zaman, her yerde, her şeyde arka planda kalmayı tercih ediyordu. Tuhaf bir hüznün tesiri altında, boynu bükük, zavallı bir hâli vardı. Yıllar yılı o kadar beklemiş, hatta zorlamıştı da bir kere, bir kerecik olsun, "Kocacığım!" dedirtememişti.

Oysa, karısının cıvıl cıvıl olmasını, kederli zamanlarında boynuna sarılıp ne düşündüğünü sormasını, sonra da, "Aldırma be kocacığım. Bu dünyanın sıkıntısını çekmek sana mı düştü? Çarp kuyruğuna!" gibilerden mesela bir salata uydurup bir şişe rakıyla masasını donatmasını isterdi.

Bir faytona atladı.

"Eve çek!"

Şehir faytonculari tanırlardı. Araba evin yolunu tuttu. Bugün her günden erken gidiyordu evine. Yazıhanede işi yoktu. Sonra, yüzük almıştı karısına. Zavallıyı sevindirmek istiyordu. Sevinecek miydi bakalım? Gençti, güzeldi. Kocası tarafından sevildiğini de biliyordu. Nasıl bilmesin ki, daha beş yıl önce, Mekteb-i Hukuk'ta talebeyken, pansiyoner oturduğu Süleymaniye taraflarındaki ahşap evin komşu bahçeye nazır penceresinden onu görmüş, görmesiyle beraber de âşık olup çıkmıştı.

Mazhar o günü hiç unutmaz. Ne zaman karısını düşünse, aklına hep o gün, uzun sarı saçları topuklarını döve döve, bahçeyi süpürürken hatırlar.

Sonraları ne zorlukla dikkatini çekebilmişti! Yabancı delikanlıyı pencerede görüp de seyredildiğini anlayınca nasıl kaçmıştı!

Bir sigara yaktı.

Hele bir gece... İmtihan sıralarıydı galiba. En yakın arkadaşı Yanyalı Nihat'la birlikte, Divanyolu'nda, Esirpazarı Sokağı başındaki tütüncü dükkânının bitişiğindeki kahvede ders çalışmışlardı. Çok yorgundular. Saat alafranga on ikiyi geçmişti.

Süleymaniye'deki bekâr odalarına dönüyorlardı. Birden aklına o geldi. Sarı saçları topuklarını döven genç kız. Arkadaşına baktı, içini çekti. Arkadaşı meseleyi biliyordu. Birbirleri için ölüme bile pervasızca gidebilirlerdi. Tek kelime konuşmadan gözleriyle anlaşmışlardı.

Sonu ölüm değildi ya!

Tek tük fenerlerin zorla aydınlattığı daracık sokaklardan Süleymaniye'ye inmişlerdi. Yukarıda ay vardı. Ortalık alacakaranlık. Ayın bembeyaz bir bulut gerisine gizlendiği sıra Mazhar, uzun saçları topuklarını döven komşu kızının evine girmişti. Genç kız gaz lambasının sarı ışığında pazen entarisinin söküğünü dikiyordu. İşini bitirince yatacaktı ama, uyku tutar mı, tutmaz mı... Bir ara başını kaldırıp da pencerede komşusunun sülüs vav'ı* hatırlatan bıyığıyla yakışıklı yüzünü görünce bağırmamak için kendini zor tutmuştu.

İhtiyar teyzesiyle oturuyordu. Ne annesi vardı, ne de babası. Daha sonraları tanışıp da gizli gizli konuşurlarken, "Hiç kimsem yok Allah'tan başka. Bana kıymazsınız, değil mi?" diye yüreğini paralamıştı.

Tanıştıklarının üçüncü ayı "şeytana uymuş"lar, altıncı ayında kızcağızın karnı şişmeye başlamış, teyzesi anlayınca da, on altı yaşındaki körpe pilici kapı dışarı edivermişti.

Avukat Mazhar tükenen sigarasını tazeledi.

Şehre karnı burnunda bir kızla gelişine annesi aman ne kızmış, aman ne söylenmişti.

Aklına annesi gelince, karısı ve anılar silindi. İçi karardı. Karısının sönük, neşesiz, hayatından bezgin oluşunun annesinin yüzünden olduğunu biliyordu. Sımsıkı kapalı incecik dudakları, rastıklı kaşları, yaşıyla uygun düşmeyecek, "hayasızca" sürmeli gözleri, pudralı yüzüyle belirmişti gene kafasında. İlkin, annesi için "hayasız" diye düşünmüş olmaktan pişmanlık duydu. An-

* Uçları yukarıya doğru kıvrık anlamında.

nesiydi ne de olsa. Otuz beşinde hayata gözlerini yumup genç karısıyla tek oğlunu dünyada yapayalnız ve beş parasız bırakıp göçen babasına bedel bu anne asla evlenmemiş, olanca sevgisini Mazhar'ına vermişti. Yarı aç, sefil, perişan bir ömür sürmüşlerdi ama, genç kadın tahtadan, çamaşırdan, zengin konaklarında hizmetçilikten kazandığı paralarla oğlunu okutmuştu ya!

Bununla beraber, her şeyin bir haddi vardı. Uğraşıp, didinip yetiştirdiyse, o da nankörlük etmiyordu ki! Kendine mahsus, dayalı döşeli bir odası vardı. Bir genç kızınki gibi dantellerle süslü, zarif karyolası, konsolu, kocaman karpuzlu lambası, ceviz sandığı, sandığında çeşit çeşit, kat kat elbiseleri, iç çamaşırları, yerde Isparta, duvarlarda Acem seccadeleri... Yani Mazhar, annesinin vaktiyle verdiği bire karşı yüz vermiş, hâlâ da veriyordu.

Ama o kadar işte. Daha fazlasını istememeli, karıyla kocayı rahat bırakmalıydı. Sonra bir de şu boyanma işi. "Hayasızca" boyanma işine de son vermeliydi.

***

O sıra annesi odasında, ayna karşısında, tam da oğlunun sinirlendiği biçimde, "hayasızca" boyanmaktaydı. Yanı başında dört yaşındaki torunu, komşuya gitmeye hazırlanıyordu. Orta sınıf memur hanımlarının "Setentilyon" dedikleri, Liyon ipeğinden pırıl pırıl siyah çarşafı, sürmeli gözleri, rastıklı kaşları, buruşmaya başlamış aşırı pudralı yüzüne tekrar tekrar bakıp kendini beğendikten sonra torununa döndü.

"Nasılım Haldun? Güzel miyim?"

Elindeki oyuncak lokomotife dalıp gitmiş Haldun, haminnesine şöyle bir baktı.

"Güzelsiniz."

"Çok mu?"

"Çok."

"Aferin. Her zaman böyle akıllı cevaplar verirsen..."

"N'olur?"

"Seni daha çok severim. Hem de..."

"Çikolata mı verirsin?"

"Verirsin değil, verirsiniz, de. O hizmetçi ruhlu annen gibi konuşma!"

Torununu elinden çekerek dışarı çıktı. Sofayı geçti. Merdiven başında durdu. Seslendi:

"Kız!"

Nazan mutfakta, taskebabını indirmiş, pilav tenceresini ocağa oturtmak üzereydi. Biraz geç cevapladı:

"Efendim?"

"Efendiler mezarını kazsın. Gel buraya!"

Nazan böyle sözlere alışkındı ama gene de içlenerek mutfaktan çıktı.

"Buyurun!"

Gelininin yüzüne bakmaya tenezzül etmeyen kayınvalide, büsbütün astığı yüzüyle, "Ben Naciye'ye kadar gidiyorum bir soluk," dedi.

"Peki anneciğim."

"Anneciğim mi? Ne demek o? Bana bir daha anneciğim manneciğim deme!"

"N'olur?"

"Elinin körü olur. N'olurmuş. Sinirleniyorum ayol!"

Nazan belki yumuşatırım düşüncesiyle kayınvalidesinin boynuna sarılmak istedi.

"Annem değil misiniz? Benim sizden başka kimim var?"

İhtiyar kadın hırsla itti.

"Geri dur! Sırnaşıklığı sevmem. Ben senin annen yaşında mıyım? Cahil, görgüsüz kocakarıların yerine konulmak istemem!"

Torununu elinden çekerek merdivenleri ağır ağır indi.

Nazan donmuş kalmıştı. "Ben senin annen yaşında mıyım? Cahil, görgüsüz kocakarıların yerine konulmak istemem!" diye, Süleymaniye'deki yaşlı teyzesini kastediyordu. Annesine gelin-

ce... Zavallı annesini kendisi de hatırlayamıyordu. Nazan iki yaşındayken apandistten ölmüş, kızını ablasına bırakmıştı.

Nazan babasını hatırlıyordu. Sonraları, büyüdüğü zamanlar... Teyzesinin evine pırıl pırıl subay elbisesiyle gelir, Nazan'ı dizine oturtur, saçlarını okşar, öper, severdi. Süslü kutularla şekerler, çikolatalar, renk renk kurdeleler getirirdi.

Sonraları gelmez olmuştu. Bilmem ne harbinde şehit düştüğünü ise çok sonra öğrenmiş, geceleri yatağında sessiz sessiz ağlamıştı.

Sertçe kapanan sokak kapısının sesiyle kendine geldi.

Kayınvalide, çarşafının eteğini tuta tuta dışarı çıktı.

İşsiz güçsüz, hatta Kumarbaz Nuri'nin kupkuru karısı Naciye'yle karşı karşıya oturuyorlardı. İçeri içeri bel vermiş duvarlar, paslanmış kırmızı kiremitleriyle tek gözden ibaretti oturdukları ev. O sıra Naciye pencere önünde pirinç ayıklıyordu. Karşı avukatın sokak kapısı sertçe kapanınca başını tepsiden kaldırıp baktı: Büyükhanım gezmeye gidiyordu gene. Hiç evde oturduğu yoktu zaten. Bütün gün kapı kapı dolaşır, durmadan gelinini çekiştirirdi.

"Dert," diye geçirdi. "Fenalar gibi boyanmış gene. Utanmıyor da. Böyle kaynanam olsa bir gece gırtlağını sıkıverirdim!"

Kocasıyla konuşuşunu hatırladı. Sürmeli gözlerini süze süze, eliyle, koluyla nasıl da iştahlı laflar etmişti. Ya attığı kahkahalar? Erkek diye taşa sarılacaktı nerdeyse. Kocası ne demişti ya o gittikten sonra? "Karıda iş var!" dememiş miydi?

Birden düşüncelerinin şeridi koptu: Büyükhanım kendisine geliyordu galiba! A... Galibası ne? Geliyordu ya... Tepsiyi bir kenara bırakıp kalktı. Sokak kapısına koştu.

"Buyurun teyze!"

Hacer Hanım, "Yoo," dedi. "Bir daha istemem bu teyze lafını!"

Naciye şaşırdı.

"Niçin teyze?"

"Bak yine teyze dedi külhani! Ayol ben senin teyzen yaşında mıyım?"

İşi anlayan Naciye, yırtık bir kahkaha attı.

"İlahi büyükhanım. Doğrusu haklısınız... Siz bizlerden gençsiniz vallahi. Buyurun!"

İçeri girdiler. Büyükhanım, bir saraylı ihtişamıyla, geçti, sedirin başköşesine kuruldu. Her zaman, her yerde başköşeyi seçer, orayı kimselere bırakmazdı.

Çarşafının pelerinini açtı. Genç işi, kavuniçi ipekten bluzunda broşu, bluzunun fazla açık göğsünden gerdanı meydana çıktı. Maksadı buydu zaten: Broşunu göstermek!

Naciye'nin bakıp bakmadığını, imrenip imrenmediğini gözucuyla kontrol etti.

Hayran hayran bakıyordu fakir kadın. Ve tabii imreniyordu. Nasıl imrenmesin ki, gençti, zayıflığına rağmen güzeldi. Böyle şeyleri takmak büyükhanımdan çok onun hakkıydı ama nerde? Hayırsız, kumarbazın biriydi kocası. Karısına değil broş, yüzük, bilezik almak, parmağındaki alyansını bile satıp kumara vermişti.

Büyükhanım gümüş tabakasını çıkarıp hep o sonradan görmüşlere vergi hâliyle sigara sarmaya başladı.

Naciye laf olsun diye sordu:

"Nazan Hanım nasıllar?"

Kayınvalidenin en zayıf yanıydı.

"Nasıl olacak?" dedi. "Bilmez misin o pasaklıyı. Ona varsa iş, yoksa iş!"

"Zavallı. İşten başını kaldıramıyor..."

"El âlem öyle sanır. Halbuki, gördüğü iş beş para etmez. Dökuntülü, pasaklı... Çöp tenekesini tuttuğu eliyle soğan soyar, burnuyla oynar, pirinç ayıklar..."

İçini çekti.

"Hanımlık nerde, o nerde!"

Bir sır verircesine sesini alçaltarak devam etti:

"Oğlum hiç sevmiyor ama, ne yapsın. Arada çocuk var. Yoksa, Mazhar'ımın dengi mi o?"

İtinayla sardığı sigaranın kâğıdını dilinin ucuyla tükürükleyip yapıştırdı.

"İstanbul'da nice vekil vükelâ kızları dururken, bu pasaklıya gönül indirmiş. Gençlik işte, deli gençlik. Sen kim, o kim, değil mi?"

"Doğru..."

"Bana kalırsa, oğluma büyü yaptılar. Arada çocuk olmasa çoktan pasaportunu verdirirdim ama çocuk var. Hoooş, o hizmetçi ruhlu karıyı oğlum ilelebet tutmaz evinde zaten..."

Naciye'nin çaktığı kibritten sigarasını yaktı.

Haldun, kısa pantolonu, beyaz frenk gömleğiyle sedirde, yanı başında oturuyor, elindeki oyuncakla oynar görünüyordu ama kulağı haminnesindeydi.

"... Annesini hiç sevmez. Geceleri bile benimle yatar. Babası bazen yanlarına almak ister de gitmez. Beni pek sever. Sorarım: Haldun derim, günün birinde ben ölürsem ne yaparsın? Gözleri doluverir. Boynuma sarılır da, haminneciğim sen hiç ölme, der. Sen ölürsen seni mezarlığa göndermem, bahçeye gömerim, der!"

Torununun sarı, kıvır kıvır saçlarını okşadı.

"Yavrum. Annesinin yanına gitmemesi bir taraftan ahlakı ve terbiyesi için çok iyi oluyor. Ne de olsa o hizmetçi ruhlu, mıymıntı kadının tesiri altında kalırdı..."

Haldun bakmadan sordu:

"Hizmetçi ruhlu kim haminne?"

Hacer Hanım cevap vermedi. Yalnız, "Haydi sen kapı önüne çık biraz," dedi.

Fazla ileri gittiğini anlamıştı. Nazan'ın değil, Mazhar'ın kulağına gitmesinden korkuyordu. Çünkü oğlunun yanında gelinine son derece iyi davranıyor, "Kızım, yavrum"la söz söylüyordu.

"Niçin haminne?"

"Hava alırsın, fena mı? Burada canın sıkılıyor!"

"Kapı önüne çıkarsam, hırsızlar torbasına koyup beni iğneli fıçıya götürmezler mi?"

"Haminnenden izin alıp çıkarsan hiçbir şeycik olmaz."

Haldun kısa pantolon içinde tombul tombul, sedirden atladı. Elinde oyuncak lokomotifi, dışarı çıktı.

Hacer Hanım yeni bir övünme vesilesi bulmuştu:

"Zekâdan, güzellikten yana benim tarafıma çekmiş. Maşallah, safi akıldır. Öyle laflar atar ki... Çok şükür, oğlum da, torunum da benim tarafıma çektiler. Mazhar'ımı görmüyor musun? Aslanlar gibi, değil mi? Rahmetli annem anlatırdı, dayılarımın üçü de pehlivanmış. Karaorman'da sırtlarını hiç kimse yere getiremezmiş!"

"Karaormanlı mısınız?"

"Aaaah yavrum ah, sorma! Karaorman'da çiftliğimiz vardı. Yazdan yaza çiftliğe giderdik. Ben o zaman küçüktüm. Demek, Haldun'um kadar. Hayal meyal hatırlıyorum. Mandıralar dolusu inekler, öküzler, keçiler, koyunlar... Ya sütler, kaymaklar? Tenekeler dolusuydu da yüzüne bakmazdık. Kavun, karpuz, üzüm... Arabalarla gelir dökülürdü..."

Sigarasından duman aldı, incecik dudaklarını büzerek tavana üfledi. Dumanın yayılışını uzun uzun seyrettikten sonra devam etti:

"... Muhacirliğin gözü çıksın. Kâfir Moskof yurdumuzu yuvamızı talan etti. Her birimiz bir yanlara dağıldık, peren peren olduk..."

Hacer Hanım'ın sözünü ettiği çiftlik, "Kâfir Moskof'un yurtlarını yuvalarını talan edişi esasta doğruydu. Doğruydu ama, küçük bir düzeltmeyle:

Yazın arada gidip bir hafta, on beş gün kaldıkları çiftlik dedesinin değil, dedesi sandığı ihtiyarındı. Hacer Hanım'ın annesi bu çok zengin kapıda büyüyüp yetişmiş, sonra da küçük bir telgraf memuruyla evlendirilmiş bir Çerkez kızıydı. Hacer Hanım'ın zaman zaman, "Bizim bir ucumuz ta Saray-ı Hümayun'a dayanır,"

sözü de, annesinin bir zamanlar saraydan emekli edilen annesinden, yani Hacer Hanım'ın haminnesinden ileri geliyordu.

O zamanlar Hacer beş altı yaşlarında, akça pakça, mavi gözlü, düğme burunlu, şipşirin bir kızcağızdı. Kendinden iki yaş büyük ablasıyla çiftlikte kavunların, karpuzların arasında, kırmızı gelinciklerine rüzgâr vurdukça dalgalı bir denizi hatırlatan tarlalarda koşar, oynardı.

Hırçın, haylaz, ele avuca sığmaz bir kızdı. Mahalle çocukları takılsa, yahut ablasını ağlatsalar, erkek çocuğu gibi koşar, isterse kendinden büyük olsun, çocuğu yakalar, basardı tokadı. Bu yüzden, erkek çocuklar bile yılarlardı.

Hacer, telgrafçılara mahsus sırmalar işli elbisesiyle salına salına gelen sarı saçlı, mavi gözlü babasını annesinden daha çok severdi. Halim selim bir adamdı. Akşamları evinin komşu bahçeye bakan penceresi gerisinde kafayı çekerken, duru beyaz yüzü pençe pençe kızarır, mavi gözleri dumanlanırdı. Ne tatlı olurdu böyle zamanlarda! Güler, hafif hafif türkü söyler. Hacer'i dizine oturtarak okşar, öperdi. Küçücük bir kedi yavrusu gibi sokulurdu babasına. Başını genç adamın göğsüne, gerisinde tatlı tatlı çarpan kalbi üzerine koyar, gözlerini yumardı.

Babası da pek sevmezdi galiba Hacer'in annesini. Çok inatçı bir kadındı. Tepeden tırnağa sinir, bütün gün mutfakta tava, tencere, sahanlarla kavga ederdi. Öfkeli yüzü gülmezdi. Çocuklardan biri, yahut kocası bu hâline gülsünlerdi sıkıysa... Kıyametleri koparırdı!

Sarı saçlı, mavi gözlü telgrafçı komşu bahçeye bakan pencere gerisinde boşuna içmezdi. Dini bütün, aksi Arnavut komşusunun iki kızından küçüğünü düşünerek, arada bahçenin ağaçları arasından beyaz bir hayal gibi geçiveren genç kızın verdiği hazla tatlı dakikalar geçirmek için orada içerdi. Ama eli eline değmek şöyle dursun, orada oturduğundan genç kızın haberi bile yokmuş. Olsun. O, sevgilinin hayaliyle mest olmasını bilirdi.

Bir günden bir güne bunu karısına sezdirmemiş, evin içinde ağız tatsızlığına vesile vermemişti.

Günün birinde Tuna'yı seller gibi aşıp Osmanlı ülkesine yayılan "Moskof"lar onları da birçokları gibi yurtları yuvalarından etmeseydi, bu dirlik, bu düzen sürüp gidecekti.

Yağmurlu, soğuk bir gündü. Mosmor ufukların gerisinden, gittikçe yaklaşan top sesleri geliyordu. Konu komşu toplanmış, şayet düşman gelirse ne yapacaklarını indirip kaldırıyorlardı ki, kara haber bomba gibi patlamıştı:

"Plevne düşmüş. Gazi Osman Paşa esir olmuş!.."

Sabaha karşı top sesleri dinmiş, kasaba caddelerinden yıldırım gibi geçen düşman süvarileri ortalığı birbirine katmıştı.

Yanıyordu, her şey yanıyordu. Kırmızı kiremitli ahşap evler, çitler, tahta perdeler, saçaklar tutuşmuş, yanıyor, insanlar ölümden, yangından kaçıyorlardı.

Anneler kundaktaki çocuklarını bile bırakmışlardı. Yağmurun çamur deryasına çevirdiği ovada korkunç, sonu belirsiz bir göç başlamıştı. Devrilmiş muhacir arabaları, kan içinde kıvranan askerler, can çekişen yaralı beygir, katırlar, çamura saplanmış tüfekler, kadın, erkek, çoluk çocuğun korkuyla büyümüş gözlerinde yanan kasabanın kızıl alevi!

Hacer'le ablası da bu sonu belirsiz kaçışın içindeydiler. Hacer iki yaş büyük ablasının elinden tutmuş, yüzü balmumuna dönmüş kızı sürüklüyor, arada da titizleniyordu:

"Koş be!"

Ne anne, ne baba. Kim bilir ne olmuşlardı? Düşünecek hâlde değillerdi. Kaçıyor, yalnız kaçıyorlardı.

Bu kaçış bir ara, koca boynuzlu öküzlerin çektiği ıslak bir muhacir arabasında devam etti. Tir tir titriyorlardı. İncecik entarileri sırılsıklamdı. Nereye götürülüyorlardı? Hacer'in yüzüne acıyarak bakan o ak sakallı ihtiyar adam kimdi?

Bilmiyor, bilemiyor, sormuyor, soramıyordu. Yangınları, ölümü arkalarında bırakmışlardı. Ya babaları? Ya anaları? Kim bilir?

Günlerden sonra bir gün, kurşun kubbeleri bol, kocaman bir şehre vardılar. Hacer bu şehrin Edirne olduğunu hâlâ bilmez.

Edirne'de eti tırnaktan ayırdılar sanki. Dünyada birbirlerinden başka kimseleri kalmamış iki kardeşi ayırdılar. Ablayı İzmirli bir tüccara evlatlık verdiler. Ağladı, yalvardı. "Kardeşimden ayırmayın beni!" dedi ama dinletemedi. Bileğinden çekip sürüklediler.

Hacer ağlamıyor, çatık kaşlarıyla dimdik bakıyor, ablasının sürüklendiği kapıya hırsla bakıyordu.

Günler geçti. Hacer geceleri yatağında sessiz sessiz ağlayarak ablasına, babasına, annesine çok üzüldü. Yemek içmekten kesildi ama o kadar. Günün birinde sıra kendisine de geldi: Bir aza mülazımının kötürüm kızına bakmak için İstanbul'a gönderildi.

Çocukluğu, gençliği İstanbul'da, Sultanahmet taraflarında, tahtaları kararmış büyük bir ahşap konağın rutubetli loşluğunda, aza mülazımının belden aşağısı tutmayan hastalıklı kızına bakmak, yahut bulaşık, çamaşır yıkayıp tahta silmek, günde birkaç sefer koca konağı süpürmek, vara yoğa dayak yemekle geçti.

Aza mülazımının hanımı, tedavisi imkânsız bir rahim hastalığıyla bir deri bir kemik, konağın içinde kupkuru, korkunç bir fırtına gibi eserdi. Geceleri uyku tutmasa, komşularla atışsa, çocuğunun hâline her zamandan çok üzülse suç Hacer'indi.

Hacer'se, bol bol dayak yediği, tırnaklarına kan oturduğu hâlde, içindeki yaşama gücü sönmeyen, sönmek şöyle dursun, dayakla gelişen bir kızdı. Arsız mıydı? Değildi belki. Sadece yaşamak, yükselmek istiyordu. Yaşı on dördü bulduğu sıralar, ne istediğini öğrenmişti artık. Onun da kendine göre bir evi, bir kocası, çocuğu olacaktı. Hatta bir değil, birkaç çocuğu. Onları büyütecek, oğullarını okutacaktı. Oğulları, artık hayli yaşlanmış ama dinç, beyi gibi "büyük adam" olacak, kolalı yaka takacak, kravat bağlayacaktı. Sonra, vekil vükelâ kızlarından birini alacaktı oğluna. Böylelikle yüksek aileler arasına karışacak, hizmetçiliğini unutturmak için de başka şehirlere gidecekti.

Vekil vükelâ fikri, konağa arada gelen memur hanımlarının konuşmalarından kafasında yer etmişti. Yoksa, bir "vekil" neydi? "Vükelâ" kimdi, yahut kimlerdi? Bildiği yoktu. Vekil vükelâ denince, ihtiyar beyinin amirleri sanıyordu. Beyinden daha yüksek iki makam vardı onca: Vekil vükelâ, vekil vükelânın üstünde de padişah!

Aklında kaldığına göre annesi tarafından padişaha dayanıyordu. Şu hâlde, dişini sıkar, şu sıkıntılı birkaç yılı da atlatırsa, sonu ferahtı. Oğlu yetişir, büyür. Ayrı bir konak açar. Vekil vükelâ kızlarından biriyle evlenir. Kendi de konağın "Büyükhanımefendi"si olurdu. Tabii çifte çifte hizmetçiler, torunlarına dadılar, kabilse lalalar...

Hacer bütün bu geniş hayalleri on dört, on beş yaşlarından itibaren kurmaya başlamıştı. Bu da tesadüf değil. İhtiyar aza mülazımının da rolü olmuştu bunda. Çünkü Hacer'le beyi arasında ta küçüklüğünden beri süregelen bir yakınlık vardı. Belki de kendiliğinden olmuştu bu. Hanımın titizliği Hacer'i nasıl ürkek, çekingen, sonraları öfkeli yapmışsa, yıllardır bu karıyı çekmek zorunda kalan aza mülazımını da karısından soğutmuş, küçücük beslemeye yaklaştırmıştı.

Hacer'le beyi, aynı bela karşısında birleşmiş iki zavallı gibiydiler. Hanım onları birbirine bağlamıştı. Hacer konağa geldiği sıra bey otuzunda yoktu. Akşamüzerleri çantasını mübaşirle eve yollar, tutardı Balıkpazarı meyhanelerinin yolunu. Geç vakte kadar yer, içer, eve geç vakit, çakırkeyf dönerdi...

Hacer, en alt katta, mutfağın yanındaki sandık odasında, gece yarılarına, bey eve dönünceye kadar sırtüstü uzandığı yatağında uyumadan beklerdi.

Bey, kapıyı anahtarıyla usulcacık açıp girer, bir kedi sessizliğiyle evlatlık kızın odasına gelirdi. Kızcağızın bütün gün neler çekebileceğini kestirdiği için, onunla dertleşir, onu evladı gibi okşar, sever, karısının yanına çok sonra giderdi.

İlk zamanlar "babaca" olan bu okşayıp sevmeler, Hacer büyüdükçe renk değiştirmeye başlamış, kız on beşine bastığı yılsa aşk hâlini almıştı. Gençliğinin en ateşli çağlarını hastalıklı, sinirli bir kadınla geçirmek zorunda kalan aza mülazımı, damarlarında hâlâ kurşun hızıyla dolaşan kudretli kanının verdiği coşkunlukla seviyordu kızı. Kız da kızdı! Kaşlar, gözler, ufacık ağız, kalçalar, endam... Beyin geleceği saati gayet iyi bildiği için, sanki uyuyormuş da sıcaktan yorgan kaymış gibi, bacaklarını en tahrik edecek şekilde açarak yatardı.

Bey çılgın gibi gelir, üzerine atılır, başlardı şurasını burasını okşamaya.

Kâfir kız, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, ama hazların en tatlı, şimdiye kadar tatmadığı en güzelini tadarak uzanır kalır, ses çıkarmazdı.

On beşi doldurduğu yılın bir gece yarısı, aza mülazımı eve her günden çok daha sarhoş geldi. Ta Eminönü'nden beri, hatta dairede bile hiç aklından çıkmayan genç kızın tatlı hayaliyle, ne yapacağını biliyordu. Ne çıkardı? Rezalet için sebep yoktu. Olsa bile, bir kolayı bulunurdu.

Kapıyı her günkü gibi anahtarıyla usulcacık açıp girdi. Merdivenleri çıktı. Genç kız yarı çıplak yatıyordu gene. Kapı arkasından sürgülenmemişti. Hiçbir zaman sürgülemezdi zaten.

Girdi. Ve çok geçmeden şeytana uydu.

Hacer, hüngür hüngür ağlayarak, "ne yapacaklarını" sordu.

Aza mülazımı henüz hiçbir şey bilmiyordu ama, akşamları çantasını verip eve yolladığı mübaşirini gözüne kestirmişti. Az buçuk rüştiyede okumuş, kimsesiz bir muhacirdi. Askerlikten de çok korkuyordu. Öksüz kızla evlenenlerin askerlik yapmayacaklarına dair ortada bir de kanun bulunduğuna göre Hacer, Mübaşir İsmail için biçilmiş kaftandı.

Üç gün sonra mübaşirle konuştu, kapıdan çantayı verirken kızı lafa tutup yüzünü görmenin çaresini bulmasını, beğenirse hemen evlenmelerini sağlayacağını amirce söyledi.

İsmail kaç vakittir böyle bir şeyi arzulayıp duruyor ama eline geçiremiyordu. Henüz yirmi sekizinde, güçlü kuvvetli, halim selim bir gençti.

Kapı aralığından çantayı uzatırken yere düşürdü. Genç kız yahut kadın, eğilip yerden aldı. Yüzü değil, yüklü göğsü, uzun sarı saçlarını bile gördü.

Az kalsın çıldıracaktı. Bu muydu alacağı kız? Demek beyi bu kızı ona uygun görmüştü? O, değil böyle güzel bir kız, kırkında bir kadına bile fitti.

Beyin ellerine sarılarak öptü, öptü... Bey çok memnun oldu. Düğün masraflarından başka evlerini tutacağını da söyledi.

Bir ay içinde konağa yeni bir evlatlık kız bulunmuş, Hacer de evlenip Süleymaniye taraflarındaki iki odalı evine yerleşip hanım olmuştu.

Yıllar yılı kafasında yaşattığı bir hayata başladı. Eteklerini beline sokup evine öyle bir sarılış sarıldı ki, başta aza mülazımı, komşular filan şaşıp kaldılar. Bu ne temizlik, bu ne tertip terbiye, bu ne evcimenlikti! Tatlı sesiyle pırıl pırıl bir türkü tutturup tahtaları silmeye başlamaz mı, kuvvetli ayaklarının altında tahtalar memnun, gıcır gıcır gıcırdardı.

Fazla eşyaları yoktu ama Hacer gene de her şeyleri derli toplu kullanmasını bilmiş, ortalığı dayamış döşemişti.

Haftada, on beşte bir konağa gidiyor, hanımının etrafında pervane kesiliyordu. Mahalleliye "amcam" demişti aza mülazım için. Hanımı için de "yengem." Başka türlü sanmalarına sebep de yoktu zaten. Aza mülazımı arada hanımıyla geliyordu. Çokluk da yalnız. Komşular hiçbir şeyden şüphelenmiyor, "Amcan geldi, amcan geliyor..." diye söz açıyorlardı.

Beyefendi, Balıkpazarı meyhanelerini bırakmış, postu Hacer'in evine sermişti. Hacer'in kocası için bu, yani beyefendinin eve gelip gidişi, bulunmaz nimetti. Koskoca bir aza mülazımının yeğenini tutuyordu. Beyin kayırmasıyla zabıt kâtibi olmuştu. Her önüne gelen ondan "ricalar"da bulunuyor, ka-

yınpederiyle görülecek işlerini Zabıt Kâtibi İsmail vasıtasıyla çözümlüyorlardı.

Bütün bunlardan başka, beyefendi eve sipsivri gelmiyordu tabii. Koynu koltuğu hediyelerle dolu, meyhanede bıraktığı parayı Hacer'in evine bırakıyor, emektarına elbiselikler de almayı unutmuyordu.

Hacer'e karşı aşkı asla sönmemişti. Kırkından sonra azanlarda olduğu üzere, alev gittikçe bacayı sarıyor, genç kadının en küçük arzusunu bile emir sayıyordu.

Zamanla kadını kocasından kıskanmaya başladı. Ama zeki Hacer dudak büküyordu. Kocasını sevmiyordu ki hiç!

Gerçekten de kocasını hiç sevmemişti. Yalnız kocasını mı, aza mülazımını da. Birisi kocası, öteki hovardası... Hovardası da değil, âşığı. O kadar. Onun gönlüyse, bir sokak ötede oturan, her sabah evin önünden kılıcını sürüye sürüye geçen, sarı burma bıyıklı, aslanlar gibi bir topçu subayındaydı.

Çıldırıyordu. Adam da farkındaydı. Hatta birinde bir bahaneyle sokakta karşılaşmış, güya genç adamdan kaçmıştı. O günden sonra genç subay için hayatın tadı, anlamı değişti. Sık sık eve gelir oldu. Hemen her gelişinde de arka sokaktaki zabıtçının hanımını annesiyle oturur, ona kendi elceğiziyle sardığı zarif sigaralar ikram eder bulurdu. Hatta pek beğendiğini işittiği için, genç subaya bir gün yüz tane sigara sarmış, teneke kutuyu doldurmuştu. Akşam eve gelip de sigaraları hazır bulan subay, tatlı hayaller kurarak birbiri peşi sıra on beş sigara içmişti.

Bir gün acı bir haber: Genç subay tayin edildiği yeni vazifesine gidiyordu. Bu vazife Rumeli'de bir yerlerdeydi. Hacer çılgına döndü. Kendini tutmasa hüngür hüngür ağlayacaktı. Genç subay da ondan geri kalır hâlde değildi. Arı, hayayı bir kenara bırakarak subayı yoldan çevirdi. Kocası henüz gitmişti işe. Ayaküstü neler söylediyse söyledi. Zaten alevli subay hemen razı oldu.

On beş gün sonra yeni kocası ve kayınvalidesiyle birlikte Rumeli'ye hareket etti. Zabıt kâtibiyle aza mülazımı evi Hacer-

siz bulunca şaştılar. Sonra kafa kafaya verip bir ağıttır tutturdular.

Ama Hacer hiçbir zaman dönmedi. Zaten nereye, kiminle gittiğini de bilmiyorlardı. Bilselerdi ne olacaktı? Geri mi çevireceklerdi?

Hacer yeni kocasıyla mesuttu. Genç adam da karısının üstüne titriyor, bir dediğini iki etmiyordu. Ortada hâlli hemen gereken tek mesele, genç subayın annesiydi. Hacer, "Kaynana istemiyorum. Anneni kızının yanına gönder!" emrini verince -evet emrini- genç subay itiraz etmedi. Oysa, annesini ne kadar severdi!

İhtiyar kadın "kadere rıza" göstererek boyun eğdi. "Peki oğlum," dedi. "Allah sizi mesut etsin!"

Gitti.

Bir yıl, iki yıl... Genç subay vazife gereği günlerce uzaklaşıyor, genç karısını tek başına bırakıyordu. Gebeydi de. Komşulara, daha çok da, komşular içinde aklı başında, yaşlı kadınlara ricalarda bulunuyor, karısıyla ilgilenmeleri için yalvarıyordu.

Ama Hacer'in hiç kimseye ihtiyacı yoktu. Bir gün komitecilerin genç kocasını öldürdüklerini işitince hiç şaşmadı. Ağlamadı da. Haftasına, karnında çocuğu, İstanbul yolunu tuttu. Kocasından şehit maaşı da alıyordu. İlkin Süleymaniye'deki eski kocasının evine geldi. Bulamadı. Adam, efendisiyle birlikte Anadolu'da bir yerlere gitmişti. Sordu, soruşturdu, aradı, öğrendi yerini. Kendini affettireceğinden emindi.

Öyle de oldu. Bir sabah daire kapısında eski karısını gören zabıt kâtibi, gözlerine inanamadı ilkin. Sonra çıldıracak kadar sevindi. Hiçbir şey sormadı. İzin aldı, tekrardan bulduğu karısıyla eve gitti. Ona kendi eliyle çay, kahve pişirdi. Yiyecek alıp geldi. Etekleri zil çalıyordu. Kendisini bırakıp kaçmış olması önemli değildi, geri gelmişti ya!

Ertesi gün efendisine müjdeyi verince, ihtiyar aza mülazımı da sevinç çılgınlıkları yaptı.

Süleymaniye'de yarıda kalan hayat tekrardan başladı: Aza mülazımı, eskiden olduğu gibi, gene amca rolündeydi. Soranlara, "İstanbul'daydı. Hava değişimine geldi. Getirttim..." diyordu.

Günler, haftalar, aylar birbiri ardı sıra aktı gitti. Hacer, bir zamanlar deli gibi sevdiği sarışın subaydan peydahladığı oğlunu doğurdu. Oğlan hık demiş babasının burnundan düşmüştü. Onun gibi sarışın, onun gibi kalın kemikliydi. Nüfusa, zabıt kâtibinin üzerine, ama asıl babasının ismiyle, Mazhar diye kaydolundu.

Mazhar bir buçuk yaşına bastığı yıl, yaşlı aza mülazımını Arabistan vilayetlerinden birine gönderdiler. Zabıt kâtibini de tam tersi: Güney illerindeki deniz kıyısı şehirlerden birine. Burada unutulacaklar, zabıt kâtibi yıllar yılı taşıdığı verem illetinden ölecek, otuz beşinde kara topraklara girerken karısına hiçbir şey bırakmayacaktı.

***

Haldun odaya koşarak döndü.

"Beybabam geliyor haminne!"

Hacer Hanım pencereden dışarı baktı. Vakit henüz erkendi. İkindiüstü. Hiç böyle erkenden geldiği olmazdı. Ne için geliyordu acaba?

Bu sıra fayton pencerenin önünden geçip karşı konağın kapısında durdu. Mazhar Bey arabacının parasını verdi, yere atladı. Hâlinde bir memnunluk, bir neşe vardı. Kuş gibi hafif, konağın taş merdivenini çıktı. Kapının tokmağını her zamanki ağır başlı insan değil de bir okul öğrencisi densizliğiyle çalmaya başladı.

Nazan o sıra işini bitirmiş, kocasının gömleklerini ütülerken, kayınvalidesini düşünüyordu: "Ben senin annen yaşında mıyım? Cahil, görgüsüz kocakarıların yerine konulmak istemem!"

Pencereye gitti, baktı: A... Kocasıydı. Eve niçin böyle erken gelmişti?

Durumu yadırgayarak koştu, kapıyı açtı.

Mazhar merdivenleri hep o tüy hafifliğiyle çıktı. Annesinin evde olduğunu sanıyordu. Merdiven başına geldiği hâlde görünmemesi tuhafına gitti. Ne zaman eve gelse, annesini karısından önce merdiven başında bulurdu. Sordu:

"Annem evde yok mu?"

Nazan, "Yok," dedi.

"Nerede?"

"Gezmeye gitti."

Rahat bir soluk aldı. Demek karısıyla yalnızdılar? Kollarını açtı. Nazan koşmadı. Çekimserdi. Ya kaynanası geliverirse? Ya sonradan duyarsa? Ya gene terslenirse? Mazhar, "Gelsene," dedi.

Çevresine bakıyor, cesaret edemiyordu.

Sinirlendi.

"Gelsene be!"

Bileğinden çekti, kucakladı, dudaklarını acıtarak öptü. Sonra yatak odasına sürükledi. İçeri girip kapıyı arkasından sürgüledi.

"Sana bir sürprizim var!"

Nazan boş gözlerle baktı.

"Bil bakalım."

Düşündü, düşündü, düşündü.

"Ne kadar düşünsen nafile. Bak!"

Cebinden kadife kutuyu çıkarıp açtı: Elmas taşlı zarif yüzük, pırıl pırıl taşlarıyla Nazan'ın gözlerini kamaştırıyordu. Bu güzellik karşısında kalbi çarpmayacak, heyecanlanmayacak tek kadın olamazdı.

"Bana mı aldınız bunu?"

"Sana!"

Sevinç gözyaşları dökerek kendini kocasının kollarına attı. Sıkı sıkı sarıldılar. Sonra ayrıldılar. Mazhar yüzüğü karısının zarif parmağına taktı.

"Çok teşekkür ederim."

"Yalnız, dikkat et, anneme gösterme. Malum ya!"

Kayınvalidesinin lafı, Nazan'ın yüzündeki sevinci silivermişti. Sahi, nasıl da akıl edememişti?

"Ne yapayım?" diye sordu.

"Ne yapacaksın, hiç... Atarsın sandığına, bitti gitti."

"Hiç takmayacak mıyım?"

"Takacaksın tabii, takacaksın ama..."

Bunu Mazhar da bilmiyordu. Ne zaman takacaktı? Ne zaman taksa, kocakarı görecek, görünce de suratı asılacak, kıskançlıktan evde ağız tatsızlığı çıkaracaktı.

Birden Hacer Hanım'ın sesi:

"Mazhar, oğlum!"

Karıkoca büyük bir suçüstünde yakalanmışlarcasına irkildiler.

Nazan yüzüğü kutusuyla birlikte sandığına koyup kapağı indirdikten sonra koştu, odanın kapısını açtı.

Kayınvalidesi öfkeden mosmor, kapı önünde dikiliyordu. Rastıklı kaşları sinirli sinirli çatılmıştı.

"Ne yapıyorsunuz içerde gündüz gözüne?"

Mazhar kızdı.

"Nasıl soru bu anne? Ne istersek yaparız!"

"Aferin, aferin sana!"

Odasına gitti, içeri girip kapıyı hırsla çarptı. Mazhar, sevgili Mazhar'ıydı bu ha? Demek annesine böyle cevaplar verecek kadar...

Pelerinini çıkardı, bir kenara fırlattı. Sonra etekliğini, daha sonra broşunu, bluzunu, çoraplarını... Mazhar, şu kadardan ta bu boya kadar getirdiği Mazhar ha?

Saçlarını bozdu.

Alacağı olsun, alacakları olsundu! Geçti sedirin başköşesine kuruldu.

Hep o hizmetçi yapılı kadının yüzündendi bu. Bir dakika bir yere ayrılmaya gelmiyordu. Hem niçin eve erken dönmüştü oğlu? Bir maksat olmalıydı. İmkânı yok bir maksat vardı bunda. Demek oğlu artık kendisine karşı, el sözüyle cephe alabiliyordu?

Kapı açıldı: Oğlu!

Genç adamın tek kelime söylemesine meydan vermeden, ok gibi fırladı, oğlunun karşısına dikildi.

"Ne var? Ne istiyorsun?"

"N'oluyorsun anneciğim, ne var gene?"

"Elinin körü var! Defol, defol karının yanına!"

Dışarı itti, kapıyı çarptı.

Avukat Mazhar, annesinin böyle nice nice fırtınalarına alışkındı ama bıkmaya, usanmaya başlamıştı. Ne zamana kadar sürecekti? Anne diye ses çıkarmıyor, analık hakkını tanıyorsa, ömrünün sonuna kadar sürecek miydi bu?

Yatak odasına gitti, kendini pencerenin önündeki koltuğa bıraktı.

Uzaklarda, ta uzaklarda, çarşaf gibi yatan denizin ufkunda güneş ağır ağır batıyor, kargalar belki de yuvalarına dönüyorlardı. Tek atlı bir brik,* tozlu yoldan ağır ağır geçti.

Ne yapmalıydı? Annesinin ne kinci, ne Allah'ın belası bir kadın olduğunu biliyordu. Ne yapıp yapıp gönlünü almazsa, başını örtüp komşu komşu dolaşarak oğluyla gelini üzerine en ağıza alınmaz sözlerle onları rezil etmekten çekinmeyeceğini de biliyordu. Hatta sokağa çıkar, eli kulağa atıp bas bas bağırabilirdi de.

Bir ara oğlu Haldun ağlayarak geldi.

Bir şeyler sezerek sordu:

"Ne var oğlum?"

"Haminnem beni kovdu!"

"Ne dedi?"

"Çok ayıp söz söyledi."

"Ne dedi ama?"

Çocuk, kulaklarına kadar kızararak, "Çok ayıp babacığım," dedi. "Çok ayıp!"

Annesine notu tam verebilmek için üsteledi:

---

* Dört tekerlekli yaylı at arabası.

"Ne kadar ayıp olursa olsun, söyle!"

Çocuk ne olursa olsun tereddütle, "D....s babanla o....u annenin yanına git!" dedi.

Yerinden fırladı. Her yanı titriyordu. Bağırıp çağıracak, kıyametleri koparacaktı ki, karısıyla karşılaştı. Kadın şaşırdı.

"Ne var? Ne oluyorsunuz?"

"Duydun mu," dedi. "Annem ne demiş, duydun mu?"

"Ne demiş?"

Kan çanağına dönen gözleriyle ve bir çırpıda, Haldun'dan işittiklerini tekrarladı. Nazan, kocasını tuttu.

"Gitmeyin n'olursunuz, gitmeyin!"

"Yutalım mı yani?"

"Yut, annendir. Yabancı değil. Sonunda gene ben suçlu olacağım. Beni seviyorsanız sesinizi çıkarmayın!"

Mazhar zorla kendini tutarak, geçti az önceki koltuğa oturdu. Bıkmış usanmıştı. Annesi diye her ağzına geleni söylemeye hakkı var mıydı?

Nazan, oğlunun elinden tutarak odadan çıktı. Kayınvalidesinin gelip görmesinden korkuyordu. "Fırsattan faydalanarak oğlumu benim aleyhime dolduruyor!" diyebilirdi.

Sandık odasında kocasının gömleklerini ütülemeye koyuldu.

Haldun bir kenara oturmuş, bacaklarını açmış, oyuncak lokomotifiyle oynarken kendi kendine mırıldanıyordu. Nazan kulak verdi.

"... Benim annem o....u değil, benim babam d....s değil. Pis haminne. Hepsi de sensin. Ne diye Naciye Teyze'ye yalan söyledin? Ben annemi sevmez miyim? Senin ağzına biber koymalı. Geceleri seninle yatıyorsam, isteyerek mi? Yalancı haminne. Ölürsen öl. Gözlerini karıncalar yer inşallah. Benim anneciğim neden hizmetçi ruhlu olsun?"

Başını kaldırdı, annesiyle göz göze geldiler. Annesi, söylediklerini dinliyordu!

"Ben haminnemi hiç sevmiyorum," dedi.

Nazan'ın aklı gitti.

"O nasıl laf evladım? İnsan haminnesini sevmez mi?"

"Naciye Teyze'ye söylediklerini duysaydın..."

Neler söylemiş olacağını gayet iyi kestirdiği hâlde eşelemedi. Kabağın kendi başına patlayacağına, eninde sonunda suçlunun kendisi olacağına şüphesi yoktu.

"Haminneler söyler," dedi. "Çocuklar böyle lafları tekrarlamamalı!"

"Peki anneciğim. Bir daha tekrarlamam..."

"Aferin."

Ütüsünü bitirdikten sonra sofrayı hazırladı. Kocasını filan ihmal ederek, çekine çekine gitti, kayınvalidesinin kapısını vurdu. Cevap alamadı. Tekrar vurdu.

Yine cevap alamayınca topuzu kıvırıp kanadı açtı. Karşı sedirin köşesinde, çatık kaslarıyla mosmor oturuyordu. Gelinine hınçla baktı.

"Ne var? Ne istiyorsun?"

"Yemek hazır, buyurmaz mısınız?"

Top gibi gürledi:

"Yemeğin başında parçalansın, defol!"

Usullacık kapıyı çekti.

Akşam yemeği can sıkıntısı içinde, sessizce yenilip kalkıldı.

Karıkoca bütün gece geç vakte kadar oturdular ama ne o, ne öteki, bu konu üzerine tek kelime konuşmadılar.

Ertesi gün Mazhar erkenden işine gitti. Nazan da akşamdan kalma bulaşıkları yıkadı ilkin. Sonra öğle yemeği için ne pişireceğini düşünmeye başladı. Haldun pijamasıyla mutfağa gelip, "Anne, karnım aç!" deyince, sabah kahvaltısını etmediklerini, akşam hiçbir şey yemeyen kayınvalidesinin de aç olacağını, elbette bir şeyler yemek isteyeceğini hatırladı. Bu sırada sütçünün sesi de çınlayınca süt çanağıyla kapıya koştu.

Hacer Hanım kapıdan onları gözetliyordu. Anneyle oğulun süt almak üzere aşağı indiklerini görünce, fırsattan faydalanarak

mutfağa usulcacık geçti, teldolaptan bir parça peynir, ekmek sepetinden de iki dilim ekmek alıp odasına döndü, kapıyı tekrardan kapadı.

3

Avukat Mazhar, yazıhanesindeki masasında, başını avuçları içine almış, düşünüyordu: Ne yapacaktı şu annesiyle? Derdi neydi? Ne demek istiyordu? Ağzından çıkan sözler, kibarlık ve asalet iddiasında bir kadının ağzından çıkabilir miydi?

Düşündü, uzun uzun düşündü, annesinin niçin, neye içerlediğine cevap bulamadı.

Tek cevap, olsa olsa, gelinini kıskanmasıydı. Hemen hemen bütün kaynanalar gibi, "Dağdaki gelmiş, bağdakini kovuyor!" gibilerden, el kızının oğlunu çekip almasına içerliyordu.

Bir sigara yaktı.

Bu işe bir çare bulmalıydı. Ayrı ev tutup annesini ayırsa, bu sefer de sağa sola yalnızlıktan dert yanacaktı. Hem bakalım ayrı oturmaya da razı olacak mıydı?

İçinde annesi canlandı. Çatık kaşlarıyla bakıyor, "Ben ayrı mayrı oturmam. Kendini boşuna yorma!" diyordu.

Masasından kalktı. Yazıhanenin içinde köşeleme gidip gelmeye başladı.

Razı olmazdı, mümkün değil razı olmazdı ayrı oturmaya. Kıyametleri koparır, oğlunu rezil rüsva etmek için elinden geleni yapardı. Peki ne olacaktı? Evin içine huzursuzluk salan bu "bela"dan nasıl kurtulacaktı?

Kapıda bir karaltı; dikkat etti. Komşu Naciye'nin kocasıydı. Elleri önüne bağlı, riyakârca içeri girdi, Mazhar'ın ellerine sarılmak istedi. Mazhar elini vermedi.

"Buyurun, bir arzunuz mu vardı?"

Anlattı.

"Dün efendim, valide muhtereminiz bizim fakirhanedeydiler. Bendenize bir iş hususunda zatıâliniz nezdinde teşebbüste bulunacaklarını vaat ve zatıâlinizi görmem hususunda..."

Kısa kesti:

"Annem bana böyle bir şeyden henüz bahsetmedi ama, işsiz misin?"

"Maalesef evet beyefendi."

"Bir mesleğiniz, sanatınız filan var mı?"

"Vallahi beyefendi, çok kısa bir süre ortaokulda okumuştum ama..."

"Peki?"

"Ne iş olursa olsun çalışırım efendim..."

Mazhar'ın aklından bar işleten bir müvekkili geçti.

"Barda çalışır mısınız?"

Rıza Efendi'nin gözleri parladı.

"Tam benim için biçilmiş kaftan beyefendi. Ben de zatıâlinizden bunu rica edecektim. Küçük barın sahibinin davasına bakıyormuşsunuz. Arkadaşlar var o barda, garson. Dediler ki, beyefendi patrona söylese sözünü kırmaz, dediler."

"Peki Rıza Efendi, söyleyeyim."

"Allah razı olsun, Allah ömrü muazzezlerini müjdat eylesin! Eve alınıp götürülecek bir şey varsa emredin beyefendi!.."

Evin öteberisini alan kâtibi henüz yazıhaneye gelmemişti. Cebinden para çıkarıp uzattı.

"Zahmet olacak..."

"Aman efendim, rica ederim. Bilakis, şeref..."

"Et, domates, patlıcan, üzüm..."

"Emredersiniz."

"Üstü sizde kalsın!"

Rıza Efendi temennaları eski usul, yerden alıp, dua üstüne dua ederek, geri geri kapıdan çıktı. Koşaradım pazara indi. Beyefendinin siparişlerini aldı. Evin yolunu tuttu.

Karısı pencerede oturuyordu. Kocasının adeta heyecanla gelişini görünce, işinin olduğunu anlayarak camı vurdu. Rıza Efendi döndü baktı, gördü. Eliyle, "Dur, geliyorum!" demek isteyen bir işaret yaparak, konağın taş merdivenlerini koşarak çıktı. Kapıyı çaldı.

Nazan sütü kaynatmış, masaya getiriyordu. Koştu. Pencereden baktı. Rıza Efendi öteberi getirmişti. Gitti, kapıyı açtı.

"Sizinle mi gönderdi Rıza Efendi? Çok zahmet oldu..."

"Aman efendim, rica ederim, aksine şeref bendeniz için. Büyükhanımefendiyi görmek mümkün mü acaba efendim? Ellerini öpmek istiyordum..."

Nazan peşi sıra kapıya inmiş oğluna, "Git haminneni çağır oğlum," dedi. "Rıza Efendi Amca gelmiş, sizinle görüşmek istiyormuş, de!"

Haldun, beyaz pijamasıyla merdivenleri yıldırım gibi çıktı. Haminnesinin kapısına geldi. İtti. Kapalıydı.

"Haminneee!"

Ses vermedi, mahsustan. Gene ayna karşısında, itinayla boyanıyordu. Torununun ikinci, üçüncü, dördüncü seslenişinden sonra kapıyı azametle açtı.

"Ne var ulan?"

"Sizi Rıza Efendi Amca çağırıyor!"

"Rıza Efendi Amca" sözü yaşlı kadının yüzündeki asıklığı siliverdi.

"Geliyorum."

Aynanın karşısına geçti, yüzünü son defa inceledikten sonra dışarı çıktı. Merdiveni hızla indi. Gelini kapıda, Rıza Efendi'yle konuşuyordu!

Yanına hınçla sokuldu.

"Rıza Efendi seninle mi konuşmak istiyor, benimle mi?"

Nazan bozularak geri çekildi.

"Mazhar sebze göndermiş de..."

"Mazhar mı? Mazhar Bey diyemiyor musun? Terbiyesiz!"

Nazan'ın tepesinden sanki kaynar sular döküldü. Tek cevap vermeden, elinde et paketi, sebzeler, yukarı çıktı.

Hacer Hanım onu unutmuştu bile. Rıza Efendi'ye yiyecek gibi bakarak, "Hayrola?" dedi.

Adam elini uzattı.

"Muhterem elinizi öpmeye geldim efendim!"

"Niye? Ne var da?"

"Beyefendi işimle alakadar oldular efendim."

Hacer Hanım, dün verdiği sözü hatırladı: Oğluna bu hususta bir şey söyleme imkânını bulamamıştı.

"Öyle mi?" dedi. "Memnun oldum ama ben vakit bulup da bir şey söyleyememiştim... Dert bir değil ki. Eve geldim sizden sonra, oğlumu görmek kısmet olmadı şu pis karının yüzünden. Sorarım sana Rıza Efendi, evlisin. Gece dururken, karınla gündüz yatak odasına girer misin?"

Rıza, Efendi laf olsun diye:

"Girilir mi? Girilir mi hiç teyze?"

"Teyze mi? Bak darılırım Rıza! Ayol ben sizin teyzeniz yaşında mıyım?"

Rza, "Şerefsizim ekmek var bu karıda!" diye geçirdi.

"Dil alışkanlığı efendim, affedersiniz..."

"Yaşım ne benim daha? Teyze, nine olacak kadar ihtiyar mıyım?"

"Aman efendim, ihtiyarlıkla ne alakanız var?"

"Ha şöyle. Karın da senin gibi. Tutturmuş bir teyze..."

"Müsaadenizle efendim..."

"Niye? Benimle konuşmaktan bu kadar mı sıkıldın?"

"Ne münasebet efendim, ne münasebet? Aksine. Sizinle oturup sohbet etmek isterdim..."

Sürmeli gözlerini süzerek Rıza'ya öyle bir baktı, Rıza'nın artık şüphesi kalmadı. Kadın hâlleniyordu!

"Demek benimle oturup sohbet etmek isterdin!"

"Bu, herhalde çok büyük bir zevk olurdu efendim."

"Karın? Karın ya? Bak deminden beri pencereden bizi gözetliyor. Eve gidince ne cevap vereceksin bakalım!"

Rıza döndü, baktı. Karısı penceredeydi gerçekten de.

"Ehemmiyeti yok," dedi. "Müsaadenizle efendim."

"Güle güle..."

Rıza, evinin yolunu tuttu. Hacer Hanım, adam eve girinceye kadar bekledi. İçeri girdikten sonra kapıyı istemeye istemeye örttü.

Naciye, kocasını hınçla karşıladı.

"Niye öteberileri verip hemen gelmezsin?"

Adam oralı olmadı.

"Bırak bunu da... Mazhar söz verdi. Küçük bara sokacak beni. Ama kocakarı görmemiş herifi. Kavga etmişler gene anlaşılan..."

Naciye merakla sordu:

"Kavga mı etmişler? Niye?"

"Ne bileyim ben? Saçma. Adam gündüz gözüne karısıyla yatmış mı ne, kocakarı alınmış. Ulan ne mendebur karı be. Herifin karısı, sana ne?"

"Çok lafçı kadın. Dün, oturdu gelininin aleyhinde, kalktı aleyhinde. Halbuki melek gibi kadıncağız. Bu kocakarı sağ oldukça o evde dirlik düzenliğe imkân yok. Peki, başka neler konuştunuz? Seni pek beğeniyor o!"

Rıza aldırış etmez hissini vermek için, "Tamam," dedi. "Artık altmışlıklarla mı?"

"Ne altmışı? Elli yok daha..."

"Haydi canım, sen de."

"Vallahi yok Rıza."

"Bana ne yahu? İsterse otuzunda olsun. Ben kendi dalgama bakarım. Şu bar işi olsun hele..."

"Ne olur?"

"Ne mi olur? Ulan uyuzluktan kurtuluruz be!"

"Geceleri çalışacaksın ne fayda?"

"İş iştir. Gecesi gündüzü olmaz. Sen kazanacağım paraya bak. Garson arkadaşlar orda, namussuzum dünyanın parasını kazanıyorlarmış. Bir girersem..."

Naciye, "Çay içecek misin?" diye sordu.

"Hayır."

Bir sigara yaktı, sedire yanladı.

"Niye içmiyorsun?"

"Şu mesele olursa yaşadık ki yaşadık... Ne yapacağım, biliyor musun? Aldığım bahşişleri bankaya yatırıp biriktireceğim. Sonunda ya birisiyle ortaklık ya da kendi hesabıma küçük bir meyhane diyorum..."

"Bana ne alacaksın?"

"Yoo... Cami yapılmadan körler dizilmesin hemen!"

Kalktı. Arkadaşlarını bulmak üzere evden çıktı.

4

Hacer Hanım öğleye doğru sandığından kuka tespihini çıkardı, işlemeli başörtüsünü başına aldı, sedirin köşesine çekildi, başladı tespih çekmeye.

Oğlunun huyunu biliyordu. İsterse öfkeden kudursun, pek pek o gün, ertesi gün balmumu gibi yumuşayıverir, ipeğe dönerdi.

Dün akşam geleceğini, annesinin gönlünü alacağını ummuştu ama gelmemişti. Sabahleyin de erkenden gittiğine göre, öğleyin mutlaka uğrayacaktı.

"Ya uğramazsa?" diye düşündü. "Uğramaz da günlerce konuşmazsa?"

Bu ihtimal bile Hacer Hanım'ı çileden çıkarmaya yetti. "Uğramaz, günlerce konuşmaz, hatırını sormazsa mı? Hele sormasın? Hele uğramasın!" Alimallah onu tefe kor, dünyaya rezil ederdi.

Gözleri daldı.

Onun uğruna, onun okuyup adam olması uğruna gençliğini tüketmişti. Kocaya varmaması, biricik oğlunu üvey baba elinde ezdirmemek için değil miydi?

"Yoo," dedi içindeki ses. "Kocaya varmamanın sebebi, biricik evladını üvey babaya ezdirmemek değil. Çoktan varırdın ama isteyen olmadı. Seninle evlenmektense bol bol eğlenmeyi, sonra da tekmeyi atmayı daha uygun bulmadılar mı?"

Doğrusu buydu. Buydu ama, her doğru ama acı gerçek gibi, beğenmedi bunu. Oğlu da, gelini de, başkaları da, oğlunu, biricik oğlunu üvey babaya ezdirmemek için evlenmediğini bilmeli, buna inanmalıydılar.

Çamaşıra, tahtaya gittiği konakların çapkın beylerini, parlak oğullarını hatırladı. Hey gidi günler hey!

Bir Füruzan Bey vardı. Babıali mektubi kaleminde. Ne zaman evlerine çamaşıra gitse, Füruzan Bey'in ya bademcikleri şişer ya da başı fena hâlde ağrır, daireye gitmezdi.

Annesi işin farkında olmalıydı ki, Hacer çamaşıra geldiği günler bademcikleri şişen oğlunu konakta yalnız bırakmak için sık sık ortalardan kaybolur, ya komşulara ya da Kapalıçarşı'dan bir şeyler almaya gider, konağa çok geç dönerdi.

İlk zamanlar Füruzan Bey ne kadar utangaçtı ya Rabbi!

Henüz tanışmışlardı. Hacer'in çamaşıra ikinci gittiği gün. Annesi gene Kapalıçarşı'ya mı, komşularına mı ne gitmişti. Küçük bey sadakor geceliğiyle odasında yatıyordu sözde. O sıralar komşu mollayla kırıştırdığı için Füruzan Bey'e pek dikkat etmemiş, etse bile o kar gibi paşa çocuğunun bir çamaşırcıya tenezzül etmeyeceğini sanmıştı. Leğen başında, sabunlu suları savura savura yıkarken aklında molla, ille de mollanın latayı, sangı, mintanı filan attıktan sonra büsbütün şahlanışını düşünüyordu ki, Füruzan Bey beyaz bir gölge gibi önünde bitivermişti.

Çok korkmuştu birden. Yüreği kuvvetli kuvvetli çarpmaya başlamıştı. Ama korkacak bir şey yoktu. Füruzan Bey'in tatlı

yüzü, iri siyah gözleri cesaret vericiydi. Öyle tatlı, öyle ahenkli, öyle iç gıcıklayıcı bir sesi vardı ki.

"Kolay gelsin!" demişti.

"Hoş geldiniz küçükbey. Nasıl oldu bademcikleriniz?"

"Bademciklerim mi? İlahi Hacer... Sahi mi sandın?"

"Değil mi?"

"Değil ya."

"Bademcikleriniz şişmediyse..."

"Evde niçin kaldım? Bunu mu merak ettin?"

"?.."

"Senin için!"

"Benim için mi?"

"Evet, senin için!"

Başı nasıl dönmüş, yüreği nasıl alıp alıp vermiş, içi nasıl gıcıklanmıştı! Bu kadar büyük bir konağın kız gibi zarif çocuğu, koskoca bir paşazade kendisi için bir bahane uydurup evde kalmıştı ha?

Hazdan kırıldığı, başı tatlı tatlı döndüğü hâlde tek cevap verememiş, başını önüne eğip susmuştu. Füruzan Bey bu manalı sükûtu ikrardan saymış olacak ki, yanına gelip çömelmiş, sormuştu:

"Ha? Ne dersin?"

Genç adam cevap alamayınca çenesinden tutup başını kaldırmış, göz göze gelmişlerdi.

"Cevap versene. Çok hoşsun da onun için!"

Sonra sağ eliyle koltukaltından tutup kendine çekivermiş, çömeldiği yerde kıçüstü oturtmuştu. Kollarının arasındaydı artık. Kalbi sökülecek gibi çarpıyordu.

"Yapmayın Füruzan Bey!"

Delikanlı artık o narin "hanım evladı" değildi.

"Füruzan Bey anneniz geliverir!"

"?.."

"Ay vallahi geliverir anneniz..."

Kirli çamaşırların yumuşak beyazlığı üzerine sırtüstü yıkılıvermişti.

Hacer Hanım sedirin başköşesinde, gözlerini yummuş, tespih çekmeyi filan unutmuştu. Sanki yıllarca önce, çamaşır leğeninin hemen yanı başındaki kirli çamaşırların yumuşak beyazlığında sırtüstü yatıyor, Füruzan Bey'in tatlı ağırlığı altında eziliyordu.

Birden sokak kapısının tokmak sesi!

Kendine gelerek gözlerini açtı. Başörtüsü kaymış gibi, düzeltti. Tespihini tekrardan "Suphanallah, suphanallah..." diye çekmeye başladı.

Konsolun üzerindeki saat tam öğleyi gösteriyordu. Oğlunun yemeğe geldiğini anlamıştı. Kaşlarını çattı. Sonra gözlerine tükrük sürerek beklemeye başladı.

Ne olursa olsun, kolay kolay barışmayacaktı. Karıkocayı eline ayağına düşürmeli, onun keyfine göre gitmemenin ne demek olduğunu göstermeliydi.

Oğlunun alışkın olduğu ayak sesleri, tahta merdivenleri gıcırdata gıcırdata çıktı. Merdiven başında durdu. Karısıyla ayaküstü bir şeyler konuştular. Sonra oğlunu kucağına almış olacak ki, çocuğun, "Babacığım, beni daha havaya kaldır, tavana kaldır!" dediğini işitti.

Daha sonra karıyla kocanın ayak sesleri silindi. Herhalde yatak odasına gitmiş olacaklardı.

İçinden kıskançlık fırtına gibi geçti. Demek annesi umurunda değildi?

Demek karısından, hatta oğlundan sonra geliyordu annesi? Demek ihmal edebiliyordu artık?

Birden, camları, çerçeveleri, aynayı, karpuzlu lambayı filan parçalamak, kendini sokağa atıp onu, onları dünyaya rezil etmek geçti içinden.

Annesini ihmal edebiliyordu ha? O hâle gelmiş miydi? O kadının sözüne böylesine kapılmış mıydı?

"Herhalde," diye söylendi. "Herhalde. Eğer kapılmasa, gelir, hâlimi hatırımı sorar, gönlümü alırdı. Demek artık böyle şeylere lüzum görmüyor? Benim varlığımla yokluğum onca eşit? Ben olsam da, olmasam da vız geliyor?"

Ansızın yeni bir ihtimal aklını oynattı.

Ya bir gün oğlu, "Anne, kendine münasip bir oda bul bir yerlerde, bizden ayrı otur!" derse?

Telaşlandı.

Der miydi? Diyebilir miydi? Bu kadar ileri gidebilir miydi? Ya giderse? Ya onu, içi bile sızlamadan kaldırır atarsa.

Avucunda toparladığı tespihini sedire fırlattı.

O zaman biliyordu yapacağını!

Sedirden hırsla indi, ayna karşısına geçti.

"Kıyametleri koparırım! Adliyeye gider, koridorda beklerim. Tam mahkemeye gireceği sıra önüne çıkar, açarım ağzımı, yumarım gözümü. Onu bu şehirde duramaz ederim!"

Peki ama, ne olurdu? Neye varırdı sonu? Eline ne geçerdi? Mazhar'ı büsbütün kaybetmez miydi?

İrkildi.

Kaybetmek mi?

Sahi, kaybeder miydi? Tamamen ötekinin mi olurdu? O zaman, artık hiç kimse, "Avukat beyin validesi" diye hürmet etmez, "çamaşırcı" muamelesi mi görürdü?

Hayır hayır... "Çamaşırcı"lığa dönemezdi. Gerçi bunu bu şehirde bilen yoktu ama olsun. Kendisi biliyordu ya! Kim bilir kimin alt evlerindeki tek gözden ibaret bir odaya sığınıp yalnız başına yaşamak zorunda kalacaktı. İstemiyordu. Ne "çamaşırcı"lık, ne de şunun bunun alt evindeki tek gözden ibaret odada unutulmak!

Bu oğlanı karnında dokuz ay taşıyıp sonra da bin zahmetle doğuran, kahrını çeken, yetişip bu boya gelinceye kadar saçını süpürge eden kendisiydi, öteki değil. Öteki neydi ki? Soyu sopu belirsiz, alelade bir kız, bir kadın. Oğluysa koskoca bir avukattı.

Süleymaniye'nin fakir evlerinden birinde yetişmiş alelade bir kıza değil, vekil vükelâ kızlarına layık, yakışıklı bir erkekti!

Kafasından, Mazhar'ın asıl babası olan sarı bıyıklı subay, kılıcını sürüye sürüye geçti. Hacer Hanım içini çekti.

Mazhar'ı da tıpkı tıpkısına ona, o sarı bıyıklı, yakışıklı subaya benziyordu. Mazhar'a bu kadar düşkünlüğü de bundandı. Ne olursa olsun, geçen gün hâkimin baldızı Pakize Hanımefendi ne demişti: "A... Doğrusu Mazhar Bey gibi yakışıklı erkek az bulunur!"

Yalan mı? Doğru, dosdoğru bir sözdü. Hem ne iyiydi oğlu eskiden! "Anneciğim!" demez mi, ağzından birkaç anneciğim birden dökülür, gözlerinin içleri gülerdi. Aldığı davaları, kazandığı paraları annesine söyler, annesine sormadan şurdan şuraya gitmez, bir çöp bile satın almazdı.

Şimdi ya?

Şimdi o, "hizmetçi yapılı" karısının ağzına bakıyor, karısıyla yalnız kalabilmek için can atıyordu. Ne diye evlenmişti sanki?

Birden kapı açıldı. Hacer Hanım gözucuyla aynaya baktı. Oğluydu, içeri girdi, kapıyı kapadı. Annesinin yanına yaklaştı. Aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi, gülümseyerek, kollarından tutmak istedi.

Hayır hayır... Bu kadar kolay barışma imkânı vermeyecekti!

Silkindi.

"Bırak beni!"

Oğlunun elinden kurtuldu, kendini sedire attı, başladı çocuk gibi, sesli sesli ağlamaya.

Mazhar donmuş kalmıştı. Annesinin şu çocukça, yaşıyla başıyla hiç de uygun düşmeyen hafif hâline hayretle bakıyor, sadece bakıyordu. Ne vardı? Kim ne demişti? Olanlar incir çekirdeğini doldurur muydu?

Huyunu bildiği için üstüne varmadı. Elleri arkasında, uzun uzun bekledi. Densiz kadının ağıdı hafifleyince sordu:

"Geçti mi? Hırsın geçti mi?"

Cevap alamadı.

Annesinin yanına gitti. İlkin sedire ilişti, sonra da başını, bir zamanlar sütünü emdiği, hâlâ pörsümemiş, hâlâ diri memelerin üstüne koydu.

"Anam benim, anacığım!"

Oğlunun son derece biçimli, sarı saçlı başını nefretle itti.

"Ben kimsenin anası manası değilim!"

"Değil misin? Niçin?"

"Bu dünyada benim hiç kimsem yok. Yer yarığından çıktım ben!"

Mazhar doğrulup oturdu.

"Peki ama bu acı sözlere ne lüzum var? Sana ne diyen oldu?"

"Hiç. Hiçbir şey diyen olmadı evladım. Benim aklımdan zorum var. Durup dururken mesele çıkarıyorum!"

"Peki ama..."

"Pekisi mekisi yok. Var git sevgili karınla çocuğunun yanına sen. Ne yapacaksın anayı? Seni doğuran, bu boya kadar getiren onlar. Git yanlarına. Allah sizi birbirinize mübarek etsin!"

"Anneciğim..."

"Kaç vakittir anlıyorum ben. Ben bu evde fazlayım. Aranızda kara çalı gibiyim..."

Haldun odaya usullacık girmiş, haminnesinin yanına sessizce sokulmuştu. Nazan Hanım'sa kapı önünde, girip girmemek arasında tereddütle dikiliyordu. Kayınvalidesinin huyunu bildiği için, kocasına, "Bütün öfkesi bana. Siz gidin, barışın, ben sonra giderim!" demiş, dinletememişti. Oğluna karşı nasıl sert davrandığını gözleriyle görüp duruyordu. Ona fazla bir şey yapmamış, kahırlı kahırlı konuşmuştu.

Kendisini kovarsa ya?

Birden kocasıyla göz göze geldi. Genç adam, "Gel, elini öp!" demek isteyen bir işaret yapınca tereddüdünden sıyrılıp girdi. Yanına geldi.

"Öpeyim anneciğim!"

Hacer Hanım, gelinine hışımla baktı. Olanca kin ve nefretiyle, "Hadi hadi, şıllık!" diye bağırdı. "Utanmadan gelmiş de öpeyimmiş!"

Oda Nazan'ın tepesinde fırıl fırıl dönmeye, gözleri kararmaya başlamıştı. Kocasına bir an hazin hazin baktıktan sonra, dolan gözleriyle dışarı çıktı.

Mazhar ne yapacağını, ne yapması gerektiğini kestiremiyordu. Ne yapması lazımdı? Kalsa mı, gitse mi? Annesine sertçe baktı. Göz göze geldiler.

"Yaptığını beğendin mi anne?"

"Beğendim," dedi. "Beğenmesem yapmazdım!"

"Beğendin demek? Yazık, çok yazık vallahi..."

"Niçin? Niçin yazık oluyormuş?"

"Çünkü bize, bizim ailemize yakışmamalı böyle şeyler!"

"Hadi hadi... Senden akıl almaya ihtiyacım yok!"

Mazhar tek cevap vermeye lüzum görmeden çıktı. Sofanın bir kenarında, karısının hazırlamakta olduğu yemek masasına geçip oturdu. Çok bayağı bir kadındı doğrusu. Annesi için, "hayasızca," şimdi de "bayağı" sıfatlarını rahatça kullanabiliyordu artık. Kadıncağızın ne suçu olduğunu düşündü. Ne suçu olacaktı, hiç. Yüzükle geldiği sıra karısını yatak odasına çekip içerde yüzükten bahseden, bu işin bilhassa gizli tutulmasını isteyen kendisiydi. Karısının en küçük bir kusuru yoktu.

Dirseklerini masaya dayadı, başını avuçlarının içine aldı.

Hacer Hanım'sa, oğluyla torunu çıktıktan sonra kapıyı arkalarından çarparak kapamıştı. Memnundu böyle yaptığına. İyi etmişti. Hiç olmazsa geline karşı kaç vakittir duyduklarını dökmüş, boşalıp rahatlamıştı.

Odasının sofaya bakan penceresi gerisine usulcacık gitti. Sıkı sıkıya inik perdeyi hafifçe aralayarak dışarı göz attı. Oğlu, avuçlarının içinde başıyla kara kara düşünüyordu. Demek iyice tesir etmişti! Etsindi. Geline gelince...

O da çok sıkıntılı görünüyor, bir taraftan ekmek doğrarken, öbür taraftan kocasına gözucuyla bakıyordu.

Gelini bu hâliyle birden çok güzel bularak sinirlendi. Neresi güzeldi? Gözleri onu aldatıyordu. Hiç de güzel değildi. Asıl kendisiydi güzel. Aza mülazımıyla zabıt kâtibi kocasını peşinden yıllarca nasıl koşturmuştu? Ya sarışın subay? Sarışın subayın ölümü üzerine tekrar kocasına gelişi! Güzel, yakıcı güzel olmasa, kocası kabul eder miydi?

Yeniden baktı. Kadın önce kocasının tabağını almış, yemek koyuyordu. "Pis cenabet!" diye geçirdi. "Gözüne girmek için... Kocan gebermedi ya. Koskoca adam. Beklesin. Ben olsam çocuğumunkine koymadan, erkeğimin tabağına yemek koymazdım. Erkek de ne? Ama çocuk? Hoooo̧, herkes ben mi? Şuna bak, hâlâ çocuğa koymadı. Senin gibi ana yere geçsin!"

Yemek can sıkıntısı içinde, hemen hemen konuşulmadan geçiyordu. Ama her ikisi de hemen hemen aynı şeyi düşünmekteydiler: Hayat mıydı bu? Durup dururken ne diye bu can sıkıntısını çekeceklerdi? Ortada fol yok, yumurta yoktu. Ne olmuştu? Karıkoca, yatak odalarında herhangi bir mesele görüşseler bile ne çıkardı?

Yemeğin sonlarına doğru sıkıntısı adamakıllı artan Mazhar, "Sinirim fena hâlde bozuldu, yemeğimizi yedikten sonra çıkalım da biraz hava alalım..." teklifinde bulundu.

Nazan'ın yüzünden endişeye, tereddüde dair bir şeyler geçti. Mazhar farkına vararak sordu:

"Ne var?"

"Hiç."

Nazan gözlerini kayınvalidesinin odasına kaldırdı.

"Annene de teklif etsen fena olmaz!"

"Anneme mi? Ne münasebet? Demin takındığı tavırdan dolayı mı?"

"Yavaş söyle..."

"Niçin?"

"Duyuverir."

"Duyarsa duysun. Göbeğimiz ona bitişik değil ya!"

Sofradan kalktı. Elini ağzını yıkadı, dişlerini fırçaladı. Yarım saat sonra, Allahaısmarladık bile demeden, çıktılar.

Hacer Hanım odasında, bütün bunları sinirli sinirli takip etmiş, içlenmişti. Arka pencereye koştu. Geliniyle oğlunun bir faytona bindiklerini, oğlunun torununu kucağına aldığını, arabacının faytonu açtığını gördü.

Bir "Allahaısmarladık..." bile dememişlerdi. Tabii, gelini oğlunu şişirir, fiti verirse, elbette demezdi. Ama alacağı olsundu o "hizmetçi yapılı" kadının. Oğlunu fitleyip annesiyle arasını açmayı gösterecekti ona.

Araba basıp gittikten sonra aklına başka bir şey geldi: O gün, gündüz gözüne yatak odasına kapanmalarının sebebi neydi? Birbirlerini bu kadar seviyorlardı da geceyi beklemeye tahammül mü edememişlerdi, yoksa ondan gizledikleri bir şey mi vardı?

İkisi de olabilirdi ama... İkincisinin öğrenilmesi daha kolaydı.

Evde insan varmış da çekiniyormuş gibi, ayaklarının uçlarına basarak odasından çıktı. Sofayı usul usul geçti. Oğluyla gelininin yatak odasına geldi. Kapı kilitli değildi, itip girdi. Burnuna kuvvetli bir lavanta kokusu çalındı. "Lavantalar, kolonyalar... Süleymaniye'deki viranede de alışkındı sanki böyle şeylere, yazının çıplağı!"

Odayı dikkatle gözden geçirdi: Geniş karyola, pike örtüler, karyolanın yanındaki duvarda asılı gelinlik resimleri, her şey sinirine dokunuyor, homurdanıyordu ama, o gün gündüz gözüne yatak odasına kapanışlarının sebebi neydi?

Birden gözüne bir kenardaki deve derisi kaplı sandık ilişti. Bu güzel sandığı oğlu İstanbul'dan getirmişti. Sandık geleli seneyi geçtiği hâlde, onu ne zaman görse içinden bir kıskançlık bıçak gibi geçer, gelinine karşı olan nefreti kin hâlini alırdı.

Sandığın kırmızıya çalan tüylü yüzünü avucunun içiyle okşadı.

Gelini olmasa bu sandık kendisinin olurdu!

Kilitli miydi?

Kapağı yokladı, değildi. Kaldırdı. Bohçalar, bohçalar... Beyaz, renkli, ipek, basma bohçalar. İçlerinde kendinden gizli alınmış neler vardı acaba? Belki de oğlu gizliden gizliye alıp dolduruyordu sandığını.

İçini çekti.

"Hain evlat," diye geçirdi. "Seni dokuz ay karnında taşıyan, bin zahmetle doğuran, emzirip büyüten, sonra da adam eden o değil! Ben yetiştirdim seni, ben büyüttüm!"

Bohçalardan birine el attı. Tam çıkaracaktı, aklına gelini geldi. Sandığı mahsustan mı açık bırakmıştı acaba? Kim bilir, belki de kocasına, "Annen biz yokken odamıza girip etrafı kontrol ediyor. İnanmazsan ispatı kolay. İşte, şu bohçaları şöyle koyuyorum. Bu kutuları da böyle. Döndüğümüz zaman nasıl karıştığını göreceksin!"

Elini çekti. O kadından her şey umulurdu. Yere bakan, sinsinin biriydi. Kocasının yanında hak kazanmak için kaynanasına cevap vermiyor, başını önüne eğerek susuyordu. Bu hâliyle demek istiyordu ki: "Görüyorsun ya! Annen ne kadar fena. Bana hakaret ettiği hâlde tek karşılık vermiyorum..."

Sinirlendi.

Bel koymuşsa koysundu. Ne vardı? Korkuyor muydu o pisten?

Bohçayı sandıktan hırsla çıkardı. Selamet iğnesini çekti, bohçayı açtı: Bluzlar, iç çamaşırları, havlular... Biliyordu, hepsini biliyordu bunların. Oğlu kendisine de almıştı.

İkinci bohçayı çıkarırken, yere mor kadife yüzlü bir kutu düştü. Hacer Hanım heyecanlandı: Bir mücevher kutusu! Bunu bilmiyordu işte. Görmemişti, haberi yoktu. Yüzük mü, küpe mi?

Kutuyu hırsla yerden aldı, açtı: Elmas taşlı bir yüzük!

İçi fenalaşarak oracığa çöktü. Demek oğlu, bu kadar kıymetli bir yüzüğü, annesinden habersiz satın almış, karısına, o hizmetçi

yapılı, o uyuşuk, o, iki lafı bir araya getiremeyen kadına hediye etmişti ha!

Elinde pırıl pırıl yüzük, başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Anlıyordu işi. Oğlu adamakıllı hainleşmişti. Bir gün karısının sözüne uyarak pekâlâ da kapı dışarı edebilirdi. Rüyalarına girip duran şey, yani kapı dışarı edilmek, gerçekleşecek miydi? Ellerin alt evlerine sepetlenecek miydi? Sepetlenince, o "hizmetçi yapılı" kadın eve sahip mi olacaktı? Herhalde. Çünkü oğlu bile değişmişti. Her zaman kavgadan sonra gelir, ne derse desin, ne türlü davranırsa davransın, boynuna sarılır, yüzünü gözünü öper, barışmadan çıkıp gitmezdi. Bugün? Bugün ya? Kısa kesmiş, barışmadan çıkıp gitmişti!

Gözleri doldu.

Demek annesini yavaş yavaş defterden siliyordu? Bakalım Haldun'u da yanına bırakacaklar mıydı bundan sonra?

Yüzüğe baktı. Ne güzel, ne pırıl pırıldı! Kim bilir kaça satın almıştı? O istedi de onun için mi, yoksa kendiliğinden mi almıştı? Herhalde o istemiş olacaktı. Belki de kendisine inat. Gezmede filan takıp kocasının onu ne kadar sevdiği hakkında el âleme fikir vermek için. Yani demek isteyecekti ki: "Görüyorsun ya, kocam beni işte böyle seviyor!"

Bunun manası neydi? "Kocam beni seviyor, annesini sevmiyor!" mu?

Yüzüğü şahadetparmağına takmak istedi, olmadı. Parmağı çok kalındı. Serçeparmağına taktı. Demek gelininin şahadetparmağı, onun serçeparmağı kalınlığındaydı. Ne olursa olsun, çok güzel yüzüktü. Kendisinin olmasını isterdi. Hayatında böyle bir yüzüğü olmamıştı. Ne kocası, ne sevgilileri, ne de şimdi oğlu. Almamışlardı...

Yeni bir soru: "Peki gezmeye giderken gelini niçin takmamıştı? Kaynanası görmesin diye mi? Yahut da oğlu, "Anneme gösterme!" mi demişti?

Aklına yattı.

"Vay Mazhar vay. Yazıklar olsun sana. El kızını demek öz annenden üstün tutuyorsun?"

Kapı çalındı. Elindeki yüzüğü kutusuna koyup sandığa attı, bohçaları da yerleştirdikten sonra kapağı kapadı, odadan çıktı.

Kim gelmişti acaba?

Pencereden baktı: Karşı komşu Naciye! Ferahladı. Kapının ipini çekti.

Naciye, çıplak ayaklarında takunyalar, geçivermişti. Yukarı çıkmak istemiyordu.

"Gördüm, oğlunla gelinin gezmeye gittiler, büyükhanım evde niye yalnız kaldı da gitmedi diye merak ettim," dedi.

Hacer Hanım'ın içini yeni bir kıskançlık dolaştı.

"Israr ettiler ama gitmedim."

"Fena mı? Hava alır, açılırdınız..."

"Amaaan, sıkıntısı olanlara mahsus o. Benim içim taze şükür. Çıksana!"

"Gideceğim."

"Anladık canım, gidersin..."

Naciye, ağzında sakız, çıplak ayaklarıyla merdiveni çıktı. Sofadaki yemek masasından birer iskemle çekip oturdular.

"Benim içim genç kızım, içim genç. Onlar binlerce lira sarf etseler bendeki tazeliğin yarısını bulamazlar!"

Naciye:

"Eksik olmasın, Mazhar Bey bizimkinin işiyle meşgul olacağına söz vermiş... Bizimkini görme, ağzı kulaklarında!"

"Ben o öfkeyle unutuvermişim. Ben söylesem daha çok dikkat ederdi."

"Ona ne şüphe?"

"Hayır, canımı sıktılar. Gündüz gözüne kocanla yatak odasına girer misin kızım? Görülmüş şey mi bu? İnsan ne kadar şey olmalı ki..."

Naciye, "Elbette girerim!" diye geçirdi. "Yatak odasına kapanmanın da vakti, saati mi olurmuş?" Gene de, "Yaa, bizimki

anlattı. Çok ayıp. İnsan kayınvalidesinin önünde, geceyi bırakıp da gündüz gözüne yatak odasına girer mi hiç?" dedi.

"Amma, ben sebebini öğrendim. Onlar cinseler, ben şeytanım!"

Naciye merakla sordu:

"Nedir sebebi?"

"Ne olacak... Gel de gör!"

Önden yürüdü, Naciye merakla peşinden gitti. Oğluyla gelininin yatak odasından içeri girdiler. Naciye'nin yıllar yılı tasarladığı, zarif bir odaydı. Karyola, ipek yüzlü yorganlar, yerlerde kaba tüylü halılar...

İçindeki kıskançlık kımıldadı.

Hacer Hanım, gelinin sandığını hırsla açmıştı bile. Bohçaların arasına fırlattığı mor kadife kutuyu aldı, sinirden titreyen eliyle yüzüğü gösterdi.

"İşte bu!"

Naciye'nin kafasından zarif yatak odası, karyola, ipek yüzlü yorgan, yerdeki halılar silindi. Yüzük o kadar güzeldi ki:

"Ayyy..." dedi, "çok güzel, teyze! Demek karısını bu kadar seviyor?"

Hacer Hanım mosmor kesildi. Öyle ya, karısını sevmese, hatta onun için çıldırmasa, bu kadar değerli yüzük alır mıydı? Aldı diyelim, annesinden, öz annesinden, onu karnında dokuz ay taşıdıktan başka, yetişip eli ekmek tutuncaya kadar uğruna saçlarını süpürge eden annesinden gizler miydi?

Yüzüğü gösterdiğine pişman oldu. Naciye, "Karısını annesinden çok seviyor!" diye düşünebilirdi.

Kutuyu hırsla kapayıp sandığa fırlattı. Dışarı çıktılar.

Yüzük, elmas taşlarıyla Naciye'nin kafasında hâlâ parlıyordu. Kocakarı ne derse desin, adam çok seviyordu karısını. Hiçbir zaman böyle sevilmemiş olmanın mahrumluğuyla içini çekti. Nesi eksikti? Nazan kadar güzel değilse bile, gene de gençti, zayıflığı bir tarafa, yüzüne bakılırdı. Böyle olduğu hâlde, kocası bir gün-

den bir güne, değil elmas yahut pırlanta taşlı; adi, alelade taşlı, değersiz bir yüzük bile getirmemiş, parmağına takmamıştı.

Kocasının yanında demek hiç değeri yoktu!

Hacer Hanım hâlâ tombul, hâlâ canlı boynunda mavi mavi kabaran damarını şişire şişire bir şeyler anlatıyordu ama duyduğu yoktu.

O da kadındı. Onun da kocasının hediyelerine ihtiyacı vardı. Bir kadın yalnız sevilip okşanmayla yetinemez, tatmin olamazdı. Kaldı ki, Rıza'nın sevip okşaması da pek öyle ahım şahım değildi.

Adamın damarlı, ince kolları aklından geçti.

Geç vakit eve körkütük gelir, yıkılarak soyunur, kendini karyolaya zor atardı. Atınca da hemen arkasını döner, başlardı horlamaya.

Koca olarak da pek iş yoktu!

Peki, böyle adamla ne diye yaşıyordu? Sonu nereye varacaktı bunun? Daha kırkına varmadığı hâlde karısına bu kadar ilgisiz bir adam, altmışında, altmış beşinde ne hâle gelirdi?

Hacer Hanım'ın, "Öyle değil mi amma?" deyişine dikkat ederek, ne olduğunu anlamadan, "Çok doğru!" dedi.

Hacer Hanım devam etti:

"... Eğer ben de onu oğluma karı yaptırırsam, bana da Hacer demesinler. O evladı doğuran, bu boya gelene kadar saçlarını süpürge eden, yemeyip yediren, içmeyip içiren benim, o değil. Evimize geldi de adam oldu. Süleymaniye'nin donsuz şıllığı!"

"Doğru, teyze."

"Elmas taşlı yüzüğü babasının evinde mi taktıydı? Kim bilir yavrucağızıma neler dedi, başının etini nasıl yedi, nasıl borçlara harçlara sokturdu da aldırdı. Biz de kadındık, bizim de kapılardan sığmaz, aslanlar gibi kocalarımız vardı. Ama biz hiçbir zaman erkeklerimizi borçlara sokturup kendimize yüzükler aldırmadık!"

Yüreği çarpmaya başlamıştı. Kalktı. Mutfaktan bir bardak su alıp geldi. Yarısını içti, yarısını masanın üstüne, yanı başına bıraktı.

"Ben kabahati oğluma bulmam. Neden dersen, erkek o. Böyle inceliklere aklı ermez. Karısı, aman yüzüğü annene gösterme, lafını etme, dediyse kâfi. Yoksa oğlumun benden şu kadar gizlisi yoktur. Yavrucağızım, anne derdi de bir daha demezdi..."

"Mazhar Bey de pek sessiz canım!"

"Ne yapsın kızım? Bütün gün adliyelerde ona buna dert anlatmak kolay mı?"

"Aklıma ne geldi, biliyor musunuz?"

"Ne geldi?"

"Oğlunuza büyü yaptırmasın?"

Hacer Hanım'ın yüzü kırıştı.

"Sahi ha Naciye. Aklınla bin yaşa kız. Bak ben bunu akıl edememiştim."

"Bir Ebe Hüsne vardı, bilmem hangi hoca elli kuruşa eşek dili yazıyor dediydi. Kim bilir teyze? Her şey olabilir. Yoksa böyle kıymetli bir yüzüğü borç harç satın al, annene bile göstermeden saklat..."

Hacer Hanım'ın gözleri parladı.

"Doğru. Doğru, çünkü Mazhar'ım hiç böyle değildi Naciye. Ben yavrumu bilmem mi? Benim yavrum bensiz ağzına lokma koymazdı, lokma!"

"Beni dinlersen, Ebe Hüsne'yi bulalım, eline birkaç lira sıkıştıralım, gelininin büyüsünü bozdurursun o hocaya!"

"Sen bu işi görür müsün?"

"A teyze, elbette. Sen hiç meraklanma, bu işi olmuş bil!"

"Eksik olma Naciye. Ben de tanımak isterdim o Ebe Hüsne'yi..."

"O istemez. Korkuyor. Hükümetten korkuyor. Ben bulur, görüşürüm. Ne derse gelir, size söylerim."

Gelininin, oğluna eşek dili yazdırmış olması aklına iyice yatmıştı. Oğlu eskiden hiç böyle değildi. Annesinden hiçbir şey saklamaz, canı sıkılsa yahut sevinse sebebini söylerdi. Bu âdetler

kalmamıştı artık. Vakitli vakitsiz odalarına kapanıyorlar, içeride ağız ağıza verip kim bilir ne konuşuyorlardı.

Bu evde neciydi o?

Sığıntı mı?

Yazının çıplağı koca eve yerleşecek, bu gidişle de kim bilir, belki bir gün kapı dışarı edilmek düşecekti! İçi titredi.

"Her kaç kuruş derse gel bana Naciye," dedi. "Yavrumu şu edepsiz karının israflarından kurtaralım. Onun maksadı, oğlandan çekip çekip bir kenara saklamak. Günün birinde de, haydi Allahaısmarladık, çekip gitmek kırığına sırığına!"

"..."

"Doğrusu evlatcağızımı soydurup soğana döndüremem. El kızı, umurunda bile değildir ama ben anayım. Benim içim sızlar. O yüzüğü görünce tepemden aşağı kaynar sular döküldü sanki. Az parayla mı alınır? Kim bilir kaç bin liradır? Yazık günah değil mi? Borca gir, harca gir. Süleymaniye'nin donsuzuna elmas yüzükler al. Yağma yok. Ben yavrumu onun için doğurmadım!"

5

Nazan, "Yüzüğü borç edip almadınız, değil mi?" diye sordu.

Mazhar, "Hayır," dedi. "Kaç vakittir vitrinde dikkatimi çekip duruyordu. Elime toplu para geçince çarçur etmeden alıp sandığa atalım dedim. Alınmış alınmıştır. Sonra, seni o kadar ucuza almıştım ki... Bu yüzük o düğün müğünlerin yerine geçsin..."

Çayını yudumladı.

Yeni moda olmaya başlayan aile gazinolarından birinde karşılıklı çay içiyorlardı. Devrimlerin getirdiği yeniliklere hemen uyuveren Mazhar için karısıyla bir bahçe yahut herhangi bir gazinoda çay, kahve, hatta rakı içmek aykırı değilse de etraf henüz böyle şeyleri yadırgıyordu. Nitekim gazinoya girip çıkan erkek

müşteriler -velev karısı olsun- Avukat Mazhar'a iyi gözle bakmıyorlardı. Erkeklerin arasına kadın getirilir miydi? Görülmüş şey miydi?

Nazan, erkeklerin uzaktan bakışlarını görüyor, yadırgandığını anlıyordu ama aldırış etmiyordu. Kocasıyla beraberdi. Ölüme bile götürse giderdi. Hele onu düşünüp avuç dolusu para vererek aldığı yüzükten sonra!

Yüreği sevinçten taştığı hâlde, en küçük bir belirti göstermiyor, gözlerini önüne indirmiş, susuyordu.

Mazhar'sa, bu sefer de ümidini kesmişti. Ne yapsa nafile, kocasının istediği şekilde coşkunluk göstermeyecek, sevincini belli etmeyecekti.

"Yüzüğü annenize göstersek daha iyiydi..."

Mazhar sertçe sordu:

"Niçin?"

"Bilmem. Anneniz de..."

"Evvela şu sizli bizli konuşmayı kaldır. Şimdiye kadar bin defa söyledim. Karıyla koca arasında ciddiyet olmaz. Sonra, annemin müdafaasını da üzerine almaktan vazgeç. Annemi ben senden çok daha iyi tanırım!"

Sinirlenmiş, başına hafif bir ağrı yapışmıştı. Karısı sizli bizli konuştuğu zaman onu kendinden adamakıllı uzak buluyordu. Ne için böyle hareket ediyordu? Hiçbir maksadı olmadığını bildiği hâlde, bir maksadı var gibi geliyordu. Beş yıldır evliydiler. Beş yıldır hep bu sizli bizli resmiyet, hislerini saklamak, arka plana kaçış...

Nazan da aynı şeyleri düşünüyordu: Ne diye duygularını açığa vuramıyordu? Kocası bunu istiyordu. Duygularını açıklayabilse, coşabilse, gerçekten çok sevdiği kocasının boynuna sarılabilse... "Kocacığım, şeker kocacığım!" diyebilse...

Gözlerini kocasına kaldırdı. Çayını sıkıntıyla yudumluyor gibi geldi. Onun ne zaman sıkıldığını, ne zaman sevindiğini, sevinçli ânında birdenbire nasıl neşesinin kaçtığını gayet iyi anlardı.

Laf olsun diye, "Haldun nereye gitti acaba?" dedi.

Mazhar'ın sıkıntısı içinden sıyrılıp çıktı. Gözlerini etrafa gezdirdi. Kır kahvesi-gazino karması bir yerdi oturdukları yer. Ta öbür başta, tahta parmaklığın ötesinde koca göbekli biri yassı şişeli Baküs rakısı içiyordu. Birden o tarafa geçip tanımadığı hâlde adama merhaba diyerek masasına oturmak geçti içinden. Canı öyle rakı çekmişti ki.

Masadan kalktı. Oğlunu aramak üzere gazino kapısına kadar gitti.

Çocuk görünürlerde yoktu.

Caddeye çıkılan beş basamak merdiveni indi. Oradaydı. Faytoncunun yanında. Hep o araştırıcı hâliyle gene bir şeyler soruyor, arabacının verdiği cevapları büyük insan gibi dinliyordu.

Karısının yanına döndü.

Haldun'un elleri arkasındaydı. Ah o da arabacı olsaydı!

"Bu araba senin mi?"

Kısa boylu, ufak tefek arabacı güldü.

"Sahibi çıkmazsa..."

"Atlar?"

"Atlar da."

"Nerden buldun bunları?"

"Sokaktan!"

"Hadi be sen de..."

"İnanmıyor musun?"

"Sokakta araba bulunur mu?"

"Bulunmaz mı?"

"Bulunmaz tabii."

"Babana sor da bak... Düşürmüşlerdi, buldum!"

"Babana sor da bak!" sözü, arabacının doğru söylediğine delildi. İşin içine beybabası karışmıştı. Beybabası kolalı yaka, kravat takan, herkesin "beyefendi, beyefendi" diye etrafında döndükleri biriydi. Ona karşı yalan söylenemezdi. Hele söylensin. Hapse atardı beybabası!

"Ben de bulabilir miyim?"

"Büyüyünce bulabilirsin."

Başka bir şey sormadı. Demek büyüyünce bulabilirdi? Peki, ne zaman, nasıl büyüyecekti?

Aklına annesi geldi. O bilirdi herhalde. Babası daha iyisini bilirdi ama sorulamazdı ki. Ya, "Aptal. Bu kadarcık şeyi akıl edemedin mi?" yahut da "Çok budalasın be Haldun!" derdi.

Gazino merdivenini çıktı. Annesinin yanına geldi. Babası sordu:

"Nerdeydin?"

Arabacının yanında olduğunu söylemek işine gelmedi. Yine, "Arabacıyla ahbaplık etmeye utanmıyor musun? Bey çocuğusun güya!" diye ayıplardı.

"Sokağa bakıyordum," dedi.

"Ne var sokakta? Maymun mu oynatıyorlar?"

İçinde bir şeyler ayaklandı ama kendini tuttu. Bu da laf mıydı yani? Maymun oynatsalar, sokağı seyrediyordum demez, maymun oynatıyorlardı, seyrediyordum derdi. Hiçbir şeye de akılları ermiyordu.

Mazhar, oğlunun bir "düşünür" edasıyla gene düşünceye daldığını görünce, oğlanın hâli hoşuna gitti.

"Ha?" dedi. "Maymun mu oynatıyorlardı?"

"Hayır."

"Peki?"

"Hiç, öyle..."

Mazhar içini çekti. Baş ağrısı gittikçe artıyordu. Ne zaman umduğu, yürekten arzuladığı bir şey, arzuladığının tam tersi olsa, ilkin pis bir can sıkıntısı, arkadan da önce hafif, gittikçe çoğalan bir baş ağrısı başlardı.

"Kalkalım mı?"

Nazan, "Siz bilirsiniz," dedi.

Bu "Siz bilirsiniz"lere de fena tutuluyordu. Bu kadının kendi bildiği, yapılmasını istediği bir şey yok muydu?

Gözü oğluna ilişti. Annesine kedi gibi sokulmuş, bir yandan da babasını kolluyordu. Kendisinden gizli bir derdi olmalıydı. Sordu:

"Ne var gene?"

Haldun bir salyangoz gibi kabuğuna çekildi.

"Hiç."

"Var bir şey. Hiç değil. Söyle nedir?"

Babasının kızdığını anlamıştı. Daha fazla kızdırıp azarı, dayağı yemektense...

"Çocuklar nasıl büyür babacığım?"

Bunu kısaca anlatmalıydı çocuğa. Zaten kendinin de doğru dürüst bildiği yoktu. İdadide* bir şeyler okutmuşlardı ama...

"Bu, çok derin bir konudur oğlum! İzah etsem anlamazsın. En iyisi, çok çok yemek ye, öğleüzerleri uyu. Çabuk büyü. Mektebe git. Orada hocalarından öğren. Oldu mu?"

Haldun cevap vermedi. Olsa da, olmasa da oldu demekti. Babası madem öyle istiyordu, istediği gibi olacaktı.

Bununla beraber, "Çocuklar nasıl büyür?"dü acaba?

Kalktılar.

Güneş uzaklardaki mavi dağların gerisine ağır ağır batıyordu. Eve geldikleri zaman "ihtiyar"ı hâlâ odasında buldular. Kapısı, pencereleri sıkı sıkıya kapalıydı. Nazan'ın içinden kayınvalidesinin korkusu geçti. Evin içinde fırtınadan önceki hâle benzer bir durgunluk seziyordu. Bu durgunluktan sonra kim bilir nasıl bir fırtına kopabilirdi!

İstemiyordu bu fırtınayı. Bıkmış, usanmıştı. Kadının ağzı bozuktu, oğlunu tahrik işten bile değildi. Kavgadan sonra zavallı hazan yaprağı gibi titriyordu.

Başını çözdükten sonra, "Annenizin gönlünü alsanız fena olmaz," dedi.

Mazhar omuz silkti. Canı sıkılıyor, baş ağrısı artıyordu. Şu sıra değil annesi, babası mezardan kalkıp gelse naz çekmeye ta-

---

* Lise.

hammülü yoktu. Bir yanda karısı, öbür yanda annesi... Annesi malum. Karısı istediği gibi olsaydı bari...

Ceketini, pantolonunu çıkardı, karyolaya sırtüstü uzandı. Amma da yorulmuştu! Oysa, yorulacak hiçbir şey yapmamıştı. "Demek, ruh yıkıntıları insanı fena yoruyor!" diye geçirdi.

Bir yandan bir yana döndü.

Ne yapmalıydı? Bu pis, gevşek, bu tatsız sıkıntıdan nasıl kurtulmalıydı?

Aklından gazinodaki koca göbekli adamla, önündeki yassı Baküs şişesi geçti.

Karyolada sıçrayıp oturdu: Sahi, rakı ne güne duruyordu?

"Karı be!"

Genç kadın sandığını düzeltiyordu. Amma da savruk kadındı. Bu bohçaların hâli neydi? Ya kocasının, biricik kocasının, annesinden gizli alıp hediye ettiği zarif yüzük kutusunun hâli neydi. Öfkeyle kaldırılıp atılmış gibi bohçaların arasında zavallıca duruyordu.

"Efendim?" dedi.

"Canım iki kadeh atmak istedi. Turşu çıkar, beyazpeynir filan..."

Nazan yüzük kutusunu okşadıktan sonra bir kenara itinayla bırakırken, "Peki," dedi.

Dedi ama, istemeye istemeye. Rakı içtiği günler kocası korkunçlaşıyordu. Bir defa, çok konuşkan oluyor, gülüyor, hatta şarkı söylüyor, geceleri de karısını turşuya çeviriyordu.

Nazan kocasının da kendisi gibi halim selim, karıncayı ezmekten sakınan olmasını ne kadar isterdi!

Çaresiz, mutfağa geçti, turşu, beyazpeynir çıkardı, sofadaki masaya kocasının rakı sofrasını hazırladı.

Bütün bunları odasının sofaya bakan penceresinden gözetleyen Hacer Hanım, "Azgın karı!" diye düşündü. "Oğlanı borca sokturup yüzüğü aldırdı. Şimdi de keyfine bakmak için rakı

içiriyor! Ama ben de Hacer'sem bilirim senin yuvanı yapmayı! Benim oğluma eşek dili yazdırmayı gösteririm sana!"

Mazhar masa başına geçti. Sıkıntıdan sıyrılıvermişti.

Rakıyı sulu içerdi. Kadehe yarı yarıya rakı, üzerine su koyup bir nefeste dikti.

Ooooh... Dünya vardı!

Bir sigara yaktı.

Bu, "Ooooh... Dünya varmış yahu!" sözü Antepli bir arkadaşınındı. İnce, upuzun, simsiyah bıyıklı Ökkeş'in sözü. Ne ateşli, ne kabına sığmaz oğlandı! İdadide arkadaştılar. Mekteb-i Hukuk'a birlikte geçmişlerdi. İkinci yıl milli mücadele başlamış, onlar da başkaları gibi yurdun hizmetine koşmuşlardı. O yıllar, devam ettikleri Eminönü Balıkpazarı meyhanelerinde kafayı çekerken Ökkeş, Antepli Ökkeş, ilk kadehi süzdükten sonra ellerini birbirine sürüştürerek, "Ooooh," derdi. "Dünya varmış yahu!"

Lakin, çok canlı, açıkgöz, cıva gibi oğlandı. Mazhar milli mücadele şuurunu ondan almıştır denebilir. Şehr emanetindeki* bir akrabası, gizli birtakım emanetleri, gizli bir yerlerde esrarengiz tavırlı, şüpheli kimselere teslim vazifesini vermişti. İtirazsız kabullenmişler, gözlerini budaktan sakınmadan çalışmış durmuşlardı.

Hey gidi günler hey!

Böyle küçük bir şehirde, gittikçe söndüğünü gördüğü heyecanlarıyla, evinden işine, işinden evine gidip dönecek basit bir avukat mı olup kalmayı ummuştu?

Karısının bir gölge gibi sokuluşu hayallerini sildi.

"Merhaba!" dedi.

Cevap alamadı. Her zamanki gibi, sadece gülümsemekle yetinmişti.

"Cevap versene ulan, merhaba diyorum!"

"Merhaba..."

---

* Belediye.

"Merhaba ya. Biraz canlan be!"

Aklına başka bir şey geldi: Rakı içirse nasıl olurdu acaba? Canlanır mıydı? Rakının çoğu sefer içerdeki asıl kişiliği yüze çıkardığını biliyordu. Kim bilir, belki de karısının ikinci kişiliği daha renkli, daha cıvıl cıvıldı.

Kadehini doldurup önüne itti.

"İç bakalım!"

Genç kadının aklı gitti! O mu içecekti? Daha neler...

"Haydi, ne duruyorsun?"

"Ben mi? Sahi mi söylüyorsunuz?"

"Sen, sahi söylüyorum!"

"Daha neler... Kabil mi?"

"Kabil tabii. Ben istiyorum. Kocan zehir ikram etse hayır dememelisin!"

"Doğru ama..."

"E?"

"Kokusundan bile içim altüst oluyor!"

"Olsun. İçeceksin!"

"Yapmayın Mazhar Bey."

Mazhar adeta gürledi:

"İçeceksin, emrediyorum!"

Nazan kadehi istemeye istemeye aldı. Ağzına götürürken burnuna çarpan keskin anason kokusu yüreğini bulandırdı, öğürdü.

Kadehi bırakışı Mazhar'ın gene sinirlerine dokundu.

"İç diyorum!"

"Mazhar Bey!"

"Ya iç ya da..."

"??.."

"Ölü yüzümü öp!"

Aklı giderek kadehi kaptı, yudumladı ama yutamadı. Dili, gırtlağı yanmaya başlamıştı. Birden ağzındaki rakıyı püskürttü. Tabaklardaki beyazpeynir, turşu berbat olmuştu.

Mazhar top gibi patladı:

"Defol, defol!"

Büyük bir suç işlemişçesine masadan kalkan Nazan, mahvolduğunu sandı.

Usullacık yatak odasına geçti.

Bütün bunları odasının penceresinden, etekleri zil çalarak seyretmekte olan Hacer Hanım'ın ağzı kulaklarında, dargınlığa filan aldırış etmeden oğluna koşmak, boynuna sarılıp yanaklarından öpmek geçiyordu. Kendini zor tuttu.

Mazhar, beşinci kadehi susuz, mezesiz yuvarlayıp masadan kalktı. Böyle neşesiz, zevksiz evde bu kafayla oturulur muydu?

Başına kalpağını geçirip evden çıktı.

Annesini de, karısını da sevmiyordu. Annesi, karısıyla kıyaslanamazdı, biliyordu. Mesela rakı kadehini onun önüne sürse, aldığı aptes, kıldığı namaza rağmen, kadehe tereddütsüz sarılır, içerdi. Hatta ikrama da hacet yoktu. Kendiliğinden uzanır, kadehine rakı koyar, içerdi ama onun da gelinine karşı takındığı tavır korkunçtu.

Ne olursa olsun, mesut değildi. Annesi onu pek de ilgilendirmezdi. İyi veya kötü. Karısı kafasının dengi olsa da annesinden dert yansa, ayrı oturmalarını istese belki bir çaresini bulurdu. İstemiyor, bir günden bir güne ondan şikâyetlenmiyordu.

"Yorgun!" diye geçirdi.

Gerçekten de... Karısı için konulacak en doğru teşhis buydu: "Yorgun!"

Bütün gün mutfaktan çıkmaz, boş zamanlarında ya tahta siler, ya çamaşır yıkar yahut da sökük diker, yama yamalardı. O, hizmetçi değil, hayat arkadaşı almıştı kendine. Neşeli, cıvıl cıvıl, ateşli bir hayat arkadaşı...

Avukat Kadri'nin Leman'ı geçti kafasından: Uzun boylu, iriyarı, daimi bir kahkaha hâlinde, evin içinde neşe, renk katan bir kadın!

Böyle bir karısı olsaydı. Sokak kapısını çaldığı zaman, merdivenlerde karısının gümbürtüsünü işitseydi, evinin duvarları karısının şuh kahkahalarıyla çınlasaydı!

Rakı içseydiler karşılıklı. Güzel güzel türküler söyleseydi ona! Nerdee!

Nazan, kadın olarak da "yorgun"du galiba. Öyle ya, yorgundu. Birdenbire farkına vararak, şaştı. Şimdiye kadar nasıl da dikkat etmemişti?

Öylece yatar, sadece yatardı. Hele Haldun'u doğurduktan sonra, daha da yorgunlaşmıştı. "Hizmetçi yapılı!" demekte büsbütün haksız değildi annesi!

Boş bir faytona atladı.

"Ceylan Bar'a çek!"

"Ceylan Bar'a mı beyim?"

"Evet. Ne var?"

Arabacı cevap vermedi ama, Avukat Mazhar Bey'in, "Bara çek," deyişini yadırgamıştı. Evinden yazıhanesine, yazıhanesinden evine en az yüz sefer götürüp getirmişti ama, bara?

Kırbacını hayvanların yelesi üzerinde şaklattı.

Ceylan Bar, o tarihlerde Anadolu'nun belli başlı şehirlerinde moda olan küçücük, cazlı, uydurma, masa sandalyelerle derme çatma barlardan, sözde barlardan biriydi. Şehrin epeyce dışında, terk edilmiş büyük bir depo. Kısa boylu, kara kuru sahibi dışını öylece bırakmış, içini bir hayli biçime sokmuştu. Duvarlar da "gurup eden güneşler", "durgun denizler", "batan güneşlerin kızılı vurmuş hurma ağaçları" resimleriyle süslüydü. Bar sahibi kapıda karşıladı.

"Vay efendim, vay beyim, vay sultanım... Ne şeref böyle, ne şeref! Yel mi attı, sel mi attı?"

Gözlerinin içi gülüyordu. Davasını takip eden adamla şöyle baş başa kalmayı kaç vakittir kurduğu hâlde, bir türlü başarılı olamamıştı. Şimdi tam sırasıydı. Dava dosyası avukatın elindeydi ama, dosya dışı anlatılması gereken çok şey vardı. Yazıhanede, adliye koridorlarında, baroda son derece ciddi görünen genç adam şu anda pek neşeliydi. Tenha masalardan birine çeker, kaç vakittir tasarladığı şeyleri anlatırdı. Avukat karşı tarafı iyi tanımalıydı. Herifler bir "bar"ın ne demek olduğunu anlamışlardı. Bir

bar, hemen hemen banka demekti. "Arap'ı çıkar. At sekiz on masayla yirmi otuz iskemle, getirt İstanbul'dan karıları. Bir de kıçı kırık caz, oldu sana bir bar. Başla parası çok, aklı yokları ufaktan ufaktan soymaya!" demiş, hatta Arap'ı çıkardıktan sonra, bütün masrafları çekmek şartıyla ortaklık teklif etmişlerdi.

O sıra, yalnız ikisi boş konsomatrislerin sigara içerek can sıkıntısı içinde oturdukları yerin yakınına ânında mükellef bir masa kuruldu. Pek öyle kolay kolay cömertlik satmaz takımından olan cimri patronun faaliyetini hayretler içinde seyreden iki kadından iriyarısı, "Bizimki gene Allah versin," dedi, "faaliyette."

Yanındaki küçücük mendiline boyuna öksürüyordu. Başını salladı.

"Faaliyette."

"Kim acaba misafiri?"

"Bakalım misafir mi?"

"O da doğru ya..."

"Fakat çok yakışıklı adam çok. Geceyi geçirmek isterdim..."

Uzun boylu, enine boyuna Jale, "Ya ben," dedi. "Ben bütün gecelerimi!"

Nesrin pembe mendiline kesik kesik öksürüp ağzını sildikten sonra omuz silkti.

"İstanbul'da olsa ben de isterdim ama, burda... Allah göstermesin! Şu kontratım bitsin de..."

Gözü birden belalısına ilişti. Bunu Jale de görmüştü. Dirseğiyle dürttü. Nesrin, "Haberim var," dedi.

Jale gözlerini patronun hazırlattığı masaya dehşetli bir alımlılıkla kurulan küçük dolgun bıyıklı, sarışın gence dikmiş, ayırmıyordu. Birdenbire kanı kaynayıvermişti. Şu sıra kalbi boştu hazır. Aralarında bir şeyler geçse hiç de fena kaçmazdı.

Bir sigara yaktı. Ağız dolusu dumanı şuh bir hareketle tavana üfledi.

Yakışıklı sarışın da gözlerini ona dikmişti. Dikkatle, uzun uzun bakıştıkları bir ara hafifçe gülümsedi.

Genç adam karşılık verdi.

Hafif hafif öksüren Nesrin çakmıştı işi.

"Kolay gelsin," diye fısıldadı.

Bakmadan, "Mersi," dedi. "Enayi kafese giriyor..."

"Giriyor değil, girdi bile."

"Dur dur, patrona bir şey söylüyor bana bakarak. Hah, garsonu çağırdılar. Tamam. Garson geliyor..."

"Haydi hayırlısı..."

Garson önüne eğildi.

"Jale Hanım, buyurun!"

Sigarasını yanındaki tablada ezip kalktı.

Masada kibarca karşılandı. Severdi böyle şeyleri. Erkekler kibar olmalı, saygıda kusur etmemeliydiler. Sarışın genç tam da istediği gibiydi. Bu şehre geldi geleli hiç de alışmadığı tarzda eli öpüldü.

Patron, "Avukat Mazhar!" dedi.

"Teşekkür ederim. Ben Jale..."

Kavuniçi tuvaletinin geniş eteklerini kaldırarak genç adamın yanına oturdu.

Avukat Mazhar, deminden beri göz hapsine aldığı kadını avukat arkadaşı Kadri'nin cilveli, civelek karısı Leman'a benzetmişti. Bu ondan da güzel, bilhassa alımlıydı. Ya elleri? Tam da istediği gibi, uzun parmaklı, yumuşacık ellerdi. Avuçlarında hâlâ yumuşaklığını duyuyor, karısının çamaşır, bulaşık yıkamaktan erkek eli gibi sertleşmiş kaba ellerini hatırlamak istemiyordu.

Beylik hoşbeşten sonra hemen samimileştiler. Genç kadın, yakışıklı adamın zannettiğinden de canlı olduğunu anlamıştı. Tam erkekti. Böyle bir erkeğin öl dediği yerde ölmeyecek kadın düşünülebilir miydi?

"İçki ne emredersiniz efendim?"

"Bôl!"

Patronla göz göze geldiler. Her zamanki tehditli yahut, "Aç gözünü, karşındaki adam para babasıdır!" demek isteyen bakış

değildi. "Beyefendiyi memnun et. Onunla bitecek işim var!" gibilerden bakıyordu.

Gözlerini, "Peki peki, anladım..." demek isteyerek yumdu açtı.

Masada yalnız kaldıkları bir ara, iskemlesini genç avukata az daha yanaştırdı. Genç avukat da farkına varmıştı. Bakışıp gülüştüler.

"Localardan birine gitsek daha iyi olmaz mı?"

Genç adamın işine gelirdi. Tepelerinde dikilen, gülümseyen garsona, locaya gitmek istediklerini söylediler. Garson hemen harekete geçti.

Patron kâtiple işini halledip döndüğü zaman, onları locada buldu. İşi anlamıştı. Avukat Mazhar kadını beğenmiş olacaktı. Ne hâlleri varsa görsünlerdi. Jale'yi ondan kıskanacak değildi ya. Hem böylesi daha iyiydi. İnşallah karıya abayı yakar, bara bağlanırdı.

Mazhar, "Çok ağır içiyorsunuz," dedi.

Genç kadın avucunda okşadığı Mazhar'ın elini dudaklarına götürüp öptü.

"Niçin gereksiz masrafa girmek istiyorsunuz?"

"Ben bar sahibinin avukatıyım, belki de hiç para almaz," diyecekti, onuruna yediremedi.

"Sizin için, her şeye değer!"

"Mersi. Ben Bôl'ü pek sevmem de..."

"Sevmez misiniz? O hâlde..."

"İçkilerin şahı rakıdır ama..."

Mazhar yerinden fırlayacak oldu:

"Derhal temin edelim!"

Elinden çekip oturttu.

"Sakın ha!"

"Niçin?"

"Bizim patronun huyu kötüdür..."

Artık mecbur oldu.

"Ben patronunuzun avukatıyım," dedi.

"Öyle miii?"

"Evet."

"Şu tahliye davasına bakıyorsunuz, değil mi?"

"Öyle oluyor."

"Siz evli misiniz Allahaşkına?"

Mazhar'ın yüzü buruştu.

"Maalesef..."

"Maalesef mi? Tuhaf... Hanımınızdan memnun değil misiniz?"

Kendini toparladı. Henüz tanıştığı bir bar kadınıyla evinden, karısından bahsetmek hiç de yakışık almazdı.

"Garson oğlum," dedi. Sempatik garson koştu.

"Buyurun beyim."

"Bize bir şişe rakı bulabilir misin?"

Garson güldü.

"Barda yasak ama, size göre değil... Emredersiniz. (Kulağına eğildi.) Ben Rıza'nın arkadaşıyım..."

Mazhar birden anlayamadı.

"Hangi Rıza?"

"Sizin konağın karşısında oturuyor hani..."

"Ha, Rıza Efendi... Eee?"

"Hazır gelmişken patronla konuşsanız da... Kadroda bir garson eksik. Söz de vermişsiniz..."

"Peki," dedi. "Bana tekrar hatırlat!"

"Başüstüne..."

Açıkgöz garson fırladı.

Jale, sorduğu sorunun cevapsız kaldığını unutmamıştı.

"Hanımınızdan memnun değil misiniz, diye sormuştum," dedi.

"Değilim," cevabını aldı.

"Niçin?"

Az evvel öteki masada hayli şarap içmişti. Önceki rakıyla karışan şarap, kafasını iyice tutmuş, bayağı sarhoş olmuştu. Yıllar yılı içinde biriken dertlerini ilkin sansürleyerek, sonra sansüre filan lüzum görmeden saydı, döktü: Beş senedir evliydi. Bir annesi, karısı ve oğlu vardı. Karısı halim selim bir kadındı. Ama o kadar. Çamaşır, bulaşık yıkamak, tahta silmek, yama yamamaktan başkasına pek de önem vermiyordu. Halbuki o, canlı, cıvıl cıvıl bir kadın isterdi. Akşamları evine döndüğü zaman kapıda heyecanla karşılasın, boynuna sarılıp yanaklarını öpücüklere boğsun, gamını kaygısını silip süpürsün, onu eğlendirecek şeyler bulsun ve tabii karşısına geçip rakı içsin!

Halbuki karısı...

Jale içini çekti.

"Hayatlarımız birbirine ne kadar benziyor Mazhar Bey," dedi. "Ben de tıpkı sizin gibi düşünmüştüm evlilik hayatını. Kocamın kanlı canlı, hayatiyetli bir erkek olmasını ne kadar arzulamıştım. Maalesef benim de sizin gibi, attığım taş istediğim kuşu vurmadı. Kocam ufak tefek, karıncayı ezmekten çekinen, korkak bir adamdı. Bütün zevki beş vakit namazını İstanbul'un büyük camilerinde kılmaktan, bir de tavla oynamaktan ibaretti. Onun dışında ben, onun için sıradan bir hizmetçiden, hatta bir masa, iskemle, sandık, yahut ne bileyim, herhangi bir eşyadan farksızdım. Maldım. Canı istediği zaman canının istediği şekilde harekete mecbur, mahkûm biri. Sımsıkı çarşaflar içinde, kafesleri inik pencerelerin gerisinde geçiyordu hayatım. Kayınvalidem de oğlunun aynıydı. Sağa bakma günah sola bakma günah, yüzünü açma, gülme, gezip dolaşma... Halbuki ben... Yaradılışım itibariyle açıklığa düşkün, serbest fikirli bir insandım. Sonunu tahmin edersiniz Mazhar Bey... Kocamın evini bırakıp çıktım. Çıkış o çıkış..."

Mazhar merakla sordu:

"Peki babanız? Babanızın evine dönmediniz mi?"

Gözlerinden iki damla yuvarlandı.

"Döndüm... Fakat sokak kapısını yüzüme çevrili buldum. Babam da kocamdan farksızdı. Bilhassa namus ve din konularında..."

Mazhar genç kadının elini avuçlarının içine aldı. Geç vakte kadar diz dize oturup konuştular. Hiç dans etmediler.

Mazhar deminden beri kafasını kurcalayan şeyi nihayet sordu:

"Peki, buraya nasıl düştünüz?"

Jale'nin iri, yeşil gözleri adeta isyanla parladı.

"Düşmek mi? Ben böyle kabul etmiyorum Mazhar Bey. Düşmekte, arzu, irade dışı bir şey vardır. Bense buraya kendi arzumla, isteyerek geldim!"

"İsteyerek! O hâlde falsomu bağışlayın. Sözümü geri alıyorum. Peki, barda çalışmak için arzu duymanıza sebep neydi?"

Omuz silkti.

"Hiiç. Belki de tesadüf. Yahut, cansız, pısırık, uyuşuk adama karılık yapmakla geçirdiğim mahkûmiyet yıllarının acısını çıkarmak isteği!"

Mazhar kendi hayatını hatırladı: "Vay anasını! Tıpkı benim gibi!"

Jale rakısını yudumladı. Gözleri bulanmaya başlamıştı. Daha tatlı, çok daha canlı konuşuyordu. Tuvaletinin fazla açık göğsünden taşan kuvvetli, sımsıkı memelerini elleriyle yerleştirirken, Mazhar'ın vücudunu bir alev dalgası dolaştı. Gözlerinden karaltılar geçti. Göz göze geldiler. Her ikisi de arzudan çıldırıyordu.

Mazhar titreyen, kısık sesiyle, "Sonra?" dedi.

"Sonra, ne bileyim? Zaman zaman içleniyorum. Bilhassa geceleri, buradan döndüğüm zaman karyolamda sessiz sessiz ağlıyorum. Hiç de arzulamadığım bir hayat bu. Halbuki ne kanlı canlı bir kadındım! Kapı çalınmaz mı, evi temelinden sarsarcasına, deli gibi inerdim merdivenleri. Kapıyı açar, boynuna sarılırdım miskinin. Öperdim, öperdim... Ama o kadar. Tek, bir tek karşılık? Asla. Yorgun, bitkin bir hâli vardı. Sonsuz ıstırap çekenler gibi mahzun, merdivenleri çıkar, kendini yatağına dar

atardı. Ben gene etrafında pervane. Ne yapsam nafile. Karyolada ölü gibi hareketsiz yatardı..."

Rakısını yudumladı. Öfkelenmişti. Zaten renkli yanakları büsbütün renklenmiş, gözlerinin yeşili, içlerinden ışıklanıyormuş gibi, canlı canlı parlamaya başlamıştı.

"Zavallı anneciğim... Sık dişini kızım, sık dişini yavrum Neriman. Allah esirgeyendir, sonu iyi olur evladım..."

"Asıl isminiz Neriman mı?"

"Evet."

"Müsaade ederseniz size asıl isminizle hitap edeyim?"

"Memnun olurum."

"Peki sonra?"

"Sonra... Dişimi sıktım, haftalar, aylarca tahammül ettim. Baktım ki dişimi sıkmak, dişimin kırılmasından başka netice vermeyecek, bir gün isyan bayrağını çektim!"

"Kocanız ne iş yapıyordu?"

"Sultanhamam'da büyük bir kumaş mağazası vardı. Esasen çok zengindiler. Çalışmaya ihtiyacı yoktu ama çalışıyordu. Neye yarar? Benim aradığım zenginlik, para değil, hayatiyet, canlılıktı. Öyle bir koca istiyordum ki, beni kolları arasına aldığı zaman kemiklerimin çatırdadığını, nefesimin kesildiğini duyayım. Apaçık konuşuyorum Mazhar Bey: Kocamın yahut kolları arasına girdiğim erkeğin beni hırpalamasını, çıldırtmasını, posamı çıkarmasını isterim!"

Mazhar'ın kanı damarlarında kaynamaya başlamıştı.

"Kocamsa, geceleri, ilk akşamdan arkasını döner yatar, bol bol horlardı, sabahlara kadar."

"Yaşlıydı öyleyse?"

"Ne münasebet. Otuzunda yoktu daha."

"Peki?"

"Doğuştan böyleydi ama, büsbütün isteksizliğinin asıl sebebini çok sonra öğrendim."

Göz göze geldiler. Mazhar bir şeyler seziyordu.

"Kadından hoşlanmayan cinsten mi?"

"Evet."

Mazhar'ın doldurduğu rakıyı bir dikişte içti.

"Tahmin edeceğiniz gibi, erkek suretinde kadın?"

Deminki garson loca kapısında belirdi. Gülümsüyordu. Rıza'nın garsonluk meselesini hatırlatmak için gelmemiş gibi:

"Bir emriniz var mı?"

Mazhar onu görünce Rıza'yı hatırlamıştı.

"Aklımda," dedi.

Garson çekildi.

Mazhar, Jale'ye döndü.

"Demin de söylemiştim, hayatlarımız daha doğrusu tarzımız birbirine ne kadar benziyor! Sizin kocanızdan bulamadığınızı ben karımda aradım, bulamadım. Bu itibarla, tam kafamın kadınısınız..."

Jale, "Mersi," dedi.

"Daha bir günden bir güne kocacığım dedirtemedim!"

"Vah vah vah..."

"Halbuki, boynuma sarılıp beni öpücüklere boğmasını ne kadar isterdim!"

Jale, ne olursa olsun, tam boynuna sarılacaktı ki, kısa boylu, kara kuru bar sahibi locadan içeri girdi. Mazhar nerede kaldığını sordu. Kâtiple içki hesaplarını kontrol etmişler.

Bu sırada güler yüzlü garsonu tekrar gördü. Tam sırasıydı.

"Yahu," dedi, "senden bir istirhamda bulunmak istiyorum..."

Kara kuru adam şaştı.

"İstirhamda mı? Benden? Amma yaptın ha! Emret be gözüm!"

"Estağfurullah. Benim bir komşum var, çok iyi bir insan. Kendi hâlinde. Geçende benden rica etmişti. Burada boş bir garsonluk varmış..."

Bar sahibi güldü.

"Rıza mı?"

"Ne biliyorsun?"

"Burada arkadaşları var. Günlerden beri başımın etini yiyorlar. Demek size kadar uzandılar?"

"Ama çok iyi bir insan."

"İsterse kötü olsun be Mazhar Bey. Değil mi ki siz girdiniz araya..."

"Teşekkür ederim. Yarın gelsin mi?"

"Ne zaman isterse gelsin, derhal işe başlasın!"

Etraflarında dolaşıp duran garsona bir göz işaretiyle durumu bildirdi. Garson ortalardan silindi. Arkadaşlarına haber vermeye gitmişti.

Bar sahibiyle de bir hayli içip kafaları adamakıllı bulduktan sonra çok geç kalktı. İçinde Jale, bardan neşeyle çıktı. Ne baş ağrısı kalmıştı, ne de sıkıntı.

Boş bir faytona atladı.

"Eve çek!"

"Emredersiniz Mazhar Bey."

Böyle Jale, pardon Neriman gibi bir karısı olmalıydı. Onu sokak kapısında karşılayan, canlı, fıkır fıkır bir kadın. Yoksa, karısı gibi yüzde yüz boyun eğen, "Siz bilirsiniz, siz nasıl isterseniz..."lerle teslim oluveren kadın değil. Dikilmeliydi karşısında. Sırası geldi mi, yahut haksızlık etti mi, azarlamalıydı hatta. Kadın denilince, baştan ayağa cilve, naz, eda geliyordu aklına. Karısında ne naz, ne eda, ne de cilve vardı. Nazdan, edadan, cilveden geçtim, bari irade olsaydı! Bir sigara yaktı.

Karısı Jale olsaydı... Olsaydı, herhalde annesinin gözüne girmesini de becerirdi. Annesinin Jale'yi, pardon Neriman'ı sevmemesine imkân yoktu. Hem ne, belki annesi de gelinine pısırıklığından dolayı içerliyor, ondan nefret ediyordu. Olmayacak ne vardı?

Fayton, Naciyelerin evi hizasına gelince kafasındakiler silindi.

"Dur oğlum!"

Fayton durdu. Atladı. Parasını verip savdı. Peki ama gecenin bu saatinde uyandırmak doğru muydu?

"Adam sen de," dedi. "Doğru, eğri. Müjde müjdedir..."

Avucunun içiyle harap kapıya kuvvetli kuvvetli vurdu.

Üçüncü vuruşta evin sokağa bakan penceresi hafifçe aydınlandı. Nezleli bir kadın sesi sordu:

"Kim o?"

"Benim. Komşunuz Mazhar!"

Mazhar, öne kaykılmış evin adeta sallandığını, bir telaş, bir toparlanma, bir yerlere bir şeyler saklamanın başladığını hissetti. Yoksa yatakları filan topluyorlardı da içeri mi buyur edeceklerdi? Rıza nefes nefese kapıyı açtı.

"Buyurun beyefendi. Rica ederim. Bir acı kahvemizi için!"

Mazhar, iradeli, kesin bir el hareketiyle, "Hayır," dedi. "Vakit çok geç. Uykum var. Gidip yatacağım. Yalnız, sabahleyin belki göremem diye şimdi rahatsız ettim..."

Rıza nefes nefeseydi.

"Estağfurullah beyefendi, hâşâ..."

"Git bar sahibini gör. İşin oldu."

"Oldu mu? Allah razı olsun beyefendi. Allah taş diye tuttuğunuzu altın etsin. Allah..."

Naciye de inmiş, kocasının omuzu üzerinden bakıyor, duada kocasından geri kalmıyordu. Mazhar, "O kadar mühim mesele değil canım," dedi. "Haydi iyi geceler..."

"Güle güle beyefendi, Allah çoluk çocuğunuzu bağışlasın, Allah taş diye tuttuğunuzu..."

Evine doğruldu. Kapıyı anahtarıyla açıp girdi.

Sofayı geçerken dikkat etti, annesinin penceresinde ışık vardı. Durakladı. Girse, barışmayı denese miydi?

Vazgeçti. İçinde Jale, hayır Neriman, yatak odasının yolunu tuttu.

Karısı uyanıktı. Karyoladan atlayıp boynuna sarıldı. Hayret!

Karısının yıllar yılı bir türlü yapamadığı bir hareketti. Nasıl olmuştu da...

Dudak dudağa geliverdiler.

6

Nazan da şaşıyordu nasıl olduğuna. Gerçekten de nasıl olabilmişti? Peki ama kocası ayıpladıysa ya? Ya, "Ne sırnaşık kadın," dediyse içinden?

Ona göre her teşebbüs erkekten gelirdi. Kadın, erkeğin arzularına nedensiz, niçinsiz boyun eğmekle yükümlüydü. Çünkü erkek, kadının "küçük tanrısı"ydı.

Yanı başında upuzun yatan adama baktı: Konsolun üzerinde yanan idare lambasının sarı ışığında hafifçe aydınlanan sarışın yüzü gülümsüyor gibiydi. Rahat nefes alışlarla göğsü inip kalkıyordu.

O hareketini ayıplamış mıydı? Sırnaşıklık saymış mıydı acaba? Bunu nasıl anlayacaktı?

Uyuyan adama arkasını usulcacık döndü.

Boynuna sarıldığı andaki hâlini hatırladı kocasının: Nasıl da şaşmıştı? Gözleri nasıl da büyük büyük açılmış, "Tuhaf, çok tuhaf..." demişti. Sonra bir şey daha mırıldanmıştı galiba... Öyle ya, mırıldanmıştı: "Neden icap etti bu?" gibi bir şey. "Neden icap edecek? Kocam değil misin? İçimden geldi. Kanım kaynadı!" deseydi. Diyebilseydi. Diyemezdi, dünya dünyaya geçse diyemezdi öyle laflar. Teyzesi ne derdi: "Aman kızım, sen sen ol, erkeğe sırnaşma. Kadın ne kadar ağır olursa erkeğini kendine o kadar bağlar!"

İçini çekti.

Keşke sarılmasaydı boynuna... Gerçi adam sarhoştu, sabaha kadar unuturdu ihtimal ama... Ya unutmazsa? Ya sabahleyin hatırlar da, "Neydi akşamki sırnaşıklığın?" derse ne cevap verecekti?

Dışarda tek tük horozlar ötmeye başlarken uykuya geçti.

Rüyasında kocasını gördü. Gene yatak odalarında olurlarmış. Kayınvalidesiyle oğlu da yanlarında. Kocası, "Akşamki sırnaşıklığının sebebini" soruyor. Bağırıp çağırıyor. Kayınvalidesi de yangına körükle gidercesine, "Aman ya Rabbi!" diyordu, "Daha

neler duyup işiteceğim! Namuslu bir kadın kocasının boynuna sarılır mı?"

Sonra kolundan tutup sokağa atılıyor. Ağlıyor, yalvarıyor, sokak kapısının eşiğine yüzünü gözünü sürüyor. Ne yapsa nafile. Kocası "talak-ı selase"yle, üçten dokuza boşamıştır. Artık o eve giremez. Çaresiz, Naciyelere sığınıyor. Naciye de, "Ah kardeşim, diyor, deli mi oldun? İnsan durup dururken kocasının boynuna sarılır mı?"

Naciye'yle haber gönderiyor: "Bari çocuğumu versinler de teyzemin yanına gideyim!"

Sen misin çocuk lafi eden! Mazhar elinde tabanca, karşısına dikiliyor:

"Bir daha çocuk lafi edecek misin?"

Tiril tiril titreyerek, "Hayır," diyor. "Etmeyeceğim. Vallahi billahi etmeyeceğim!"

"Öyleyse defol buralardan, marş!"

Arkasına dönüp bakmadan, bakamadan, çocuğunu son bir defa olsun göremeden gidiyor. Birtakım yollar, trenler, vapurlar... İstanbul'da, Süleymaniye'de, teyzesinin evindedir. Teyzesi de, "Sen gösterme ya Rabbi," diyor. "İnsan kocasının boynuna sarılır mı? Ben sana, namuslu bir kadın erkeğine sırnaşmaz, ağır durur. Olma sokak süpürgesi, hanım hanımcık ol dememiş miydim? Niçin sözümü tutmadın? Çek şimdi cezanı!"

Sokak kapısını yüzüne çarpıyor.

Sonra yine sokaklar. Koca bıyıklı, azgın yüzlü, canavar bakışlı insanlar. Yiyecek gibi saldırıyorlar. Kaçıyor. Yetişip kolundan tutuyor, zorla sürüklemek istiyorlar. Bas bas bağırıyor:

"Bırakın beni, ben namuslu kadınım!"

Dinleyen yok.

Pis bir mahzene itiliyor. Yerlerde solucanlar, kırkayak, akrepler, yılan yavruları. Bağırıyor, bağırıyor, bağırıyor. Gırtlağı parçalanırcasına bağırıyor. Bir ara yanı başında bir davul sesi...

Kan ter içinde uyanıyor: Yatak odalarının kapısı yumruklanmaktaydı. Karyoladan atlayıp koşuyor. Kayınvalidesi:

"Ne var? Ne bağırıyorsun?"

Kulaklarına kadar kıpkırmızı kesilerek başını eğiyor. Demek rüyasında sayıklamış, sonra da gırtlağı yırtılırcasına bağırmış.

"Namazdaydım, sesini işittim, namazı da yarım bıraktım!.."

Mazhar da uyanmıştı.

"Ne olmuş?"

Hacer Hanım, "Bilir miyim?" dedi. "Karın avaz avaz bağırıyordu. Bir yerini koparıyorlar sandım..."

"Kimin?"

"Karın dedim ya!"

"Sen mi Nazan?"

Yerlere geçerek, "Rüyamda bağırmış olacağım," dedi. "Yılanlar, çıyanlarla uğraşıyordum. Pis bir mağaraya itelemişlerdi de..."

Mazhar komodinin üzerinden sigarasıyla kibritini aldı, bir sigara yaktı. O da bütün gece Jale'yle uğraşmıştı: Annesinin, "Deli karı. İnsan uykusunda bağırır mıymış? Görülmüş şey mi?" dediğini duymadı. Hâlâ Jale'nin tesiri altındaydı.

Ne güzel rüyaydı!

Karısı Nazan değil de Jale. Akşam eve geliyor. Jale pencerede yolunu beklemektedir. Sonra merdivenleri yıkarcasına iniyor, boynuna sarılıp her tarafını öpücüklere boğuyor.

Ya salondaki içki sofrası?

Ya gece, karyoladaki hâli?

Hacer Hanım, oğlunun dalgın dalgın sigara içip kendisine aldırış etmeyişine fena alınmıştı. Ayağına kadar geldiği hâlde, "Buyur anne!" bile dememişti. Demek oğlu bu kadar soğumuştu ha?

Odasına hınçla döndü, kapıyı öyle bir çarptı ki, sabahın sessizliği içinde top gibi patladı.

Mazhar sıçradı.

"O ne?"

Nazan, "Annen..." dedi.

"Ne var gene?"

"Kapıyı kapadı."

"Ne biçim kapı kapama o?"

Cevap vermedi. "Yüzüne bakmadın, buyur etmedin, sözlerine hak vermedin..." diye izah edebilirdi, etmedi. Dönüp dolaşıp kabağın kendi başında patlamasından korkuyordu.

Birden Hacer Hanım'ın yüksek sesle ağladığı, korkunç beddualar savurmaya başladığı duyuldu. Adeta uluyordu.

Mazhar karyoladan atladı.

"Nedir bu sabah sabah yahu? Ne istiyor gene? Bir şey mi yaptın? Teline mi dokundun?"

Nazan sapsarı kesilmişti.

"Ben hiçbir şey yapmadım vallahi," dedi. "Hiçbir şeyden haberim yok!"

"Peki deli mi bu yahu?"

Cevap vermedi.

Hacer Hanım'sa gittikçe artan beddualarıyla gerçekten uluyordu:

"Allah iki gözünü kör etsin, sürüm sürüm süründürsün. Allah belanı versin! Cami kapılarında avuç aç. Emeklerim gözlerine dizlerine dursun. Allah kahhar ismiyle kahretsin!.."

Mazhar'ın nihayet tepesi attı. Sigarasını tablada ezip fırladı.

"Nedir yine, ne var sabah sabah? Kim ne dedi sana?"

Hacer Hanım ayağından terliğini çıkarıp kapıda dikilen oğluna fırlattı.

"Defol, defol namussuz, alçak, defol! Boyun posun devrilsin inşallah!"

Terlik kapı kenarına çarpmıştı.

Mazhar odaya öfkeyle daldı. Üzerine saldıran annesini bileklerinden sımsıkı yakaladı.

"Boyum posum devrilirse yüreğin soğur mu?"

"Soğur. Allah belanı versin, sürüm sürüm sürün!"

"Peki peki... Ne oldu? Kim ne dedi?"

"Utanmadan soruyorsun bir de, öyle mi?"

"Bir şey bilmiyorum ki."

"Utanmaz arlanmaz! Seni dokuz ay karnımda taşıdım, bu boya gelene kadar saçlarımı süpürge ettim..."

"Malum. Başka."

"Başka diye sana, senin gibi Çingene'ye derler!"

"Ne dersen de, anamsın. Kusurumuz neymiş, söyle de bilelim!"

"İşlediğin haltın farkında değilsin, öyle mi?"

"Değilim. Neymiş?"

"Ulan ben bugüne bugün senin ananım. Kan bulunur ama, ana bulunmaz. Sokaklar karı dolu. Sen avukat değil, padişah ol istersen. Tırnaklarımın arasında hâlâ bokun kurumadı!"

"Peki yahu..."

"Ulan bu ne çalım? Ayağına kadar geldim, laf söyledim de cevap bile vermedin be!"

Acı acı güldü. O kim bilir ne mühim bir suç işlediğini sanmıştı.

"Vallahi farkına varmadım anne," dedi. "Gece çok tatlı bir rüya görmüştüm, onun tesiri altındaydım, kusura bakma..."

Hacer Hanım da yumuşamıştı.

"Ben senin neyin tesiri altında olduğunu biliyorum!"

"Benim mi? Neyin tesiri altındayım?"

"Ört şu kapıyı da gel şuraya otur, sana diyeceklerim var. O kadar, karışma diyorum kendi kendime, neyine lazım. Seni ne alakadar eder... Ama olmuyor. Gözü çıksın ciğer. İçim rahat etmiyor..."

Mazhar kapıyı örtüp merakla geldi, sedire, annesinin yanına ilişti.

Hacer Hanım sürme bulaşıkları içindeki iri gözleriyle oğlunu uzun uzun tetkik ettikten sonra, "Sen," dedi, "benim gibi ana bulamazsın Mazhar!"

"Ona şüphem yok."

"Ulan senin tırnağın taşa çarpsa, burda benim ciğerim sızlar!"

"Biliyorum.

"Ben her şeyi öyle ince düşünen bir anayım ki..."

"Malum canım!"

"Duuur, sözümü kesme. Başlarım şimdi malumundan ha!"

"?.."

"Karını, çocuğunu aldın, arabayla gezmelere götürdüm Demedin ki, şu içerdeki de anam. Beni dokuz ay karnında taşıdı, kahrımı çekti, yemedi yedirdi, giymedi giydirdi. Bense elimde tespih, boynumu büktüm, Rabbime sığınıp sesimi kestim. Ulan herkesler diyor ki, büyükhanım diyor, oğlunuz size karşı nasıl, saygıda kusur ediyor mu diyor da, ben gene Allah razı olsunu basıyorum. Eğer desem ki, çocuğuyla karısından başka ne ana, ne de bir şey düşündüğü var desem, bu küçücük şehirde seni düdüğe korlar da üflerler be!"

Sözlerinin tesirini anlamak için oğlunu göz hapsine aldı.

Mazhar sıkıntıdan patlayacak hâle gelmişti ama sonunu bekliyordu.

Hacer Hanım devam etti:

"Ben ser verir de sır vermez bir anayım! Dünden beri aç acına oturuyorum şurda. Gelip geçtikçe sordun mu? Anne, 'Ne var, ne yok? Aç mısın, susuz musun?' dedin mi?"

"Canım anne bu da laf değil şimdi. Benim evim, senin evin. Ayrı gayrımız mı var?"

"Var evladım! El kızı var arada. Destursuz el süremem senin malına! Elim uzansa, dirseğim geri çeker. Neme lazım? Allah bana başkasının malına el uzatmayı nasip etmesin..."

"?.."

"Dahası var. Sabah çıkıp akşam geliyorsun. Evde olup bitenlerden haberin var mı?"

Merakla sordu:

"Ne var? Ne oluyor da?"

"Ben bütün gün şurda, evin içindeyken, gene de vâkıf olamıyorum..."

"Neye anne?"

"Evin içinde dönen fırıldaklara!"

"Ne fırıldağı?"

"Benim kulağım delik. Eşim, dostum, ahbabım çok, şükür. Hatırımı dirhem dirhem sayarlar. Bir yere misafirliğe gitsem, saraylıhanım diye başköşeyi ikram ederler. Neden? Oğlumun avukatlığı sayesinde mi? Hayıır... Benim tatlı dilim, güler yüzüm sayesinde..."

"Dönen fırıldak neymiş, onu anlat!"

"Sen tesir altındasın oğlum!"

"Ne gibi?"

"Büyülüsün yani."

"Büyülü müyüm? Bırak şu safsataları be anne!"

"Safsata mı? Tövbe de, çarpılırsın. Dünya hacıların hocaların duası sayesinde duruyor!"

"Neyse, geç..."

"İtikatsizlik iyi şey değil, itikatsizlikten her türlü fenalık doğar. Dinle beni Mazhar: Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz! Sen işinde gücündeyken, karın olacak küp uçuran, avuç dolusu paralar harcayarak büyücülere eşek dilleri yazdırıyor sana, eşek dilleri!"

Mazhar hiçbir şey anlamamıştı.

"Nedir o?" diye sordu.

"Büyü. Seni eşeğe döndürmek, ağzını dilini bağlamak için!"

"Nazan mı yaptırıyor bunu?"

"Helbet!"

"Peki ama anne, Nazan'ın ağzı var dili yok. Bütün gün evin içinde, ya çamaşır yıkar, ya tahtaları siler, ya çorap yamar, ya..."

"Sen o kadar bilir, o kadar söylersin. Onun gibi pasaklı, onun gibi pis, onun gibi çorabı düşük dünyaya gelmemiş daha. Biliyor senin eve geleceğin zamanı, veriyor kendini işe. O ne yere bakan yürek yakandır o! Sabaha karşı avaz avaz bağırmasının sebebini anlayamadın mı?"

"Yoo... Nedir?"

"Uğraştığı cinler, hüddamlar gırtlağına bastırdı da ondan!"

"?.."

"Cenab-ı Allah'ın parmağı yok ki gözümüze soksun. Rabbim böyle yapar fena kulunu! Ben şurda, elimde tespih, çekilmişim bir kenara, ibadetimle meşgulüm ama, bir de gel içime sor. Evet, kapları yıkıyor, ortalığı süpürüp siliyor, yemeği pişiriyor ama bir gün üzerinden eksileyim de gör. Pislikten girilmez evin içine!"

Mazhar annesini dinlemiyordu. Eğer gerçekse, şu "eşek dili"ne içerlemişti. Büyüye filan inandığından değil, karısının böyle bayağı şeylerle uğraşmasına. Sonra, o kadar halim selim, karıncayı ezmekten çekinen, ağzı var dili yok bu kadın nasıl olurdu da hacı hoca, büyücü kapısı deynekleyebilir, bunu kocasından ustaca saklayabilirdi?

Sordu.

Hacer Hanım, "Ne yapayım oğlum," dedi. "Ben sızılı bir kadınım. Her an onun peşinden koşamam ya! Sonra, kendinin gitmesine ne hacet? Geleni gideni eksik değil ki. Çat kapı, kim o? Sütçü. Pat kapı, kim o? Bohçacı. Saat başı kapı çalınır. İner aşağıya, fis fis fis, fis fis fis..."

"Eşek dilini yazdırdığını kimden duydun?"

"And verdim, kimden duyduğumu söylemem. Aç gözünü, üstünü başını, elbisenin gizli kıvrımlarını filan yokla, bul. Eşek dili yazdırmanın ne olduğunu ben de bilmem. Büyü çeşit çeşittir. Yalnız muska şeklinde olmaz ki. Tütsü olur, tırnak olur, şeytan sidiği, akrep boynuzu... Ne bileyim ben? Yediğin yemeğe karıştırsa, içtiğin suda ezse nerden haberin olur?"

Sıkıntıdan patlayacaktı artık. Gene baş ağrısı tutmuştu.

Ne yapmalıydı? Ortada hiçbir delil olmadığına göre, ne söyleyebilirdi? Elde bir emare olmalıydı ki, saçından tutup yerlerde sürüklesin, yahut kolundan tutup sokağa atsın!

Hacer Hanım taşın gediğe konma zamanı geldiğini anlayarak, "Aaaah ah," dedi. "Söylesem, kaynana, iyisi mi olur, gözü çıksın derler. Söylemesem, içimi kemirir... Süleymaniye'nin yarım pabuçlusu, senin gibi aslan oğlu aslana layık mıydı? O kim oluyordu da senin ayağına su dökeydi? Gezmelerde görüyorum el âlemin paşa mayaları gibi karılarını da yüreğimden kanlar gidiyor!"

Oğlunu gözucuyla kontrol ediyordu.

"Ahu gibi, pandispanya, lâtilokum gibi hanımefendiler... Ağızlarını açtılar mı, inci mercan dökülüyor! Seninki ya? Sokak süpürgesi, hizmetçi kılıklı. Bir de diyorsun ki, niçin birlikte götürmüyorsun? Nasıl götürürüm evladım? Elden günden utanıyorum. Laf bilmez, söz bilmez... Hâl hatır soruyorlar da benim gözümün içine bakıyor. Aptal desem aptal değil. Değiiil... Eşek dili yazdırmasını bilen kadın aptal olur mu?"

"?.."

"Ceza reislerinde laf açıldı karıdan kocadan da senin lafin olunca o genç tazeleri görmeliydin..."

Mazhar merakla döndü.

"Ne oldu?"

"Ne olacak, anlatmaynan bitiremediler senin güzelliğini!"

Mazhar memnun, gözlerini indirdi.

"Sen ne dersen de, o hizmetçi yapılı kadın senin dengin değil vesselam!"

"Her neyse, oldu bir defa..."

"Ana sözü dinleseydin, yolun kısasından dönerdik biter giderdi. Dinlemedin. Az mı oğlum dedim, yavrum dedim. Bu kız senin dengin değil. Yol yakınken defet başından. Kör bakanın kör alıcısı olur. O da kendine münasibini bulur, dedim, nafile..."

Mazhar içini çekerek kalktı. Elleri arkasında, köşeden köşeye gidip gelmeye başladı.

Demek ceza reislerinde filan da yakışıklılığından bahsediliyordu.

Kafasından Jale geçti. İri, yeşil gözlerini süze süze, "Ah Mazhar Bey," demişti. "Sizin gibi bir erkeğe kul köle olmayacak kadın düşünebilir misiniz?"

Aklına Neriman gelince baş ağrısı hafifleyivermiş, can sıkıntısı dağılmıştı. Şimdi kalksa, yazıhaneye gitse, Jale'ye de haber gönderip çağırtsa?

İçinde bir hafiflik, bir güneş vurmuş yaprak kımıltısı... Öyle iyi, öyle her şeyi affediverecek, kusura filan aldırmayacak hâle gelmişti ki.

Annesinin boynuna sarıldı, yanaklarından öptü.

Hacer Hanım, "Berhudar ol evladım," dedi. "Seni her zaman böyle görmek isterim! Gidiyor musun?"

"Gidiyorum anne. Okunacak evraklar var da..."

Yatak odasına döndü.

Karısı, oğlu Haldun'la uğraşıyor, onu giydiriyordu. Sertçe, "Git babaannenin elini öp," dedi.

Haldun, annesine baktı. Mazhar bunu gördü, ifrit oldu.

"Sana, git babaannenin elini öp, dedim, niçin annene baktın?"

Kolundan tuttu, kapıdan dışarıya attı.

Nazan hiçbir şey anlamamıştı. Ne vardı? Ne oluyordu? Gene her şey onun aleyhine mi dönmüştü?

Odadan usulcacık çıkarken, Mazhar arkasından nefretle baktı.

"Pis, içinden pazarlıklı!" diye geçirdi. "Ne olacak, Süleymaniye'nin baldırı çıplağından hayır mı gelir?"

İrkildi. Karısı hakkında hiçbir zaman bu kadar insafsız olmadığını hatırlamıştı. Kendini yokladı. Hayır, acımıyordu da. Vicdan azabı filan da yoktu. Kelimelerin üstüne basa basa tekrarladı:

"Pis. İçinden pazarlıklı! Süleymaniye'nin baldırı çıplağı!"

Çabucak giyindi. Hatta çoktandır ihmal ettiği, gümüş topuzlu bastonunu bile aldı. Evden çıktı.

Nazan salonun penceresinden kocasını seyrediyordu. Naciyelerin önünden geçerken durakladı. Naciye'nin kocası Rıza Efendi çıktı. Ellerini önünde ovuşturarak az gerisinden yürüyordu.

Köşeyi dönüp kayboldular.

Pencereden çekildi.

Peki ama, kocasının suratı neyeydi? Annesiyle kavga etmeye gitmiş, etmişti de hatta. Sonra? Ne olmuştu da adamın canı sıkılmıştı?

"İşin yok mu senin sabah sabah?"

Tepesinden kaynar sular dökülerek döndü.

"Bulaşıkları yıkadın mı? Süt aldın mı? Ortalık süpürüldü mü? Ne gezer desene. Kocan dışarı, sen pencereye!"

Nazan cevap vermemeyi uygun bularak mutfağa geçti. Dışardan kaynanasının sesi geliyordu:

"Koca almayı bilmişsin ama kocana layık karı olmayı öğrenememişsin!"

Seslendi:

"Haldun?"

"Efendim haminne?"

"Haminneciğim!"

"?.."

"Pasaklı ananın yanında bir gece yatsan, hemen değişiyorsun!"

Mutfak kapısına geldi.

"Oğlumla aram açıldı diye eteklerin zil çalıyordu!"

Nazan döndü.

"Benim mi?"

"Yok, benim! Bir de sorar. O oğlanı doğuran benim, sen değilsin, anladın mı?"

"Böyle bir iddiada bulunmadım ki..."

"Sıkıysa bulun. Onu bu boylara getirinceye kadar çektiklerimi bir ben bilirim, bir de Rabbim. Öyle eşek dilleri meşek dilleri yazdırmayla koca elde avuçta tutulmaz. Aklını başına al, otur oturduğun yerde!"

Nazan hiçbir şey anlamamıştı. "Eşek dili yazdırmak" tabirini ilk defa işitiyordu.

"Nedir o?" diye sordu.

Cevap vermedi. Odasına geçip kapıyı örttü.

Nazan gerçekten de ilk defa işitiyordu. "Eşek dili yazdırmak!" diye mırıldandı. Önce tuhafına giderek gülmek geldi içinden. Sonra üzerinde durmadı. Dursa ne olacaktı?

Ama elinde değil, ne kadar düşünmek istemese, yalnız bunu değil, kayınvalidesiyle onun yarattığı üzüntüleri atmaya çalışsa mümkün değil, muvaffak olamıyordu.

İçinde bir huzursuzluk... Kocaman bir eşek dili, kafasına boylu boyunca uzanmıştı.

İçini çekti. Bugün ne yemek pişirecekti? Mazhar hiçbir şey söylemeden çıkıp gitmişti. Belki de yazıhaneden, adamla sebze filan yollardı. Zaten vakit de erkendi henüz...

Haldun geldi.

"Haminnem diyor ki, annen cici elbiselerini giydirsin diyor!"

"Gezmeye mi götürecek seni?"

"Ben gitmek istemiyorum halbuki..."

"Suss..."

Hacer Hanım çatık kaşlarıyla mutfak kapısı önünde belirivermişti.

"Ne ö? Gitme mi diyorsun çocuğa?"

"Ben mi?"

"Sen!"

"Niçin deyim anne?"

"Kız bana anne demesene!"

Cevap vermedi. Haldun'la birlikte mutfaktan çıkıp yatak odalarına geldiler. Sandıktan Haldun'un beyaz frenk gömleğiyle kısa lacivert pantolonunu çıkarırken, Hacer Hanım gene belirdi:

"Kocanın kulağını bükmüşler, ayağını denk al!" dedi.

Nazan merakla sordu:

"Niçin bükmüşler?"

"Sana o kadar söylüyorum!"

Düşündü, düşündü... Ne vardı, ne oluyordu? Niçin bükmüşlerdi kocasının kulağını? Şurda bütün gün evin duvarları arasında en ağır işleri tek başına görmekten başka nereyi, kimi görmeye vakti vardı da yolsuz bir hareketi oluyordu? Yolsuz hareketi olsa, kocasının kulağını bükmekte haydi haklıydılar...

"Çamura çökmüş eşek gibi düşünme de giydir çocuğu!"

Artık isyan etti:

"Çok oluyorsunuz ama artık!"

Hacer Hanım hop kalktı hop oturdu.

"Çok mu oluyorum? Çok mu oluyorum dedin? Bana? Bana karşı ha? Benim gibi ağzı var dili yok, dilinden Allah'ın sözünü eksik etmeyen bir kadına karşı ha?"

"Mecbur ediyorsunuz. Sabah sabah ağzınızı açtınız hakaretle, acı sözle..."

"Seni şimdi ayağımın altına alır, kırılmadık yerini bırakmam ha! Karşıma geçmiş, dırlanıyor hâlâ! Süleymaniye'nin yarım pabuçlusu olduğunu unutma! Evimize geldin de gün gördün. Pasaklı!"

Nazan baygınlık geçirerek sandığın önüne yığıldı. Hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Hacer Hanım, yumrukları belinde, açmıştı ağzını:

"Karşımda dırıldanmak için adam isterim! Benim bir ucum bugüne bugün ta Saray-ı Hümayun'a uzanır! Eşimin dostumun, bildik tanıdıklarımın nazarında yerim sedirlerin başköşesidir. Herkesler hatırımı dirhem dirhem sayıyor. Aç gözünü de beri bak sen. Sen kim oluyorsun? Oğlumun dengi misin? Benim oğlumu cin çarpar gibi çarptın. Kim bilir, belki de cadı teyzenle birlikte büyü yaptınız. Benim oğlumun dengi vekil vükelâ kızlarıdır. Gezip dolaştıkça görüyorum başkalarının karılarını da. Mayalar, lâtilokumlar gibi, hanım hanımcık tazeler. Sen ellerine su dökemezsin, postal!"

Hırsla odasına gitti. Seslendi:

"Halduuun!"

Haldun cevapladı:

"Efendim?"

"Al elbiseni de gel buraya!"

"Peki haminneciğim, geliyorum..."

Hacer Hanım ayna karşısına geçti, başladı pudralar, sürmeler, rastık, düzgünlerle boyanmaya. Durup durup söyleniyor, arada coşarak bayağı laflar sarf ettikten sonra, "Terbiyesiz," diyordu. "Ben senin gibi kenar mahallelerde yetişmedim. Seni karşıma alıp çene yarıştırmaya terbiyem müsaade etmez!"

Nazan tek cevap vermiyordu. Sandığın önünde sessiz sessiz ağlıyor, defolup gitmesini bekliyordu.

Neden sonra iskarpinlerinin sofayı geçen sesini işitti.

"Gel yavrum, ver elini!"

Merdiveni edalı edalı indi, sokak kapısından çıktılar. Naciye gene penceredeydi. Büyükhanımı görünce camı açıp, "Uğurlar olsun, nereye?" dedi.

Gelinine içini hayli boşaltmıştı ama, daha doluydu. Naciye'nin penceresine yaklaştı.

"Buyursanıza..."

"Yok kızım, bir soluk şeylere gideceğim, neydi o... Akıl bırakmıyor ki insanda kör olasıca?"

Naciye merakla sordu:

"Ne var teyze? Hayrola?"

"Ne olacak? Haldun'a dedim ki, git annene, elbiseni giydirsin de bir soluk çıkalım dedim. Vay sen misin? Çocuğu gitme diye zorluyor. Üstlerine vardım. Lafi çevirmek istedi, yutar mıyım? Açtım ağzımı, yumdum gözümü. Sana bir şey deyim mi Naciye? Bu kadın boş değil. Neden dersen, eşek dilinden bahsettim de kıpkırmızı kesildi, ne evet dedi, ne hayır. İnsan susar mı? Hiç olmazsa itiraz eder. Öyle değil mi amma?"

"Doğru teyze. Ben birazdan gider, ağzına göre verir, aklının dibini öğrenirim."

"Eksik olma kızım. Bütün derdi zoru, ben. Sabahleyin oğlum geldi odama. Her zaman gelir ya... Anneciğim, nasılsın anneciğim? Bir şeye ihtiyacın var mı?..."

"Keşke yüzük meselesini ataydın ortaya..."

Hacer Hanım ta yüreğinden yandı. Sahi, unutmuştu bunu. Öyle ya, oğlu karısına yüzük almıştı, kendinden saklıyorlardı... Gene de, "Hayır," dedi. "Sesimi çıkarmayacağım. Tenezzül etmeyeceğim Naciye. Oğlum onun ne mal olduğunu öğrenince yaptığına pişman olacak. Hoooş, oğlanın ne kabahati var? Bütün gün işinde gücünde. Ne yapıyorsa yapıyor pis karı. Süleymaniye'nin küp uçuranı, bilmez mi? Kim bilir ne büyüler, efsunlar yapıyordur oğlana?"

"Ben ağzını bir güzel ararım teyze!"

"Ama sakın benimle görüştüğünü bilmesin!"

"A... Hiç bildirir miyim?"

"Hadi bana müsaade..."

"Güle güle teyze, uğurlar olsun."

Arkasından uzun uzun baktı. Gelinini haksız çıkaran sözlerine inanmamıştı ama nesine gerekti?

Pencereden çekildi. Aynada saçlarını şöyle bir düzeltip, dar, kısacık entarisiyle karşıya geçti.

Sokak kapısının üst üste çalınışından Naciye'nin geldiğini anlayan Nazan, hâlâ sessiz sessiz ağladığı sandığın önünden kalkıp kapıyı açtı.

Naciye, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi girdi.

"Nazan Hanıım?"

Gözlerini silip belli etmemeye çalışarak cevapladı:

"Efendim?"

"Ne yapıyorsun kardeş?"

"Hiç. Ev işleriyle uğraşıyorum. Buyursana!"

"Çıkayım mı, bilmem ki?"

Takunyalarını merdivenin orda bırakıp erkek ayağı kadar büyük, yer yer nasırlı ayaklarıyla merdivenleri bir solukta çıktı.

"A... Ağlamışsın sen?"

Nazan cevap vermedi. Hâlâ dokunsalar ağlayacak hâldeydi. Dudağını ısırarak kendini tutmaya çalıştı. Naciye cevap alamayınca, "Neydi yine o kaynanânın vaziyeti?" dedi. "Ne biçim boyanıyor o kadın öyle? Elden günden de utanmıyor. Oğlu görmüyor mu onu?"

İçini çekti, cevap vermemek için kendini zor tuttu.

"Sabah sabah geldi, ayaküstü senden söz etti. Nedir alıp veremediği Allahaşkına?"

Nazan, "Bilmiyorum," dedi.

"Öyle kaynanam olsa, vallahi gırtlağını sıkar, canını cehenneme yollardım. Ne bu? Kocana anlatmıyor musun? Demiyor musun ki, gezip dolaştığı yerde benim lafım. Ne Süleymaniye'nin yarım pabuçluğumu bırakıyor, ne büyücülüğümü. Söyle. Deli olma. Susmakla ne kazanacaksın? Hiç. Kendine ediyorsun?"

Nazan oracığa çöküp başladı yeni baştan ağlamaya.

"Sus kardeşim sus. Ağlamayla düzelmez bu iş. Kocana her şeyi bir bir anlat!"

"Dinlemez ki..."

"Çok mu sever annesini?"

"Bilmem..."

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Kocana göz kulak ol. Bu kadının elinden her şey gelir. Oğlu buna madem bu kadar düşkün, demek ki tesir altında. Kim bilir, belki de büyü yaptırıyor. Eşek dili yazdırsa senin ne haberin olur?"

Nazan merakla sordu:

"Nedir o eşek dili Allahaşkına?"

"Bilmiyor musun?"

"Yoo..."

"Büyü. Kime yazdırılırsa eşek gibi olur, çekilen tarafa gider! Sonra, pek de tesirli şeymiş. Kullananlar söylüyor, erkeği bağlamak için birebirmiş. Ben kullanmadım, bilmem. Benimkinin anası, kız kardeşi yok. Onun için lüzum görmedim ama sana şart.

Ne yap yap, ya eşek dili yazdır ya da hiç olmazsa bir muhabbet muskası! Benimki dedim de aklıma geldi. Akşam sizin bey bize uğradı. Sağ olsun, benimkinin işini yapmış. Adam çok iyi adam. Arada boynu kopasıca anası olmasa..."

Nazan içini çekerek, "Hiç yoktan gelir, bir şey bahane eder, çatar," dedi. "Şurda görüyorsunuz. Bütün gün evden dışarı adımımı attığım var mı? Mahkûm gibiyim. Öyleyken..."

"Yaranmaz kardeşim, bilirim, yaranmaz. En iyisi onu evinden uzaklaştırmak!"

"Nerdeee... İmkân mı var?"

"Var, her şeyin imkânı vardır. Yeter ki yolu yoluyla, ormanı baltayla açmasını bilmeli. Yazık günah değil mi sana? Senin yerine benim içim eziliyor. Ne pasaklılığını bırakıyor, ne Süleymaniye'nin yarım pabuçlusu olduğunu. Bugüne bugün sen de koskoca bir avukat hanımısın. Ne bu? Her Allah'ın günü boyanır, süslenir, çıkar, oğlunun geleceği saatte eve döner. Kocanla aran nasıl?"

"Nasıl olsun? İyi. İyi ama..."

"Kayınvalidemin yüzünden sık sık bozuluyor," diyecekti, kendini tuttu.

Naciye işi anlamıştı.

"Söyle kardeşim, söyle," dedi. "Korkma, dök içinin zehrini. Benden laf çıkmaz. Sen de gençsin, ben de. Biz birbirimizi anlarız. Kaynanan araya girince adam değişiyor, değil mi? Değişir. Bağırıp çağırıyor mu?"

"Hem de nasıl!"

"Sabahleyin oğlu odasına gitmiş, hatırını sormuş da sen kıskanmışsın, doğru mu?"

"Bismillahirrahmânirrahim... Ben mi kıskanmışım?"

"Çocuğu götürmek istemiş, gitme diye öğretmişsin..."

"Yalan, vallahi billahi yalan!"

"Daha neler neler... Çok lafçı kadın. Bu kadın ölünce vallahi yatacak yer bulamayacak. Sen öyle yap kardeş. Kocana bir

muhabbet muskası yaptır, elbisesinin astarı içine dik. Ne haberi olacak? Ama evvela kocakarının büyüsünü bozdurmak lazım. Bir Ebe Hüsne var, annemin akrabası olur. Yetmişlik, belki de seksenlik bir acuze. Ama çok ağzı sıkıdır. Hani annemin akrabası diye değil, yanında adam boğazla, sır vermez. Onun tanıdığı bir hoca var. O yazıyormuş. Bana dediydi ki, ben kaynana elinden çok çektim. Kaynanaların ne akrep olduğunu bilirim. Şayet böyle bir zavallı olursa salık ver, bir çaresine bakarız, dediydi. Kendisi çok iyi kalpli, hayırı seven bir kadın. Hoca da öyle. O da ta doksanlık belki. Parasında değil, sevabında. Az bir para alıyor. İstersen..."

Nazan etrafına korkuyla baktı.

"Aman Naciye Hanım, kardeşim..."

"A... Benden sır çıkar mı? Sonra senin kocan... Benim kocamı işe soktu. İnsan ne kadar adi olmalı ki..."

"?.."

"Kocanı elinden kaçırırsın, karışmam. Benden söylemesi. Benimkisi bir kardeşlik. Sen bilirsin. Düşün, taşın... Bu hayat böyle çekilmez. Gençsin, güzelsin. Kimin karısından geri kalırsın? Çocuk doğurduğun hâlde, kızdan ne farkın var?"

"Sen bir de kaynanama sor!"

"Sormam. Benim gözüm yok mu? Görünen köy kılavuz ister mi? Düşün, taşın... Ben buradayım, bir haber uçur, ertesi gün muska elinde!"

Nazan'ı kara kara düşünür bırakıp merdivenleri indi gitti.

Demek "eşek dili" erkeği kendine bağlamaya yarıyordu? Acaba Naciye'ye peki dese miydi? Ağzı kalabalık kadına güvenilebilir miydi? Ya kaynanasının yanında bir gevezelik ederse? Yahut Ebe Hüsne, "Avukat Mazhar Bey'in hanımına da ben yazdırdım!" diye övünürse? Bu da kayınvalidesinin, ordan da kocasının kulağına giderse?

Kapı çalındı.

Koştu: Rıza Efendi. Kocası et, sebze göndermişti.

"Ah Rıza Efendi, yine mi sizinle yolladı? Çok zahmet oluyor size vallahi..."

Rıza Efendi gülümseyerek, "Rica ederim," dedi. "Niçin zahmet olsun? Vazifem?"

"İşiniz oldu mu?"

"Oldu efendim.. Akşam başlıyorum... Allah beyefendiyi size bağışlasın. Allah taş diye tuttuğunu altın etsin!"

Adam dua üstüne dua ederek giderken kapıyı usulcacık örttü.

Çok iyi insandı şu Rıza Efendi. Karısı da fena değildi ama, ağzı fazlaca kalabalık olmasa...

Merdiveni ağır ağır, düşünceli düşünceli çıktı.

Eşek dili, hatta başka muskalar için bol para verir, ne iyi olurdu. Ama güvenemiyordu. Kadının ağzı pek kalabalıktı. Şurda burda gevezelik edebilirdi.

Elindekileri mutfağa bıraktı.

Kocası, kaynanasını ayrı oturtsa... (Gözünü kırptı.) Ne iyi olurdu! Dilediği gibi hareket eder, işini bitirdikten sonra gezmeye gider, misafirleri gelir. Güle söyleye, evinde istediği gibi, oooh...

İçini çekti.

Şu Naciye'nin gönlünü edip ağzını sıkı tutmasını temin edemez miydi? Belki de para zoruyla... Ama bir defa kocakarı evden def edilirse, üst yanı kolay olsa gerekti. Eşek dilini, muskayı yeniletir, evinin dirlik düzeni için harçlığını feda ederdi.

Eti teldolaba koydu. Patlıcanlarla domatesleri büyük bir siniyle yere aldı. Küçük iskemleyi çekip oturdu.

Kaynanasını def ederse evin şeklini de değiştirirdi. Misafir odasının yerini hiç beğenmiyordu. Gözü kör olasıca, evin en güzel, en manzaralı odasını işgal etmişti O odayı misafir odası yapmak isterdi halbuki. Sonra koltuk, kanepe takımı... Yüzlerinin kadifesi eskidiği, havı döküldüğü hâlde, ne değiştirebiliyor, ne de mesela kan kırmızısı yenilerini aldırtabiliyordu. Ceza reislerininki gibi istiyordu. Kocasının gönlünü etmişti ama kayna-

nanın çenesi durur mu? "Aman evladım, ne lüzum var? Masrafın zamanı mı? Bu eve bu takım çok bile!" demiş, ayrıca oğluna da belki, "Karının sözüne kulak asma. Erkekliğin şanı, karı sözüne kulak asmamaktır. Süleymaniye'nin yarım pabuçlusuna bunlar bile çok!" demişti.

Kaşları çatıldı.

"Pis karı!" diye mırıldandı. Her şeye karışıyordu be. Evine, eşyalarına, çocuğuna, giyimi kuşamına, her şeyine. El âlemde ne melek gibi kaynanalar vardı. Ceza reisinin annesi mesela... Gelinini kendi evladı gibi, evladından da hoş tutuyordu. Gelin de ona göreydi. Kayınvalidesinin hatırını dirhem dirhem sayıyor, bir dediğini iki etmek şöyle dursun, bakışından ne istediğini anlıyordu.

Patlıcanları soyup soyup tepsinin kenarına doğruyordu.

Kendi kaynanası da ceza reisinin annesi gibi olsaydı! "Vallahi yemem yediririm, giymem giydiririm!" diye geçirdi. "Ne iyi olurdu. Anneyle kız gibi. Ne sanki? Şu fani dünya kime baki? Ama kabil mi? Kapı kapı gezip beni el âleme rezil etmeden durabilir mi? Vara yoğa dırıldanmadan işi rast gider mi? Gitmez. Bak, en biri Naciye... Gözün kör olsun, nerden gittin sabah sabah da dedikoduya vakit buldun?"

Karşısında kaynanası varmış gibi, sesli sesli söylenmeye başladı:

"Kahrolasıca! Oğlu yanına gitmiş de kıskanmışım. Duyanlar da sahi beller... Ya Haldun meselesi? Çocuğu gitme diye fitlemişim. Ne zaman fitledim, pis karı? Çatır çatır yalan söylemeye utanmıyor musun? Şu Naciye geveze olmasa, bilirim işimi ama... Güvenemiyorum. Seni it attırır gibi attırırım!"

İskemlesinde doğruldu.

Bu kadına büyü filan kâr eder miydi bakalım? Etmez gibi geldi.

"Kendi cin, şeytan, şeytanın alt bacağı. Şeytan şeytana tesir eder mi?"

Patlıcanlar doğrandıktan sonra sıra domateslere gelmişti. Domatesleri doğrayacaktı. Doğramadan önce kalktı, muslukta güzelce yıkadı.

Naciye, "Çocuk doğurduğun hâlde kızdan farkın yok!" demişti. Yalan mıydı? Ceza reisinin annesi de, "Ah yavrum, genç kız gibisin hâlâ!" demişti de kocakarı nasıl mosmor kesilmiş, "Git Haldun'a bak!" diye baştan savmıştı! Kim bilir, belki de mahsustan savmıştı. A... Belkidesi var mı? Elbette. Hatta kim bilir, o çıktıktan sonra, "Aman büyükhanım. Bu pasaklıya böyle sözler söylemeyin, şımarır!" demediği ne malumdu?

Yıkadığı domateslerle geldi, yerine tekrar oturdu.

Avucunun içi gibi bilirdi onu. Halbuki ayrı otursalar hiç böyle tatsızlıklar olmazdı.

En iyisi... Şu Naciye... Ağzı kalabalıktı ama, fena kadın değildi hani. Doğruyu çekinmeden söylüyordu. Genç kıza benzediğini, kaynanasından çektiğini nasıl söylemişti? Fena kalpli olsa, kendisiyle değil, kayınvalidesiyle pekâlâ da anlaşırdı!

Sahi... Eğer para canlısı olsa, kaynanasıyla anlaşması çok daha kolay değil miydi? Ağzı kalabalık filan ama, kalbi de temizdi. Hele ahbaplığı artırır da ağzına göre verdi mi, tamam. Zamk gibi yapışırdı. Eline hazır bir fırsat geçmişken kadrini kıymetini bilmeliydi.

"Elbette bilmeliyim kadrini kıymetini. Kim bilir, belki de Allah bana acıdı da Naciye'yi vasıta yaptı. Teyzem ne derdi? 'Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez kızım!' derdi. Doğru. En iyisi, kadının gönlünü edip... Yemin verdirir, and içiririm. Gâvur değil ya bu. Hem ne sanki? Kocakarıya duyurmakla ne çıkarı olabilir? Kocakarı evden def olduktan sonra onunla çok daha sıkı fıkı olur, elimden gelen yardımı yaparım. Kocam kocasına iş buldu. Benim kocam, ötekinin de oğlu. Olsun, bana daha yakın..."

Kayınvalidesini hayalledi: Sürmeli gözleri, rastıklı kaşları, şeytan yüzüyle öyle bir kinle bakıyordu ki, sanki karşısındaymış da atışıyorlardı:

"Onu dokuz ay karnında taşıyan benim!"

"Taşımaz olaydın. Her ana senin yaptığını yapar. Ben de oğlumu taşıdım. Yarın ben de kaynana olacağım ama, gelinime senin yaptığını yapmayacağım."

"Görürüz..."

"Ay sen o zamana kadar mı yaşayacaksın?"

"Helbet, ne sandın?"

"Allah yazdıysa bozsun!"

"Köpek. İtin duası kabul olsaydı, gökten kemik yağardı..."

"İt sensin!"

"Ne? Ben mi? Bana mı, söylüyorsun?"

Nazan gözlerini mutfağın açık kapısından salonun ta karşı penceresine dikmişti. Elinde bıçak, bıçağın sapını sımsıkı tutuyor, sanki kaynanası karşısındaymış da atışıyorlarmış gibi tir tir titriyordu.

Birden kaynanası üstüne atıldı sanki. Sanki bileklerinden tuttu, altına aldı, başladı yumruklamaya.

Bıçak tutan elini boşlukta hınçla sallıyor, söyleniyordu:

"Al! Al gözü kör olasıca! Al!"

Yüzünün derisi gerilmiş, ela gözleri parlıyordu. Birden kendine geldi. Deli miydi? Ortada fol yok yumurta yokken insan böyle kendi kendine alıp verir miydi?

Domatesleri de doğrayıp bitirdikten sonra kalktı. Teldolaptan eti aldı, kuşbaşı doğradı.

İşi gene ters tutmuştu. Ne zaman şu kaynanasının lafi olsa, yahut atışsalar, işinin düzenini şaşırırdı. Şimdi de ilkin maltıza kömür koyup ateşi yakacağına, patlıcanlarla domatesleri doğramıştı. Halbuki ateşi yakması, eti kavurması, sonra da patlıcanlarla domatesleri doğrayıp yemeği bastırması lazımdı.

Geç kalmış gibi, maltıza ateş koydu.

Naciye'nin gevezeliğine filan aldırış etmeyecek, şu işe peki diyecekti. Kocasına, çocuğuna, evine sahip olmak istiyordu. O, Mazhar'ı beğenmiş, Mazhar'a varmıştı, annesine değil. Evet, an-

nesiydi, dokuz ay karnında taşımıştı, elbette kaldırıp atacak değildi. Zaten buna asla gönlü razı olmaz, son yaşında sürünmesini istemezdi. Kendinin de evladı vardı. O da günün birinde kaynana olacaktı. Onun için eziyet etmemeliydi. Ah almanın iyi bir şey olmadığını biliyordu. "Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste..." diye bir söz vardı...

Salonun penceresine gitti. Elleri arkasında, dışarıyı seyre başladı.

Ah almayacaktı. Yalnız, ayrı oturmasını isteyecekti. "Eşek dili" tesirini gösterir de kocası kendisiyle yüzde yüz birlik olursa, ilk iş kayınvalidesini ayırtmak, sonra da evin şeklini değiştirmekti. Koltuk ve kanepelerin yüzlerini değiştirir şimdilik, yenilerinin alınması daha sonraya kalabilirdi.

Birden Naciye'ye dikkat etti: Evden çıkmış, geliyordu. Ayaklarında takunya, üzerinde daracık, kısacık entarisi... Ne vardı acaba? Pek telaşlı görünüyordu.

Kadının eli tokmağa uzanırken kapı açıldı. Naciye kendi kendine, "Tövbe," dedi. "Kadın beni mi gözetliyordu?"

Merdivenin alt basamağında durdu.

"Beni mi gözetliyordun?"

"Salonun penceresindeydim."

"Hele öyle de. Ben de dedim ki, bu kapı çalmadan nasıl açıldı?"

"Buyur, çıksana!"

"Yok çıkmayayım. Eti ateşte koyup geldim. Demin sormayı unuttum. Kocan sana elmas taşlı yüzük mü almış?"

Nazan'ın aklı gitti.

"Kimden duydun?"

"Duymayan mı var? Şehre yayılmış tekmil! Çok kıymetli bir yüzükmüş, doğru mu?"

Ev Nazan'ın tepesinde fırıl fırıl dönmeye başladı. Ne yapacaktı şimdi? Ne türlü hareket etmesi uygun düşecekti? Ya kocakarının kulağına giderse? O da bunu mesele yapar, oğlu-

na çatarsa? "Yaaa... Demek benden gizli işler görüyor, karına, Süleymaniye'nin yarım pabuçlusuna yüzükler alıyorsun da anandan gizliyorsun ha?" derse?

Naciye'ye ölü gibi baktı:

"Kayınvalideme duyurma, n'olursun!"

"Ondan gizliyor musunuz?"

"Ben değil, oğlu öyle tembih etti. Huyunu bilirsin. Bir şeyi tutturdu mu tutturur. Bir şey değil, benim başım ağrır arada!"

"Korkma, madem gizliyorsunuz, benden laf çıkmaz. Çok güzel mi?"

"Çok."

"Getir de şöyle bir göreyim dünya gözüyle!"

Nazan bir anlık tereddütten sonra yatak odasına gitti. Ne çıkardı? Görmeyle değerinden kaybetmezdi ya!

Sandığı açtı. Fakat... Tuhaf şey. Kutu, değerli yüzüğün mor kadife kutusu koyduğu yerde yoktu!

Sandığı altüst etti önce. Sonra bohçaları filan boşalttı. Yok, yook, yoktu! Naciye'ye koştu.

"Yok," dedi. "Yüzük yok kardeş!"

Naciye hayretle sordu:

"Nasıl yok? Nereye gider?"

"Bilmiyorum Naciye. Mahvoldum. Acaba kocam mı aldı?"

Naciye başını bilmiş bilmiş salladı. Nazan pirelenerek, "Ne var?" dedi.

"Sana bir şey söyleyeceğim ama aramızda kalacak!"

Ellerine sarıldı.

"Biliyor musun? Ne olursun söyle. Benden sır çıkar mı?"

"Yemin et!"

"İki gözlerim kör olsun ki..."

"Çocuğunun başı için mi?"

"Çocuğumun, Haldun'umun başı için. Eğer kimseye bir şey söylersem, Haldun'umu teneşirde kendi elimle yıkayayım!"

Naciye bir sır verircesine, "Kaynanan almıştır!" dedi.

"Sahi mi? Ne biliyorsun?"

"Geçende arabayla gezmeye gittinizdi ya?"

"E?"

"O gün işte, kaynanan senin sandığı açtı, yüzüğü bana gösterdiydi!"

"Allahaşkına?"

"Gençliğimin hayrını görmeyeyim ki..."

"Sonra? Niçin kavgasını yapmadı yüzüğün?"

"Bilmem. Herhalde bir domuzluğu vardır. Sen beni dinle, yol yakınken o karının çaresine bak. Vallahi karışmam, seni sürüm sürüm süründürür!"

"O mu aldı acaba yüzüğü?"

"Hiç şüphen olmasın!"

Nazan bir iskemleye çöktü, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Yüzük kocakarının elindeyse ya? Elindeyse de, inkârdan gelirse? "Almadım, haberim yok!" derse?

"Ne yapacağım ben şimdi Naciye? Allahaşkına bir akıl öğret bana. Aklım fikrim darmadağın oldu..."

"Dur bakalım, bekle. Öğleyin gelir. Usulüyle sor!"

"Sabahleyin sana uğradı mı?"

"Şöyle bir."

"Bir şey söylemedi mi?"

"Yooook."

Durup durup ağlıyordu. Kafasından kocası geçiyordu. Ters ters bakıyor, "Aptal, sersem, hayvan karı!" diyordu. "Ben sana yüzükten hiç kimseye bahsetme, demedim mi?"

Etmiş miydi? Etmemişti. Etmemişti ama, gel de anlat!

Naciye, "Sen bana birkaç kuruş ver," dedi.

"Borç mu?"

"Yok canım, şu senin muskayı yazdıralım da."

"Aman Naciye, sakın kayınvalideme bir şey söyleme. Eve gelince yalvarır yakarır, bir şeyler yapmaya çalışırım. Hooo̧, imana geleceği de şüpheli ya..."

Odaya gitti, para getirip Naciye'ye verdi.

"Bütün bunlar aramızda kalsın ha kardeş. Sonra mahvolurum!"

"A... Daha neler. Sen beni yarım pabuçlu mahalle karısı mı sandın?"

"Estağfurullah, onu demek istemedim..."

"Ben sır küpüyüm, sır küpü!"

Merdivenleri koşarak inip gitti.

7

Öğleyin oğlundan çeyrek saat önce eve gelen Hacer Hanım, gelinini sapsarı buldu. İşi anlamıştı: Demek yüzüğün farkına yeni varmıştı? Oysa, evvelki gün, terasa çamaşır sererken odaya usullacık girip almış, saklamıştı. Naciye'ye bile haber vermemişti.

Hiç oralı olmadı.

Merdivenleri azametle çıktı. Odasına girdi, acele acele soyunmaya başladı. Malmüdürlerinde biraz fazlaca çeneye dalmıştı. Malmüdürünün annesini çok severdi. Onun da kendisi gibi bir oğlu vardı. O da tıpkı kendisi gibi, gelininin aleyhindeydi. İki kaynana ağız ağıza verdiler mi, saatlerin nasıl akıp geçtiğinin farkına varmazlardı.

Gene öyle olmuştu. Gelinlere zinhar yüz verilmemesi üzerinde tam bir fikir birliğine varmışlardı. Hatta Hacer Hanım, elmas yüzük meselesini ortaya atınca, malmüdürünün annesi, "Aşkolsun Hacer"i basmış, "doğrusu, bu kadarı benim aklıma gelmezdi!" demişti.

Oda kapısına sapsarı yüzüyle gelen gelininin hayali konsolun aynasına vurunca sertçe döndü.

"Ne o? Beni mi gözetliyorsun?"

Nazan yaş kirpikleriyle içeri girdi.

"Hayır, anneciğim..."

"Kız şu anneciğim lafını kaldır demiyor muyum sana? Ne beyinsiz kadınsın be! Eşek beyni mi yedin?"

Boynunu büktü, hepsini sineye çekti.

"Ne var? Ne istiyorsun?"

"Hiç. Şu şeyi soracaktım da..."

"Neyi soracaktın?"

"Yüzüğü..."

"Yüzüğü mü? Ne yüzüğü?"

Eyvah, eyvahlaaar olsun, saklıyordu. Yahut da gerçekten haberi yoktu.

"Ne yüzüğü diyorum, cevap versene!"

"Mazhar bir yüzük almıştı da..."

"Mazhar mı? Terbiyesize bak! Koskoca bir beye, beyefendiye Mazhar diyor. Babanın evinde kaç tane vardı öyle Mazhar gibi?"

"?.."

"Dikilip durma karşımda! Nereye gidiyorsun? Ayol gene aptallığın üstünde. Kız ne yüzüğü, hangi yüzük, anlatsana! Kocan yüzük mü aldı benden habersiz?"

"Ben istemedim ki, kendiliğinden almış..."

"Peki niçin bana söylemedin?"

"Mazhar Bey öyle tembih etmişti de..."

"Ya! Demek oğlum benden gizli işler görmeye başladı? Pekiii... Alacağı olsun onun! Amma hiç sanmıyorum Nazan. Bu halt senin haltına benziyor. Oğlanı mutlaka doldurmuşsundur. Yoksa Mazhaaar... O şimdi gelir!"

Kaynanasının ellerine sarıldı.

"Ne olursunuz duyurmayın ona!"

Ellerini çekti.

"Niçin? Neden korkuyorsun?"

"Yüzük yok. Yüzüğün nerede olduğunu bilmiyorum da..."

"Hem, dur bakayım, sen beni ne hakla hırsız çıkarıyorsun?"

"Estağfurullah anneciğim..."

"Anneciğinin kemikleri sızlasın mezarında inşallah! Hâlâ anneciğim diyor. Kız bir daha bu lafi edersen saçını başını yolarım senin. Pis, hizmetçi yapılı."

Haldun üstünü soyunmuş, kapıdan seyrediyordu.

"Bende yüzük müzük yok, yallah!"

Odadan cenaze gibi çıktı.

Ne olacaktı şimdi? Kocasına nasıl duyuracaktı? Yoksa kocası mı bir şaka yapmıştı? Kocası bir şaka yaptı da mahsustan aratmak istiyorsa... Ama hiç böyle şakaları yoktu. Esasen şakayı sevmezdi ama bir ihtimal. Şaka yaptıysa bile, kaynanasını ne yapacaktı? Ya kadın ağzını açar, gözünü yumarsa? Ya, beni hırsız çıkardı, derse?

Masaya gitti. Sofrayı hazırlayacaktı. Nerde? Her tarafi buz gibi, içten içten titriyordu. Sofrayı hazırlamak için masaya geldiğini unutmuştu. Ne için gelmişti masaya? Masa ne işe yarardı?

Hiç sebepsiz yatak odasına gitti. Bohçalar filan yerde duruyordu. Aklı başına geldi. Kocası gelir de odaya girer, bohçaların niçin yerde durduğunu sorarsa?

Acele acele sandığa yerleştirdi.

Şimdi ne yapacaktı? Böyle bir şey yapmak vardı aklında ama... Ne?

Birden aklına vaktin öğle olduğu, kocasının nerdeyse geleceği, sofrayı hazır bulmazsa bağırıp çağıracağı geldi. Geç kalmış gibi, odadan çıktı, mutfağa koştu. Acaba kocası mı bir şaka yapmak istemişti?

Haldun, "Anne," dedi.

Döndü.

"Ne var yavrum?"

"Haminnem, geceleri benimle yat diyor!"

"Yat diyorsa yat evladım..."

"Ne yapim, ne yapim? Ben haminnemi hiç sevmiyorum ki..."

Aklı gitti.

"Aman Haldun, evladım... Ne yapıyorsun? Haminnen duyuverir, sonra da..."

"Hizmetçi yapılı mı der?"

Sokak kapısı kuvvetli kuvvetli çalınmaya başladı.

Nazan'ın yüreği kopacakmış gibi çarpıyordu. Belden aşağısı tutmaz olmuştu adeta. Koştu. Kapıyı biraz geç açtı.

Mazhar, kaşlarına yıkılı kalpağı, düz kahverengi kostümü, zarif bastonuyla girdi. Öğleden sonra için Jale'yle randevusu vardı. Geniş bir araba turu yapmayı tasarlıyordu. Geceleri barda muntazaman buluşup geç vakte kadar diz dize oturuyorlardı ama yeterli gelmiyordu. Şehir küçük olmasa, bir yerlerde bir pansiyon tutup kadını atar, barla da ilgisini keserdi. Bar sahibi, "Canın sağ olsun Mazhar Bey," demişti. "Bir değil beş Jale feda olsun sana!"

Merdivenleri düşünceli düşünceli çıktı. Her günkü alışkanlıkla masaya göz attı: Sofra henüz hazır değildi, yemek ortaya konmamıştı.

"Niye hazır değil bu sofra?"

Annesi odasından çıktı.

"Bugün biraz gecikti oğlum. Koca evin işi, kolay mı? Şimdi hazırlanır, sen soyun hele..."

Mazhar cevap vermedi. Soyunmaya gitmedi de. Geçti, masanın başköşesine kuruldu. Hacer Hanım mutfağa girmişti.

"Kocana yüzükten filan bahsetme!" dedi.

Nazan büyük kayık tabağa yemek koyuyordu. Ümitle döndü.

"Sahi mi?"

"Ne sahi misi? Benim bir şeyden haberim yok. Yok ama, çocukcağızımın öğlen öğlen canını sıkıp iştahını kaçırma!"

Ne olursa olsun, bir şeyler sezmişti. "Peki," dedi.

Yemek sessizce yenildi. Hacer Hanım bütün temkinine rağmen, oğluna gözucuyla baktıkça sinirleri ayaklanıyor, ama kendini tutuyordu.

Nazan başını eğmişti. Kocasıyla göz göze gelmemek için, bakmıyor, yanında oturan oğluyla meşgul oluyordu.

Bir ara kocasına dikkatle baktı: Çok düşünceli, hatta canı da sıkkın görünüyordu. Boynuna sarıldığı geceyi unutmuştu ney-

se. O günden beri hiç lafını etmediğine göre... O günden beri deyince, aklına gelmişti: Kocası o geceden sonra eve gece yarısı gelmeye başlamıştı!

Üzerinde durmadı. Erkekti. Geç gelir, erken gelirdi. Karısına hesap verecek değildi ya!

Yalnız, canının sıkkınlığı... Canının sıkkınlığı niyeydi acaba?

Mazhar'ın ağzında lokması büyüdükçe büyüyor, bir türlü yutamıyordu. Karnını doyurup da ne olacaktı? Keşke öğleyin eve gelmeseydi. Nasıl olsa bir buçukta buluşacaklardı. Geçende karısıyla gittiği kahve-gazinonun lokanta kısmına otururlardı. Hatta içerisi de vardı galiba... Şehirde böyle yerler çoğalsa, yerlilerin insana hırslı hırslı bakmaları silinse... Hepsi olacaktı herhalde zamanla. Oluncaya kadar kendi geçecekti. Oğlu iyi günlere yetişirdi artık...

Oğluna baktı.

Çocuğu birden çok mahzun buldu. Boynu bükük gibi geldi. Henüz hiçbir kararı olmadığı hâlde, karısının yerinde Jale'yi düşündü. Sonra silkinerek kurtulmaya çalıştı bu hayalden. Hayır, hayır... Nazan'ı hiçbir zaman kaldırıp atmayacaktı. Atmayacaktı ama, bu mesele duyulur, kadının kulağına gider de, "Beni boşa! Senden nefret ediyorum. Ayrılmak istiyorum senden!" diye dayatırsa, o zaman iş değişirdi. Gene de üçten dokuza, talak-ı selaseyle boşasa bile, nikâhının bütün gereklerine fazlasıyla uyardı.

Ötekini ne kadar severse sevsin, berikinin bırakacağı iz kolay kolay silinemezdi. Bunu biliyordu. Oğlunu her görüşünde annesini hatırlayacağına şüphesi yoktu. Demek oluyordu ki, aşktan başka şeyler de vardı kadınla erkeği bağlayan!

Merhamet mi?

İyi bir şey değil bu. Merhamet, aciz, zavallı insanlara karşı duyulan bir histi. Halbuki Nazan'ın aciz olmamasını istiyordu.

"Şu yüzüğü alıp hediye ettiğime iyi ettim," diye geçirdi. "Günün birinde hislerim değişir de ayrılırsak, elinde kuvvetli bir silah. Başı sıkışırsa satar, yıllarca idare eder!"

Hacer Hanım, "Bugün pek düşüncelisin oğlum," dedi.

Mazhar silkindi.

"Bir tahliye davası var bugün öğleden sonra da..."

Tekrar düşüncelerine daldı.

"Ama Jale ne diyor? Nikâha ne lüzum var diyor. Çok makul kadın. Ne iyi oldu şuna rastlayışım! Bayağı da seviyorum hani. Bayağı ne? *La Dam O Kamelya*'nın meteliksiz âşığına döndüm. Bir şartla, o meteliksiz. Bense paralıyım. Bir de galiba o benden çok daha gençti..."

Sofradan kalktı. Elini ağzını yıkadı. Dişlerini iyice fırçaladı. Her zamankinden çok daha itinayla, üst üste birkaç defa. Gezmeye gideceklerdi. Kadını belki de öperdi bugün. Ne olursa olsun, karar vermişti buna. Lakin çok tatlı kadındı. Annesinin onu sevmemesine imkân yoktu.

Elini ağzını kurulayıp bastonunu aldı.

Hacer Hanım, "Akşama gene geç mi geleceksin yavrum?" diye sordu.

"Vallahi hiç belli olmaz. İşin vaziyetine bağlı..."

"O saate kadar mahkemelerde değilsindir ya?"

Kızdı.

"Nerede olduğuma dair hesap vermek âdetim mi?"

Merdiveni inip gitti.

Gelinin önünde terslenmek Hacer Hanım'ın çok ağırına gitmiş ama daha çok şaşırmıştı: Sabahleyin odasına kadar gelip tatlı tatlı konuşmuş, annesinin hatırını sormuştu da şimdi ne diye terslenmişti sanki?

Sokak kapısının sertçe kapanan sesiyle kendine gelerek masadan öfkeyle kalktı, odasına girip kapıyı sofadakilerin suratına çarptı.

"Nerede olduğuma dair hesap vermek âdetim mi?"

Anaya karşı böyle mi cevap verilirdi? Koca koca memur hanımları, anneleri, kayınvalideleri, "büyükhanım, büyükhanım" diye hatırını dirhem dirhem sayarlarken, o, karnında dokuz ay

taşıdığı oğlu, nasıl oluyor da Süleymaniye'nin yarım pabuçlusunun önünde tersleyebiliyordu.

Beline dayalı yumruklarıyla ayna karşısında durdu. Öfkeden her yanı titriyor, aynaya baktığı hâlde kendini görmüyordu.

Ne yapmalıydı? Ne yapmalıydı da ondan öcünü almalıydı?

Aynaya sırtını çevirdi.

Öyle bir şey yapmalıydı ki, bir daha anasına karşı kolay kolay sırtaramasın, hele gelininin önünde terslemekten çekinsindi.

Birden gözleri parladı. Ani bir kararla konsolun çekmecesini çekti, pudra, düzgün, sürme, rastık kutularını çıkardı. Her zamandan aşırı, oğlunun hiç sevmediği tarzda "hayasızca" boyanıp siyah ipek çarşafını giydi.

Gösterecekti ona. Anaya karşı dikilmenin ne demek olduğunu gösterecekti!

Odadan, sonra da konaktan hırsla çıktı. Gelini, elmas taşlı yüzük, eşek dili, büyü, kendini evde bırakıp gezmeye gitmeleri filan, her şey silinmişti. Yolda boş bir faytona atladı.

"Çek oğlum Mazhar Bey'in yazıhanesine!"

Arabacı ilkin anlamadı.

"Hangi Mazhar Bey?"

"Hangi Mazhar Bey mi? Şehirde kaç Mazhar Bey var? Avukat Mazhar Bey!"

"Ha, peki..."

Arabacı korkmuştu. Kırbacını hayvanların yeleleri üzerinde şaklattı.

Mazhar yazıhanesinde, köşeden köşeye gidip geliyor, Jale'yi bekliyordu. Nerdeyse gelmesi lazımdı. Lazımdı ama nereye götürmeliydi? Geçenlerde karısıyla filan gittiği gazinoyu uygun bulmuyordu. Yerlilerin yiyecek gibi bakmaları bir yana, kadınla olan münasebeti şehirde büsbütün yayılacak, eve kadar uzanacaktı. İstemiyordu. Çekindiğinden değil, dün bir bugün iki, hoş kaçmayacaktı.

Ama ne olursa olsun, hoş kadındı. Karısında yıllar yılı bulamadığı alım çalım, giyim kuşam, dil, bilhassa bıcırdayıp duran

tatlı dil, Jale'de fazlasıyla vardı. Arkadaşlarının, "Ne olursa olsun. Nihayet bir bar kızı!" diye küçümsemelerine de aldırdığı yoktu. Bütün mesele tatmin olabilmekteydi.

Birden gözü, masası başından kendisine bakmakta olan kâtibine ilişti. Ne diye bir iş bahane edip savmamıştı?

"Sen," dedi, "icraya kadar atla. Şu hacizli dükkânlar dosyasının suretlerini al!"

Genç kâtip masasından kalktı.

"Akşama kadar zor biter..." dedi.

"Akşama, sabaha. Ne zaman biterse. Bana yarın sabah getir!"

Kâtip canlandı. Dosyadaki evrakların birçoğunun suretini almıştı. Geriye kalanları da bir saat içinde çıkarıverir, ondan sonra basar giderdi mahalle kahvesine.

"Başüstüne beyim," dedi.

Yazıhaneden çıktı.

Az sonra kapıda bir fayton durdu.

Mazhar ümitle koştu, Jale sanmıştı. Fakat... Annesinin her zamandan çok daha "hayasızca" boyalı yüzü... Öfkeden kısılmış gözleriyle karşılaşınca şaşırdı.

Ne vardı? Niçin gelmişti?

Kadın yazıhaneden içeri bomba gibi girdi.

"Neydi o deminki çalımın ulan?"

Açtı ağzını, yumdu gözünü. Ne "deyyus"luğunu bıraktı, ne de kılıbıklığını. Bas bas bağırıyor, içindeki zehrini kusuyordu.

Mazhar ne yapacağını şaşırmış, kireç kesilmişti.

"Anneciğim yeter," diyordu. "Rezil rüsva olduk, yeter!"

"Yeter ha? Yeter! Seni ele güne çıkamaz edeceğim. Ben öyle rasgele bir ana mıyım ki, iki paralık sünepe karının önünde tersliyorsun beni? Ha? Cevap ver! Köpek! Adam mı oldun? Adam oldunsa bile, anaya karşı söker mi bu?"

"Allahaşkına yavaş söyle anne, etraftan kulak kabartıyorlar!"

"Kabartsınlar! Onun için bağırıyorum zaten. Kabartsınlar da kepaze ol şehre!"

"Sen adamakıllı dolmuşsun. Öfkenin sebebi yalnız bu mu?"

"Ne?"

"Biraz ters cevap verişim mi?"

Kaç vakittir içinde birikenleri tekrar kustu. Sonra asıl derdini döktü:

"Ulan utanmaz arlanmaz... Benden ne fenalık, gördün de karına aldığın yüzüğü sakladın?"

Mazhar kuvvetli bir yumruk yemiş gibi sarsıldı.

"Cevap ver: Ne fenalık gördün? Niçin karına, anneme gösterme dedin? O sürtük de şuna buna, kaynanam çatlasın. Bakın kocam beni ne kadar çok seviyor. Elmas taşlı yüzük aldı da anneme gösterme dedi diye caka satıp gezdi? Ha? Cevap ver bakayım!"

Mazhar işitmiyordu. Kulakları uğulduyor, gözleri kararıyordu. Demek karısı, bütün tembihine rağmen... Üstelik mahalleye karşı da caka satmıştı!

Gözlerini kapıya çevirince Jale'yi görerek koştu.

"Buyurun, buyurun efendim!"

Hacer Hanım sesini kesmiş, içeriye zarif kurşuni tayyörüyle giren genç kadına bakıyordu. Beğenmişti. Çok güzel, çok zarif bir kadındı. Kimdi? Neyin nesiydi? Kim olursa olsun, gerçekten alımlı bir kadındı. Yazıhane harikulade bir esans kokusuyla doluvermişti.

Mazhar birbirlerini tanıştırdı.

"Annem!"

"Neriman Hanım. Bir boşanma davaları var da..."

El sıkıştılar.

Hacer Hanım'ın tüm öfkesi silinivermişti. Güzel kadını pek merak ettiği için, kocasından niçin ayrılmak istediğini öğrenmek maksadıyla, bir iskemle çekip oturdu.

"Pek de genç, güzelsin evladım. Kocandan mı ayrılıyorsun?"

Jale yan gözle Mazhar'a baktı. Durumu idare etmesi gerektiğini anlamıştı.

"Evet teyzeciğim," dedi.

"Niçin?"

"Geçinemiyoruz efendim. Kocamın zevki benimkine uymuyor. Sonra, daha başka sebepler..."

"Vah vah vah... Acıdım doğrusu. Ben kendim genç yaşımda dul kaldım da..."

Jale geveze kadının lafı uzatacağını anladığı için cevap vermiyordu. Ama berikinin çenesi açılmıştı.

"Ben de senin gibi alımlı çalımlı, gösterişliydim yavrum. Ama neye yarar? Evlat uğruna her şeyi feda ettik. Hooo̧, delilik! Şimdiki aklım olsa, kurban ederim. Evlat mı? Yerinde kalsın. Ha dedim üvey baba elinde burunlanmasın, hor görülüp sümsüklenmesin... Saçlarımı uğrunda süpürge ettim de..."

Ağlamaya başladı.

"Aaaah ana kalbi ah! Uğrunda saçlarımı süpürge ettim, yemedim yedirdim, içmedim içirdim, giymedim giydirdim de sonunda el kızıyla birlik oldu!"

Mazhar ayağa kalktı.

"Anneciğim biz mahkemeye gideceğiz..."

O da kalktı:

"Kayınvaliden filan var mıydı evladım?"

"Vardı efendim."

"Aranız nasıldı?"

"Kayınvalidemle aramızdan su sızmazdı. Çok sevişirdik..."

"Gördün mü? Gördün mü gelini! Seninki gibi, kocam annesini hiç sevmiyor, bana elmas taşlı yüzük aldı da anneme sakın söyleme diyen soydan değil. Gelin diye böylesine derim. Tu tu tu... Paşa mayaları gibi evladım. Şöyle bir tane getirmedin evime de..."

Hep birlikte yazıhaneden çıktılar. Hacer Hanım evin yolunu tuttu. Ötekiler de boş bir faytona atladılar.

Yolda Jale, "Yaman anneniz var," dedi.

Mazhar duymadı. Başına ağrı yapışmış, bütün neşesi kaçmıştı. Jale eğildi, yüzüne baktı: Kirpikleri ıslanmıştı. Telaşlandı.

"Ne var? Ne oluyorsun?"

Mazhar'ın yüzü karıştı.

"Hayat mı şu?" dedi. "Bir anne evladıyla böyle mi konuşur? Bu ne terbiye, ne biçim namustur böyle? Beğendin mi boyanış tarzını? Allahaşkına söyle Neriman? Beğendin mi?"

"Yaşına göre fazla. Neler çektiğinizi de tahmin ediyorum..."

"Çok mutsuzum. Annem bir türlü, karım başka türlü."

"Bir yüzükten bahsetti..."

"Hiç, ehemmiyetsiz bir şey. Aptal kadına, anneme gösterme demiştim. Hiçbir fena maksadım yoktu. Sırf huyunu bildiğim için. Beni yalnız kendisine mal etmek istiyor. Gelinini müthiş kıskanıyor. Evet, emeği çok geçti, benim yüzümden evlenmediğini de kabul ederim. Ederim ama..."

"Her şeyin bir haddi var!"

"Değil mi ama?"

"Üzülme. Canını sıkacak hiçbir şey yok. Gelin kaynana dırıltısı..."

"Yazıhane kapısında bizi epeyce seyrettin, değil mi?"

"Yok canım."

"Ne mal olduğumuzu öğrendin."

"Hepimiz başka türlü dertliyiz, sıkma canını. Bana kalırsa, karınız çok idaresiz bir kadın olmalı..."

"Çok. Yere bakan yürek yakan cinsinden. Bakın neler demiş!"

"Acaba dedi mi?"

"Demese, annem ne biliyor yüzük meselesini? Haydi yüzüğü gördü, yahut kuyumcunun gevezeliği, işitti. Anneme gösterme dediğimi annem ne biliyor?"

Araba şehrin dışında geniş bir tur yapıp tekrar yazıhaneye döndü. Güneş sakin denizin gerisindeki lacivert dağların ardına ağır ağır batıyordu.

Jale sordu:

"Yazıhaneye mi gideceğiz?"

"Evet. Ne var?"

İki yanına bakındı. Esnaf gözlerini dikmiş, yiyecek gibi bakıyordu.

Mazhar da işin farkına varmıştı.

"Aldırmayın," dedi. "Varsayın müvekkilimsiniz..."

"Bilmem ki..."

Girdiler.

"Niçin çekiniyorsunuz?"

"Kendim için değil."

"Ya?"

"Sizin için!"

Mazhar kapıyı itti. Genç kadını bileğinden çekip kollarının arasına aldı. Çok sonra, gece barda buluşmak vaadiyle ayrıldılar.

Mazhar eve gitmek istemiyordu. İşin içinde annesinin şişirmesi olsa bile, karısının büsbütün suçsuz olmadığı kanaatindeydi. Ne yapmalıydı? Ayağının altına alıp ezmeli mi? Ağzını burnunu kan içinde mi bırakmalı? Yoksa üçten dokuza boşayıp teyzesinin yanına def mi etmeliydi?

Konağın önünde arabadan indi. Kapıyı anahtarıyla açıp girdi. Merdivenleri ağır ağır çıkarken hep şu işi düşünüyordu: Ne türlü hareket etmeliydi? Dövmeli mi, boşamak mı?

Sofada Haldun'a rastladı. Çocuk ürkek, mutfağa, annesinin yanına kaçtı. Annesinin eteğine tutunarak, "Babam geldi!" diye fısıldadı.

Nazan mutfak kapısından baktı: Yatak odasına giriyordu. Hırslı olduğunu anlamıştı. Kayınvalidesinin evden öfkeyle çıkıp hemen sonra neşeyle dönüşünden bir şeyler sezmişti ama, durumu kesin olarak bilmiyordu.

"Nazan!"

Sesi kalın ve sertti. Cevapladı:

"Efendim?"

"Gel buraya!"

Koştu. Haldun da peşinden gitti.

Bütün bunları odasında aşırı bir sinirlilikle takip etmekte olan Hacer Hanım safi kulak kesilmişti. Odasının kapısını açtı, başını uzattı. Gelininin dayak yerken koparacağı feryatları bekledi.

Mazhar elleri arkasında, odada köşeden köşeye gidip gelmekteydi. Karısı odaya girdiği, "Efendim?" diye elleri önünde kavuşuk beklediği hâlde hemen söze girişmemişti. Başında kalpağı, arkasında elleri, dolaşıyor, asık yüzüyle yere bakıyordu.

Birden karısının tam karşısında durdu.

"Ben sana yüzük meselesini anneme duyurma dememiş miydim?"

Genç kadın sarsıldı, cevap veremedi.

"Ha?"

Kekeledi:

"Ben duyurmadım ki..."

"Kim duyurdu? Kim duyurabilir? Bu mesele ikimizin arasında değil miydi?"

"Vallahi ben duyurmadım!"

Top gibi patladı:

"Kim duyurdu ya, rezil karı! Yalancı! Utanmadan beni aldatmaya mı çalışıyorsun?"

Karısının birden müthiş bir korkuya tutuluşu, vurmak fikrinden vazgeçirdi.

En iyisi, götürüp geri vermekti. Böyle kadına göre değildi böyle hediyeler.

"Getir bana onu!"

Nazan şimdi, şimdi mahvolmuştu işte!

"Yüzüğü mü?" diye kekeledi.

"Yüzüğü, evet!"

Gene elleri arkasında, köşeden köşeye dolaşmasına devam etti.

Nazan beyninden vurulmuşçasına sandığa gitti. Önünde diz çöktü. Kapağı açtı. Hiç ümidi yoktu. Bütün bohçaları çıkarıp defalarca aramıştı. Böyle olduğu hâlde tekrar bohçaları indirmeye başladı. Vakit geçiyor, yüzük bir türlü bulunmuyordu.

Mazhar tepesine dikildi.

"Ben senden yüzüğü istedim. Sen tutmuş bohçaları çıkarıyorsun!"

"Arıyorum," dedi.

"Neyi arıyorsun?"

"Yüzüğü!"

Mazhar'ın tepesi attı.

"Kadın, sen deli misin, serseri mi? Yüzük iğne midir ki bohçaların arasına düşüp gitsin? Kutusuyla beraber değil miydi?"

"Beraberdi."

"Peki?"

İçini çekti.

"Cevap versene. Ne oldu?"

Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bir ara, "Yok," dedi. "Birdenbire kutusuyla kayboldu!"

"Kayıp mı oldu? Elmas taşlı, o canım yüzüğü kaybettin ha?"

Artık kendine hâkim olamadı. Tokat, tekme, yumruk... Nazan yerden yere yuvarlanıyordu. Ağzı burnu kan içinde kalmıştı. Haldun avaz avaz bağırıyor, ağlıyordu. Bir ara babasının bacağına sarılmak istedi.

"Vurma, vurma anneme!"

Bir tekmede karyolanın oraya yuvarlandı.

Mazhar sanki çıldırmıştı. Koca konağı güm güm öttürüyor, hırçın sesi duvarlarda yansıyordu.

Birden kapı açıldı. Odaya annesi girdi. Hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, "Ne var oğlum? N'oluyor?" dedi. "Niçin sinirlendin?"

Mazhar ona da döndü.

"Allah hepinizin belasını versin! Bıktım, usandım sizden, illallah!"

Odadan öfkeyle çıktı gitti.

Hacer Hanım aptallaşmıştı. Gelinine döndü.

"Tövbe estağfurullah," dedi. "Tövbe estağfurullah, ya Rabbi... Şurda namazımla niyazımla meşgulüm, beni de karıştırdı. Sen bilirsin Allahım... Kız nedir bu gürültünüzün esası?"

Nazan cevap vermedi. Gözü kör olasıca bilmiyor muydu?

"Kalk, kalk da yıka şu elinin yüzünün kanını, kalk!"

Kapı çalındı. Naciye'ydi herhalde. Koştu. Kapının ipini çekti. Naciye'ydi gerçekten de. Merdiveni merakla çıktı.

"Neydi o gürültü teyze?"

Cevaplayıverdi:

"Oğlum karısını dövdü."

"Niye?"

"Niye olacak, yüzüğü kaybetmiş..."

"Kayıp mı etmiş? Acayip. Nasıl kaybetmiş?"

"Bilir miyim Naciye? Savruk, pasaklının biri. Kim bilir nereye düşürdü. Oğlanın kızdığı kadar var. O kadar para ver, adam belle satın al, tak parmağına, sen tut kaybet!"

"Kaybettiğini nerden bilmiş?"

"Bilir miyim? Eve hırsla geldi, çağırdı. Derken kıyametler koptu. Akşam namazını kılacaktım. Seccadeyi sererken bir kulak verdim ki ne vereyim? Gelin acı acı bağırıyor. Anladım. Koştum hemen, araya girdim, oğlum şöyle, oğlum böyle. Yapma, bana bağışla filan, güç hâlle yatıştırdım da elinden aldım. Yoksa öldürecekti!"

Naciye merakla kapıya sokuldu. İnen akşamın içinde oda büsbütün loşlaşmıştı. Nazan sandığın önünde, yerlere saçılmış bohçaların arasında sessiz sessiz ağlıyordu.

Hacer Hanım, Naciye'yi kolundan çekti.

"Bırak, bir şey söyleme. Gel biz benim odada oturalım..."

Hacer Hanım'ın odasına geçtiler.

Naciye işin içinde kaynananın parmağı olduğunu hemen anlamıştı. Kadının bunu sezdiğini anlayan Hacer Hanım, "Laf aramızda," dedi. "Oğlanın zoru, bu karıdan nefret edişindendir. Ben bunu bilir, bunu söylerim!"

Naciye dün kocasından işittiği Jale meselesini açıp açmamakta tereddüt ediyordu. Kocası, "Sakın bir şey söyleme, kulaklarına gitmesin!" demişti ama, tam sırasıydı galiba.

Hacer Hanım daha evvel davrandı.

"Ört şu kapıyı da gel," dedi.

Naciye oda kapısını örtüp geldi, sedire merakla ilişti.

"Hayrola?"

"Bugün yazıhaneye gitmiştim Mazhar'ın."

"Niçin? Ne vardı da?"

"Hiiç. Oğlumun yazıhanesi değil mi? Öyle gitmiştim. Bir kadın gördüm Naciye, Allah seni inandırsın, ahu gibi, paşa mayaları gibi, lâtilokum gibi. Kocasından boşanıyormuş, lakin ne koku, ne tuvalet, ne alım, ne çalım! Kadın diye öylesine derim. Eğer oğlumun aklı varsa..."

Naciye kendini tutamadı.

"İsmi Jale mi?"

"Hayır, Neriman!"

"Tamam teyze. Asıl adı Neriman'mış da, barda Jale derlermiş..."

Hacer Hanım'ın gözleri büyüdü.

"Barda mı?"

"Bizimki and verdi, benden duymuş olma, o kadın bir bar kızıdır. Oğlunla sevişiyor!"

"Ya! Bana kocasından ayrılacak dedi?"

"Senden saklamış olacak. Çok alımlı, güzel dilli bir kadınmış. Oğlunla mercimeği fırına vermişler. Herkesin ağzında..."

Hacer Hanım'ın kafasından Jale geçti. Doğrusu çok tatlı, çok alımlı kadındı. Nazan gibi pısırık da değildi. Ne olursa olsun, güzel kadındı. Peşine takıp gezmeye götürdü de, "gelinim" dedi mi, doğrusu değerdi!

Yalnız bir mesele vardı: Demek bar karısıydı? Oğlu alacak mıydı acaba? Sorgu yargıcında anlatmışlardı, bar kızlarının en az beş altı tane sevgilisi, dostu, kırığı, belalısı olurmuş. Her gece biriyle yatarmış... Her gece bir başka erkekle yatmak fena değildi ama...

"Oğlum onu almasa bari," dedi.

Naciye dudak büktü.

"Almaz canım, alır mı? Eğlenip eğlenip..."

"Hooş, erkeklere güven olmaz ya."

"Doğru. Bizimki anlatıyor da... Şehrin en eşrafi, en aklı başında, en Müslüman mütedeyyinleri bile bara dadanmış!"

Hacer Hanım coştu.

"Amma ediyorlar be Naciye! İnsan bu dünyaya bir parça da eğlenmek için geldiğini bilmeli. Erkek dediğin, eline eteğine pis olmalı. Ben onu bunu bilmem..."

"Kadın ya?"

Hacer Hanım tatlı tatlı güldü.

"İnsanı gıdıklayıp durma Naciyee..."

Kalktı, lambayı yaktı.

"Her güzelin bir başka tadı var. Erkek için de, kadın için de bu böyle. Allah'ın bildiğini kuldan niye saklayayım? Güzel bir erkek görmüyor muyum, yüreğim eriyor!"

Naciye hayretler içindeydi. "Kocakarı"nın hiç böyle konuştuğunu işitmemişti. Kadın birdenbire sevincik mi olmuştu ne. Fıkırdayıp duruyordu. Sebebi neydi acaba?

Naciye az sonra kalktı, gitti.

Hacer Hanım da hep o neşeli hâliyle gelininin odasına gitti. Kadın hâlâ oracıkta, sessiz sessiz ağlıyordu.

"Kalk," dedi, "kalk şu lambanı yak da kendine gel. Bir koca, insanı hem döver, hem sever. Karılık kolay mı? Kocalarımızdan ne dayaklar yedik, ne dayaklar! Sen daha duuur... Gene iyi kocan var da üstüne karı getirmiyor!"

Karpuzlu lambayı yaktı. Nazan'ın kan içinde eli yüzü bütün zavallılığıyla meydana çıktı.

"Kalk yıka diyorum şu elini yüzünü!"

Nazan istemeye istemeye kalktı, mutfağa gitti.

Haldun cam bilyeleriyle oynuyordu. Yere tebeşirle küçük bir daire çizmiş, üç bilyeyi dairenin içine koymuştu. Kaba tüylü halıların üzerinde yuvarlanan bilyeler, bazen sağa sola kaçıyordu.

Hacer Hanım'sa memnundu. Oğlunun "bar kızı"nı sevmesi hiç de fena değildi. Bundan çıkardığı mana şuydu: Demek ki

oğlu karısını sevmiyordu! Zaten besbelli bir şeydi bu: Sevse bir yüzük için kadını böylesine döver miydi?

Elini yüzünü yıkayıp dönen Nazan da kaynanasının böyle birden yumuşamasına hiçbir mana verememişti. Dövdürmek için oğlunu doldurduğunu muhakkak saysa bile, niçin yumuşasındı? Her zaman doldururdu oğlunu. Oğlu bağırır çağırır ama kendisi yumuşamazdı.

Yoksa yüzük meselesinde kadının parmağı yok muydu?

Sordu:

"Siz bir şey söylediniz mi?"

"Kime? Mazhar'a mı?"

"Evet."

"Ne için?"

"Yüzüğün kaybolduğuna dair filan..."

Hacer Hanım'ın canı sıkıldı.

"Yaaa... Demek benden biliyorsun? Aferin! Aferin sana Nazan! Bense gelmiş de teselli etmeye çalışıyorum. Kabahat benim gibi sersemde zaten. Kız ben ne söyleyeceğim? Bir şey söylemek icap etse, senin yanında neden söylemeyecekmişim? Senden korkum mu var?"

Tam bu sırada Haldun bağırdı.

"A... Anne kutu buldum bak!"

Elinde mor kadife kaplı yüzük kutusuyla karyolanın altından çıktı.

Nazan koştu, oğlunun elinden kutuyu aldı.

"Nerden buldun bunu?"

"Bilyem kaçmıştı, karyolanın altında ararken buldum!"

Nazan deli gibi sevinerek kaynanasının boynuna sarıldı.

"Anneciğim, affedin, affedin beni. N'olursun affedin. Ben bir kabahat işledim, siz bir şaka yaptınız sandım. Affedersiniz..."

Hacer Hanım, "Seni Allah affetsin," dedi. "Ben her şeyi Allahıma havale ederim. Eğer kötü bir kaynana olsaydım, seni her şeyden evvel, beni hırsız yerine koyduğun için oğluma şikâyet

eder, terbiyeni verdirirdim. Sen benim gibi kaynanayı çırayla arasan bulamazsın!"

Nazan bir kenara çekilmiş, elinde yüzük kutusu, sevinç gözyaşları döküyor, hıçkırıyordu.

Hacer Hanım odadan usullacık çıktı.

8

Bütün gece, elinde yüzük kutusu, müjdeyi verebilmek için, yatak odasının penceresi önündeki koltukta gözleri kocasının faytonla döneceği yollara dikili, bekledi.

Saat bir oldu, iki oldu, üç oldu... Dörde doğru gözleri kirlendi, uykuya yeniliverdi. Hâlâ elinde sımsıkı tuttuğu yüzük kutusu, başı koltuğun kenarına düşmüş, göğsü hafif hafif inip kalkıyor, solgun dudakları gülümsüyordu. Kısılı lambanın sarıya boyadığı yüzü yer yer şişmişti, bere içindeydi ama ne zarar? Yüzük bulunmuştu ya!

Rüyasında kocasını görüyordu. Kaybolan yüzük için insafsızca dövdüğü andaki gibi kaba, korkunçtu.

"Cevap ver. Nerde yüzük?"

Oysa, yüzük kutusu avucundaydı. Oğlu gündüz karyolanın altında bulmuştu. Sıkı sıkı tutuyordu. Öyle olduğu hâlde, "İşte! Karyolanın altında bulduk!" diyemiyor, sadece bakıyordu.

Kocası birden müthiş yumruklarıyla girişince uyandı. Gözleri yuvalarından fırlamıştı. Soğuk bir ter belinden aşağı sızıyordu.

Etrafa şaşkın şaşkın bakındı. Demek rüya görmüştü!

Esnedi, gerindi. Sonra kalktı, saate baktı: Dörde geliyordu.

Kocası? Niçin gelmemişti? Yüzüğün kaybolmasına canı sıkıldığı için mi? Herhalde. Annesine bile, "Bıktım sizin elinizden, illallah!" diye bağırmamış mıydı?

Pencereye gitti. Uzaklar, ta uzaklar soluk bir aydınlıkla hafifçe ışıyordu. Ama bunu görmedi. Hâlâ karanlık yola, yolun

uzandığı alt alta, üst üste evler kalabalığına baktı. Kocası oradan gelecekti!

Bir yerlerde bir horoz öttü. Bir başka yerden bir başka horoz cevapladı. Hiçbirinin farkında değildi. Evinden bıkıp usanan kocasını düşünüyordu. Evine gelmeyip geceyi dışarda geçirişi, kaybolan yüzük için mi, gerçekten bıktığından mı, yoksa ne o, ne öteki de, bir başka sebep, mesela keşfe filan mı gittiğindendi. Yahut, son günlerde olduğu üzere, arkadaşlarında mı toplanıyorlardı?

İçini çekti.

Birden kaynanasını hatırladı. Her zaman en küçük vesileyi ağır hakaretler savurmak için sebep sayan kadın, "hırsızlık isnat edildiği," yüzüne karşı, "Bıktım sizden, illallah!" diye bağırdığı hâlde niçin yumuşak davranmıştı?

Kendini tekrar koltuğa bıraktı.

Sofrada oğlu terslediği, "Nerede olduğuma dair hesap vermek âdetim mi?" dediği zaman nasıl celallenmiş, oğlu gittikten sonra kapıyı suratlarına nasıl çarpmıştı!

Bu "Bıktım sizden, illallah!" sözü sofra başında terslenmesinden daha mı hafifti? Değildi. Değildi ama, bu sefer nedense kızmamış, aşağıdan almıştı. Her zaman böyle olsaydı halbuki... Her zaman böyle yumuşak olsaydı da ikide bir, "Süleymaniye'nin yarım pabuçlusu. Evimize geldin de adam oldun!" diye fakirliğini yüzüne vurmasa onu ne kadar sevecek, üzerine nasıl titreyecekti!

Başkalarının kayınvalidelerini de görüyordu. Ne tatlı, ne yüzü nurlu, ne hanım hanımcıklardı. Birçokları gelinlerinden dert yandıkları hâlde, gene de yüzlemiyor, "yavrum"la, "kızım"la konuşuyorlardı.

Ah kendi kaynanası da böyle olsaydı.

"Yemez yedirir, giymez giydirirdim!" diye geçirdi. "Benim, kocamdan, oğlumdan, bir de kaynanamdan başka kimim var? Teyzem mi? Kim bilir ne oldu? Bana teyzeden meyzeden hayır yok. Evim, kocam, çocuğum... Bir de kaynanam. Dur, madem

yumuşadı, ben de şunun aptes suyunu hazırlayayım! Yazık. Yüzüğü o aldı sanmıştım. Halbuki karyolanın altından çıktı. Demek bohçaları çıkarırken yuvarlanmış...

Sabah ezanı okunuyordu. Geç kalmış gibi kalktı. Elindeki yüzük kutusunu karyolanın minderleri arasına sokup odadan çıktı.

Sofa henüz alacakaranlık, kaynanasının sıkı sıkıya inik beyaz perdesi aydınlıktı. Demek uyanmıştı. Şimdi nerdeyse aptes almaya çıkardı.

Mutfağa geçti. İbriği doldurdu. Leğeni hazırlarken, kaynanasının bir duayı sesli sesli okuyarak odasından çıktığını duydu.

Hacer Hanım mutfağa gelip de gelininin alışkın olmadığı bu hareketini görünce, "O ne?" dedi.

Nazan, alacakaranlık mutfakta pek de belli olmayan bereli yüzüyle gülümsedi.

"Aptes suyunuzu hazırladım da..."

"Acayip. Neden icap etti?"

"İçimden geldi. Bundan sonra sizi annem gibi, hatta daha da çok seveceğim. N'olursunuz siz de beni sevin. Hiç olmazsa başkalarının kaynanası gibi, hakaret etmeden konuşun. Benim sizden başka kimsem yok..." demek istiyordu, diyemedi, çekindi.

Hacer Hanım'sa bu hareketi gelininin şeytanlığına vermiş, durumu başka türlü yorumlamıştı.

"Aptal!" dedi. "Kuş beyninle beni aldatacaksın, değil mi?"

"?.."

"Ben o budala kaynanalardan mıyım kız? Anladın suçunun büyüklüğünü, kabahatini affettirmek için, değil mi? Hadi hadi... İkramınla çok yaşa!"

İbriği elinden çekti aldı.

Nazan'ın tepesinden sanki buzlu sular dökülmüştü. Dikildi kaldı. Ne diye, ne diye sanki bu türlü hareket etmişti? Huyunu bilmiyor muydu? Yıllar yılı gözüne girmek, şerrinden korunmak için az mı gayret etmiş, ayaklarının altına az mı paspas olmuştu?

Hacer Hanım'sa geliniyle meşgul değildi artık. Küçük, tahta iskemleyi altına çekip oturmuş, amentüyü sesli sesli okuyarak her günkü gibi aptes alıyor, gelininin yanı başında dikilip durmasını görmezlikten geliyordu.

Bütün gece, oğlunun geceyi nerede, kimin yanında geçirdiğini düşünmüş, "bar kızı"nda karar kılmıştı. Ne keşfe gitmişti, ne de arkadaş meclisinde kalmıştı. Geceyi bal gibi, orada, onun yanında, cümbüşle geçirmiş olacaktı. Geçirsindi. Aferindi. Genç, yakışıklı, alımlı çalımlıydı. Kendine akran kadınlarla zevke dalıp sefa sürmesi elbette hakkıydı. Sonra, o günkü gördüğü kadın... "Bar kızı mar kızı. Kahpeye sıfat gerek. Doğrusu haza kadın. Hanım hanımcık..."

Oğlunun koynunda ister Nazan, ister Jale olsundu. Kendisi için fark etmezdi. Bar kızıyla düşüp kalkması daha da işine gelirdi. Yarın bar kızına abayı büsbütün yakıp da Nazan'ı sepetlese... Sahi, sepetleyebilirdi de! Öyle ya, karısını gözünden çıkarıp defterden silmese, kaybolan yüzüğü bahane ederek ne diye vahşice dövsün? Geceyi niçin dışarda geçirsin? Bar kızıyla mercimeği neden fırına versindi?

Ayaklarını yıkarken, oğlunun bir gün Nazan'ı def edip yerine Jale'yi getirmek ihtimalini korkuyla düşündü.

Yalnız Jale'yle değil, başka başka kadınlarla da varsın gönlünü eğlendirsindi ama Nazan'ın yerine başkasını eve getirmemek şartıyla!

Aptestini bitirip kalktı. Gelininin tuttuğu havluyu aldı. Kurulanıp iade ederken, "Buz gibi hareketlerinle kocanı soğuttun encam!" dedi.

Cevap beklemeden mutfaktan çıktı.

Odasına geldi. Seccadesini serip namaza durdu.

Kocasının bar kızıyla düşüp kalktığını gelinine bir suretle duyurmalıydı. Olabilirdi ki kadın, "Ben bu hayata tahammül edemem. Ayrılalım!" der. Mazhar da razı olur, "hizmetçi yapılı,

uyuşuk" def olup giderdi. Varsın gitsindi. Cehennem beri, o da öteydi. Has yüzüne heves değildi ya!

Rükuya vardı.

Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri dahaydı.

Rükudan kalktı.

Haldun'u da beraber götürmek isterse... Bu olamazdı işte! Biricik torununu verip de sünepe karının elinde ziyan zebil ettiremezdi. Hem zaten oğlu da vermezdi ya...

Tekrar rükuya vardı.

Koskoca, anlı şanlı avukat...

Rükudan tekrar kalktı.

Herkeslerin işini görüveren insan kendi işini istediği gibi göremeyecek miydi?

Kafasından "bar kızı" geçti.

Alımlı çalımlı, enine boyuna paşa mayaları gibiydi ama... Ya oğlunu avucunun içine alır da Nazan'ın yerine geçmeye kalkarsa? Ya nikâh mikâh diye tutturur da aptal oğlu da razı olursa? Ya kadın konağa yerleşir de kendinin rahatını bozarsa?

Dört rekât boyunca yeni durumu çeşidi yönleriyle ölçtü, biçti.

Sonra seccadesine diz çöküp Rabbine el açtı.

"Ya Rabbi! Sana sığındım. Sen oğlumun yüreğine benden yana merhamet ver. Kötülerin sözüne uydurma. Hizmetçi yapılı gelinimi cehennemin dibine yolla, ama bar kızını da onun yerine getirme. Sen küllü şeylere kadirsin. Şurda evlatcağızımın yanı başında, torunumla birlikte, gelin gölgesinden uzak bir hayat ihsan eyle ya Rabbi! Sana sığınıyorum. Sen esirgeyensin. Senden gizli hiçbir şeyim yok. Arada ibadetimde kusur ediyor, beş vakit namazı kaçırdığım oluyorsa da sen günahlarımı affedersin ya Rabbi..."

Birden Haldun'un korkunç feryadı:

"Vurma, vurma, vurma anneciğime!!!"

Çocuk akşam kendisiyle yatmıştı. Yataktan avaz avaz fırladı.

Hacer Hanım iki yanına selam verdikten sonra, "Ne o?" dedi. "Ne oluyorsun?"

Haldun kendine gelmişti ama hâlâ rüyanın dehşeti içindeydi.

"Rüya mı gördün?"

"Evet."

"Nasıl gördün?"

"Beybabam annemi dövüyordu."

Beyaz geceliğiyle karyoladan atladı.

"Nereye gidiyorsun sabah sabah?"

"Annem nerde?"

Tepesi attı.

"Gözü çıksın annenin. Çobanı değilim ya!"

Çocuk odadan koşarak çıkarken, sinirli sinirli söylendi:

"Yarın baban kovarsa benim elimde kalır, görürsün gününü!"

Kapıyı arkasından çarparak örttü.

Namazı fesada uğramıştı ama, Allahüteâlâ içini biliyordu. Kusura bakacak değildi ya. "Aman ne yapayım?" diye kalktı, seccadeyi toplayıp sedirin üstüne attı.

Hâlâ sinirliydi. Şu çocuğun annesine karşı olan yakınlığını kıramıyordu vesselam. Geceleri yanında yatırdığı hâlde, sabahleyin erkenden uyanıp da gözlerini açtı mı, bir bahaneyle fırlıyordu annesinin yanına.

Homurdandı:

"Yılan yavrusu, n'olacak..."

Kahvaltıdan sonra gene itinayla boyanıp Naciyelere gitti. Garson Rıza akşam çok geç geldiği için uyuyordu. Karısının kuvvetli kuvvetli sarsmasıyla sıçradı.

"Hah!"

"Kocakarı geliyor, kalk!"

"Ne kocakarısı yahu sabah sabah? Uykum var be!"

"Mazhar Bey'in annesi canım. Kalk haydi. Sonra uyursun!"

"Şimdi başlayacağım altından, üstünden... Ulan ne cenabet karı be!"

Yataktan don paça fırlayıp mutfağa geçti. Naciye gitti, kapıyı açtı.

Hacer Hanım içeri girdiği vakit yatağı kaldırılmamış buldu.

"Rıza Efendi yatıyor galiba?"

"Yok canım, kalkmıştı. Buyurun!"

Başköşeye geçerken, "Yatıyorsa yatsaydı canım," dedi. "Ben yabancı mıyım? Sabah sabah canım sıkıldı da, ha bir soluk gideyim dedim. (Seslendi.) Rıza Efendi! Gel yavrum. Yabancı değilim ben, rahatına bak! Akşam geç yatmışsındır..."

Garson Rıza, bacağına pantolonunu çekmişti. Yeni yıkanmış yüzü, uykulu gözleriyle içeri girdi.

"Hoş geldiniz!"

"Hoş bulduk evladım. Ben yabancı mıyım ayol? Yataydın..."

"Kalkmıştım zaten efendim. Ne iyi ettiniz. Sabah kahvesini birlikte içeriz... Naciye, bize kahve yap!"

Naciye'nin canı sıkılmıştı. Yarı şaka, "İyi ki söyledin," dedi.

Hacer Hanım kah kah kah güldükten sonra, "İlahi çocuklar," dedi. "Bana gençliğimi hatırlattınız. Bizde böyle sizin gibi, fırsat arardık cilveleşmeye... Aaaah ah... Eski günleri düşündükçe burnumun direği sızlıyor. Şimdiki kadınlar da kadın mı? Kadınlık bizim zamanımızdaydı. Bir giydiğimizi bir daha giymezdik. Yemin, yiyeceğin lafı, sözü mü olurdu? Erkeklerimizin baş tacıydık... Gözlerimizin içine bakarlardı alimallah!"

Naciye yorganı katlıyordu. Hâlâ sinirli, "Duydun mu?" dedi kocasına. "Duy da ibret al!"

Rıza işi gene şakaya vurdu.

"O eskidenmiş kızım! Eski çamlar bardak oldu şimdi. Millet su içiyor. Getir o devirleri de bu devri yakalım. Öyle değil mi hanımefendi?"

Hacer Hanım içini çekti.

"Beterin beteri dedikleri gün geldi galiba... Bu barlar, bu açık saçıklık, bu erkeklerin azması..."

Rıza, "Hah, kocakarının maksadı anlaşıldı. Oğlu hakkında ağzımı aramaya geldi herhalde!" diye geçirdi. "Geldi ama, hava alır. Adam sıkı sıkı tembih etti. Nerede olduğunu söyler miyim hiç."

Mazhar geceyi geç vakite kadar bardaki locada, Jale'yle geçirmişti! Hatta bu yüzden bazı hatırlı müşteriler homurdanmış, "Bu kadar seviyorsa bardan çıkarıp nikâhlasın!" demişlerdi.

Gece yarısından sonra da birlikte çıkmışlardı. Pansiyon polisin kontrolü altında olduğundan, belki de geceyi bar sahibinin evinde geçirmişlerdi.

Hacer Hanım, "Mazharım bu gece gelmedi," diye eşeledi.

Garson Rıza oralı olmadı.

"Keşfe filan mı gitmişti?"

"Keşfe mi? Ne keşfi? Gece vakti keşif mi olur?"

"Hayır. Gündüz gider, geç vakit vasıta bulamaz, kalmaya mecbur olur!"

Hacer Hanım kıs kıs güldü.

"İlahi Rıza... Sen beni ne zannediyorsun Allahaşkına?"

"Niçin efendim?"

"Sen bu ağızları git de benim gelin olacak budalaya yap! Ben kül yutar mıyım? Kaçın kurasıyım ben?"

"?.."

"Sen bırak şimdi keşfi meşfi de akşam barda mıydı, ondan haber ver!"

Rıza döndü, karısına baktı: "Sakın kimseye açma!" diye sıkı sıkı tembih ettiği hâlde, o mu bir gevezelik etmişti? Hacer Hanım, "Karından duymadım evladım," dedi.

"Kimden duydunuz ya?"

"Ohooo... Sağır sultan bile duydu! Hatta kiminle düşüp kalktığından bile haberim var..."

"Kiminle düşüp kalkıyor?"

"O kadınla değil mi? Jale mi, Neriman mı, her ne karın ağrısıysa..."

Garson Rıza gözlerini önüne indirdi. Hacer Hanım devam etti:

"Erkeğin elinin kınası, ayıplamam. Bir erkek, karısında arayıp da bulamadığı meziyetleri başkalarında buldu mu... Gönüldür,

su gibi akar gider! Ben suçu erkeğe bulmam. Kadın kısmı erkeğini avucunun içinde zapt etmesini bilmeli! Bilmedi mi, hiç kimseye, hiçbir şey demeye hakkı yok! Hani kaynanayım diye değil, bir sözü Allah için söylerim ben. Nazan gibi karım olsa, evimde bir gün tutmam. Neden? Sünepe, çorabı düşük, beceriksiz. Ulan kocan geliyor. Bırak işi gücü. Tak takıştır, sür sürüştür. Git kapıdan karşıla. Yok. Adam gelir, bu saklanacak delik arar. Sanki karısı benmişim gibi, karşılamak, hâlini hatırını sormak bana düşer!"

Naciye bir türlü ikisini yalnız bırakıp da kahve pişirmeye gitmiyordu.

"Ne oldu yüzük meselesi?" diye sordu.

"Ne olacak? Yediği dayakla kaldı. Aptal, meğer karyolanın altına düşürmüş. Bir de beni hırsız çıkarıyor postal! Siz mi bir şaka yaptınız diyor. Benim temiz kalpliliğime bak ki ağzımı açıp evladıma tek kelime söylemedim. Deseydim ki karın yüzüğü kaybetmiş, beni hırsız çıkarıyor. Tamamdı. Ama demem. Çocuğu var. Benim kalbim temiz, yüreğimde Allah korkusu var. Başka kaynanalar gibi arabozucu değilim. Beş vakit namazımda oturur kalkar, dua ederim ki, Cenab-ı Allah dirlik düzenlik versin, ağızlarının tadını kaçırmasın..."

Sigarasından aldığı ağız dolusu dumanı tavana üfledi. Dumanın dağılışını bir müddet seyrettikten sonra, "Bilmem," dedi. "Ne hâlleri varsa görsünler. Bana göre hava hoş. Neden dersen, koynuna girecek ben değilim. Nazan girmiş, Jale girmiş, yahut daha başkası girmiş. Beni asıl düşündüren, Haldun'um. Ben oncağıza acıyorum en çok. Ötekiler umurumda değil. Nazan ayrılırsa ne olur? Hiç. Gider teyzesinin yanına, bulur kendi gibi birini, evlenir. Mazhar'a gelince, ona göre karı mı yok? Geçende ceza reislerinde o hanım hanımcık tazelerin hâlini görmeliydiniz! Mazhar'ımın lafi olmuyor mu, ağızlarının suyu akıyor!"

Garson Rıza, "Doğrudur," dedi. "Mazhar Bey... Allah için, tam erkek!"

Hacer Hanım içini çekti.

"Onu bu boya getirene kadar az gözyaşı mı döktüm? Az kahır mı çektim? Evlatçığım, taş diye tuttuğu altın olsun, anneciğim anneciğim diye etrafımda pervane olurdu. Bir hasta olsam, başucumdan ayrılmaz, sabahlara kadar gözlerine uyku girmezdi. Hâlâ öyledir. Hatırımı dirhem dirhem sayar, başı sıkıldı mı gelir, derdini döker, hayır duamı almadan yanımdan ayrılmaz!"

Garson Rıza, "Sizden bir şey rica edeceğim," dedi.

"Benden mi? Estağfurullah evladım?"

"Bara devam ettiğini, Jale'yle düşüp kalktığını benden duyduğunuzu söylemeyin, olmaz mı?"

Güldü.

"İlahi Rıza Efendi... Sen çok yaşa e mi?"

"Bana sıkı sıkı tembih etmişti de..."

"Ayol onun benden saklısı gizlisi yoktur. Kendi açar bana!"

"?.."

"Desem ki: Erkeğin elinin kınasıdır, yavrum. İyi ediyorsun. Böyle sünepe karıya müstahak, desem, bir iki demez Nazan'ı silkeler atar. Ama demem. Allah göstermesin. Çocuğu var. Sonra gelecek olan... Ya dişli, eli bayraklının biri çıkarsa?"

Rıza:

"Jale'yi yeni tanıyorum ama, bana çok savruk, keyif ehli, müsrif gibi geldi. Eli de öyle açık ki..."

Naciye kulak kabarttı.

"İyi ya. Keşke konağa gelse de elinin açıklığından faydalansak. Nazan'ın nesini görüyoruz?"

"Yemeklerde biralar, şaraplar... Bir kadın var Nesrin diye, içtikleri su ayrı gitmez desem caiz. Hastalıklı bir kadın, ama çok akıllı. Her öğünü beraber yerler. Jale'de para çok. Millet Jale diyor, bir daha demiyor. O da Mazhar Bey'e tutulmuş. Locaya bir kapanırlar, bir çıkarlar, vakit olmuş gece yarısı. Millet homurdanır. Karı paraya tapsa, birkaç ayda binlerce lira kazanır. Ama

dedim ya, keyif ehli. Nesrin öyle değil. Hastalıklı. Bir gün çalışır, beş gün yatar. Bütün masrafı Jale'nin boynuna."

Hacer Hanım kızdı.

"Niye? Deli mi bu? Elin hastalıklı karısına ne diye para yediriyor?"

"Bar karıları böyledir. Candan dost ararlar kendilerine. Barda güler söylerler amma, yalnız kaldılar mı da dut yemiş bülbüle dönerler. Düşün ha düşün..."

Hacer Hanım bambaşka bir laf attı.

"Oğlum karısını boşayıp gönderse bile, o kadını eve sokmaz ki..."

Naciye, "Niçin?" dedi.

İkisi birden cevapladılar.

"Niçin mi? Yazının seksen erkekle düşüp kalkmışı..."

"Hem canım, millet ne der?"

"Sonra ben... Ben sokturur muyum? Aptesli, namazlı bir kadınım ben. Öyle şeylere nasıl müsaade ederim? Allah yazdıysa bozsun. Hele öyle bir halt etmeye kalksın... Alimallah, emdiği sütü burnundan getiririm!"

Sinirlenmişti.

"Eve sokmak ha? Ben bir tanesinden bıktım. Sonra, müsrif diyorsun. Onu evime sokup da evlatcağızımın malını talan ettirir miyim hiç?"

Yumuşadı.

"Yoksa, gördüm karıyı. Enine boyuna, alımlı çalımlı... İnsan onu gelinim diye alıp şuraya buraya götürdü mü, koltukları kabarır. O giyim, o kuşam, o koku... Nazan nerde, o nerde! Nazan Allah'ın bir uyuşuğu. Gezmelerde eşten dosttan utanıyorum... Herkesler bilmez iç yüzümüzü. Gelin hanımı neden getirmiyorsun diyorlar! Al götür, hâl hatır sormayı bilmez. Götürme, el âlemin ağzı durmaz. Şaşırdım kaldım. Onun için, Allah beni eskiden olduğu gibi, evlatcığımla yalnız bıraksın, bilirim yapacağımı!"

Sigarasını ezip kalktı.

Naciye laf olsun diye, "Aa..." dedi. "Niçin kalktınız? Gidip kahve pişirecektim daha..."

"İçmiş kadar oldum evladım. Ben yabancı mıyım? Haydi Allahaısmarladık!"

"Güle güle teyze, güle güle ama..."

Durdu.

"Teyze mi? Kız şu teyze lafını kaldırmayacak mısın?"

Naciye koştu, boynuna sarıldı. "Abla. Güle güle ablacığım!"

"Ha şöyle, diline sağlık..."

Rıza'yla bakıştılar. Naciye'ye sezdirmeden göz kırptı. Rıza, "Sende iş yoksa eşek gibi anırırım!" diye geçirdi. Odaya döndüler. Rıza, "Az kaldı patlayacaktım," dedi. "Oğlu şöyleymiş, böyleymiş, sözünden çıkmazmış... Ulan, Jale istese bugün seni de, Nazan'ı da darmaduman eder be!"

"Onu bunu bırak da... Şu Jale pek hoşuma gitmeye başladı!"

"Niye? Ne var da?"

"Hastalıklı karıya bakıyormuş, eli açıkmış... Hani insanın, inşallah Mazhar Bey Nazan'ı boşar da Jale'yi getirir diyeceği geliyor!"

"Çöplenmek için, değil mi namussuz?"

"Ne yapayım be? Nazan'a yaltaklandım bu kadar da ne geçti elime? Bir günden bir güne eski çorabını bile vermedi Allah'tan."

Aklına geçenlerde eşek dili yazdırmak, muska yaptırmak için aldığı para geldi. Bugün öğleden sonra, kocakarı gezmeye gidince götürüp vermeliydi. Tamda sırasıydı hani. Kocasının eve gelmemesi filana üzülüyordu nasıl olsa...

Kocası esnedi.

"Ulan namussuz karı! Gürültüye getirip kahveleri pişirmedin ya?"

"Tabii pişirmem!"

"Niye?"

"Zıkkımın dibini, ziftin pekini içsin!"

"Kocakarıyı benden kıskandın galiba?"

"Kıskandım tabii. Neresi koca onun? Benden diri, benden cilveli. Sana nasıl bakıyor? Seni şöyle tenhalarda kıstırsa..."

Garson Rıza bir kahkaha attı:

"Ulan çok edepsiz karısın... Farz et, karının gönlü düştü... Sen Müslüman değil misin?"

"Müslümanım!"

"Müslümansan, dinimizde bile var, dul, seyyibe kadınların hâlini hatırını sormak farz değil mi?"

Naciye'nin tepesi attı.

"Şimdi şu sürahiyi kafanda parçalarsam..."

"Yapmaaa..."

Karısının yanına gitti, arkadan kucakladı.

"Demek sürahiyi kafamda parçalarsın?"

"Parçalarım tabii..."

"Acımaz mısın bana?"

"Bırak beni be!"

Silkinip sedire kaçtı. Rıza koştu, tekrar kucakladı.

"Fena mı enayi? Kocakarıda bol mangır vardır. İç ederiz, fena mı?"

"Rıza doğru konuş, karışmam ha!"

"Sahi mi?"

"Sahi tabii!"

Ellerini kadının koltukaltından geçirip kendine çekti. Kadın memnun, gene de, "Bırak beni," dedi.

"Bırakmayacağım!"

Sedire sırtüstü yıkmak istedi. Kadının etekleri açılmıştı. Silkinip kurtuldu.

"Deli, ne yapıyorsun?"

Adam fena hâlde tahrik olmuştu.

"Niye," dedi, "ne var?"

"Pencerenin önündeyiz... Bir geçen olsaydı ya?"

"Ört perdeleri!"

Kadın omuz silkti.

Adam titreyen eliyle perdelere uzandı.

***

Hacer Hanım o gün öğleye kadar, başta ceza reisleri olmak üzere, savcıları, sorgu yargıçları, malmüdürlerini filan dolaştı. Etekleri zil çalıyordu. Her gittiği ahbabın nabzına şerbet vererek konuşuyor, "bar kızı"ndan söz açıyordu.

Güya oğlunun böyle bir kadınla düşüp kalktığı haber verilmişti de beyninden vurulmuşa dönmüştü. Gelinine çok acıyordu. Çocuğu vardı. Kimsesizdi. Yarın zavallıyı teyzesinin yanına gönderiverirse, biçarenin hâli ne olurdu? Bu işe en çok acıyan savcınınkine, "Ben acımıyor muyum kızım?" dedi. "İster miyim? Yüreğimden kanlar gidiyor ama ne yapayım? Erkek. Söz dinlemiyor. Ağzını arayacak oldum, bana bile kızdı. Ne yapayım diyor, karımda yıllar yılı arayıp da bulamadığımı onda buldum. Düşünüyorum, haksız değil. Gönül bu. Ferman dinler mi? Sen kadın olup kocanı avucunun içine alamazsan suç benim mi?"

Ama kafası kafasına, huyu huyuna yüzde yüz uyan malmüdürünün, çenesinden beyaz kıllar fışkırmış annesiyle yalnız kalınca verdi veriştirdi:

"Helbet yapacak! Aslanlar gibi erkek. Onun elinin kınası. Yapmayacak da ömrünü Nazan pasaklısıyla mı tüketecek? Doğru değil mi ama kardeş?"

Malmüdürünün annesi de aynı kanaatteydi.

"Helbet Hacer. Erkek dediğin, erkeksi erkeksi kokmak. Cigara, rakı içmedikten, gözünü kaldırıp etrafındaki güzelleri görmedikten sonra neye yarar bir erkeğin erkekliği? Benim hayvan oğlanı al en biri. Karıcığım diye tapıyor Allah vermiye. Ne bulmuş o mendebur, suratsız karıda bilmem?"

Hacer Hanım, "Yooo," dedi. "Bak benim Mazhar'ım bu cihetten haza erkektir! Rakısını, cigarasını içer, güzeli çirkinden, cilveliyi pasaklıdan ayırt eder. Karıya da aldırış etmez. Bana öyle geliyor ki, Nazan'ı teyzesinin yanına def edecek!"

"Darısı dostlar başına kardeş..."

"Hiç sevmiyor. Hani şimdi kendi yok, Allah'ı var. Karıdan anlar evladım. Bir cahilliktir yapmış, şeytana uyup bu sünepeyi peşine takmış ama şimdi pişman. Göz var, izan var. O pısırık karı, aslanlar gibi evladımın dengi mi?"

"Olabilir mi Hacer? Aslanlar gibi Mazhar Bey nerde, o nerde?.. Demek karısını bırakmak niyetinde?"

"Öyle görünüyor ama, ben gene de istemiyorum."

"Niye?"

" Bilmem? Çocuğu var da..."

"Hadi hadi, deli. Çocuğu varsa sana ne? Eline hazır fırsat geçmişken... Ben senin yerinde olsam büsbütün körüklerdim!"

"Doğru ama kardeş, ya bar kızını eve getirmeye kalkarsa?"

"Getirir mi dersin?"

"Bilmem ki? Erkeğe güvenilir mi? Aklı hükmeder de getirirse, gelen de gideni aratırsa?"

"O da doğru. Gider eteri, gelir beteri diye bir söz vardır..."

"Evvel Allah, bırak ki, onun da hakkından gelirim amma..."

"Amması var, değil mi?"

"Müslüman dini aşikâre. Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım kardeş? Ben ne istiyorum, biliyor musun?"

"Ne istiyorsun?"

"İlk iş, oğlum şu pasaklıyı def etsin. Etti mi?"

"Etti."

"Ondan sonrası kolay!"

"Nasıl kolay?"

"Basbayağı... O kötü kadını eve getirmeye kalktı mı, açarım ağzımı, yumarım gözümü. Onu el âleme rezil rüsva ederim. Ben Müslüman, dini bütün bir kadınım. Yazının fenasını nasıl sokar benim aptesli ayaklarla dolaştığım yere? Alimallah onu da, ötekini de berbat ederim. Ayrı oturtsun, eve getirmek şart değil ya!"

Malmüdürününki düşündü, düşündü:

"Hayır," dedi, "hayır Hacer. Bu da akıl kârı değil..."

"Niçin?"

"Niçin var mı, deli? O zaman ne yapar, tutar kadına ayrı bir ev, döşer, dayar... İster misin kendi de onunla birlikte otursun?"

Hacer Hanım bunu hesap etmemişti.

"Sahi ha," dedi.

"O zaman bu dirliği de yitirirsin..."

"Peki ne yapayım? Sen bir akıl ver bana."

"Akıl bu: Ko sarhoşu yıkılana kadar! Gelinin def olmasını bekle. Gelin def olduktan sonra..."

"İşleri oluruna bırakmalı ha?"

"Değil mi ya? Sen oğlunu zorla kadının kucağına atmaya kalkıyorsun. Ya kadın dişli çıkar da oğlunu zapt ederse?"

"Büsbütün zapt edemez canım, çocuğu var. Çocuğu dizimin dibinden ayırmayacağım ki. Şimdi bile. Geceleri Haldun benimle yatıyor. Biliyorum, annesine çok düşkün ama..."

"Olsun. Yanından ayırma..."

"Ayırır mıyım? Deli miyim?"

Oğlunun her zaman yemeğe geldiği vakitten çeyrek saat önce eve döndü. Gelini gene mutfakta, dünyadan habersiz, çalışıp duruyordu.

Azametle sordu:

"Kocandan bir haber var mı?"

Nazan'ın eli yüzü kömür karası içindeydi.

"Hayır," dedi.

"Peki, düşünmüyor musun? Geceyi nerede geçirdi diye merak etmiyor musun? Ya başına bir kaza geldiyse? Koskoca avukat, dostu da var, düşmanı da. Hey gidi kadınlık hey!"

Söylenerek odasına gitti. Çabucak soyunup geldi.

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Sen bu gidişle kocanı elinden kaptıracaksın, bilmiş ol!"

Geçti, sofada yemek masasındaki yerine oturdu.

Nazan, elinde ocağı yellediği mukavva parçası, düşünmeye başladı.

Sabahleyin kaynanası gezmeye gittikten sonra gelen Naciye de buna benzer şeyler söylemişti. "Gözünü aç. Kocanı elinden kaptıracaksın!" demiş, "bar"lardan söz açmıştı. Yeni moda "bar"lardan birinde çalışıyormuş kocası. Anlatıyormuş da aklı gidiyormuş. Şehrin bütün tanınmış beyleri, beyefendileri, zenginleri filan barlara dadanmışlar. Barlarda güzel güzel kadınlar varmış. Kucak kucağa dans ediyor, birlikte içki içiyor, her haltı karıştırıyorlarmış... Bunu bir vakitler kaynanasıyla gittiği savcılarda da işitmiş, üzerinde durmamıştı. Gene de durmuyordu. Mazhar gibi bir "beyefendi"ye mahsus değildi böyle yerler. O hiç tenezzül eder miydi?

Hacer Hanım yerinde rahat edemedi, mutfağa geldi. Kapıda durdu.

"Kız hiç düşünmüyor musun ki, kocam bir kötüye takılır da beni kapı dışarı eder diye?"

Nazan'ın ela gözleri kaynanasına kalktı.

"Mazhar Bey bu vicdansızlığı yaparsa..."

"E?"

"Ne yapayım? Kaderim buymuş der..."

"Kuzu kuzu gidersin ha?"

"Elimden başka ne gelebilir?"

Hacer Hanım sevinçten zıplamamak için kendini zor tuttu. Gene de, "Çocuğun var, çocuğun," dedi. "Kendine acımazsan bile çocuğuna acı! Yarın senin yerine gelecek olan, kim bilir nasıl burunlar onu!"

Haldun mutfağa girdi. Annesinin yanında durdu. Büyük insan gibi, bir haminnesine baktı, bir annesine. Annesinin gözleri yaşarmıştı yine. Göz göze geldiler. Sonra Nazan eğildi, oğlunu kollarının arasına aldı, yanaklarını öptü, öptü...

Hacer Hanım, "Ortada fol yok, yumurta yokken deli gibi ağlama da, git şu maymun suratını yıka!" dedi.

Genç kadın oğlunu bıraktı, musluk başına gitti. Sabunu aldı.

Böyle bir şey mi vardı yoksa? Kocası birine mi takılmıştı? Takılmıştı da bir taraftan Naciye, öbür taraftan kaynanası laf mı vuruyorlardı?

Tekrar Naciye'yi hatırladı: "Al bu muskayı. Muhabbet içindir. Kocanın ceket astarı içine dikiver. Birebirdir..." demişti.

Aklına kaynanası geldi. Acımıştı! Tuhaf şey. Acıyacağını hiç sanmazdı. Demek, ne olursa olsun, bütün acı sözleri, hakaretlerine rağmen, gelinine acıyordu! "Kız hiç düşünmüyor musun ki, kocam bir kötüye takılır da beni kapı dışarı eder diye?" demişti. Kapı dışarı edilmesini istemiyordu demek? Demek, ne olursa olsun, gelininden memnundu?

İçini ferahlıkla çekti.

Şu, Naciye'nin sabahleyin getirdiği muskadan söz açsa mıydı acaba? Naciye, "Sakın kimseye söyleme. Hele kaynanana, zinhaaar!" demiş, ant verdirmişti ama, "Naciye'den aldım..." demezdi ki? Başkasından aldım derdi. Kimden aldığını söylemek şart mıydı?

Elini yüzünü yıkayıp kuruladı, dışarı çıktı. Gülümseyerek: "Demek benim kapı dışarı edilmemi istemiyorsunuz?"

Hacer Hanım, "Deli," dedi. "Sen beni o kadar vicdansız mı sandın?"

"Estağfurullah..."

"Bu eve nasıl olsa bir gelin lazım kızım. Ha sen, ha başkası!"

Kızım mı? Kızım mı? Sahi mi? Kaynanası kızım mı demişti?

"Benim dilim iğnelidir. Kalbimde şu kadarcık kötülük yoktur. Ben senin düşmanın mıyım?"

"Değilsiniz. Siz benim annemsiniz, annemden de ilerisiniz!"

"Helbet evladım. Onun için, dediklerime kulak ver: Kocanı pek öyle başıboş bırakma. İnsan sağı solu görür, muhabbet muskası filan yazdırır. Âdettir evladım. Kocalarımızı avucumuzda tutabilmek için hangimiz yapmadık bunları?"

Nazan, bütün bu "kızım"lı, "yavrum"lu, "evladım"lı iltifatlar karşısında sarhoş olmuştu. Hacer Hanım, "Evinin selameti, yavrunun istikbali için lazımdır!" deyince dayanamadı. Sonra,

kaynanasının zannettiği kadar da gözü küllü olmadığını ispat etmeliydi.

Odasına gitti. Sabahleyin Naciye'den alıp sandığın altına sakladığı küçücük muskayı getirdi. Hacer Hanım, "Ne bu?" diye sordu.

"Muska," dedi. "Muhabbet için!"

"Nerden aldın bunu?"

"Yazdırdım."

"Demek böyle şeyler de geliyor elinden? Aferin... Kime yazdırdın?"

Peşin durakladı. Sonra attı:

"Hiç... Tanımadığım bir bohçacı var da..."

Hacer Hanım'ın gözleri dört açıldı. Demek, içinden pazarlıklı, aptal sandığı Nazan tam manasıyla bir "yere bakan yürek yakan!"mış? Tekrar, "Aferin," dedi. "Aferin sana Nazan! Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayacağım? Ben seni pısırık, ensesine vur, ağzından lokmasını al, çorabı düşüğün biri sanırdım. Meğer..."

Nazan aptal olmadığını ispat etmişti. Coştu:

"İstersem eşek dili bile yazdırabilirim!"

"Yazdır kızım, eline fırsat geçmişken, hiç durma!"

"Okunmuş su, toprak... Ne istersem alabilirim. Demek siz de münasip görüyorsunuz?"

"Helbet yavrum. Çocuğun var. Yuvanın dağılmasını, kocanın bir kötüye kul olmasını istemiyorsan, kendi göbeğini kendi elinle keseceksin!"

Saat on ikiyi geçiyordu. Hacer Hanım lafı değiştirdi.

"İçim kazınıyor açlıktan. Bana ne vereceksen ver de nefsimi körleteyim hazır oturmuşken..."

Nazan sevinçle mutfağa gitti. Tertemiz bir tabakla dolma getirip kaynanasının önüne koydu.

"Soğan da ister misin anneciğim?"

"İsterim yavrum."

Bir baş da soğanı ortadan dörde kesip getirdi.

Aman ya Rabbi, nasıl değişivermişti kadın! Demek insanların yüzü başka, içleri başkaydı. Bundan sonra kaynanasına yemeyecek yedirecek, içmeyecek içirecekti. Varsın bütün gün dolaşsındı. Her işleri, hatta daha da fazlasını seve seve, isteye isteye, oyun oynar gibi yapar, onun elini soğuktan sıcağa vurdurmazdı.

Oğlunun boynuna peçeteyi bağlarken kaynanasına gözucuyla baktı: Bundan sonra onu öyle sevecek, öyle sevecekti ki!..

Göz göze geldiler.

Hacer Hanım ne düşündüğünü çaktırmamak için zorla gülümsedi. Sonra gözlerini önündeki yemeğe indirdi: "Yere bakan yürek yakan! Meğer ne içinden pazarlıklı, melunun biriymiş! Bu karıyı tez elden sepetlemenin yolunu bulmalı! Evde kalırsa, muskalarla, büyülerle evi birbirine katar. Yemekten sonra gidip oğlanı bulmalı da..."

Yemekten sonra elini ağzını yıkayıp hafifçe boyandıktan sonra, "Ben bir soluk malmüdürlerine gidiyorum!" diyerek, evden çıktı. Soluğu oğlunun yazıhanesinde aldı. Genç adam, hep o sinirli hâliyle masasında, evraklarıyla meşguldü. Annesini yine karşısında görünce sinirli sinirli, "Ne var gene?" dedi.

Hacer Hanım dargın dargın bir kenara ilişti.

"Elinin körü! Nerelerdesin akşamdan beri?"

"Cehennemin dibinde."

"Köpek. Başladın gene ısırmaya, değil mi? Bütün gece yürek oynatmalarına kaldım!"

"Niçin? Ne var da?"

"Öyle ya, niçin? Hiç. Keyfimden. Ulan akşamdan beri ağzıma tek lokma koymadım senin yüzünden be!"

"Koyaydın!"

"Herkes karın değil evladım. Bütün gece sabaha kadar, horul horul uyudu da, kocam nerde, niye gelmedi, başına bir felaket gelmiş olmasın, diye düşünmedi. Şu hâlime bak, bir gece içinde sarardım soldum, canlı cenazelere döndüm. Aaaaah ah! Ana olacağıma keşke kaldırım taşı olaydım..."

Hiç lüzum yokken, gözlerini pelerininin ucuyla siler gibi yaptı. Bu arada gözucuyla oğluna baktı. Aldırış etmez görünüyordu. Devam etti:

"Dokuz ay karnında taşı, sancılar içinde kıvrana kıvrana, ıkına ıkına doğur, büyüyüp yetişmesi için saçlarını süpürge et, sonra da..."

Mazhar gülümseyerek, "Sonra da?" dedi.

"Şimdi şurdan kafana bir şey indirirsem?"

"Sen şimdi bırak bunları da buraya ne için geldiğini, maksadını söyle!"

"Hiçbir maksadım yok. Acelen ne? Beni ne için savmak istiyorsun? Bir beklediğin mi var yoksa?"

Mazhar şüpheyle baktı. Göz göze geldiler. Hacer Hanım göz kırptı.

"O günkü hanımefendi mi teşrif edecek yoksa gene?"

Mazhar anlamamazlıktan geldi.

"Hangi hanımefendi?"

"Kurşuniler giymişti hani de içeri giriverince lavanta kokuları yayılmıştı... Jale Hanımefendi!"

"Ben avukatım anne. Buraya her gün onun gibi birçok kadın gelir..."

"Hepsi de kocalarından ayrılmak için mi geliyor?"

"Belli olmaz. Kocalarından ayrılmak için gelirler, alacak davası açtırmak için gelirler..."

"Asıl isimlerini de gizlerler mi?"

Mazhar başını sertçe kaldırdı.

"Ne demek istiyorsun?"

"Hiiiç... Asıl isimlerini gizlerler mi diyorum!"

"Jale asıl ismini gizledi mi?"

"Birlikte gizlediniz oğlum. Asıl ismi Neriman değil mi? Barda çalışmıyor mu? Geceyi birlikte geçirmiyor musunuz?"

Mazhar kıpkırmızı kesildi. Kafasından hızla Garson Rıza geçti: "Namussuz, hergele! Sana anneme filan gevezelik etme dememiş miydim?"

"O Rıza iti mi söyledi bunları?"

Hacer Hanım, "Yoooo!" dedi. "Elin fukarasının günahına girme! Ayol sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanıyorsun? Milletin ağzında, milletin! Kime rastladıysam: 'Bir şey işittik büyükhanım, çok canımız sıkıldı. Mazhar Bey bir bar kızının uğruna Nazan Hanım'ı terk mi ediyor?' diyorlar. Beynimden vurulmuşa döndüm. Ayol, nereden çıkardınız bunu? Benim hiçbir şeyden haberim yok. Gül gibi karısını ne diye terk etsin, dedim de, bana gülüverdiler!"

Mazhar renkten renge giriyordu.

"Özel hayatım hiç kimseyi alakadar etmez," dedi. "Canım nasıl isterse öyle yaparım!"

"Doğru ama, elin ağzı da torba değil ki çekip büzesin, oğlum!"

"Elin ağzıyla meşgul de değilim."

"Sakın böyle bir şey yapma e mi oğlum?"

"Ne?"

"Karını boşamaya filan kalkma!"

"Henüz böyle bir fikrim yok ama..."

Hacer Hanım heyecanlandı.

"Eee?"

"Belli de olmaz!"

Hacer Hanım oğluna baktı, baktı... Birden bir ağıt tutturdu.

Mazhar şaştı. Annesinin yanına geldi. Kolları arasına aldı. Ondan da nefret ediyordu ama yatıştırıp gitmesi için böyle davranması lazımdı. Olabilirdi ki, bir iş sahibi geliverirdi.

"Canım, anne," dedi, "Nazan'ın meselesi seni ne diye üzüyor? Onu bu kadar mı severdin? Hiç sanmıyorum. Ne var ağlayacak? Sonra, henüz ortada fol yok, yumurta yok. Telaşın niye?"

Hacer Hanım, oğluna yaşlı gözlerle baktı.

"Ne sen, ne de Nazan umurumda değilsiniz," dedi. "İkinizin de canı cehenneme. Sana göre karı mı yok, ona göre koca mı? Yarın sen bırakırsın, kalkar teyzesinin yanına gider, kendi gibi bir

sünepe bulur, evlenir. Sana gelince, senin elinin kınası. Bugün bunnan, yarın şunnan, gününü gün edersin. Alıp eve getirecek değilsin ya!"

"Tabii."

"Beni düşündüren bunlar değil!"

"Ne ya?"

"Haldun'u düşünüyorum ben, Haldun'u!"

"Nesini düşünüyorsun Haldun'un?"

"Nasıl düşünmem Mazhar? Ya yarın ayrılırsınız da sünepe karı Haldun'u da alıp götürürse?"

Mazhar'ın tepesi attı:

"Haldun'u mu götürür? Nereye? Benim canım sağken Haldun'u hiçbir kuvvet elimden alamaz!"

Hacer Hanım ferahladı.

"Yoksa," dedi, "herkes söylüyor Nazan Hanım Mazhar Bey'in dengi değil, eline su dökemez diye. Bense, aman yazıktır, böyle söylemeyin, kimsesi yok, çocuğu var diye örtbas ediyorum. Yoksa, öyle kabahatleri var ki, bugün, hemen bugün kolundan tutup sokağa atmak hem caiz, hem de vacip!"

Mazhar pirelendi.

"Ne gibi yani?"

Hacer Hanım ayağa kalktı.

"Yok yavrum yok. Adım kaynana. Duyanlar, iyisi mi olur, kaynana değil mi, gözü çıksın derler..."

Kapıya doğru yürüdü. Mazhar yolunu kesti.

"Söylemezsen ölümü öp!"

Oğluna dikkatle baktı.

"O nasıl laf Mazhar? Ağzını hayıra aç evladım!"

"O hâlde, söyle!"

"Söyleyeceğim amma bir şartla: Bana bunu haber veren, malmüdürünün annesi. Ant verdirdi. Sende kalacak. Gözünü aç!"

"Peki?"

İki yanını kolladıktan sonra sırrı açıkladı:

"Karın, bir bohçacı vasıtasıyla sana eşek dili muskası yazdırmış, ceketinin astarına dikecekmiş!"

Mazhar'ın yüzü nefretle buruştu.

"Sen bunu geçenlerde de söylemiştin," dedi.

"Evladımsın, içim yanıyor. Ana olmak kolay değil. Amma gene senin bileceğin bir iş. Adım kaynana. Koynuna girecek ben değilim. Nazan olmazsa bir başkası olur, bir başkası olmazsa daha bir başkası... Onun için, benden bu kadarlık. Aklın var, fikrin var, kanun adamısın. Her şeyi herkesten iyi anlarsın. Haydi bana müsaade..."

Çıktı gitti.

Mazhar'ın kafasında Nazan, fena, çok fena şeyler düşünüyordu. Hemen eve gitmek, kolundan tutup sokağa atmak, sonra da "talak-ı selase"yle boşayıp teyzesinin yanına def etmek geçti aklından.

Sonra kendini tuttu. Öğleden sonra görülecek işleri vardı. Ağır cezada da bir katil davası. Masasına geçti.

Dışarıda hava fena hâlde bozmuştu? Gök gürlüyordu.

9

Ağır cezadan çıktığı zaman, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Hiçbir şeyin farkında değildi. Adliye binası önünde bekleyen faytonlardan birine atladı.

Siyah muşambası içinde arabacı sordu:

"Eve gideceksiniz, değil mi beyefendi?"

Etine iğne dürtülmüş gibi, "Hayır," dedi.

Peki, nereye gidecekti? Bilmiyordu. Yahut gayet iyi biliyordu da arabacının anlamasını bekliyordu. Sonra, "Adaaam sende," diye geçirdi. "Herkes biliyormuş, memlekete düdük olmuşum madem, arabacının bilmesinden ne çıkacak? Sonra, bilmiyor mu bakalım?"

"Beni yazıhaneye bırak, sonra da git, Jale'yi al gel!"

Arabacı, hâlâ sicim gibi yağan yağmurun altında kırbacını şaklattı.

Ağır cezadaki katil davasını unutamıyordu. Toprak ihtilafı yüzünden işlenen bu cinayet, şehirde ne ilkti, ne de son olacaktı. Davayı kazanmaya doğru gittiklerini anlıyordu ama hasım tarafın kara donlu, yemenili, sert bakışlarını da unutamıyordu. Yanlarından geçerken nasıl homurdanmış, gözlerini kinle nasıl çevirmişlerdi!

Bir sigara yaktı.

Suç kendisinin değildi. Kanun müvekkillerinden yanaydı. Ellerindeki müspet deliller, davayı kazanıp fuzulen işgalden tarlaları kurtarmaya yarayacaktı ama... Yığınla insanı işsiz, ekmeksiz bırakacak, tarlaları hak edenlerle beraber kendisine de kin beslemelerine sebep olacaktı.

Bunu biliyor, onlara acıyordu esasta.

Sigarasının külünü sinirli sinirli çırptı.

Bugün hayli iş görmüştü. İcradaki hacizleri kaldırtmış, yeni hacizler koydurmuş, kaybettiği bir tahliye davasının temyiz layihasını yazıp posta ettirmiş, tapudaki işlerle meşgul olmuştu. Bundan dolayı hayli yorgundu. İstirahat hakkıydı.

Yazıhanenin önünde arabadan indi. Yağmur hafiflemişti.

"Haydi, Jale'yi al, gel!"

"Başüstüne beyim!"

Arabacı pansiyon kapısını çaldığı sıra, Jale karyolasına yüzükoyun uzanmış, sigara içerek arkadaşı Nesrin'le konuşuyordu. Daha doğrusu, ciğerlerinden hasta Nesrin, Jale'ye annesi gibi nasihat ediyor: "Biz nasıl olsa mahvolmuş insanlarız. Bari başkalarının yok olmasına sebep olmayalım!" diyor, Avukat Mazhar'la olan münasebetinden dolayı Jale'ye temkin tavsiye ediyor, onu vicdanının sesine kulak vermeye davet ediyordu.

Araba kapının önünde durduğu zaman, Jale yerinden hırsla doğruldu.

"Başkaları benim mahvolmamam için vicdanının sesine kulak verdi mi Nesrin?" diye sordu.

Nesrin, elindeki küçücük mendilin içine uzun uzun öksürüp tükürdükten sonra, "Hayır," cevabını verdi. "Hayır ama..."

"Ben başkaları gibi hareket etmemeliyim, değil mi? Beni ne sanıyorsun Allahaşkına? Peygamber miyim ben?"

"Yooo..."

"Peki? Benim de bir kalbim yok mu? Ben de günün birinde sevemez miyim? Sevince de sevdiğim adamın yanında olmak, ondan hiç ayrılmamak isteyemez miyim? Kaldı ki, o adam da aynı fikirde. Sonra, karısı olacak sünepeden bıkmış usanmış. Karısında bulamadığını bende bulmuş. Bir başkasında da bende bulduklarını bulabilir ve o bir başkası, benim gibi, vicdanının sesine kulak vermeyebilir!"

Kapı açıldı. Arabayla birlikte gelen Garson Rıza gülerek içeri girdi.

"Haydi bakalım Jale Hanım, künyen okundu!"

Jale her zamankinin aksine, sinirli sinirli baktı.

"Ne var?"

"Fayton geldi."

Anlamıştı. Nesrin'e döndü.

"Buyurun. Benim haberim var mı? Adamı ben mi baştan çıkarıyorum, yoksa o mu beni çileden çıkarıyor?"

Nesrin cevap vermedi.

Jale büyük bir iştahla karyoladan atlayıp dışarı koştu. Elini yüzünü yıkamaya gitmişti.

Garson Rıza bir şeyler sezerek Nesrin'in karyolasına ilişti.

"Ne var gene?"

Nesrin kederli kederli baktı. "Hiç," dedi.

"Benden gizli öyleyse..."

"Yok canım. Gizli neyimiz olacak? Şu mesele..."

"Avukat dalgası mı? Herif bulut gibi be. Günlerdir evine adım attığı yok. Yok ama, haklı. Öyle kaltak bir anası var ki... Bütün işleri çorbaya çeviren o!"

Jale elini yüzünü mavi bir havluyla kurulayarak içeri girmişti. Havluyu bir kenara fırlattı. Rıza'ya filan aldırış etmeden, sırtındaki ipek geceliği çıkardı. Ayna karşısına geçti. Boyanacaktı.

"Rıza!"

"Buyur abla."

"Gel şu sutyenimin iplerini sıkıca bağla!"

"Hay Allah razı olsun senden..."

Koştu. Pembe ipek sutyen iri, sert memelerden aşağıya kaymıştı. Garson Rıza, genç kadının arkasında durdu. Önündeki aynadan her şeyi görüyordu.

"Ne duruyorsun, çeksene!"

"Hani ipler?"

"Rızaaa..."

"Ne yapayım abla, suç benim mi?"

Jale döndü.

"İt. Çek sıkıca, bağla!"

Elleri titriyordu. Çekti, sıkıca bağladı.

"Şu arabacıya söyle pencereden, beklesin biraz. Boyuna zil çalıyor!"

Rıza pencereye koştu. Açtı, seslendi:

"Ne zırlıyorsun ulan? Hazırlanıyor işte. Boyacının küpü mü? Ne? İşin mi var? Hadi ulan kayarto sen de. İşi varmış. Bahşişine sözün geçer!"

Pencereyi, çat, kapadı. Nesrin sordu:

"Arap Hasan mı o?"

"Ne bildin?"

"Böyle zevzeklikleri o yapar da..."

Jale, Rıza'ya zerrece ehemmiyet vermeden ipek kombinezonuyla külotunu da değiştirip yenilerini giymişti. İtinayla boyanmış dudakları, taralı saçları, kurşuni kostümü, asorti kurşuni iskarpinleriyle çıkmadan önce Nesrin'i öptü. Garson Rıza yutkunarak, "Beni?" dedi. "Beni öpmeyecek misin?"

"Hadi ordan, maymun!"

Yalnız kaldıkları zaman Nesrin, "Şu," dedi, "avukatın karısına çok acıyorum Rıza!"

Rıza gene karyolanın kenarına ilişip bir sigara yaktı.

"Görsen, melek gibi bir kadın. Lakin, talihsiz fukara. Öyle bir kaynanası var ki... Belki elliyi aşkın ama, bana hâlleniyor şerefsizim. Ama, dur. Zarına bakacağım! Bizim karı it gibi. Ulan diyorum, seni bırakıp onu alacak değilim. Bunlarda mangır çoktur. Sakalına göre tarak vurdum mu, başlarız tırtıklamaya. Kadın değil mi? İfrit kesiliyor. Halbuki göz yumsa, anam avradım olsun, bir meyhane parası uçlanırım karıdan, ondan sonra..."

Nesrin kendi hayallerine daldığı için Rıza'yı duymuyordu. Kafasında avukatın karısı... Ufak tefek, zayıf, kendi hâlinde, kara kaş kara gözlü tasavvur ediyordu Nazan'ı. Çocuğuna çok düşkündü herhalde. Geceleri belki de sandık odasında yatıp kalkıyor, günün birinde kolundan tutulup atılmanın korkusu içinde kurudukça kuruyordu. Günün birinde kolundan tutulup atılsa belki de intihar ederdi.

"Oğluna çok mu düşkün?" diye sordu.

Garson Rıza, karısı göz yumsa kocakarıdan tırtıklayacağı paralara, kuracağı küçük meyhaneye dalmıştı.

"Kim?" dedi.

"Avukatın karısı?"

"Sen olsan evladına düşkün olmaz mıydın?"

Nesrin'in gözleri daldı. Sonra kirpikleri yaşardı.

"Bereket benim çocuğum yok. Benim çocuğum olsaydı da elimden alıp beni kapı dışarı etselerdi, kendimi öldürürdüm!"

Rıza omuz silkti.

"Bu, aptalın biri. Kolundan tutup atsalar bile hiç... Sen onu bunu bırak. Biraz mangizim olsa, iyi bir meyhane açar, paranın anasını satardım!"

"Nasıl?"

"Nasıl mı? Bir şarapçı tanıyorum, küçük çarşının başında. Adam anasının gözü. Para kırıyor be!"

"Nasıl?"

Rıza coştu.

"Şarabı alıyor köylülerden bedavaya yakın. Dolduruyor suyu, dolduruyor suyu. Atıyor mu içine avuç avuç afyonla kireç? Oluyor şarap barut. Dayanıyor bardağı çeyrekten..."

İştahlı iştahlı bir sigara yaktı tükenen sigarasından. İzmariti yerde ezdi.

"Bir şaraphanem olsun, bırak. Karada ölüm yok ondan sonra. O zaman karıya derim ki, gel ulan somun düşmanı! Geç tezgâh gerisine! Hele geçmesin. O zaman, ya geç ya da başka karı bulurum geçirmeye derim. Kuyruğu balmumuna döner. Geçti mi? Geçti. Sırt sırta verdik mi, Allaaah..."

Nesrin:

"Seninki çamaşır yıkıyordu, değil mi?"

Rıza, "A..." dedi, "ayıp ettin. Hem de daniskasını yıkar!"

"İyi ya, şurda, Jale'nin karyolası altında kirli çamaşırlar var. Çıkar, say. Götür yıkasın..."

Rıza, elindeki sigarayı karyolanın demirine bırakıp Jale'nin karyolası altına eğildi. Kirli çamaşırları çıkardı. Teker teker saymaya başladı.

"Bir, iki, üç, dört, beş. İki de külot, yedi. Bu, sekiz. Dokuz, on, on bir..."

"O bezleri de parçadan mı sayıyorsun?"

"Bunlar mı? Bunlar asıl parça sayılır abla. Baksana, karadut lekesi içinde!"

"Edepsiz!"

"Ben mi? Yooo... Asla kabul etmem!"

"Geveze. Al da git haydi, başım ağrıyor, yatacağım..."

Rıza, kirli çamaşırları topladı. Eski bir yatak çarşafına sarıp odadan çıktı.

Karyola demirinde unuttuğu sigarası tütüp duruyordu. Nesrin yorganı tepesine çekip yatarken gözüne ilişti. Tekrar kalktı, sigarayı betonda ezdi, yattı.

Kafası Nazan'la meşguldü. Jale'nin avukatı kadınca bağlayıp adamı avucunun içine alacağından şüphesi yoktu.

Oysa, ne ihtiyacı vardı avukata sanki? Onu avucunun içine alıp, karısını boşatıp, yerine geçmekle rahatlayacak mıydı? Jale'yi tanımaz mıydı o? Buraya gelmeden önce İstanbul'daki barda az maceralar mı geçmişti başından? Hiç beğenmezdi Jale'nin bu huyunu. Güzel adama karşı müthiş zaafi vardı. Vardı ama, sevdiği adama bağlanıp kalsa. Hayır. Kalmaz, bir zaman sonra gözüne kestirdiği yeni biriyle anlaşır, daha dün, deli gibi sevdiğini söylediği adamı terk ediverirdi.

Başını yorgandan çıkardı, karşı pencereye baktı. Yağmur tekrar olanca hızıyla başlamıştı.

Böyle bir günde Sami'yle kavga etmişlerdi. Uzun boylu, iriyarı Sami tıpkı bu Jale'ye benziyordu. Jale gibi şıpsevdi, Jale gibi bir işin önünü sonunu düşünmeden karar veriveren bir adam. Pek öyle yakışıklı da değildi. Yüzünde kocaman bir Halep çıbanı izi. Esmer, asık yüzlü. Ama bir şeyler vardı Sami'de; herkeste olmayan. Galiba adamın kayıtsızlığını seviyordu. Kayıtsızlığı bir, bir de sigarasını ağzının kenarına koyup duman kaçan gözünü boyuna kırpıştırması. Sonra, paralı mıydı? Ne iş yaptığını hâlâ bilmiyordu. Eczacı dese değil, kimyager hayır, makinist filan hiç. Ama bunlardan birine benziyordu.

Onun Maçka'daki şimdi oturduğu apartman katından önceki hayatını da şöyle böyle biliyordu. Aksaray'da mı ne otururmuş. Ama gene böyle, son derece şık giyinirdi. Lacivert, kahverengi, kurşuni kostümler. Barda tanışmışlardı. Sevmişti adamı. O zamanlar henüz işleri bozuk olduğu için, pek öyle çalım da atamıyordu. Sadık bir sevgiliydi. Vefakâr. Sonra nerdense birden zengin oluvermişti. Zengin olur olmaz, tavrı da değişmişti adamın. Bencilleşivermişti. Bu yüzden kavga etmişlerdi ya!

Bir hafta önce yazdığı mektubun cevabını bekliyordu. Bugünlerde gelebilirdi. Bugünlerde gelmezse bir daha hiç gelmezdi zaten.

Tam bu sırada kapısı hızla açıldı, pansiyon sahibi kadın içeri girdi:

"Müjde Nesrin!"

Yatakta doğruldu.

"Hayrola?"

"İstanbul'dan mektup!"

Kadının elinden mektubu kaptı, zarfı yırttı, bir solukta okudu.

İstanbul'dan, sevgilisi Sami'dendi. Hastalığının artmasına üzülüyordu. Kendi düşen ağlamazdı. Bir hiç yüzünden kalkıp oralara gitmişti. Cezasını çeksin diyecekti amma, gene de dili varmıyordu. Mukavelesi bittiyse hemen kalkıp gelsindi...

Nesrin sevinç gözyaşları dökmeye başladı. Pansiyoncu kadın işi anlamıştı. Biliyordu zaten. Kadıncağız üç gün çalışsa beş gün çalışamıyor, iyi tedavi edilemediği için de hastalığı artıyordu.

"Vallahi kızım," dedi, "beni dinlersen git! Burda kalıp da büsbütün dert, illet sahibi olacağına, git, orada tedavi ol. Bak adam ne diyor? Hiç yoktan kavga edip buraya gelmişsin..."

Gözleriyle odayı taradı.

"Jale nerede?"

"Dışarı çıktı."

"Avukatın yanına gitti tabii, değil mi?"

"O gitmedi, avukat araba göndermiş..."

"Sen ona nasihat et, aklını başına toplasın. Yazıktır, yuvasını dağıtmasın adamın!"

Nesrin, "Söylüyorum," dedi. "Jale fena kız değildir. Değildir ama, adam fena tutulmuş teyze, Jale ne yapsın?"

İhtiyar kadın söylenerek çıktı:

"Ah almak iyi değildir, bilmem..."

***

Jale yazıhaneye geldiği zaman, adamı elleri arkasında, yazıhane içinde köşeden köşeye gidip gelir bulmuştu. Bütün tül perde-

ler indirilmiş, kâtibin masası yazıhanenin gerisine çekilip üzerine rakı sofrası hazırlanmıştı.

Jale, "Ne bu?" diye sordu.

Mazhar yazıhane kapısını kilitledikten sonra, "Baş başa biraz çekeceğiz!" dedi.

Jale'nin gözleri büyük büyük açıldı.

"Ya bir gelen olursa? Ya bizi böyle yakalarlarsa?"

Mazhar hayli içtiği için gözlerinin akı kızarmıştı. Ağzı rakı kokuyordu. Jale'yi kolundan tutup kendine çekti.

"Vız gelir!"

Jale ürktü.

"Sizi ilk defa bu kadar cüretkâr görüyorum."

Adam cevap olarak kadını kollarının arasına aldı.

"Sana mühim kararlarımdan bahsedeceğim bugün."

"Mühim kararlar mı? Ne gibi?"

"Seninle evlenmek istiyorum."

Genç kadın, adamın kollarından kurtuldu.

"Ciddi mi söylüyorsun?"

"Gayet ciddi!"

"Nasıl?"

"Ne demek nasıl?"

"Karın, çocuğun var, bir; ben bakalım bu işe razı olacak mıyım, iki..."

Mazhar masaya kadar gitti. Yarısı içilmiş kadehini aldı, tepesine dikti. Ağzına bir karazeytin atıp ağır ağır geldi.

"Tabii sen razı olursan," dedi.

Sonra genç kadını elinden tuttu, masaya taraf çekti. Karşılıklı oturdular. Mazhar genç kadının kadehine de rakı koyduktan sonra bir sigara yaktı.

"Annemin bile haberi var ilişkimizden Jale," dedi. "Günlerdir eve gitmiyorum. Sebep yalnız sen değilsin, hatta sen asla söz konusu değilsin. Sersem karıma elmas taşlı bir yüzük almıştım. Anneme gösterme, haberi olmasın demiştim. Bunda da haklıy-

dım. Çünkü annemin ne mal olduğunu biliyordum. Gördü mü, kıskanacak, başlayacaktı ağız tatsızlığına. Ona da bir aynını alamazdım. Alamazdım, çünkü genç değildi, aynı değerde iki yüzüğe verecek param yoktu, olsa bile alamazdım, yüzüğün bir ikincisi yoktu. Bütün bu düşüncelerle, anneme gösterme dedimdi. Hayır, ben böyle dememişim. Yüzüğü parmağına tak, komşuları dolaş, kocam beni bakın nasıl seviyor. Bana yüzük aldı, annene sakın gösterme dedi. Annesini hiç sevmiyor filan falan diye caka sat. Bu da tabii annemin kulağına gitmiş. Bir kızılca kıyamettir koptu. Annemin kıyametleri koparmak için sebep bulmakta ne usta olduğunu bilirim..."

Jale sözünü kesti:

"Bütün bunları kimden işittiniz?"

"Annemden."

Jale sinirli sinirli güldü. Mazhar sordu:

"Niçin güldünüz?"

Ciddileşti.

"Karınızı müdafaa etmiş gibi olmayayım ama, Mazhar Bey, siz çok safsınız!"

"Ben? Niçin?"

"Çünkü her söylenene derhal inanıyorsunuz! Sonra, annenizi bile anlayamamışsınız. Ben bir defa gördüm, anladım ne olduğunu. Zavallı karınızın ondan neler çektiğini tahmin ediyorum."

Mazhar kadehine rakı koydu, kaldırdı. Jale'yle tokuşturup içtiler.

"Anneniz çok yaman kadın Mazhar Bey. Sözüme gücenmeyin ama, dehşetli bir kaynana! Sizi o suretle dolduruyor ki, siz bile farkına varamıyorsunuz!"

"Ben? Bu kadar davaları halleden, insanların çeşitli işlerini çözen, başarılı bir avukat ha?"

"Maalesef, evet."

"Peki, devam edin..."

"Karınızın, ki Garson Rıza zaman zaman bahseder, halim selim bir kadıncağız olduğu anlaşılıyor, sizin yasağınıza rağmen, yüzüğü parmağına takıp da böyle böyle diye caka satmaz!"

Mazhar içini çekti.

"Sana bir şey söyleyeyim mi Jale? Senin dediğin doğru bile olsa, ben karımdan, karımın huyundan memnun değilim!"

"O başka. O zaman size hak veririm. Ama kadıncağıza kulp takmaya kalkarsanız, hayır, sizinle beraber değilim!"

"Haklısın. Belki asıl sebep annemin şişirerek anlattıkları değil. Hatta itiraf ederim, değil. Annemin sözüne asla uymam ben. Onun ne olduğunu gayet iyi bilirim. Ben evimden, karımdan, annemden, hatta hatta çocuğumdan bile memnun değilim Jale. Jale, çocuğum bile istediğim gibi değil. Ben onun kanlı canlı, ateş gibi bir şey olmasını, bakışlarından zekâ taşmasını isterdim. Belki zekidir ama, istediğim tarzda değil. Evim beni sıkıyor. Gitmek istemiyorum. İçimden gelmiyor. Beni anlasana Jale. Sen zeki, anlayışlı, tecrübeli kadınsın. Sen beni anla bari. Ama anlamak istemez, dar bir zihniyetle, hayır, seninle yaşamak istemem dersen..."

Jale iskemlesinden kalktı, Mazhar'ın yanına gitti. Yeni bir iskemle çekip oturdu.

"Devam et!"

"Kaderime küser, bayat bir yemeği istemeye istemeye yemeye devam ederim!"

"Ben sana istediğin huzuru verebilecek miyim?"

"Fazlasıyla!"

Çılgın gibi sarılıp öpüştüler. Sonra Jale, "Ama bana bak," dedi. "Ben hiçbir bakımdan karına benzemem!"

"Biliyorum."

"Evvela, hoppayım. İyi giyinmesini, kocamla hatta kol kola dolaşmasını, istediğimi, kafamın hükmettiği tarzda yaşamayı isterim. Kaynana maynana da asla hesaba katmam. Benim evimde kaynananın yeri olamaz!"

Mazhar'ın içi sızladı: Yoksa annesini evde istemeyecek miydi?

"Cevap vermiyorsun?"

"Dinliyorum."

"Hayır, cevap ver: Anneni ayrı oturtursun! Şayet birlikte oturacaksak, peşin söyleyeyim, o beşse, ben on beşim! Onu çıldırtır, deli eder, dağlara düşürürüm. Yooook, suyuma göre giderse, başımın üstünde yeri var. Yoksa, tekrar diyorum, benim evimde, kocamla benim arama girmek, kapı kapı dolaşıp el âleme beni kesmek... İstemem!"

Kadehler kadehlerin peşi sıra devrildikçe söz uzuyor, her şey olup bitmiş gibi, ayrıntıyla uğraşılıyordu.

Jale birden hatırladı.

"Haa, dur. Asıl mühim noktayı unuttum..."

"Nedir?"

"Ben bir bar kızıyım malum a. Halk bize böyle diyor: Bar kızı. Ve tabii iyi gözle de bakmazlar. Haklı mı, haksız mı bilmem. Üzerinde de durmak istemem. Ne olursa olsun, biz bar kızıyız ve bir bakıma lekeli kadınlarız. Bu seni rahatsız etmeyecek mi?"

Mazhar başını salladı.

"Seni bunun için çok seviyorum ya Jale!"

"Şu Jale'yi de kaldır artık."

"Peki, Neriman. Seni bunun için seviyorum ya. Çok açık sözlü, açık kalplisin. Bana gelince, hayır, ben seni sen olduğun için, bu hâlinle beğeniyorum. El âlemin dedikodusu umurumda değil!"

Geç vakit yazıhaneden çıktılar. Jale pansiyona gidip bar için hazırlanacaktı. Öyle kararlaştırmışlardı. Şimdilik işine devam edecek, mukavelesi bittikten sonra ayrılacak, bir ev tutup çekilecekti!

Pansiyona gelince Nesrin'in parlayan gözleriyle karşılaştı.

"Hayrola!"

Nesrin, aldığı mektuptan öyle bir sevinçle bahsetti ki, Jale, "Oh," dedi, "oh ya Rabbi. Emin ol Nesrin, benim kendi meselemden çok sevindim bu işe!"

Nesrin durakladı.

"Kendi meselen mi? Yoksa..."

Nesrin'in boynuna sarıldı.

"Canım kardeşim. Ne yapayım? Bana suç yüklemeye kalkma. O, kendisi istiyor, ısrar ediyor. Sevmiyor karısını. Çok direndim, istemem dedim, dinletemedim. Benim elimde ne var?"

Nesrin çözülmüştü. Nazan sanki kardeşi yahut çok yakından tanıdığı bir arkadaşıymış gibi hıçkırmaya başladı. Bir zamanlar kendisi de böyle, tıpkı bu Nazan Hanım gibi atılmıştı. Kocası bir başkasını sevmişti..."

Yaşlı gözleriyle Jale'ye sertçe baktı.

"İyi yapmıyorsun, hiç iyi yapmıyorsun Jale. Yuva yıkmak doğru değil!"

Jale sinirlendi.

"Yahu Nesrin, niçin laf anlamıyorsun? Sana olanları anlatıyorum: Benim suçum yok. Ben onu arayıp bulmadım. Adam evini sevmiyor, evinden tedirgin. Ben olmasam bir başkası olacak!"

"Olsun. Sen olma da kim olursa olsun!"

Jale artık isyan etti:

"Ben de onu seviyorum, daha fazla dayatamazdım. İş olacağına varacak. Sen sevmedin mi? Kocanı, hatta şimdi Sami'yi sevmiyor musun? O kadar aksi insan olduğu hâlde o kara Sami'nin bir tek sözüyle ölüme bile gitmez misin?"

Nesrin cevap vermedi.

"Ben de seviyorum. Üstelik, kıymetimi bilen, beni her yönden takdir eden bir erkeği..."

"Reddedemezsin, doğru."

"Alay et. Sen de alay et."

Nesrin avuçlarının içiyle gözlerini sildi.

"Alay etmiyorum Jale. Belki haklısın. Ben fazla büyütmüş olabilirim ama, ne yapayım, elimde değil. Yuvam yıkıldığı için, başkalarının yuvasını yıkmaktan çekiniyorum."

"Ben başkalarının yuvasını yıktığıma inanmıyorum. Yıkılan bir yuva var ortada. Esasen yıkılıyor. Ben sadece..."

Bir şarkıyı mırıldanarak dışarı çıktı.

10

Hacer Hanım'ın odasındaki aynalı konsol üzerinde çıtırtıyla işleyen sedef kakmalı küçük saat, gecenin dokuzuna beş kalayı gösteriyordu.

Hacer Hanım, elinde tespih, sedirin başköşesinde oturmuş, gelinini usulüyle dolduruyordu: Kocasını seven bir kadın, onu avucunun içinde tutmasını bilmeliydi. Erkeği avucunda tutabilmekse her kadında görülen bir meziyet değildi. Erkeğe hoş görünmek için kadın türlü hünerler bilmeli, erkeğin huyuna suyuna göre hareket edebilmeliydi. Muhabbet muskaları, eşek dilleri, okunmuş toprak yahut okunmuş su serpmek yetmezdi. Erkeği evine kadınca bağlamak lazımdı!

Dizinde uyuyakalmış Haldun'u sedire yatırdı. Üstünü kırmızı seccadesiyle örttü.

"Bak," dedi, "oğlan bu gece de gelmedi. Neden? Çünkü evine karşı ilgisiz! Sen çekici bir kadın olsan, onu öyle bir bağlardın ki, işini bitirdi mi, kendini evine dar atardı!"

Sedirden indi. Konsola kadar gidip uyuşmuş ayaklarını hareket ettirdi. Geri döndü.

"Kocamın haddine mi düşmüştü gece yarılarına kadar sokakta kalmak?"

Bir sır verir gibi fısıldadı:

"Barda, İstanbul'dan gelme fahişelerle düşüp kalkmadığını neyle temin edersin?"

Nazan bunu yeni işitmiyordu. Her zamanki gibi cevapladı:

"Sütüne kalmış bir şey..."

Hacer Hanım parladı.

"Olmaz! Erkeğin sütüne güven olmaz. Yarın, su gibi akıverir birisine. Ne yaparsın o zaman?"

Gelinini uzun uzun gözden geçirdi. Hırslanmaya, sinirlenmeye dair bir şeyler aradı. Bulamayınca büsbütün kızdı.

"Kız," dedi, "kocan oradaki kadınlardan birini sever de üstüne getirirse ya?"

Nazan hâlâ buz gibi, omuz silkti.

"Getirir..."

"Ya seni kapı dışarı ederse?"

"Sütüne kalmış bir şey dedim ya!"

"Ya çocuğunu vermezse?"

O zaman, o zaman çok fena olurdu işte. Ama sanmıyordu. Mazhar onu ne kapı dışarı atar, ne de çocuğunu vermemezlik ederdi. Böyle bir şey yaparsa... Kıyametleri mi koparır? Hayır. Hiçbir şey yapamaz, Allah'a tevekkül edip basar giderdi.

Hacer Hanım sinirli bir merakla tekrar sordu:

"Kuzu kuzu gider misin?"

Canını dişine takarak, "Ne yapayım anne?" dedi. "Ben koskoca Mazhar Bey'le uğraşabilir miyim? Onun eli uzun, kolu uzun. Kanunu herkesten iyi bilir..."

Doğru söylüyordu. Mazhar böyle bir şeye karar verse de gelinini kaldırıp atsa, zavallı kadın ne yapabilirdi?

İrkildi.

Kafasında Nazan'ın o hâli canlanmıştı. Mazhar boşayıp sokağa atıyor. Nazan eski siyah çarşafıyla ağlaya ağlaya gidiyor. Sonra? Sonra ne oluyor?

Birden "öteki"yle burun buruna geldi. Kurşuni kostümü, rujlu dudakları, uzun boyu, bayıltıcı esans kokusu...

Onunla bunun arasında en küçük bir benzerlik yoktu. Gözleri insana tepeden bakan, gururlu hâliyle her an azarlayıverecekmişe benziyordu.

Azarlayıvermek mi? Kimi? Hacer Hanım'ı mı? Allah'a büyük söylemesin ama, onun da hakkından gelirdi evvel Allah! Bir defa, adımını eve attırmaz, yahut attırırdı, malmüdürünün annesinin dediği gibi, attırırdı ama, üç günde hakkını avucuna da verirdi!

Jale'nin yüzü, içinde canlandı. Bu yüzden korkuyordu. Bu kaşlar, bu gözler, bu bakış... Nazan'a asla benzemeyen bu alım çalım... Mümkün değil kaynana baskısı altına girmezdi.

Sonra oğlu. Ya oğlu abayı yakar da kadının mutlak tahakkümü altına girerse? Ya kadın, kaynanasını evinde istemezse? Ya oğlu da ayrı oturtmaya karar verirse?

O zaman felaket olurdu. Zaten o günden beri, yani oğlunun yazıhanesini esans kokusuyla doldurduğu günden beri o kadının korkusu yüreğine çökmüştü. Gençti, güzeldi, alımlı çalımlıydı. Oğlunu öyle bir çeker çevirir, yuları boynuna öyle bir takardı ki, alimallah, bu hâle ne kendisi, ne de malmüdürünün annesi çare bulabilirdi!

Nazan'ın def olup gitmesini istemekle beraber, "bar kızı"nın korkusundan da kurtulamıyordu. Erkekti bu. Sırasında çocuktan beterdi. Kadının tesiri altında kalır da nikâhlamaya kalkarsa... Evet, avukattı, şerefi vardı, el âleme karşı haya ederdi amma, ya etmezse? Ya dünyayı umursamaz, "Kimse benim işime karışamaz!" derse?

Gözü konsolun üzerindeki saate gitti.

"Dokuz," dedi.

Nazan da döndü, baktı. Sonra göz göze geldiler. Hacer Hanım gelininin boyasız dudaklarını, soluk yüzünü beğenmedi. Bar kızıyla yan yana gelseler, oğlu elbette ötekini beğenirdi. Hani haksız da sayılmazdı!

Konsolun yanına gitti, çekmeceyi çekti.

"Gel buraya!"

Nazan merakla kalktı, gitti.

Hacer Hanım pudra kutusunu, ruju, rastığı filan çıkarırken söyleniyordu:

"Aynaya bakmıyor musun sen hiç? Şu soluk suratla kocaya hoş görünülür mü? Nedir bu pasaklılığın bilmem? Yaklaş şöyle!"

Kırmızı gaz bezini hafifçe tükrükleyip gelininin yüzünü yer yer boyadı. Parmağıyla yüze yedirerek yaydı. Sonra pudraladı. Kaşlarına rastık çekti, dudaklarına ruj sürdü.

Karşısındaki aynada kendine gözucuyla bakan Nazan, pek aşırı boyandığının farkına varıyor, aldırmıyordu. Değil mi ki kaynanası onu adam yerine koyup uğraşıyordu!..

Kocasının günlerdir eve gelmeme endişesi olmasa, kendini mesut sayacaktı. Kaynanasının her zaman böyle olmasını istemişti. Eskiden şöyleyken, şimdi niçin böyle oluverdiğini düşünmek bile istemiyor, hele kaynanasının bundaki domuzluğunu aklından bile geçirmiyordu.

Hacer Hanım gelinini boyadıktan sonra az geri çekilip yüzü toptan kontrol etti. Hiç de fena değildi. Boyanınca hele, büsbütün güzelleşiyordu. Kaş, göz, dudaklar, ten... Bar kızından hiç de çirkin değildi. Değildi ama, ürkek bir hâli olduğu da muhakkaktı. Duruşu, bakışı, erkeğe sokuluşu kâfi derecede cilveli değildi. Sanki büyük bir suç işlemişti de meydana çıkacak diye korkuyordu.

"Pekâlâ da kadınsın evladım," dedi. "Başkaları senden daha mı güzel? Değil. Değil ama, herkes kurnaz. Kendini dirhem dirhem satmasını biliyor!"

Birden hatırladı.

"Yüzüğünü parmağına takmayı unutma!"

Nazan kulakmemelerine kadar kızardı. Böyle iyi bir kadından saklamıştı ha? Ne ayıp, ne ayıptı. Başka kaynanalar olsa, gelinlerinin dakika başı başlarına kakarlardı. Oysa, hırsız yerine de tutmuştu!

Nazan kaynanasının odasından sevinçle çıktı. Ne olursa olsun, gelen gelmiş, geçen geçmişti. Eskiden lafi ağzında, aksinin biriydi ama, şimdi değişmişti. Belki de Cenab-ı Allah yüreğine merhamet vermişti.

Karyolasının yatağı arasından mor kadife kutuyu aldı, elmas taşlı yüzüğü parmağına taktı.

Çocuk gibi seviniyordu.

Ayna karşısına geçti. Sahiden de boyanınca güzelleşmişti. Boyası aşırıydı. Bu kadarı fazlaydı. Biraz silse miydi acaba? Ya silerken bulaştırırsa? Ya kaynanası bulaştırdığını görür de, "Ya! Demek benim uygun gördüğüm şey senin hoşuna gitmiyor?" diye içerlerse?

Silip hafifletmekten vazgeçti.

Acaba kocası bu gece de gelmeyecek miydi? Vakit hayli geçtiği hâlde gelmemişti. Dışarda nerede kalıyordu? Keşifte mi? Elbette keşifte kalıyordu. Gittiği yerler dağ aşırı yerlerdi. Kasabalar, köyler... Her yere tren yoktu ki. "Arabayla, atla, hatta eşekle, bazen de yayan gidiyorum, canım çıkıyor!" diyordu. Elbette doğruydu. Gene böyle bir yerlere gitmiş, vasıta bulamadığı için de dönememiş olabilirdi.

Kaynanasının boyuna tekrarladığı gibi, barda ne işi vardı? Öyle yerlere bekârlar, daha çok serseriler, külhanbeyleri giderdi. Koskoca bir Mazhar Bey...

Aynaya yan döndü, yüzüne yandan baktı: Güzeldi. Kaynanası bile bunu inkâr edemiyor, yalnız, "Erkeğini avucunun içine alamıyorsun!" diyordu. Bunun için de herhalde adamın boynuna sarılmak, yanaklarını öpmek lazımdı. Lazımdı ama, elinden gelmiyordu. Adam, "A... Bu da nesi? Ben böyle hayasızca hareketleri sevmem!" derseydi ya?

Belki de demezdi. Kim bilir? Bu gece tecrübe etse... Adam gelince boynuna sarılıp yanaklarını öpse. Sonra, yüzüğü gösterse. "Bak," dese, "Bak! Buldum." Gözleri daldı.

Adam belki de attığı dayaktan dolayı pişman olur, özür dilerdi!

Kendini adamın kollarında, özür diler, öper, sever farz etti. Onu hemen affederdi. Hoooş, daha şimdiden affetmişti ya!

Pencereye gitti. Perdeyi aralayıp dışarı baktı: Köşe başında yanan fenerin sarı sarı aydınlattığı duvarlardan başka her taraf zifiri karanlıktı, hışıltıyla yağmur yağıyordu.

Perdeyi kapadı.

Bu sırada kapıda kaynanası:

"Durup durup aklıma geliyor kız! Boyandın madem, üstüne de temiz bir şey giy bari!.."

Saflıkla sordu:

"Ne giyeyim?"

"İşte bu. Onu da mı ben düşüneceğim? Mavi kadife elbiseni giy. Sonra, odan da soğuk. Mangalını getir de benim mangaldan ateş al!"

"Peki."

Her gün limonla pırıl pırıl parlattığı sarı ovma bakır mangalı karyolanın önünden aldı, kaynanasının odasına gitti. Hava sahiden de adamakıllı soğuktu.

"Kocan gelince boynuna sarıl, yüzünü gözünü öp adamın. Donyağı gibi donuk donuk durma. Kendini sevdir, suçunu affettir!"

"Hangi suçumu?"

"Yüzüğü kaybettindi ya!"

İçi gitti.

"Peki ama, her şeyleri ben dürtmeyeyim. Bir parça dilbaz ol!"

Mangalına ateş alıp odasına döndü. Üstündeki soluk basma entariyi çıkardı, kaynanasının tavsiye ettiği mavi kadife elbisesini giydi. Bundan sonra hep böyle olacaktı. Boyanacak, yeni elbiselerini giyecek, kocasını kapıdan karşılayıp boynuna sarılacaktı. Madem âdet, usul böyleydi...

Peki ama, ya kocası hoşlanmazsa böyle şeylerden? Ya "Ben sevmem böyle densizlikleri!" derse?

Der miydi acaba?

Kendini koltuğa bıraktı. Şaşırmıştı. Ne türlü davranacağını kestiremiyor, kaş yapayım derken göz çıkarmaktan korkuyordu. Ne olursa olsun, kaybolan yüzüğü bulmuştu ya!

Mangaldaki ateş odanın soğuğunu yavaş yavaş kırıyordu.

Kocası gelince, suratlı bile olsa, boynuna sarılıverecek, yüzüğü gösterecekti. Yüzüğün bulunmasına herhalde sevinirdi. Hem sevinir, hem de attığı dayaktan dolayı pişman olurdu.

Birden aklına Naciye'den aldığı muhabbet muskası geldi. Tam zamanıydı. Kaynanası yatmış olacaktı. Yatmasa bile, nasıl olsa haberi vardı, biliyordu. Bir kadın kocasını avucunda tutabilmek için her çareye başvurmalıydı. Bunu söyleyen o değil miydi? Kocasını avucunda tutmak için o da böyle şeyler yaptığını söylememiş miydi?

Usullacık kalktı. Karyolanın ayakucundaki duvarda kocasının asılı duran kurşuni elbisesinin ceketini askıdan çıkarıp koltuğa döndü, oturdu.

İçine bir korku düşmüştü: Ya kocasının haberi olursa? Ya, elbisesini değiştiği zaman farkına varırsa? Ya farkına varır da bunu oraya kimin diktiğini sorarsa?

Bir ara vazgeçecek oldu. Sonra, cesaretsizliğine, beceriksizliğine, pısırıklığına kızdı. Kocasını seven her kadın bunu yapmaz mıydı? Kaynanası öyle dememiş miydi? Sonra, Naciye. Naciye bile zavallılığından, pısırıklığından, yavaşlığından bahsetmemiş miydi?

Koynundan muskayı çıkardı. Ceketin en uygun, en dikkate çarpmayacak bir yerindeki astarla kumaşın arasına dikmek için ceketi evirdi çevirdi. En uygun yer, omuzun boyuna yakın yeri olmalıydı. Vatkanın arasına dikse kocası nereden farkına varacaktı?

Küçük çakı bıçağıyla ceketin astarını birkaç santim söktü. Muskayı en belli olmayacak şekilde yerleştirdi, astarı tekrardan, çabucak dikti. İşte olup bitmişti. Hiç de belli değildi. Kocası nereden bilecekti? O kadar iş arasında bunu mu düşünecekti? :

Birden aklına başka bir şey geldi: Demin, kaynanasının neden böyle yumuşayıverdiğini düşündü. Neden olacak, muskadan! Ne diye akıl edememişti bunu? Muska eve girer girmez kocakarının yüreğine serinlik vermişti. Demek kocası gelir de evinin kapısın-

dan içeriye adımını atarsa, o da yumuşar, hele kurşuni ceketini giyince muhabbeti birden büsbütün artıverirdi.

Sevinçle kalktı. Ceketi götürdü, askıya astı.

Saat on oldu, on bir oldu. On ikiye doğru gözkapakları ağırlaşmaya başladı. Kocası bu gece de gelmeyecekti herhalde...

Başı omuzuna düştü, uykuya yenildi.

Rüyasında kocasını gördü. Gelmiş. Onu kapıdan karşılamıştı. Adam karısını öyle boyalı görünce dehşetli memnun, kolları arasına almış, "Hah," demişti. "İşte böyle. Seni her zaman böyle görmek istiyorum!"

Sonra parmağındaki yüzüğü göstermişti. Adam buna da ayrıca sevinmiş, yüzük kayboldu diye takındığı kaba tavırdan dolayı özür dilemişti.

***

Mazhar gecenin birinde Jale'yle birlikte bardan çıktığı zaman yağmur dinmişti. Yıkanmış, pırıl pırıl yıldızlarla dolu bir gök, bomboş ama tertemiz sokaklarda dolaşmak arzusu veriyordu.

"Ne dersin? Hava enfes değil mi?"

"Çok."

"Ne geliyor içimden biliyor musun?"

"Ne geliyor?"

"Seninle el ele dolaşmak, sabahlara kadar dolaşmak geliyor!"

Jale güldü.

"Buralarda böyle şey olmaz. İştahını İstanbul'a sakla. Bir gün gidersek..."

Mazhar içini çekti.

"Gideceğiz, değil mi? Bir gün seninle bir trenin kompartımanında baş başa İstanbul'a gideceğiz, değil mi?"

"Niçin olmasın? Bu, o kadar ulaşılmaz bir şey mi?"

"Değil ama... Yürüyelim mi Jale?"

Jale hayretle baktı.

"Sen çıldırdın mı ayol?"

Etrafına bakındı. Bardan çıkan yabancıların yiyecekmiş gibi bakışları...

Mazhar kızdı, belindeki kayışa geçirili tabancasını yokladı.

"Sataşırlar diye mi korkuyorsun?"

"Daha çok senin için!"

"Benim için mi?"

Tabancasına davrandı. Jale elini tuttu.

"Yanlış anlama. Vurulmandan çok, vurmandan korkarım. Hoooş, her ikisi de fena ya..."

Yanlarına bar sahibi geldi.

"Hayrola, ne dikiliyorsunuz?"

Mazhar:

"Hava çok güzel. Biraz dolaşalım diyorum, korkuyor!"

Bar sahibi ikisinin ortasına, kollarına girdi.

"Haydi yürüyelim!"

Birkaç adım sonra durdu, geriye döndü. Müşteri bekleyen faytonculardan birine seslendi: "Arap!"

Külahı altında uyuklayan kara kuru Çingene arabacı cevapladı:

"Buyur ağa!"

"Bizi ağır ağır takip et!"

"Emredersin ağa..."

Dizginlere yapıştı, araba peşlerine düştü.

Barcı, kırmızı fesini sol kaşına yıkmıştı. Hayli sarhoştu. Kaç vakittir kulağına çalınan şeyleri görüşmek istiyordu Mazhar Bey'le.

Jale'nin pansiyonuna doğru ağır ağır yürüyorlar, dereden tepeden konuşuyorlardı. Yol gittikçe berbatlaşıyordu. Yağmur sularının birikintilerini atlamak, ayak kayıverince de çamurlu sulara batmak işten değildi.

Barcı, bir an önce avukatla baş başa kalmak için, "Bu böyle sökmez Mazhar Bey," dedi. "Buna dolaşmak değil, rezalet derler!"

Durmuş, onları da durdurmuştu.

Mazhar, "Ne olacak?" dedi.

"Üstümüz başımız battı birader. Gece gezintisini daha kuru bir güne bırakalım da..."

"İyi ya," dedi. (Arkaya döndü.) "Gel bakalım arabacı güzeli!"

Şopar silkindi. Hayvanları kamçıladı. Araba yanlarında durdu. Bindiler.

Şopar uykulu uykulu, "Pansiyona mı?" dedi.

"Evet."

On dakika sonra Jale'nin pansiyonuna gelmişlerdi. Jale indi. Ellerini sıktı. İyi geceler dileyip pansiyonun avlu kapısından girdi.

Yolda bar sahibi, birdenbire günün tek dedikodusu hâline gelen şu meseleyi, Jale meselesini açtı.

Mazhar sabırla dinledikten sonra, "İcap ederse, evet!" dedi.

Barcı, öyle her zaman, her istendiği anda ele geçiverecek cinsten olmayan Jale'nin barından uçmasını istemezdi ama, karşısındaki de nihayet şehrin tanınmış, tuttuğunu koparan avukatıydı. Kadının mukavelesi bitince ya yenilerdi ya da yenilemez, vazgeçer. Eğer avukat ona arka oluyor, bardan çıkarmak istiyorsa kadın elbette mukavelesini yenilemez, avukatın vereceği direktif dahilinde hareket ederdi.

Sordu:

"Herkes, nikâhlayacak diyor ama ben ihtimal vermiyorum. Ne dersin?"

Mazhar sinirli sinirli, "Niçin?" dedi.

"Niçin mi? Demek dolaşan söylentiler doğru?"

"Olabilir."

Barcı sustu. Adamın niyeti kötüydü. İyi ama, barın en güzel, en aranan, en çok iş yapan kızını elinden alması doğru muydu? Gerçi İstanbul'a atlayıverirse onun gibi birkaç tane alır gelirdi ama ne lüzumu vardı zahmete? Koskoca avukat, karısını boşayıp yeniden evlenmeye karar verdiyse, şehirde eşraf kızları mı yoktu?

Mazhar sordu:

"Şu Nesrin hakkında neler biliyorsun?"

Barcı şöyle bir düşündü.

"Ne gibi?" dedi.

"Jale'ye boyuna nasihat ediyormuş, bu işten vazgeç, adamın yuvasını yıkma diyormuş. Ona da ne oluyor?"

İşi anlayan barcı, "O, çok iyi kalpli bir kızdır," dedi. "Ciğerlerinden hasta. Başından acı bir macera geçmiş, kocası bir oyuncu kıza kapılıp kendisini terk etmiş de..."

"Olabilir. Her koyun kendi bacağından asılır."

"Bana bile birkaç kere ağladı. Şu Jale'ye söyle, adamı baştan çıkarıyor. Yazık. Çocuğu da varmış adamın, dedi. Velhasıl çok hassas kızdır..."

Barcı gözucuyla Avukat Mazhar'a baktı.

Mazhar sinirli sinirli, "İşlerime başkalarının karışmasını istemem," dedi. "Sen de taraftar görünmüyorsun, belli. Ama senin muhalefetin büsbütün haksız değil. Çünkü..."

"Hayır hayır... Zannettiğin gibi değil."

"Nasıl?"

"Jale iyi iş yapıyor. Elimden kaçırırım filan..."

"Tamam."

"Hayır. Senin için hayır. Senin yerinde bir başkası olsa da barımdaki karılardan birini, isterse en taponunu olsun, almaya kalksa işler değişebilir. Ama sen?"

"Sonra... Nihayet bir bar kızı diyorlar. Küçümsüyorlar. Ben asıl buna içerliyorum."

Barcı, başını salladı.

"Orası doğru."

"Niçin? Niçin doğru oluyormuş?"

"Çünkü..."

"Benim dengim değil diyeceksin?"

"Değil."

Mazhar bir sigara yakıp sinirli sinirli başladı.

"Koskoca bir devrim geçirdik. Görüyorsunuz, zadelik madelik uçtu gitti. Devrimler devrimleri kovalıyor, daha da kovalayacak. Yarın şapka bile giyeceğiz, ihtimal medeni kanun kabul edilecek. Bütün bunlar yıldırım hızıyla ilerleyerek, birbirini takip edecek. Batı'ya benzeyeceğiz. Batı demek yalnız şekil, yalnız dış görünüş demek değildir. Bütün müesseselerimiz, kafamızın içi, düşünce ve anlayışlarımızla Batı'ya benzeyeceğiz demektir."

Barcı birden sözünü kesti:

"Hepsine aklım yatıyor ama, şu şapka işine aklım yatmıyor bey!"

"Niye?"

"Bu millet, dün içine bilmem ne yaptığı şapkayı bugün başına giymez gibi geliyor bana!"

Mazhar sinirli sinirli güldü.

"Kendini memlekette Allah'ın gölgesi görenler nerede hani? Ne oldu? Yerinde yeller esmiyor mu?"

"Evet ama..."

"Eveti meveti yok. Halk böyle şeyleri pek mühimsemez. Baştakiler neye karar verirlerse halk onu benimser. Halkın istediği, her şeyden evvel ekmektir... Fes, kalpak... Bunlar sanki bizim milli başlıklarımız mı idi?"

"?.."

"Değildi. Baştakiler almaya karar verdiler. Halk kuzu gibi uydu. Eğer homurtu olduysa, bu halktan gelmedi. Ukala güruhundan geldi. Halbuki o ukala güruhu bugün devrimlerle beraber. Onun için..."

"Şapkayı giyeceğiz yani ha?"

"Hiç şüphen olmasın!"

Mazhar asıl Jale'den dolayı anlatmak istediklerini anlatmaya vakit bulamadan araba eve gelmişti. İndi. Bar sahibinin elini sıkıp ayrıldı.

Günlerden beri uğramadığı evine girmeyi istemiyordu canı. Onu evine bağlayan hemen hemen hiçbir şey yoktu. Ne karısı, ne annesi, ne de hatta oğlu.

Böyle olduğu hâlde anahtarını çıkarıp kapıya soktu. Açtı, girdi, usulcacık kapadı.

O kadar parayı sayıp belki heyecanlanır, boynuma sarılır, "Kocacığım," der diye satın aldığı kıymetli yüzüğü kaybedecek kadar ilgisiz bir kadının yanına gelmek için ne diye can atacaktı? Jale'nin dediği gibi, parmağına yüzüğü takıp, "Bakın, kocam beni ne kadar seviyor! Bana yüzük aldı, anneme gösterme dedi. Onu hiç sevmiyor..." dememiş olduğunu kabul edemiyordu. Evet, annesi şeytana pabucu ters giydirecek cinstendi, biliyordu ama, gene de bu kadarını uyduramazdı. Uydurdu diyelim. Ben ona, yüzüğü gösterme, demiştim. Niçin gösterdi? Anneme değilse bile, komşulara gösterdiği muhakkak. Sandıkta saklı yüzükten komşuların ne haberi olur?

Karanlık sofayı geçti. Annesi de yatmıştı. Kendi odasının penceresinde ışık vardı. Annesinin sözlerini hatırladı: "Karın, bir bohçacı vasıtasıyla temin ettiği büyüyü ceketinin astarına dikecek, haberin olsun!"

Yüzü nefretle buruştu. Kapının topuzuna uzanan eli öylece kaldı: Kocasını kadınlığıyla değil de bayağı mahalle karılarının nefret ettiği usulleriyle elinde tutmaya çalışan, çorabı düşük, pasaklı bir kadının yanında ne işi vardı? Ne için gelmişti? Kucaklayıp öpmek, sevmek, okşamak için mi?

Geldiği gibi çıkıp Jale'ye mi gitseydi? Bu sefer de Nesrin'i hatırladı. Çekindi. Kim bilir, belki de gene annesiymiş gibi, kadına nasihat geçiyordu.

Eli tekrardan topuza uzandı. Yavaşça kıvırdı, kapıyı açtı. Aralanan kanattan, ta karşı koltukta uyuklayan karısını gördü: Boyanmış, giyinmiş, kendine çekidüzen vermiş...

İçeri girip kapıyı gene usulcacık kapattı. Niçin? Her günden başka bu gayret niyeydi? Maksadı neydi?

Sarhoş gözlerle karısına uzun uzun baktı. Fena değildi. Hatta güzeldi. Güzeldi ama neye yarardı? Karısının kartpostaldan öte, başka çok başka olmasını isterdi. Olamamıştı. Kartpostaldan öteye geçememişti.

Jale'yi hayalledi. Ondaki sokuluş, alaka, cilve nerdeydi, bundaki donyağı donukluğu!

Ayna karşısına geçip soyunmaya başladı. Ceketini askıya asarken aklına gene annesinin sözleri geldi: "Karın, bir bohçacı vasıtasıyla temin ettiği büyüyü ceketinin astarına dikecek, haberin olsun!"

Döndü, hâlâ başı omuzuna düşmüş, usul usul uyuyan karısına baktı.

Yarın kurşunileri giyip bu elbisesini evde bırakmalıydı. Annesinin yalanı değilse, kadın herhalde büyüyü cekete dikerdi.

Aklına başka bir şey geldi: Sakın annesi, karısına iftira için büyüyü cekete kendisi dikmesin?

Olabilirdi. Hem de bal gibi olabilirdi. Annesinin ne küp uçuran, ne ağzı kara, ne on parmağında on kara bulunan bir kadın olduğunu biliyordu. Belki de düşündüğü doğruydu. Anlayacaktı... Yoksa o gölgesinden korkan, pasaklı, zavallı kadının böyle şeylere cesaret edeceğini sanmıyordu.

Patiska geceliğini giyerken kolu masanın kenarında duran su bardağına değdi. Bardak masanın önünde duran mangalın sarı demirinde şangırtıyla parçalandı.

Nazan sıçradı. Uykulu gözleriyle kocasını görünce kalktı. Şaşırmış, hatta korkmuştu birden. Boyandığına kızar mıydı acaba? "Ben böyle şeyleri sevmem!" mi derdi?

Ne koşup kocasının boynuna sarıldı, ne de hatta bulunan yüzüğün müjdesini vermeyi akıl etti. Bakıyor, sadece bakıyordu.

Kocası, "Ne bakıyorsun bel bel?" diye bağırdı.

Peki ama, ne yapmalıydı? Birden hiç hesapta olmayan bir şey yaptı: Koştu, adamın boynuna sarılmak istedi. Tam da zamanıydı. Adam küplere bindi:

"Ne oluyorsun be? Aptal! Bardak kırıklarını toplayacak yerde gelmiş boynuma sarılıyor!"

Bozuldu, fena hâlde bozuldu. Tepesinden kaynar sular döküldü. Gözleri kararıyor, kulakları vınlıyordu. Ne diye, ne diye sanki başından büyük işlere girmişti?

Çömeldi, bardak kırıklarını halının üzerinden toplamaya başladı.

Sarhoş adamın çenesi açılmıştı.

"Maymun," dedi. "Gecenin bu saatinde boyanmak neyine? Suçunu affettirmek için mi? Ben senin gibi budala mıyım ki..."

Aklına yüzük geldiği hâlde, bulduğundan bahsetmeyi canı istemiyordu. Neye yarardı? Ne yapsa, ne türlü davransa olmuyor, olmuyordu.

"Hâlâ toplayamadın mı?"

Titreyen sesiyle cevapladı:

"Topluyorum..."

Avucunda bardak kırıkları, kalktı. Dışarı çıktı. Mutfaktaki çöp tenekesine götürüp attı.

Şimdi ne yapacaktı? Odaya tekrardan dönecek miydi? Herhalde. Dönmese? Dönmese de sandık odasındaki kerevetin üstünde geceyi geçirse? Hatta bundan sonra hep orada yatsa?

Bu sefer adam içerler, "Bana karşı protesto mu?" diye, belki de döverdi.

Aklına boyalı dudakları, yüzü, kaşları geldi. Ne lüzumu vardı artık? Alay etmişti maymun diye... Muslukta güzelce yıkadı, kurulandı.

Odaya döndüğü zaman kocasını yatağa girmiş buldu. Yatağa girmiş, arkasını dönmüştü. Madem istemiyordu, ne diye girecekti aynı yatağa?

Lambayı kısıp pencere önündeki koltuğa kendini bıraktı.

Sarhoş Mazhar oralı bile olmadı. Hatta protesto bile saymadı. Nerde yatarsa yatsındı. Bütün mesele, hemen uykuya geçip sabaha kadar hiç olmazsa dört beş saat kestirmekti.

Gözlerini sımsıkı yumdu. Elleriyle kapattı. Olmuyor, olmuyordu. Bir bulantı vardı içinde. Barda ne zaman çeşitli içkilerle mezeleri karıştırsa hep böyle olurdu. Başı zonk zonk vurmaya başlar, içinde bir yerler yanar, midesi bulanırdı.

Bir yandan bir yana döndü. Yorganın kenarından karısına baktı usullacık: Ağlıyordu!

Yarın her şeyi kocasıyla açık açık konuşsa mıydı acaba? Madem sevmiyor, madem ne yapsa boştu, o hâlde işi tatlılıkla halletseler olmaz mıydı? Göndersindi teyzesinin yanına. Haldun'la beraber, kaderlerine razı, oturur, ne zaman isterse döner gelirlerdi.

Aklı yattı. Gözlerini kurulayıp koltukta derlendi toplandı.

Mazhar karısına tekrar, aynı şekilde baktığı zaman, genç kadının artık ağlamadığına dikkat etti. Demek sözleri dokunmuştu? Hayret! Böyle hisler var mıydı onda? Az mı hakaret etmiş, sövüp saymıştı? Hiç böyle tesir ettiğini hatırlamıyordu.

Üçüncü bakışında, bir şeye karar vermiş gibi, iradeli buldu. Yoksa şu büyü için mi? Kafasında şimşek çaktı.

Tamam. Ceketinin astarına büyüyü dikmek için kocasının uyumasını bekliyordu!

Nazan'sa bu şartlar altında artık büyüye filan hacet kalmadığı kanısına vararak kocasının uyumasını bekliyordu. Adam uyuduktan sonra kurşuni ceketten muskayı çıkarıp ceketi eski hâline getirecekti. Madem teyzesinin yanına gitmeye karar vermişti, ne lüzum vardı? Kendi yokken adam o elbiseyi giyer, büyüyü keşfeder, başına iş açabilirdi. En iyisi onu oradan söküp çıkarmaktı.

Ağır ağır horlayan kocasının kim bilir kaçıncı uykuya vardığını hesap ederek kalktı. Ayaklarının ucunda, kedi sessizliğiyle karyolanın ayak ucundaki elbise askısına gitti. Bin bir ihtiyatla kurşuni ceketi askıdan alıp hep o kedi sessizliğiyle dışarı çıktı.

Usulcacık çekilen kapının hafif "kırk" sesiyle, karısının dışarı çıktığını anlayan Mazhar, yatakta doğruldu. Odayı gözleriyle kolaçan etti. Karısı dışarı çıkmıştı. Ceketine baktı. Astığı yerde

duruyordu. Peki? Birden gözü, kurşuni takımının asılı durduğu yere ilişti: Kurşuni ceketi yoktu!

Şöyle bir düşündü: Demek kadın, yarın o elbiseyi giyeceğini hesap ederek...

Karyoladan atladı. Pencereye gitti. Perdeyi aralayıp dışarı baktı. Sofanın sonunda mutfakta ilkin, çakılan bir kibritin alevi, sonra yakılan idare lambasının sarı ışığı.

Genç kadın idare lambasının titrek sarı ışığında kurşuni ceketi evirip çeviriyordu. Sonra, iş yaparken altına aldığı küçük tahta iskemleyi çekip oturdu. Başladı ceketin astarını yeni baştan sökmeye.

Dalmıştı. Birden kocasının kalın sesi:

"Ne yapıyorsun?"

Mazhar'ın elleri arkasındaydı. İdare lambasının titrek ışığı nefretle çatılmış kaşlarını, dönen gözlerini, gerilmiş yüzünü aydınlatıyordu.

Tekrar gürledi:

"Ne yapıyorsun ulan? Büyü mü? Ceketime büyü mü dikiyorsun? Kadınlığınla temin edemediğin şeyi mahalle karıları gibi büyüyle mi temine çalışıyorsun? Ha?"

Karısının saçlarını desteledi. Mutfak kapısının önüne çekti, başladı tokat, tekme, yumruk.

"Kaltak, büyücü, adi mahalle karısı!!!"

Nazan'ın feryatları, sakin gecenin içinde yankılar yaparak yayılıyordu. Az sonra Hacer Hanım yataktan fırlayıp koştu. Sonra Haldun. Ama hiç kimse Nazan'ı Mazhar'ın elinden alamayacaktı.

Boyuna vuruyor, insafsızca vuruyordu. Gözleri dönmüştü. Köpük saçıyordu adeta. Birden baygınlık geçirir gibi oldu. Ağzından korkunç kelimeler döküldü:

"Boş ol! Üçten dokuza boş ol kaltak karı!!!"

Hacer Hanım'ın bir duayı sesli sesli mırıldanan sesi duyuldu. Yerde külçe gibi yatan gelininin üstüne atıldı. Onu güya oğlunun tekmelerinden korudu.

Geç kalmıştı. İş işten geçmiş, genç kadın kan içinde yatıyordu. Hem artık şeriata göre de namahrem sayılırdı. Oğluna, "Hadi," dedi, "hadi git odana!"

Sonra gelinine yaklaştı, kolundan tuttu.

"Kalk, benim odaya gel. Allah sonunuzu iyi etsin!"

Nazan kalktı. Oğluna bile dikkat etmeden, kaynanasının odasına girdi. Kendini sedire yüzükoyun attı.

Haldun heyecanla kalkıp inen göğsü, ağlamak için büzülen dudaklarıyla annesine bakıyor, haminnesinden korktuğu için annesinin üstüne atılamıyordu.

Hacer Hanım kavgalarının sebebini sordu. Fakat cevap alamadı. Oğlunun yanına gitti.

Mazhar kendini koltuğa atmış, sigara içiyordu. O öfkeyle ağzından kaçırdığı sözleri düşünüyor, vicdanıyla mücadele ediyordu. Annesinin içeri girmesine sevindi.

Kadın, dargın dargın sordu:

"Nedir bu gece vakti azgınlığınız?"

Mazhar, "Ceketime büyü dikerken yakaladım," dedi.

Hacer Hanım ateşe basmış gibi irkildi.

"Allah, sen gösterme ya Rabbi... Demek işittiklerim doğruymuş?"

"Lanet kadın, her zaman yapmadığını yapmış: Gece yarısı tutmuş, aşüfteler gibi boyanmış. Kim bilir? Beni kadınca bağlayıp uyutacağını umuyordu belki de..."

"Gece yarısı boyanmak da nerden gelmiş aklına?"

"Bilir miyim?"

"Bu genç, tazelerin işine de akıl sır ermiyor vesselam. Akşam yemeği yedik. Boya filan yoktu yüzünde?"

"Sana değil, bana boyandığı belli bir şey!"

"Peki, ne olacak şimdi bu?"

"Kim?"

"Nazan!"

"Ne bileyim ben?"

"Ne bileyimle olur mu? Boşadın zavallıyı. Namahremi evinde tutmak doğru mu?"

Mazhar sigarasından üst üste duman aldı. Sonra, "Hem de üçten dokuza boşadım," dedi.

"Talak-ı selase. Bu daha kötü. (Pencereden baktı.) Naciye soykası da hemen uyanmış. Yarın şehire yayar artık. Söyle, ne yapalım kadıncağızı?"

"Ne yapacağız? Yollarız gider teyzesinin yanına!

"Çocuk? Çocuk ne olacak?"

"Burada kalacak!"

Hacer Hanım memnundu, memnundu ama işi sağlama bağlamak için, "Yat şimdi," dedi, "yat da, yarın kendin görüş!"

"Neyi?"

"Çocuğu, teyzesinin yanına gitmesini... Eline birkaç kuruş da vermek lazım. Ama beni dinlersen göndermekte acele etme!"

"Niçin?"

"Ne de olsa karındır. Çocuğunun anası. Belki fikrin değişir..."

"Hayır hayır. Ne fikrim değişir, ne de bir şey. Ok yaydan çıktı. Bassın gitsin İstanbul'a da ben de rahat bir nefes alayım!"

Hacer Hanım öteki odaya gitmeden önce tekrarladı:

"Demek çocuk kesin olarak burada kalacak?"

"Evet!"

Geliniyle torununu birbirine sarılmış, ağlaşır buldu. Nazan'ın eli yüzü kan içindeydi. Saçları yoluk yoluktu. Artık oğlunun karısı olmaktan çıkmış, herhangi yabancı bir kadın olmuştu.

O da başladı ağlamaya.

Üçü uzun uzun ağlaştılar.

11

Mazhar ertesi gün erkenden çıkıp gitti. Bütün gece sigara üstüne sigara içerek odasında dolaşmış, uyuyamamıştı. Midesi bulanıyor, başı akşamdan da beter zonkluyordu.

Hacer Hanım'sa eteğini beline sokmuş, evin içinde dört dönüyordu. Cenab-ı Allah dualarını kabul etmiş, oğlunu gene ona bırakmıştı. Bu fırtına nasıl olsa geçecek, üçten dokuza boşandığına göre, Nazan nasıl olsa teyzesinin yanına gönderilecekti. Arada Haldun olmasa, bu kolayca oluverirdi ama Haldun vardı arada. Kim bilir, belki de, "Oğlum, yavrum. Yavrumu almadan gitmem!" diye tuttururdu. Oğlunun huyunu bilmese aldırmayacaktı. Fakat oğlunun huyunu gayet iyi biliyordu. Kızdığı zaman gözü dünyayı görmemesine rağmen, sakinleşince de ipekleşiverirdi. Karısını üçten dokuza boşayıvermesinde "bar kızı"nın tesiri olmakla beraber, öfkenin de büyük payı olduğunu biliyordu. Şimdi belki pişman olmuştu. Eğer pişman oldu da Nazan'a acıyorsa, "Oğlum, yavrum. Yavrumu almadan gitmem!" deyişi, hatta yalvarışına dayanamaz, çocuğu vermeye razı oluverirdi.

Hacer Hanım'ın bunu düşünmeye bile tahammülü yoktu. Kaşları derhal çatıldı, "Olmaz öyle şey," diye mırıldandı. "Haldun'umu şuradan şuraya bırakmam!"

Ne yapacağını, ne türlü manevra çevireceğini gayet iyi biliyordu.

Süpürgeyi kaptı, sofayı canlı canlı süpürmeye başladı.

Kaynanasının süpürge sesine kulak veren Nazan, "Zavallı," diye düşündü. "İş ona kaldı. Bir hizmetçi tutsalar bari de..."

Kucağında Haldun, kapıya çıktı. Haldun'u yere bıraktı. Kaynanasının yanına gitti.

"Verin ben süpüreyim!"

Hacer Hanım doğruldu. Gelininin ağlamaktan harap olmuş yüzüne tatlılıkla bakarak, "Ah benim hayırlı evladım," dedi. "Bana acıdın, değil mi? Bu yaştan sonra daha kim bilir ne zahmetlere katlanacağım?"

"Verin verin..."

"Olmaz evladım. Günah. Sen artık bu evin her şeyine namahrem düşersin. Deli oğlan, çalıyı dipten söktü. Bir anlık çılgınlık... Kim bilir, belki de pişmandır şimdi..."

Annesinin eteğini tutmuş, haminnesine dik dik bakan Haldun'un başını okşadı.

"Talihsiz yavrum benim. Ben en çok buncağıza acıyorum."

Nazan kaynanasına sokuldu, ıslak kirpikleriyle, yalvararak baktı:

"Yavrumu benden ayırmazsınız, değil mi?"

Hacer Hanım kendini zor tuttu.

"Seninle kocanın bileceğiniz iş o kızım," dedi. "Bana göre hava hoş. Evet, torunumu çok severim amma, sen anasın, öteki de baba. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Kocanın huyunu bilirsin. Karşısında diklenmeyi hiç istemez. Bu çocuk meselesinde dikilme, ısrar etme. Edersen, biliyorum, küplere biner. Ben birazdan gidip görüşeceğim. Öyle ya, namahrem bir tazenin burada kalması doğru değil. Bir an evvel neye karar verecekse versin!"

Nazan ağlıyordu.

"Beni teyzemin yanına gönderin anneciğim!"

Hacer Hanım içini çekti.

"Helbet yavrum. Başka neren var? Helbet gideceksin. Amma benim, ille benim ciğerime bir avuç ateş atıp gideceksin. Seni çok arayacağım Nazan. Senin gibi saygılı, senin gibi evcimen, senin gibi akıllı gelin..."

Nazan gözyaşları içinde kaynanasının boynuna atıldı. Başını omuzuna dayayıp hıçkırmaya başladı. Ne iyi kadındı ya Rabbi! Demek zaman zaman tersleyip acı söz söylemesi fenalığına değildi? Huyu buydu. Dilindeydi.

"Sus yavrum, sus evladım. Ağlama. Beni de ağlatacaksın..."

"N'olur, Mazhar Bey'e benim tarafımdan rica edin de Haldun'umu benden ayırmasın!"

"Sen hiç merak etme evladım. Gerçi Haldun'dan ayrılmak bana da çok dokunur ama ne yapayım? Sen anasın. Senin hakkın daha çok. Hem, dur bakalım. Mazhar'ın öfkesi gelip geçicidir, seni teyzenin yanında ne kadar oturtacak... Bir de bakarsın, gü-

nün birinde bir telgraf, acele gel diye. Biner gelirsin. Karıkoca arasında böyle cilveler olur. Birbirinizin ilk göz ağrısısınız. O sensiz olamaz, sen onsuz."

Nazan inanmıştı. Haldun'u vermeseler bile ne çıkardı. Nihayet birkaç ay sonra gelecek olduktan sonra. Kaynanası çok doğru söylüyordu. Kocasına karşı gelmemeli, hele Haldun için ısrar etmemeliydi. Verirse ne âlâ, vermezse...

Kucağında Haldun, kaynanasının odasına gitti. Sedire oturdu. Haldun, annesinin boynuna sarılmıştı. Yanaklarını öpüyor, küçücük elleriyle annesinin gözyaşlarını siliyordu.

Birden, "Beybabamı ben hiç sevmiyorum," dedi.

Nazan'ın aklı gitti.

"Niçin?"

"Seni hep dövüyor, hep ağlatıyor!"

"Bir daha böyle söylediğini duyarsam..."

"N'olur?"

"Annen olmam."

"Başka çocukların mı annesi olursun?"

"Tabii ya."

Tekrar annesinin boynuna sarıldı.

"Söylemem, söylemem anneciğim. Olma, başka çocukların annesi olma e mi?"

Bu sırada kapı çalındı. Nazan alışkanlıkla sedirde davrandıysa da kendini tuttu. Bu evin her şeyi ona namahremdi artık!..

Hacer Hanım koştu, ipi çekti. Naciye'ydi. Merdivenleri merakla çıkarken, Hacer Hanım parmağıyla "Susss!" yaptı. Naciye kendini tuttu ama merakı da büsbütün arttı. Akşamki gürültüleri, Mazhar Bey'in haykırışlarını işitmiş, asıl sebebi öğrenememişti. Bütün gece kocasıyla bu meseleyi indirip kaldırmışlar fakat kesin bir sonuca varamamışlardı. Kocası evde haber bekliyordu. Eğer fevkalade bir hâl var da Mazhar Nazan'ı boşadıysa...

Mutfağa girdiler. Naciye merakla sordu:

"Akşamki gürültü neydi teyze?"

Hacer Hanım, "teyze" sözüne dikkat bile etmedi. Müjdeyi hemen verdi.

"Oğlum, Nazan'ı boşadı!"

Naciye nefes nefese:

"Allahaşkına?"

"Hem de üçten dokuza!"

"Niçin? Sebep ne?"

"Ceketine büyü dikerken yakalamış!"

Naciye sarsıldı. Büyüyü kimden aldığını söylemiş miydi acaba Nazan?

Korka korka sordu:

"Kimden almış büyüyü?"

"Kimden mi almış? Ohooo... Onun eli kolu uzun kızım!"

"?.."

"Bir bohçacıdan aldım, dedi."

Naciye ferahladı. Demek gevezelik edip kendisinden aldığını söylememişti.

"Aptal. Durmuş durmuş da kocasının eve geleceği sırayı bulmuş. Madem böyle bir haltın vardı, gündüzü kurt mu yediydi?"

"Demek üçten dokuza boşadı ha?"

"Hem de ne dövdü ne dövdü, Ben olmasam öldürecekti. Dua etsin bana!"

"Peki ne olacak şimdi?"

"Ne ne olacak?"

"Namahrem sayılır. Evde tutacak değilsiniz ya?"

"Teyzesinin yanına göndereceğiz?"

"Çocuğunu da götürür tabii?"

"Vallaha bilmem. İkisinin arasında bir şey. Biri baba, öteki ana. Bana göre hava hoş. Evet, torunumdur, seviyorum, onsuz olamam amma..."

Naciye bambaşka bir şey sordu:

"Mazhar Bey yeniden evlenir, değil mi?"

Hacer Hanım kızdı.

"Aman, ağzını hayıra aç, sen de. Evlenip de ne yapacak!"

Naciye içten içe memnun, ses çıkarmadı. Karısını ne için boşadığını gayet iyi bilmiyorsa da tahmin ediyordu. Kocası her gün anlatıyordu bar kızıyla olan münasebetlerini. Jale'nin avucunun içindeydi adam!

Kapı tekrar çalındı. Hacer Hanım giderken Naciye de usulcacık merdivenleri indi.

"Nereye kız?"

"Eve gidiyorum teyze, benimki nerdeyse uyanır."

Uyumuyordu ki zaten. Yatakta sigaranın birini yakıp birini söndürüyor, karısının akşamki gürültülere dair getireceği haberi bekliyordu. Tahmin ettikleri gibi, adam karısını boşadıysa...

Karısı içeri heyecanla girdi.

"Müjde!"

Adam yataktan fırladı.

"Boşamış mı?"

"Hem de üçten dokuza!"

"Allahaşkına?"

"Vallah. Öyle dövmüş, öyle dövmüş ki..."

"Desene, hüllesiz geri alamaz?"

"Adaaam sen de. Geri alacak olduktan sonra boşamazdı!"

"O da doğru ya. Ben şimdi hemen giyinip..."

"Bar kızına müjdeyi ver!"

"Sağlam."

Adam geceliğini attı. Pantolonunu bacağına çekerken, Naciye söylenip duruyordu:

"Nazan Hanım, Nazan Hanım. Bana ne onun hanımlığından? Hanım dediğin, eli açık olur. Bar kızı, madem ki eli açık, savruğun biriymiş..."

Rıza sordu:

"Sebep neymiş?"

"Boşanmasına mı? Büyü. Kocasının ceketine büyü dikiyormuş, adam yakalamış!"

Rıza şaştı.

"Bak sen! Desene ki, yere bakan, yürek yakanın biriymiş?"

"Tabii ya."

"Ulan insanların içi hiç belli olmuyor be..."

Giyinip evden fırladı. Sokaklarda adeta koşuyordu. Çarşıyı filan dikkat etmeden geçti. Bütün mesele, Jale'ye müjdeyi verip kadının gözüne girmekti. Yarın Mazhar Bey'in hanımı olunca az faydalanmayacaklardı. Karısı avukatlarda eyleşir, orada yer içer, kendi zaten bardan geçiniyor, çok değil, bir iki sene içinde küçük bir meyhane parası biriktirir, el kapısından kurtulurlardı.

Kendini birden Jale'nin pansiyonunun önünde buldu, şaştı. Dalgaya düşmüş, ne de çabuk gelmişti.

Kapıyı çaldı. Az sonra pencerede Nesrin'in başı:

"Kim o?"

Garson Rıza, Jale'nin arkadaşı, hem de akıl hocası Nesrin'i görünce kendini tuttu. Boşanma işini ona duyurmamalıydı.

"Benim, aç!"

Nesrin hiçbir şeyden şüphelenmedi. Jale yataktaydı. Sordu:

"Kim geldi?"

"Seninki," dedi Nesrin.

"Benimki mi? Kim benimki?"

"Garson Rıza Bey, seninki değil mi?"

Jale sinirlendiyse de sesini çıkarmadı. Yakında İstanbul'a gidecekti. Kalbini kırmak istemedi. Nesrin de zaten gene boğula boğula öksürmeye başlamıştı. Jale karyoladan atladı. Sırtına sabahlığını geçirip dışarı çıktı.

Garson Rıza'yla holde karşılaştılar.

"Hayrola?"

Adamın gözleri parlıyordu.

"Müjde," dedi.

"Ne var?"

"Seninki karısını boşadı!"

Jale, umduğu gibi, sevinmedi. Hatta kaşları çatıldı.

"Yıkılan bir yuvadan dolayı benim sevineceğimi mi sanmıştın Rıza?"

Rıza hiç beklemiyordu. Şaşaladı.

"Yoook, ama..."

"Hiç kimsenin yuvasını yıkmak istemem Rıza. Evet, Mazhar Bey'i seviyorum. O kadar. Sevmek başka, karısı olmaya can atmak başka!"

Heyecanlanmıştı. Nesrin'in yanına girdi. Nesrin hiçbir şey sormadı. O da söylemedi. Tekrardan karyolaya girip yorganı tepesine çekti.

Ne tuhaf insanlardı! Bir yuvanın yıkılıp bir ocağın sönmesi, neşelerini körükleyip müjde vermeye sevk edebiliyordu. Hiç tanımadığı hâlde Nazan'a acıyordu. Halim selim, içine kapanmış bir zavallıydı. O gün Mazhar Bey'in yazıhanesinde gördüğü kaynanayı hayalledi. Bütün bu olanların tek sebebi o kadındı! Biliyordu bunu. Zaman zaman Mazhar Bey'den ona dair öyle korkunç şeyler işitmişti ki... Şayet günün birinde o eve gelin gider de o kadınla burun buruna yaşamak zorunda kalırsa... İstemiyordu bunu. Mazhar'la peşin pazarlık etmişti ama, şayet bir zaman oturmak gerekirse... "Zavallı Nazan'ın öcünü almazsam bana da Jale demesinler!" diye geçirdi.

Garson Rıza fena hâlde bozulmuş, eşekten düşmüşe dönmüştü. Koridorda dikildi, dikildi, sonra yıkılırcasına pansiyondan çıkıp gitti.

Belediyenin önünden geçerken Hacer Hanım'a rastladı.

"Uğurlar olsun..."

Hacer Hanım pek neşeliydi. Hele Rıza'yı da hiç ummadığı bir anda karşısında görüverince neşesi daha da arttı.

"Diline sağlık Rıza Efendi..."

"Nereye böyle?"

"Oğlumun yazıhanesine gidiyorum. Şu mesele için..."

Memnun, göz kırptı.

"Yaa... Ne kadar üzüldük. Olmasa iyiydi ama..."

"İşin şöyle böyle tarafi kalmadı ki evladım! Sen tut, bohçacıdan tedarik ettiğin büyüyü kocan evdeyken ceketine dik!"

"Üstüne gelmiş Mazhar Bey, değil mi?"

"Odadan çıkarak, üstüne gelmiş. Bir uyandım ki ne uyanayım? Kıyametler kopuyor. Yataktan fırladım, girdim aralarına. Elinden güç halle kurtardım..."

"Peki, ne olacak şimdi?"

"Ne olacak? Hiç. Teyzesinin yanına göndereceğiz tez elden. Genç, taze. Ben aptesli namazlı bir kadınım, günahtan korkarım Rıza Efendi. O şimdi artık Mazhar'a namahrem. Bir çatı altında tutamayız. Oğlumun yanına onun için gidiyorum. İstanbul'a mı gönderecek, ne yapacaksa yapsın da genç taze, bir an evvel yerine yerleşsin. Öyle değil mi ama?"

Garson Rıza, "Öyleyse, durun," dedi. "Madem İstanbul'a gidecek. Bizim Nesrin de bugün yarın yolcu. Birlikte gitsinler!"

Hacer Hanım'ın kaşları çatıldı.

"Nesrin kim?"

Rıza göz kırptı.

"Sizin Jale'nin en yakın arkadaşı!"

Hacer Hanım'ın yüzünden adeta fırtına geçti.

"Neden bizim oluyormuş yazının o....usu?"

Rıza bozuldu. Beriki devam etti:

"Aşkolsun sana! İşimiz bitti de artık yazının kaltaklarıyla mı akraba olacağız? Benim oğlumun evlenmeye hiç niyeti yok. Canı sağ olsun, Jale'yle de eğlenir, başkalarıyla da. Bir sefer evlendi, aldı ağzının payını. Kadın dediğin bir eğlence. Nikâha ne lüzum var? Bugün bununla, yarın şununla... Hem ben aptesli namazlı kadınım. Öyle çeşit çeşit erkekle düşüp kalkmış bir sürtüğü evime sokamam!"

Sinirli sinirli uzaklaştı.

Rıza gene çarpılmıştı. Kadının arkasından uzun uzun baktı. "Ulan kocakarı," dedi, "sende iş yoksa ben hiçbir şey bilmem. Yarın korktuğuna uğra da güle güle patlayayım!"

Hacer Hanım siyah ipek çarşafı içinde ırgalana ırgalana köşeyi döndü.

Oğlunun yazıhanesine geldiği zaman adamı, elleri arkasında, yazıhane içinde dolaşır buldu. Öyle dalgındı ki, annesinin içeri girdiğini bile fark etmedi. Neden sonra gözüne ilişti. Durdu. Ana oğul uzun uzun bakıştılar. Tek kelime konuşmadıkları hâlde bakışlarıyla anlaşıyorlardı. Hacer Hanım oğlunun yarı pişmanlık içinde olduğunu anlayarak, "Şaşırdım kaldım," dedi. "Olanları anlatsam sinirlerine hâkim olamaz, gider, kadını gene döversin!"

Mazhar irkildi.

"Ne? Olanlar mı? Ne oldu?"

Hacer Hanım siyah ipek çarşafının pelerinini çözdü. Terlemişti. Beyaz gerdanını mendiliyle kurularken kadife kanepenin bir kenarına ilişti.

Mazhar merak içindeydi.

"Ne oldu, söylesene be!"

"Dur ayol, kan tere battım. Bu yaşta o kadar yolu tepmek benim harcım mı? Soluk alayım hele!"

Mazhar gene dolaşmaya başladı. Elleri arkasındaydı. Annesinin gözucuyla kendisini kontrol ettiğinin filan da farkında değildi. Neler olmuştu acaba? Evi mi terk etmişti? Yoksa çocuğu alıp savuşmuş muydu?

Annesinin tam karşısında durdu.

"Yoksa çocuğu alıp savuştu mu?"

"Savuştu tabii. Ben mutfakta işle meşgulken, sen tut, çocuğu da al, Naciyelere git!"

"Ne demek? Niçin dikkat etmedin? Çocuğu niçin verdin?"

"Ben mi verdim evladım? Benim ne haberim var? Şaşırdım kaldım aranızda. Sonra yüzük... Aptal kadın, yüzüğü meğer karyolanın altına düşürmüş!"

"Buldu mu?"

"Buldu, parmağında."

"Yüzük mühim değil, çocuğu götürmesi iyi olmadı. Bir şey değil, elimden kaza çıkartacak. Ne diyor? Vermem mi diyor?"

"Vermem demiyor ama..."

"E?

"Sen dur, ben her şeyi yoluyla hallederim. Sen araya girip işi bozma!"

"Çocuğu al, mutlaka al. Cahil kadının elinde oğlumu ziyan ettiremem!

"Bana kalırsa, ben yüzüğü de almak taraftarıyım."

"Yüzüğü alma, onda kalsın!"

"Olur mu oğlum? Avuç dolusu para verdin. Yazık günah değil mi?"

"Anne, dediğimi dinle sen: 'Çocuğu bırakmak şartıyla' yüzük onda kalabilir!"

Hacer Hanım, yüzüğün onda kalmasına bir türlü razı olamıyordu. Hayatında bir kere, bir kerecik olsun sahip olamadığı o zarif, o pırıl pırıl yüzüğü ne diye kaptırsındı?

Kalktı. Eve geldi. Cevap bekleyen Nazan'ı bir kenara çekerek, "Beni iyi dinle yavrum," dedi. "Mazhar'la konuştum. O da çok pişman ama, bir kere oldu diyor. Seni teyzenin yanına yollayacağız. Hiç merak etme. Gittiğinin üçüncü ayı, bahara doğru yani, buradasın! Çocuğa gelince... Haldun'u burada bırakırsa kendisi için iyi olur diyor. Doğru yavrum. Mazhar'ı bilmez değilsin. Şurda öfkelenir, bağırır, çağırır, şurda bir şeyciği kalmaz. Sonra, yüzük meselesi... Çok memnun oldu bulunduğuna. Ben diyor, asıl benim yadigârımın kaybolmasına içerlemiştim. Ama inanmıyor bulunduğuna. Bana ver, götürüp gösterdikten sonra geri getirir, veririm yavrum..."

Nazan tekrar kaynanasının boynuna sarıldı. Uzun uzun ağlaştılar.

Hacer Hanım, "Böyle olmamalıydı," dedi. "Seni kızımdan fazla severim. Üç ay nasıl dayanacağım bakayım. Siz birbirinizi düşünürsünüz ama, ben? Bendeki pırlanta gibi yürek... Aaaah ah!"

Bir iskemle çekip oturdu.

Nazan parmağından çıkardığı yüzüğü uzatırken, "Üzülme anneciğim," dedi. "Böyle olduğu daha iyi. Birbirimizin kıymetini daha iyi anlarız..."

"Doğru kızım, doğru. (Yüzüğü aldı, mendilinin arasına sakladı.) Ha, onu söylemeyi unuttum... Malum ya, artık sen bizim eve namahremsin. Mazhar dedi ki, söyle Nazan'a, tarafimdan rica et, hareket edeceği güne kadar Garson Rıza Efendilerde kalsın, dedi. Benim bir kötüme gitsin, bir boşanıp ağlayayım... Nasıl olur, dedim, bari savcılarda kalsaydı... Yavrucağızım her şeyleri düşünmüş. Olmaz, şerefim var benim. Boşadığımı kimseler duymasın. Soranlara, teyzesinin yanına, İstanbul'a, hava değişimine gitti dersiniz, diyor. Sen hiç merak etme. Al Haldun'u, git Naciyelere... Yahut dur, ben gidip önce icap edenleri söyleyeyim. Çünkü Naciye'nin huyunu bilmez değilsin. Allah selamet versin, gevezecedir. Ben hiç kimselere söylemem boşandığını, sen de ağzını sıkı tut, olmaz mı?"

Nazan boynunu büktü.

"Olur anneciğim."

Hacer Hanım, Naciyelere geçti. Rıza Efendi de oradaydı. Oğlunun selamını ve ricasını söyledikten sonra, "Ne yapalım," dedi, "kader kısmet böyleymiş. Rıza Efendi onu trene yerleştirir artık bir zahmet..."

Avucuna bir miktar para sıkıştırdı. Rıza parayı alınca neşesi yerine geldi.

"Ne zahmet olacak efendim, vazifemiz. O burada kaldığı müddetçe bendeniz eve bile uğramam. Söylediğim gibi, Nesrin'le birlikte yollarız, giderler..."

Kararlaştırıldığı gibi oldu. Nazan, Haldun'la birlikte Naciyelere gitti. Akşam Mazhar eve geldiği zaman, boşadığı karısıyla oğlunu evde bulamayınca sinirlendi.

"Demek çocuğu vermemekte ısrar ediyor?"

Hacer Hanım, "Ediyordu ama, gönlünü ettim, razı oldu," dedi.

"Peki, niçin getirmiyorsun?"

"Uyumasını bekliyoruz. Uyusun da..."

"Ne zaman gidecek?"

"Nesrin diye bir bar karısı varmış. O da İstanbul'a gidecekmiş bugün yarın. Onunla gidecekler..."

Mazhar, Nesrin'i hatırlamıştı, ona dair işittiği çok şey vardı. Hatta bu yakınlarda İstanbul'daki sevgilisinin yanına gideceğini Jale'den duymuştu.

"Pekâlâ," dedi. "Ne diyor? Kızıyor mu bana?"

"Kızmaz olur mu?"

12

Haldun, annesiyle birlikte Naciyelerde iki gün kaldı. Üçüncü gün akşam annesinin boynuna sıkı sıkı sarılmış uyurken, haminnesi adeta söküp kopardı. Nazan hıçkırıyordu. Hacer Hanım teselli etti:

"Merak etme evladım. Allah hakkınızda hayırlısını versin. Pek pek baharda buradasın!"

Bu sırada garson Rıza da pırıl pırıl bir faytonla gelmişti.

"Haydi, hazır mıyız?"

Nazan toplanırken, Hacer Hanım, Haldun'u usullacık konağa kaçırdı, karyolasına yatırıp üstünü sıkı sıkı bastırdı.

Mazhar salonun penceresinden sokağı seyrediyordu. Heyecan içindeydi. Az sonra faytonun sarı sarı aydınlattığı kapı önünde karısının çarşaflı hayalini görünce heyecanlarına hâkim olamayarak hıçkırdı. Hacer Hanım'ın aklı gitmişti.

"Daha neler," dedi. "Koskoca erkek. Utanmıyor da!"

Mazhar'ın duyduğu yoktu. Birden öyle yumuşamış, öyle pişman olmuştu ki. Pişmanlığı, ettiği zulümdendi. Bir daha belki de hiçbir zaman göremeyeceği bu artık tamamiyle el olmuş kadından özür dilemek, ona hayırlı yolculuklar demek geçti

içinden. Annesini filan itip aşağıya koştu. Hareket etmek üzere olan arabaya yaklaştı. Titreyen sesiyle, "Allah yolunu açık etsin!" dedi.

Nazan da heyecan içindeydi. Titreyen sesiyle teşekkür ettikten sonra, "Haldun'umu size yadigâr bıraktım, siz bana hatıra olarak verdiğiniz yüzüğü olsun bırakmadınız!" dedi.

Mazhar heyecanla sordu:

"Niçin?"

"Anneniz size göstermek için almıştı da..."

"Bir dakika!"

Konaktan içeri kurşun gibi girdi. Merdivenleri bir solukta çıktı.

"Anne!"

Hacer Hanım'ın deminden beri sol gözü seyirip duruyordu. Giderayak aksilik çıkabilirdi. Nitekim işte!

"Ne var oğlum?"

"Ben sana yüzüğü alma demedim miydi? Niçin aldın?"

Hacer Hanım serçeparmağından çıkardığı yüzüğü telaşla uzattı:

"Ben almadım oğlum. O, kendisi verdiydi. Bulunduğuna belki inanmaz, al, göster, sonra iade edersin, dediydi. Akıl mı bıraktınız bende? Al!"

Mazhar üzerinde durmadı. Yüzüğü kaptı, geldiği gibi fırladı. Arabanın yanına geldi.

"Al! Benim ve oğlumun bir hatırası olarak sakla!"

"Teşekkür ederim."

Garson Rıza, arabacının yanına oturmuştu. Araba ağır ağır yürüdü, köşeyi dönüp karanlıklarda kayboldu.

Mazhar kendini çabuk toplayıp evden içeri girdi. Merdivenleri düşünceli düşünceli çıktı. Şu anda ne evi, ne annesi, ne çocuğu, hatta hatta ne de Jale! Onu bile düşünemiyordu. O bile arka plana itilmişti. Görünmez eller yüreğini sımsıkı kavramış, sıkıyor, sıkıyordu.

Yatak odasına girip kapıyı kapadı. Gözü Nazan'ın deve tüyü kaplı sandığına ilişmişti. Onu bile götürmek istemeyişi içine pek dokundu. Ne diye götürmemişti? Niçin götürmemişti? Birikmiş parası mı vardı da sandığa filan lüzum görmemişti? Olmadığını biliyordu. O karakterdeki bir kadının kocasından gizli neyi olabilirdi ki?.. Aklına büyü geldi. Yüzü buruştu. Ne diye, ne diye sanki yapmıştı şu işi?

Bir sigara yakıp pencere önündeki koltuğa bıraktı kendini.

Artık ok yaydan çıkmış, olan olmuştu. Geri dönmeye, kafesten uçup giden kuşu yakalamaya imkân yoktu. Hem canım, ne oluyordu? Daha birkaç gün öncesine gelinceye kadar, "Yorgun, pısırık, uyuşuk..." diye sinirlenmiyor muydu? Sonra, çorabı düşük bir mahalle karısı gibi, ceketine büyü dikerken yakalamamış mıydı? Peki? Ne vardı bu kadar üzülecek?

İçinde Jale belirdi. İri gözleriyle dargın dargın bakıyordu. Dargın ama kadınca, iliklerinden kavrayarak!

Nazan siliniverdi. Ne duruyordu? Kalkıp bara gitse... Bilek saatine baktı: Gecenin on bir buçuğu! Tam bar vakti.

Kalktı. Dışarı çıktı. Sofayı geçerken gözü annesinin penceresine ilişti. Kapıyı itti: Oğlu!

Bir an Jale'yi gene kaybederek oğluna gitti. Annesinin karyolasının kenarına oturdu. Sarı kıvır kıvır saçlarını okşamaya başladı. Tatlı çocuk, uykusu içinde dünyadan habersiz, mışıl mışıl uyuyordu. Sabahleyin uyanınca annesini arayıp bulamayacak, soracaktı elbette.

İçini çekerek, yatsı namazına durmuş annesine baktı. Ne cevap verecekti bu kadın acaba?

Hacer Hanım çabuk çabuk eğildi kalktı, eğildi kalktı, namazı bitirdi. Selam verdikten sonra seccadesinin üstünde oturarak gözlerini oğluna dikti. Yüzük meselesini sorup eşeleycceğini sanıyordu. Sormadı. Yalnız, "Sandığını bile götürmemiş," dedi.

Hacer Hanım, yakında geri dönmek ümidiyle gittiği için lüzum görmediğini biliyordu.

"Tenezzül etmedi," dedi. "Hanımın bir güvendiği olmasa götürmez miydi? Milyoner kızı değil ya!"

"Ne güvendiği olabilir?"

"Orasını bilmem."

"Götürmesini teklif etmiş miydin?"

"Helbet evladım."

"Ne dedi?"

"Ne diyecek, başında parçalansın, dedi."

"Kimin? Benim mi?"

"Öyle ya."

Mazhar birden barut kesildi.

"Keşke parayı da vermeseydin!"

Hacer Hanım, oğlunun verdiği paranın yarısını verdiği hâlde, "Vermiş bulundum bir sefer," dedi. "Böyle söyleyeceğini bilseydim kurban ederdim postala ama, ne bileyim ben? O yavaş, o ağzı var dili yok kadını görmeliydin. İlk zamanlar acıyordum ama, sonra nefret ettim. Yüzüğü de onun için vermek istemiyordum, dinlemedin. Biraz ana sözü dinlesen fena olmayacak..."

Mazhar kalktı.

"Bu çocuğu idare etmek çok güç olacak..." dedi.

Hacer Hanım da kalkmıştı:

"Sen karışma, bana bırak orasını..." dedi.

Oğlunu kapıya kadar yolcu etti.

"Nereye gidiyorsun gece vakti?"

Mazhar, "Şöyle bir dolaşacağım," dedi.

"Bara değil mi? Başıma bir de bar kızı çıkarma da..."

Mazhar duymadı bile.

***

Konsomasyon için birbiri peşi sıra gelen teklifleri reddetmekten Jale'ye hâl olmuştu. Zengin çiftçiler, tüccarlar, banka müdürleri, memurlar. Ama o hiçbirine peki demiyor, bir kenardaki masasında tek başına oturmuş, birasını yudumlayarak Avukat Mazhar Bey'i bekliyordu.

Karısını boşama meselesini duyan Nesrin'le de adamakıllı kavga etmişlerdi. Hatta kadın bu gece İstanbul'a hareket ederken dargın ayrılmıştı. Adamın karısını boşama işinde kendinin en küçük rolü olmadığı hâlde, suç kendisine yükletilmiş, gerek bar sahibi, gerekse Nesrin yapılabilecek en ağır ithamları yapmış, haysiyetini kırmışlardı. O da acısını Mazhar'dan almış, hüngür hüngür ağlayarak, bu işi niçin yaptığını sormuştu. Öyle ya, onu seviyorsa karısını boşatıp yerine geçmek için değildi ki! Sonra, sevişmek için mutlaka evlenmek mi lazımdı?

Mazhar bardan içeri girdiği zaman birasını dalgın dalgın yudumlar buldu.

"Merhaba!"

Genç kadın irkildi. Nasıl da farkına varmamıştı?

"Merhaba," dedi.

"Çok dalgınsın!"

"Çok."

"Ne o? Hâlâ dargın mıyız?"

Jale omuz silkti.

"Bilmiyorum."

"Açtın ağzını, yumdun gözünü, sesimi çıkartıp tek kelime söylemedim. Niyetin gene bozuksa, hiç zahmet etme, basıp gideyim!"

Gözleri zekice parlıyordu.

"Git!" dedi.

Mazhar ayağa kalktı. Az kalsın sahi sanıp gidecekti. Bu sefer, "Locaya git, geliyorum," dedi.

Mazhar genç kadının emrini nimet sayarak locaya gitti, beklemeye başladı. Garson Rıza, Nesrin'le Nazan'ı yolcu etmek üzere istasyona gittiği için başka garson geldi.

"Emirleriniz beyefendi?"

Bu sırada Jale de gelmişti. Garsonun saygıyla çektiği iskemleye oturdu.

Mazhar sordu:

"Ne içelim?"

Jale:

"Ben bira içiyorum. (Garsona) Dışardan benim birayla kadehi getir. (Mazhar'a döndü.) Sen de ne istersen..."

"Ben de bira içerim. Bana da bira getir."

Garson çekildi.

Mazhar, Jale'nin ufacık, bembeyaz, yumuşacık elini kaba erkek avuçları arasına aldı.

"Söyle bakalım: Hâlâ dargın mıyız?"

Jale hemen cevap vermedi. Gözlerini masa üzerindeki tablaya dikmiş, dalgın dalgın bakıyordu. Neden sonra, "Karını boşamayacaktın," dedi.

Mazhar birden sinirlendi. Genç kadının elini itti.

"Gene mi bu terane. Bıktım artık be! Ben karımı senin için, senin yüzünden yahut senin teşvikinle boşamadım. Hiçbir bakımdan hoşlanmadığım, asla sevemeyeceğim bir tipti. Sonra, pişman da değilim. Giderayak neler söylemiş, biliyor musun?"

Jale kısa kesti:

"Bilmiyorum Mazhar. Bilmek de istemem. Esasen beni alakadar etmez. Karınla senin aranda bir mesele. Beni sinirlendiren, başkalarının işimize müdahale etmesi. Yoksa..."

Mazhar dalgın dalgın, "Adeta memnun gitmiş," dedi. "Annem diyor ki..."

Jale sözünü kesti:

"Şu annenin sözünü de kaldır Allahaşkına!"

"Niçin?"

"Niçin mi? Bir de soruyorsun, değil mi? Sana evvelce de söyledim, annen kelimenin tam manasıyla kaynana!"

Mazhar üzerinde durmadı. Annesinin ne mal olduğunu yeni öğrenecek değildi.

Cazın filan sustuğu bir an, uzaklardan tren sesi aksetti. Mazhar, "Nazan hareket etti," dedi.

Jale başını salladı.

"Ettiler..."

***

İkinci mevki kompartımanda Nesrin'le beraberdiler. Pek pek üç ay sonra döneceğine, evine, kocasına, çocuğuna kavuşacağına şüphesi olmamakla beraber, gene de kendini tutamıyor, ağlıyordu. İlle oğlunun koparılırcasına çekilip alınışını unutamıyordu. Sanki biliyormuş gibi, ne zorlukla uykuya geçmiş, geçmeden önce de, "Anneciğim," demişti, "beni bırakıp gitme sakın, olmaz mı? Gidersen ben ağlarım!"

İçini çekti.

Sabahleyin uyanınca kim bilir nasıl üzülecek, nasıl ağlayacaktı? Zavallı kaynanası, torununu susturmak için kim bilir ne zorluk çekecekti?

Nesrin, pembe mendili içine uzun uzun öksürdükten sonra, "İnsan özel eşyalarını olsun almadan gider mi?" dedi. Nazan bir an oğlunu unutarak cevap verdi:

"Çocuğum ve kocamla birlikte olmadıktan sonra eşyanın ne lüzumu var? Hem, eşyalarım beni kocama hatırlatır!"

"İnşallah. Neyse ki yüzüğünü akıl etmişsin son dakikada..."

"Evet. Kocamdan bir hatıra."

"İnsan hâli bu. Sıkışırsan satar..."

Nazan adeta isyan etti:

"Satmak mı? Allah göstermesin. Ölürüm gene de satmam!"

"Büyük söyleme kardeş. İnsanın başı sıkışırsa..."

"Sıkışmak değil, acımdan ölsem gene satmam."

"Öyle sanır insan..."

Yüzüğü öptü.

"Kocamın ve çocuğumun yadigârı..."

Nesrin başını vagon penceresinin tahta kenarına dayamıştı. İşin hâlâ içyüzünden habersiz, zavallı kadına bakıyor, pembe mendilinin ucuyla oynuyordu. Garson Rıza'dan kaç vakittir işit-

tiklerine göre, ağzına bir parmak bal çalınarak aşırılmış, bir daha aranmamak üzere yolcu edilmişti. Kim bilir, belki de birkaç haftaya yahut birkaç ay sonra Jale onun yerini alacaktı.

"Teyzenizle uzun zamandır mektuplaşmadığınıza göre, ya gider de oturduğu yerde bulamazsanız?"

Nazan hayretle:

"Niçin bulamayayım?"

"Kim bilir? Allah göstermesin ama, evini değiştirmiş yahut ölmüş olamaz mı?"

Bunu hiç akıl edememişti. Sahi, böyle bir şey olmuşsa ya? Gözlerini korkuyla çevirdi.

"Olabilir mi dersiniz?"

Nesrin güldü.

"Ah kardeşim, çocuk gibi safsın. İnsan mektup yazıp durumu kontrol etmeden kalkar yola çıkar mı?"

"?.."

"Teyzenizi bulamazsanız sığınacak başka yeriniz var mı?"

"Yok."

"Peki?"

Boş, bomboş gözlerle bakıyordu. Ne yapacak, nereye gidecekti?

Nesrin, "Size adresimi vereyim, bana gelin!" dedi. "Olmaz mı?"

Hasta kadına minnetle baktı. Sonra mırıldandı:

"Ne iyisiniz..."

"Yoksa ortada kalır, ziyan olursunuz. Gittiğiniz yerin İstanbul olduğunu unutmayın!"

El çantasından bir parça kâğıt çıkarıp adresini yazdı, uzattı.

"Teşekkür ederim."

"Tekrar ediyorum: Başınız sıkışır, darda kalırsanız mutlaka gelip arayın beni, olmaz mı?"

"Olur."

Nesrin'in adresini çantasına yerleştirdi.

Bir zaman konuşmadılar. Başlarını vagon penceresinin kenar tahtalarına dayamış, tren tekerleklerinin raylarda çıkardığı muntazam tik takları dinliyorlardı. Sonra uykuya geçtiler. Nazan rüyasında oğlunu gördü. Boynuna sıkı sıkı sarılmış: "Beni bırakıp gitme anneciğim. Gidersen ben ağlarım!"

Başı kaydı. Düşecekken toparlanarak doğruldu. Kafasından her şey silinmişti. Yalnız oğlu. Sarı saçlı başını düşünüyor, gözlerinden ılık ılık yaşlar dökülüyordu. Birkaç ay sonra geri döneceğine inanmasa, oğlunun yokluğuna mümkün değil dayanamazdı. Bereket, dönecekti. Kaynanası ne demişti? "Seni kızımdan fazla severim. Senin ayrılığına üç ay nasıl dayanacağım bakalım?" Sonra kocası... Çocuğu bırakırsa hakkında hayırlı olacağını söylememiş miydi?

Tekrar daldı. Neden sonra trenin uzun düdük sesiyle uyandı. Bir istasyona gelmişlerdi.

13

Haldun her zamankinden erken uyandı. Uykulu gözlerle etrafına bakındı. Haminnesi namaz kılıyordu. Önce pek bir şey anlamadı. Sonra birden hatırladı: Akşam, Naciye Hanım teyzelerde annesiyle koyun koyuna yatmamışlar mıydı?

Karyolada usullacık kalktı.

Hacer Hanım seccadesine oturmuş, dua ediyordu. Torununun usulcacık kalkışı dikkatine çarptı. Duasını sesli sesli okumaya başladı. Haldun bunun ne demek olduğunu bilirdi. Tekrardan yattı.

Peki, annesi nerdeydi? Naciye Hanım teyzelerde mi? Naciye Hanım teyzelerdeyse...

Tekrar kalktı. Haminnesi duasını bitirmişti. Sordu:

"Niçin yatmıyorsun oğlum?"

"Annem nerde?"

Hacer Hanım hemen cevap vermemeyi uygun buldu.

"Yat, haydi yat!"

"Naciye Hanım teyzelerde mi?"

"Yat diyorum sana!"

Geldi, arkasını bastırdı. Peki ama, nerdeydi annesi? Naciye Hanım teyzelerdeyse haminnesi niçin orda olduğunu söylemiyordu? Yoksa değil miydi?

Yorganın ucunu yavaşça kaldırdı. Haminnesi seccadesini topluyordu. Göz göze geldiler.

"Ulan niye yatıp uyumuyorsun?"

"Uykum yok."

"Niye?"

"?.."

Yanına gitti, karyolanın kenarına ilişti. Torununun başını okşamaya başladı.

"Yat yavrum, yat. Annenden sana hayır yok. Baban sana neler neler alacak!"

Niçin alacaktı? Kaç vakittir hiçbir şey almıyordu da... Sonra, annesi. Annesinden niçin hayır yoktu? Olmasındı. İstiyordu. Annesini istiyordu. İsterse babası hiçbir şey almasın!

"Otomobiller, trenler alacak. Top alacak. Hani bir gün çarşıda görmüştük de yaramazlık etmezsem bana bunu alırsın, değil mi haminne demiştin."

"Annemi istiyorum!"

"Gözü çıksın annenin, unut diyorum sana!"

Sindi. Sindi ama... Niçin? Niçin gözü çıkacaktı? Yazık değil miydi? Annesinin gözü çıkarsa sonra nasıl görürdü?

Akşamüzerleri mahalleden geçen kör dilenciyi hatırladı: Paramparça üst başıyla, değneğine dayana dayana zorla yürür, el yordamıyla kapıları bulur, acıklı sesiyle ekmek dilenirdi. Gözleri kör olursa annesi de onun gibi mi dilenecekti.

"Seni sevse bırakıp gitmezdi!"

İğne dürtülmüş gibi irkildi: Bırakıp gitmiş miydi?

Yüzünden sanki fırtına geçti. Dudakları büzüldü. Yastığa kapandı. Omuzları sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

"Sus, sus yavrum. Sus, ağlama! Giderken Haldun'u da götür, Haldun sensiz olmaz, dedim, dinletemedim. Ne yapayım Haldun'u, dedi. Orda benim başka çocuklarım var. Haldun'u hiç sevmiyorum ki, dedi. Sus yavrum. Beybaban sana neler neler alacak! Tren alacak, otomobil alacak, top alacak..."

Mazhar öbür odada, annesinin iri iri konuşmasını işitmişti. Gece bardan çok geç dönmüş, uyku tutmamıştı. Bütün gece, ne olursa olsun, Nazan'ı düşünmüştü. Nazan'ı ve oğlunu. Çocuğu oyalamak için ne türlü davranması gerektiğini bilmiyordu.

Patiska geceliğiyle karyoladan atladı, ceketini sırtına alıp annesinin odasına geçti.

Haldun, haminnesinin kucağında, içini çeke çeke ağlıyordu.

"Oğlum, Haldun... Gel, bana gel yavrum, gel evladım!"

Çocuğun aldırdığı yoktu. Haminnesinin boynuna dolalı kolları, hıçkırıyordu. Oysa ne kadar korkardı kendisinden. Gel desin de gelmesin! Yahut, dur desin de durmasın!

"Gel yavrum, bana gel!"

Birden sinirlendi.

"Gel diyorum sana be!"

Haldun ürkerek döndü, yaşlı gözleriyle babasına baktı. Haminnesinin boynuna dolalı kolları gevşedi. Haminnesinin yardımıyla babasına geçti. Bu sefer kollarını babasının boynuna doladı. Yaşlı gözlerini babasının omuzuna bastırdı. Ha babası, ha haminnesi. Gözlerini yumduğu zaman annesini görüyordu.

"Haldun'a dolu oyuncak alacaksın, değil mi beybabası?"

"Alacağım tabii."

"Haldun top istiyor asıl. Bir gün çarşıda görmüştük de, haminne uslu durursam bunu bana alırsın, değil mi demişti. O topu alacaksın, değil mi?"

"Hangisini isterse."

"Tren?"

"Tren de."

"Otomobil?"

"Otomobil de, ne isterse."

"Yaa. Bak ne iyi. Keşke benim de böyle cici beybabam olsa da bana da alsa."

Haldun duymuyordu. Annesini kör dilenci olmuş varsayıyordu. Mahallelerde dilenerek dolaşırken çocuklar elinden değneğini kapıp kaçarlarsa ne yapardı? Yere düşmez miydi? Düşünce kim kaldırırdı? Dizi taşta ezilir kanarsa tentürdiyot mu sürerlerdi? Tentürdiyot sürerlerse canı yanmaz mıydı?

Hacer Hanım, "Annen kötü kadın oldu yavrum!" dedi.

Mazhar bu söze sinirlendi:

"Bana bak anne, bir daha böyle laflar istemem!"

Hacer Hanım bozuldu. Gülmeye çalışarak düzeltmek istedi.

"Çocuk içleniyor da evladım."

"İçlensin. Çocuk içleniyor diye annesini kötü mü göstermek lazım."

Vaktiyle okuduğu, milletlerarası ün salmış Batılı bir pedagogdan kafasında kalmış pek bulanık bir şeyler hatırlamıştı.

"Çocuğu böyle telkinler mutsuz eder. Bir daha istemem!"

Oğluyla birlikte annesinin odasından çıktı.

O günden sonra oğlunu evde bırakmadı. Birlikte yazıhaneye götürüyor, ona çayla simit ısmarlıyor, çikolata, çeşit çeşit oyuncaklar alıyordu. Mahkemeye giderken de kâtibe sıkı sıkı tembih ediyor, çocukla meşgul olmasını söylüyordu.

Ortaokul ikiden ayrılmış otuzluk kâtip, yeni evliydi. Çocuğu olmuyordu. Çocukları da çok sevdiği için Haldun'la arkadaş oluvermişti. Mazhar Bey gittikten sonra yazıhanenin kapısını kapatıyor, tül perdeleri de indiriyorlardı. Ondan sonra veryansın! Birinde Haldun topla yazıhanenin camını kırmıştı. Öyle korkmuştu ki. Ama kâtip, babasına Haldun'un kırdığını söylememiş, silerken ben kırdım demişti. Haldun bunun üzerine kâtibe büsbütün bağlanmıştı.

Gündüzleri annesini pek aradığı yoktu. Akşamları... Haminnesiyle yatağa girip yorganı tepesine çekti mi, annesiyle burun buruna geliveriyordu. Hep de o dilenci hâliyle: Hırpani üstü başı, yalınayakları, değneği... Çocuklar etrafını alıveriyor, değneğini kapıyorlardı. Sonra da yere düşüp dizini kanatıyordu. Kanayan yere tentürdiyot sürülüyordu ama, kimin sürdüğünü bilmiyordu. Bir gece annesini rüyasında gördü. Tentürdiyotu kimin sürdüğünü sordu. Annesi, "Haminnen!" dedi.

O günden sonra haminnesine karşı nefreti arttı. Geceleri beraber yatıyor, çişe filan kalkarken haminnesini uyandırıyordu ama, o kadar. Bütün bunlar uymak zorunda olduğu şeylerdi. Sabahleyin güzel güzel kalkıyor, haminnesiyle mutfağa gidiyor, elinin yüzünün yıkanmasına ses çıkarmıyor, hele haminnesinin kulağını acıtarak yüzünü silişine bile huysuzlanmıyordu. Hacer Hanım'sa çocuğun bu uysallaşıp değişen huyundan dolayı kendine çocuk terbiyesi bakımından başarı payı çıkarıyor, Naciye'ye, "O gitti gideli Haldun'un bile huyu değişti," diyordu. "El yüz yıkatmayan, huysuzlanan çocuk, şimdi ipek gibi oldu. Geceleri bile kendiliğinden kalkıyor!"

Nazan'ın "üçten dokuza" boşanma haberi şehirde haftalarca indirilip kaldırılmıştı. Malmüdürünün annesinden başka herkes Nazan'a acımıştı. İlle savcınınkiler pek üzülmüşlerdi. Hacer Hanım'ın, "Yarın iki elim yanıma gelecek. Benim zerre kadar haberim yok. Oğlum, ceketine büyü dikerken yakalamış, boşadı. Elinden almasaydım, öldürecekti. Allah vermeye!" demesine rağmen, işte "kocakarı"nın parmağı olduğundan şüphe edilmiyor, "Mazhar da fırsattan istifade, bar kızıyla daha serbest olabilmek için bu oyunu oynadı!" deniyordu.

Bir gün bir görüşme sırasında aynı meseleyi tekrarlayan savcıyı Mazhar, nihayet tersledi.

"Bir bar kızıdır tutturdunuz birader! İcap ederse nikâhlarım. Size ne?"

Bıyığına ak düşmüş savcı şaşaladı.

"Nikâhlar mısın?"

"Nikâhlarım elbette. Ne var?"

Bu sözler perde perde yayıldı... Hacer Hanım'ın kulağına gitti.

Malmüdürünün annesi bir gün, "İşittiklerim doğru mu?" diye sordu.

Hacer Hanım'ın tepesi attı.

"Ne nikâhlaması? Kim çıkarıyor bu lafları Allahaşkına? Benim hiçbir şeyden haberim yok!" cevabını verdi.

Doğru söylüyordu. Mazhar'ın ağzını aramış, ters cevap almıştı.

Malmüdürünün annesi her ihtimale karşı ahbabının kulağını büktü.

"Şayet böyle bir şey olursa, vaktiyle de söylediğim gibi, kadını ayrı oturtmaya kalkma! Amanı bilir misin? Vallahi oğlun postu karının evine serer, haberin olsun!"

Aklına yatmıştı. Şayet oğlu böyle bir şey yapmaya kalkarsa, karşı durmayacak, kadının eve gelmesine göz yumacak. Ondan sonrasına Allah kerimdi.

Nazan'ın deve derisi kaplama sandığıyla nesi var nesi yoksa her şeyini odasına taşımış, sözde oğlunun yatak odasını düzenlemişti. Mazhar farkında bile değildi. Bir gün deve derisi kaplı sandığı annesinin odasında görüp sorunca, "Üzülmeni istemiyorum da onun için evladım!" demişti. "Sonra, çocuk için... Ne de olsa annesinin eşyası. Yarın büyür, aklı başına gelir, evlenir... Dünyanın bin bir hâli var..."

Mazhar üzerinde durmamıştı. Zaten böyle şeylerde pek gözü yoktu. Oğlu da zamanla annesini unuttuğu, yeni hayata alıştığı için -O böyle sanıyordu- rahattı. Jale'yi bardan çıkarmış, pansiyona hapsetmişti adeta. Bir şartla, yalnız kendisiyle dışarı çıkabiliyordu. Genç kadın memnundu. İlk kocasından ağzı yanmıştı ama, bütün erkekler onun gibi değildi. İşte karşısına tam manasıyla bir erkek çıkmıştı. Yakışıklı, içi kendine karşı sevgiyle dolu,

cömert bir erkek. Bar sahibi bile, "Gözünü aç. Nikâh yaptırmaya bak!" demişti. Gözünü açıp kurnazlık taslamaya lüzum yoktu. "Peki" dese adam hemen nikâhı kıyacak, evine de alacaktı. İstemiyordu. İstemiyor değil, vaktin biraz daha geçmesini bekliyordu. Yoksa artık o da yeni hayatına can atmaya başlamıştı. Avukat hanımı olacak, evinin duvarları arasında kocasıyla dilediği gibi yaşayacaktı. "Haldun'u haminnesine verir, ayrı oturturuz!" diye kuruyordu. "Tutsun ayrı bir ev, dayasın döşesin. Hatta hizmetçi bile. Elbette. Biri annesi, öteki oğlu. Mazhar'ın üzerinde onların da benim kadar hakkı var..."

Barcı İstanbul'dan yeni yeni kızlar getirip bar eskisinden de canlı bir hâl almaya başlayınca Jale'yle Mazhar unutuldu. Yalnız, yakın ahbaplar unutamıyor, bilhassa savcınınkiler gibi Nazan'ı candan sevenler neticeyi merakla bekliyorlardı. Malmüdürünün annesi, Hacer Hanım'ın bar kızına filan aldırış etmediğini, oğlu nikâhlasa bile ayrı oturtmaya razı olmayacağını, eninde sonunda Hacer Hanım'ın bunun da başına çorap öreceğini söylüyorlardı. Bu haber de yayılınca etrafı yeni bir merak sardı: "Mazhar bar kızını nikâhlasa da görsek. Bakalım şu kadın Nazan'a yaptığını ona yapabilecek mi?"

Bazılarınca, bar kızı dişliydi. Hacer değil, Hacer gibi beş tane olsa gene kemiğini kemirtmezdi. Bazılarıncaysa, ona Hacer demişlerdi. Değil bar kızı, tüm bir şehirle başa çıkardı alimallah.

Ne olursa olsun, bar kızına kötü gözle bakılıyor, Mazhar gibi "sosyal çevre" sahibi bir insanın böyle bir kadını nikâhlamaya kalkması hazmedilemiyordu. Başta savcınınkiler, Mazhar Beylerle daha şimdiden ilgiyi kesmişlerdi. Onlar ar, namus sahibiydi. Kocasının hatırı için de olsa, böyle bir kadınla görüşmeyi akılları almıyordu.

Jale'yi de düşündüren buydu işte. Yoksa Mazhar'ı bir işaretiyle harekete geçirir, nikâhı kıydırır, konağa da gelip yerleşirdi. Ama istemiyor, aranın iyice soğumasını bekliyordu.

Bir gün, "Büyük bir şehre işini aktaramaz mısın?" diye sordu.

Mazhar şüphelendi.

"Niçin sordun?"

"Hiiç..."

Mazhar cevap vermedi, istese olmayacak ne vardı? Gerçi burada adamakıllı tanınmış, tutunmuş, sevilmişti ama, Jale için katlanmayacağı hiçbir şey yoktu.

"Mutlaka lazım mı?"

"Mutlaka değil."

"O hâlde?"

"Burada işlerin çok iyi, değil mi?"

"Çok. Biliyorsun, zengin şehir. Her zengin şehirde olduğu gibi, burada da iş sahiplerinin avukata ihtiyaçları mutlaka var. Bana gelince..."

"Biliyorum, iyi avukatsın."

"Ama sen gitmemizi mutlaka istersen..."

"?.."

"Gideriz. Endişeni anlıyorum. Haklısın. Haklısın ama etrafın dedikodusuna kulak asmaz, hatta hiç kimseyle konuşmazsan biter gider!"

"Olur mu?"

"Niçin olmasın? Hiç olmazsa, seninle konuşmak isteyenlerle görüşür, konuşur, istemeyenlere aldırış etmezsin. Zamanla aradaki buzlar erir, münasebetlerde değişme olur. Öyle değil mi?"

Mazhar'ın bu şehirden gitmek istemeyişini anlıyordu. Etraftan işittiğine, bilhassa bar sahibinin anlattığına göre, şehirin birinci sınıf avukatıydı. Bilhassa hukuk davalarında tuttuğunu koparırmış. Bu yakınlarda öyle bir iş almış ki, yıllardan beri yılan hikâyesi gibi uzayıp duruyormuş. Meşhur bir miras davası. Hasım, çok zengin bir fabrikatör. Uçsuz bucaksız, geniş tarlaları var. Milyonlarla oynuyor. Ama şayet davayı kaybederse, bütün emlakini değilse bile, dörtte üçünü karşı tarafa bırakmak zorunda kalacak. Mal bölünüp parçalanacak. Mazhar'dan önceki çeşitli avukatları elde edip mahkeme kâtiplerine yüksek paralar karşılığı

dosyalardan evrak çaldırmasa, şahitleri gene para zoruyla avlayıp şaşırtmasa, dava çoktan aleyhine neticelenecekti!

Şimdi karşısına Mazhar çıkmıştı. Onu da ondan öncekiler gibi avlayacağını sanarak araya adamlar düşürmüştü ama olmamıştı. Mazhar'ın dürüstlükten şaşmaması, yüksek paraya filan sırt dönmesi, adamı kara kara düşündürmeye başlamıştı.

Jale bütün bunları biliyordu. İşitmişti. Sevdiği adamın bu karakter dürüstlüğüne hayran olmuştu. Mazhar'a galiba bir parça da bunun için bağlanmıştı.

Bir gün öğleden sonra yazıhaneye geldiği zaman Haldun'la karşılaştı. Mazhar mahkemedeydi, kâtip de bir iş için bir yere kadar gitmiş, dönecekti.

Haldun, bu şık, güzel kadına hayranlıkla baktı. Ne güzel teyzeydi bu!

Jale mahcup çocuğun yanağını okşayarak sordu:

"Beybabanız yok mu evladım?"

Haldun hiç yadırgamadı. Serbestçe, "Yok efendim," dedi.

"Nereye gitti acaba, biliyor musun?"

"Biliyorum, mahkemeye!"

"Sen ne akıllı çocuksun böyle?"

Haldun kulaklarına kadar kızararak önüne baktı. Jale bilmemezlikten gelerek ismini sordu. Haldun gözlerini yerden kaldırıp gururla, "Haldun!" dedi.

"Kaç yaşındasın?"

"Bilmem ki..."

"Niçin?"

"Annem bilir, ben bilmem."

Jale, çocuğa karşı birden bir merhamet duydu. Eşelemek için sordu:

"Annene sor da öğren. İnsan yaşını bilmez mi hiç?"

Haldun'un ela gözleri kalktı. Yüzü asıldı.

"Benim annem yok!"

"Niçin?"

"Benim annem beni bırakıp gitti. Kötü oldu benim annem..."

Jale'nin kafasından Hacer Hanım geçti. Çocuğa herhalde böyle telkin etmişti.

Kucağına aldı. Oğlan hıçkırıyordu. Sarı saçlı başını yüklü göğsünde sıkarak, "Haminnen mi söyledi?" diye sordu.

Haldun hayretle:

"Ne biliyorsunuz?"

Jale cevap vermedi. Çocuğun başını uzun uzun okşadı.

O gece Mazhar'a Haldun'dan söz açtı, hatta çıkıştı. Şayet bir gün aynı çatı altında yaşamaya mecbur olursa, o kadınla kıyasıya çekişeceğini ekledi.

Mazhar üzerinde durmuyordu. Genç kadını kolları arasında sıkarken, "Bir çaresine bakarız canım," dedi.

14

Cibali Tütün Fabrikası'nın sabah altı buçuk borusu uzak uzak öterken, Nazan'ın teyzesi Aliye Ana işe hazırlanıyordu. Çenesinden beyaz kıllar fışkırmış, altmış beşlik kırış kırış ihtiyar, yer yatağında uyuyan yeğenine baktı. Gözü, parmağındaki değerli yüzüğe gitti. Ufacık, tombul, beyaz eline çok yakışıyordu ama...

İş arkadaşları dışardan seslendiler:

"Aliye Ana geç kalıyoruz, çabuk ol!"

Yeldirmesini sırtına geçirip odadan usullacık çıktı. Her katında dokuma, çorap, triko işçilerinin göz göz kirayla oturdukları iki kat üzerinde dörderden sekiz odalı ahşap konağın tüm tahtaları çürümüş, bina öne kaykılmıştı. Yıllar yılı en küçük bir tamir görmediği içinse hızla yıkılmaya gidiyordu. Küçük bir zelzele yahut kuvvetli bir fırtına, tamamdı. Bunu içindekiler de biliyordu ama, nereye taşınacaklardı?

Formacı Firdevs, "Yeğenin geldi geleli işten soğudun," dedi.

Ötekiler de aynı kanıdaydılar:

"Soğudu vallahi!"

"Yeğenin çok para getirdi mi bari?"

"Koskoca bir avukat karısı, getirmez olur mu?

"Aliye Ana? Yıllar yılı seni ne diye aramamış?"

Hava mosmordu. Keskin bir ayaz vardı. Aliye Ana hiçbir şeyin farkında değil, hatta sorulanlarla bile ilgilenmiyordu. Onun aklı fikri yeğeninin parmağındaki yüzükteydi. Ümitleri boşa çıkar, kocası baharda aldırmazsa, ne yapıp yapacak, yüzüğü sattıracaktı. Dünyanın parasını verirlerdi. Parmağında hiçbir işe yaramadan duracağına, satılıp işe bağlanmalıydı. Birkaç çorap makinesi alsalar fena mıydı? Yıllar yılı el kapısında sürünmekten kırış kırış olmuş, ağzında diş kalmamıştı. Zaten bu yüzük olmasaydı, onu evinin eşiğinden içeri sokmamaya yemin etmişti. Bunu yıllardan beri duya duya ezberleyen komşular, Nazan'ın günün birinde aniden çıkıp gelivermesine şaşmış, Aliye Ana'nın ne türlü davranacağını merakla beklemişlerdi. Yıllar yılı ettiği bedduaları bildikleri için, kadını iyi bir terslemesini ummuşlar, ama umduklarını bulamamışlardı. İhtiyar kadın, yeğenini soğuk karşıladığı hâlde, çok geçmeden buzlar çözülmüş, onu affedivermişti.

Peki ama, sebebi neydi bunun?

Firdevs'in annesi tekrarladı:

"Seni ne diye aramamış yıllar yılı Aliye Ana?"

Aliye Ana'nın kafasında değerli yüzük, yüzüğün satılması, parasıyla birkaç çorap makinesi alınması, bol bol paralar kazanılıp daha iyi bir eve taşınılması...

"Ne yapsın?" dedi. "El elinde biçare. Görmüyor musunuz? Boşayıp dehlemişler de bavulundan başka iğne bile vermemişler."

Çorapçı Zeliha, "Aptallığına doymasın," dedi. "Üçten dokuza boşanacağım da sipsivri çıkıp geleceğim ha?"

"Allah'a büyük söylemeyeyim ama..."

"Öyle söylemeyin kızım. Uzaktan davulun sesi hoş gelir."

"Allah insanı kötü kişilere akraba değil, komşu bile etmesin!"

"Doğru!"

Üniversitenin yan duvarı dibindeki kaldırımdan Beyazıt'a çıkmak üzereydiler. Buz gibi bir rüzgârla durakladılar. Başörtüleri, yeldirmeleri savrulduysa da alışıktılar. Toparlanıp yollarına devam etdler.

Beyazıt Meydanı'nı hızlı adımlarla geçip Çarşıkapı'ya giden anacaddeye düştüler.

"Demek kaynanası yamanmış?"

Aliye Ana:

"Ona kalsa, bu işe çok üzülmüş güya. Ama, değil. Kadın hinoğlu hinin, küp uçuranın biri. Bana öyle geliyor. Anlattıklarına bakılırsa, bir yandan kuyusunu kazıyormuş, bir yandan da kızım, yavrum. Kızım yavruma sonra başlamış. Önceleri anneciğim demesine bile ifrit olurmuş. Bundan ne çıkar? Karının hilekârlığı, değil mi?"

"Öyle ya, besbelli bir şey."

"Söyledim de, yok canım, gidiyorum diye çok acındı, dedi. Sonra kocası... Kocası güya, çocuğunu burada bırakırsa kendisi için hayırlı olur demiş."

"Niçin?"

"Çocuk orada kalırsaymış, kendini düşünür, hasretine dayanamaz, getirtirmiş tekrardan!"

"Ay hâlâ gideceğini mi umuyor?"

"Nasıl gider kardeş? Adam üçten dokuza boşamış diyorsunuz?"

"Hüllesiz nikâh kabil mi?"

"Olur mu?"

"Olur olur, hadi. Şimdiki erkekler de erkek mi Allahaşkına? Züppeler. Kadın olsun da onlara, isterse kırk kişiden artakalmış olsun."

"Doğru. Aliye Ana, Nazan Hanım'ın kocası başka birisini sevmiş olmasın?"

"Öyle bir laf çıkmış. Bir bar karısıyla sevişiyor diyesiymişler ama ihtimal vermiyor. Tenezzül etmez diyor. Günahı boynuna. Erkek değil mi? En iyisi babam, onu da anamla gördüm derler..."

Kahkahalar yükseldi. Çarşıkapı'ya geçtiler. Çemberlitaş'a varmadan, soldaki dar sokaklardan birine saptılar. Daracık sokak, sağdan soldan katılan erkekli kadınlı, çoluklu çocuklu erkenci işçilerle, kabarmış bir nehir gibi akıyordu. Saat yediye beş kala çoraphaneden içeri girdiler. Aliye Ana'yla Firdevs'in annesi, başka semtten birkaç ihtiyar kadın daha, çorap makinelerinin bulunduğu kısmın solundaki küçük odada çorap burunları dikiyorlardı. Her günkü gibi yerlerini alıp işe koyuldular.

Her zaman ya yeğeni Nazan'a beddua üstüne beddua eden, yahut da akla hayale gelmez maskaralıklarla kadınları gülmekten kırıp geçiren Aliye Ana, gene dalgındı, düşünceliydi. Etrafını görmüyor, kimseyle konuşmak istemiyordu. Halbuki çoraphanede herkesin bilhassa gönül işleriyle yakından ilgilenir, çokluk da çöpçatanlık ederdi.

Firdevs'in anası, "Kim ne derse desin," dedi. "Ben senin o yeğenine kızıyorum vesselam!"

Aliye Ana dalgın dalgın:

"Niye?"

"Niyesi var mı a ahretlik? O geldi, seni de bir düşüncedir aldı. Ne düşünüyorsun? Yoksa geçimi yok da boğazı senin üstüne mi?"

"Yok canım. Koynunda birkaç kuruşu var şükür."

"Peki, ne düşünüyorsun?"

İçini çekti, güldü, sonra ciddileşti.

"Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım? Parmağındaki yüzüğü düşünüyorum!"

Dört ihtiyar kadının gözleri parlamaya başladı.

"Nesini düşünüyorsun?"

"Satalım, parasıyla çorap makinesi alalım diyorum!"

Gözlerdeki pırıltı arttı.

"Sahi ha!"

"Demek çok kıymetli yüzük?"

"Kıymetli de söz mü? Sultanlardan kalmaymış... Satsa, bu civarda küçük bir yer tutsak, atsak birkaç makine, oooh!"

Hepsinin yıllar yılı arzuladıkları şeydi. Hemen tatlı bir sohbet başladı.

"Peki, ne duruyor? Niye satmıyor?"

"Kocasının davetini bekliyor!"

"Kocası davet edecekti de ne diye boşayıp yollamış?"

"Bilir miyim? Kaynanası, hiç merak etme, pek pek bahara kadar, baharda gelirsin demiş."

"Yalan, vallahi de yalan, billahi de..."

"Yalan değil, kurnazlık. Çocuğu elinden alıp rahatça sepetlemek için düzme!"

"Ben de öyle söylüyorum. Seni kolayca baştan savmak için düzen diyorum, inanmıyor. Beni dinlese de satsa yüzüğünü ne iyi olur halbuki."

"Söylemiyor musun?"

"Bir kere şöyle bir lafını ettim, kızdı. Kocasından yadigârmış da çocuğunu hatırlatıyormuş. Deli. Ben olsam halbuki..."

"Satar, üç, dört makine alır..."

"Tıkır tıkır para kazanırdım!"

"Vallahi senesine kalmaz, iki oda bir mutfağı dikiverirdim!"

"Ben öyle yapmazdım. Ben ne yapardım, biliyor musun?"

"Ne yapardın?"

"Önce güzel bir arsa alır, makinelerime işyeri yapar, evimi işyerimin üstüne kurardım!"

"Sahi ha, iyi akıl."

"Sonra, iki oda bir mutfak niye yapayım? Üç oda, bir mutfak, bir banyo..."

Aliye Ana sadece dinliyordu. Yeğeni bu işe, yani yüzüğünü satıp parasıyla çorap makinesi satın alma işine yanaşmazsa... Ya-

naşmazsa ev kirasına ortak olurdu. Daha olmazsa yiyecek içeceğini ayırırdı!

Birden aklına başka bir şey geldi: Yüzüğü satmadığına göre, toplu parası mı vardı acaba? Belki de vardı. Olmasa niçin beklesin? Sonra, haftada birkaç gün Nesrin diye bir arkadaşına gidiyor, yemeğe kalıyordu. Kimdi bu Nesrin? Çok iyi kalpli, hasta bir kadıncağız olduğunu söylüyordu ama, neyin nesi, kimin fesiydi? Ayı mıydı, kurt muydu? Evli olmadığına göre, nasıl, neyle geçiniyordu?

Konuşulanlara kulak verdi: Kadınlar lafı Aliye Ana'nın makinelerinde kimin çalışacağına getirmişlerdi. Sordular:

"Makinelerinde kimleri çalıştırırsın Aliye Ana?"

Aliye Ana ciddi ciddi, "Sizi," dedi, "hepinizi. Siz dururken dışardan, tanımadığım işçileri getirip çalıştıracak değilim ya!"

"Ücretlerimizi de artırırsın tabii?"

"Tabii artırırım. Allah o günü göstersin hele!"

Kadınların hepsi her yandan, "Ne yap yap bu işi kopar Aliye Ana," dediler. "Bizi de kurtar, kendini de!"

Aliye Ana'nın kafasından Nazan geçti. Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demeli, sakalına göre tarak vurmalıydı. Hani hiç de yüzüne güldüğü yoktu. Politika yapsa nesi eksilirdi? Akşam paydosta yarım kilo pirzola yahut Hacı Bekir'den fıstıklı helva alsa... Aklına yattı. Nazan çok severdi Hacı Bekir'in fıstıklı helvasını. En iyisi yarım kilo pirzolayla iki yüz elli gram helvaydı. Kesesine el attı. Parası yetişmeyecekti. Firdevs'in anasına döndü.

"Hafta başına kadar bana bir lira borç versene!"

"Ne yapacaksın?"

"Lazım."

"Neye lazım?"

"Nazan'ım fıstıklı tahin helvasını sever de..."

***

Nazan, başucundaki pencerenin fiskelenmesiyle uyandı. Yataktan fırladı: Nesrin'di. Koştu, kapıyı açtı.

"Buyrun, kusura bakmayın. Akşam çok geç yatmıştım da..."

Nesrin girdi. Pembe mendilinin içine uzun uzun öksürdükten sonra, "Bu gıcık beni mahvedecek," dedi.

Odaya girdiler. Nazan yatağı çabuk çabuk toplarken sordu:

"Ne oldu? Sami Bey doktora götürecekti hani?"

Nesrin içini çekti.

"Sami Bey'den gelecek hayır Allah'tan gelsin kardeş. Bugünlerde gene paralı, hem de adamakıllı. Onun için, burnu Kafdağı'nda! Sen ne yaptın?"

Nazan içini çekti. Gözleri daldı.

"Ne yapayım kardeş? İnsanı kendi hâlinde bırakmıyorlar ki!"

"Teyzen mi?"

"Tutturmuş bir, seni kurnazlıkla başlarından attılar, çocuğunu elinden almak için sana oyun ettiler. Ümidini kes sen o adamdan, çocuğu filan unut..."

Hıçkırmaya başladı.

"Yavrumu nasıl unutabilirim Nesrin? Mümkün mü? Elimde mi? Geceleri sabahlara kadar yalnız onu düşünüyorum. Nasıl unutayım? Kolay mı? O gece, Naciyelerin evinde kucağımdan çekilip alınışını unutamıyorum, bir türlü unutamıyorum. Sanki içine doğmuş gibi, 'Beni bırakıp gitme anneciğim. Beni bırakırsan sonra ben ağlarım!' demişti. Kim bilir, kim bilir nasıl ağlamış, nasıl üzülmüştür yavrum!"

Nesrin tekrar uzun uzun öksürdükten sonra, "Kalk hazırlan da doktora gidelim," dedi.

Nazan'ın canına minnetti. Gezip dolaştığı zamanlar oğlunu çok az hatırlıyor, avunuyordu.

Çabucak hazırlanıp çıktılar. Gök gittikçe sarkıyor, hava soğudukça soğuyordu. Nesrin, "Bugün değilse bile, geceye kar var!" dedi.

"Var. Seviyorum ben karı, yağsın ama..."

"Arkasından lodos esip ortalığı çamur deryasına çevirmese, değil mi?"

Beyazıt'ta tramvaya bindiler. Beyoğlu'ndaki bir verem mütehassısının muayenehanesine gideceklerdi. Nazan Tepebaşı'nda inmek teklifinde bulundu. Nedense canı yürümek istiyordu bugün. Nesrin, "Peçeni kaldırsana," dedi.

Nazan küçük bir tereddütten sonra kaldırdı. Yanakları al aldı. Yanı başında mantoyla sekercesine yürüyen Nesrin'e oldubitti imrenir, mantonun hızla yayılıvermesini isterdi. Yayılmıştı da. Hatta bir baloda Mustafa Kemal Paşa'nın bazı öğretmen hanımlara başlarını açmalarını tavsiye ettiği bile işitilmişti. İlkin iyice yadırganmışsa da sonraları serbest fikirli öğretmenlerle bir kısım memur hanımlarının tavsiyeye uyuverdikleri duyulmuştu.

İstiklal Caddesi'ne çıkınca çarşaflar büsbütün azaldı.

Nazan, "Şunlara bak Nesrin," dedi. "Ne güzel!"

"Güzel tabii. Madem beğeniyorsun, ne diye uymuyorsun?"

"Ne yapayım kardeş? Biliyorsun, Süleymaniye'de oturuyoruz. Semt malum, fazlaca mutaassıp. Sonra insanı..."

Nesrin durakladı.

"Dün akşam ne düşündüm, biliyor musun?"

"Ne?"

"Ben Aksaray'daki evden çıkmak istiyorum. Bara uzak. Sonra Aksaray da bağnazlık yönünden Süleymaniye'den geri kalmaz. Tarlabaşı'nda bir pansiyon tutup taşınmak istiyorum. Sen de benimle gel diye düşündüm, ne dersin?"

Nazan cevap vermedi. Fena olmazdı ama... Ya kocası haber alırsa? Tarlabaşı'nı pek öyle iyi saymazlardı. Bahara döneceğine göre...

"Sami'ye de yakın olurum hazır. Hoooş, ondan hiç ümidim yok. O beni parasız kalınca arar. Yoksaaa..."

Doktorun muayenehanesine girdiler. Başka hastalar da vardı. Beklemeye başladılar. Çeyrek saat sonra Nesrin'in uzun boylu, geniş omuzlu, esmer Sami'si, aynı yere geldi. Sırtında son derece

güzel, kahverengi tiftik bir palto, ayaklarında da rugan ayakkabılar... Fesini sol kaşına çapkınca eğmişti.

Yanlarına geldi. Gözleri Nazan'da, ellerini sıktı. Nefesi ispirto kokuyordu. Niçin Nesrin'e uğrayamadığını birtakım yalanlarla makul göstermeye çalıştıktan sonra Nazan'a döndü:

"Nasılsınız efendim?"

Nazan bu adamı daha istasyonda, ilk geldikleri gün görmüş, beğenmemişti. Sonraları yılışması arttıkça niyetini sezmeye başlamış, ondan korkar olmuştu.

"Teşekkür ederim efendim."

"Beyinizden mektup alıyor musunuz?"

Nesrin sertçe döndü.

"Saçmalamasana! Ayrıldılar diye kaç kere söyleyeceğim sana?"

"Ha, pardon. Her seferinde de unutuyorum. Çocuğunuz? Çocuğunuz ya? Geceleri gene rüyanızda görüyor musunuz?"

"Görmez olur muyum efendim?"

Sami'nin yiyecek gibi bakışı gözünden kaçmayan Nesrin, fena hâlde sinirlenmişti gene. Nazan'ın suçu yoktu. Sami'nin ne mal olduğunu biliyordu. Cebinde para, sırtında güzel elbise oldu mu, hovardalık damarları kabarır, güzel kadınlar karşısında önce çok nazik, sonralarıysa küstahlaşırdı adeta.

Muayene sırası kendisine gelince Nazan'ı dürttü, doktorun odasına birlikte girdiler.

Sami, metresinin manevrasını anlamıştı. İnce, simsiyah kaşları sinirli sinirli çatıldı. Arkalarından bakarken, "Alacağın olsun ulan veremli karı!" diye geçirdi. "Ben de Sami'ysem..."

Kaç vakittir Nazan'a kancayı takmıştı. Nesrin'le birlikte İstanbul'a geldikleri gün Haydarpaşa'da karşılaştıkları sıra, daha o zaman dikkatini çekmişti ama... Nesrin'in tedbirleri yüzünden bir an bile yalnız kalamamışlardı. Yalnız kalsalar, genç kadının nerede oturduğunu öğrenmenin yolunu bulacak, ondan sonra da kolaylıkla eline geçirecekti.

Yirmi dakika sonra doktorun yanından çıktılar. Nesrin elindeki reçeteyi sallaya sallaya, heyecanla konuşuyor, doktorun teşhisinden bahsediyordu. Sami'nin kulağına girdiği yoktu. Röntgen filmi, tebdilhava, şu bu... Vız gelirdi. İsterse ölsün!

İstiklal Caddesi'ne çıktılar. Sami bilek saatine baktı.

"Şimdi ne yapmak fikrindesiniz?"

Nazan, Nesrin'i dürterek, "Eve dönsek," dedi.

Sami mani oldu.

"Öyle şey olur mu? Sizi kolay kolay bırakır mıyım sanıyorsunuz?"

Nesrin, "Ne olacak?" dedi.

"Girelim bir lokantaya, bir şeyler yiyelim!"

Nazan diken üstünde gibiydi. Böyle şeylere alışkın değildi hiç. Sonra, yabancı bir erkekle lokantaya gitmek! Kocasına karşı saygısızlık olmaz mıydı? Gerçi ayrılmışlar, hiçbir ilgileri kalmamıştı ama, ya günün birinde tekrar buluşur, yeniden evlenir, bir arada yaşamaya başlarlarsa?

Gene de Nesrin'le birlikte sürüklendi. Bursa Sokağı'ndaki lokantalardan birine girdiler. Vakit henüz erken olduğu için lokantada kimseler yoktu. Boş masalardan birine geçip oturdular.

Nazan'ın pek fenasına gidiyordu. Aksi gibi, gözü de boyuna esmer adama ilişiyor, her iliştikçe adamın bakışlarıyla karşılaşıp kulakmemelerine kadar kızarıyordu.

Nesrin farkındaydı. Sami'nin genç kadına yiyecek gibi baktığını biliyor, bozmuyordu. Onunla sonra görüşecekti, evde. Hoş, eve uğradığı da yoktu ya.

"Tarlabaşı'na taşınmak istiyorum Sami, ne dersin?" diye sordu.

Sami omuz silkti. Nesrin buna da alındıysa da renk vermemeye çalıştı.

Ismarlanan yemekler gelmiş, yenilmeye başlanmıştı! Sami rakı içiyordu. Bir ara yine punduna getirip Nazan'a sordu:

"Hanımefendi bira almak istemezler mi?"

Nazan'ın aklı gitti.

"Hayır."

Lokantadan çıktıktan sonra Sami bir iş bahane ederek ayrıldı. Hızla kalabalığa karıştı, onları uzaktan uzağa takibe koyuldu. İki kadın büyük mağazaların vitrinlerine baka baka Ağacamii durağına geldiler. Sami az ilerilerindeki mağazanın önünde, vitrini seyreder gibi durmuş, yan gözle kadınları kolluyordu.

Hiçbir şeyden haberi olmayan kadınlarsa tramvay beklemekteydiler. Nihayet bir Fatih-Harbiye tramvayı geldi. İki kadın atladılar. Sami, Nazan'ın Süleymaniye'de oturduğunu biliyor ama evinin adresini bilmiyordu. Tramvaya binmedi. Nasıl olsa Beyazıt'ta ineceklerdi. Nesrin onu evine kadar götürse bile, hiç olmazsa kadının oturduğu yeri öğrenirdi. Bitiyordu. İlle genç kadının yüzde yüz uysal hâli, kadınca sokuluşu sarıyor, ne pahasına olursa olsun ele geçirmeyi kuruyordu. Hızlı adımlarla tünele doğru yürüdü.

Kendine güveniyordu. Ele geçirmemek için sebep yoktu. Paralı, yakışıklıydı. Oysa, kadındı nihayet. Üstelik kocasından yeni ayrılmış, genç bir kadın. Bütün bunlar birleşince mesele kalmıyordu.

Tünel'le Karaköy'e indi. Tramvayın Voyvoda Caddesi'nden kolayca inivermesine ihtimal vermiyordu. Köprüye geldi. Beşiktaş tarafından bomboş gelen bir Aksaray tramvayına atlayıp Beyazıt'ta indi. Daha önce gelip eve gitmiş olamazlardı. Durakta beklemeye başladı.

Yirmi dakika sonra gelen Harbiye-Fatih tramvayından indiler. Üniversitenin yanındaki sokağa sapıp hızlı adımlarla ilerlemeye başladılar. Sami rastlayıp keyiflerini kaçırmasaydı, Beyoğlu'nda daha da kalır, iyice gezer dolaşırlardı.

Nesrin, "Bu huyunu hiç sevmiyorum," dedi. "Güzel bir kadın görmesin!"

"İyi ama şekerim, insan sevgilisinin arkadaşına kötü gözle bakar mı?"

"Bu huyundan dolayı kızıyorum ya zaten!"

Sami çok geriden takip ediyordu. Bir ara kadınların bir sokağa sapıp gözden kayboluşları telaşını artırdı. Adımlarını açıp koşmaya başladı. Saptıkları sokağın başında durdu. Tam zamanında yetişmişti. Çünkü kadınlar yeni bir sokağa sapmışlardı. Böylece birkaç sokak sapıp harap evlerle mescidimsi binaları geçtikten sonra, tüm tahtaları çürümüş, öne kaykılmış, harap bir evden içeri girdiklerini gördü. Sokağın ismini, evin numarasını cep defterine kaydetti.

Nazan çarşafını çıkarmış, Nesrin'i de oturmaya zorluyordu.

"Otur da birer yorgunluk kahvesi içelim."

"Yok şekerim, canım sıkılıyor."

"Amaaan sen de. Doktorların her söylediği doğru mudur?"

"Doğru kardeş, doğru. Akşamüzerleri ateş geliyor mu, terliyor musun diye sordu? Niçin? Verem belirtisi de ondan. (Gözleri yaşardı.) Bende var bu hâller. Sonra, hava değişimi, mutlak istirahat diyor. Hangi hava değişimi? Hangi mutlak istirahat? Bir hafta çalışmasam, ertesi hafta açım!"

Nazan'ın içi parçalanıyor, boynuna sarılıp yanaklarını öpmek, öpmek geliyordu içinden ama yapamıyordu. Alışkın değildi. Vaktiyle kocasına bile yapamamış, bu yüzden adama "soğuk" hissini vermişti.

Nesrin gittikten sonra, pencerenin önündeki sedire yanladı. Alnını soğuk cama dayadı, kafesin deliklerinden ıssız sokağa bakmaya başladı. Hava gittikçe kararıyor, gök sarktıkça sarkıyordu.

Birden üst üste titredi. Kalktı, sırtına yün hırkasını aldı. Kömür var mıydı acaba? Baktı. Yoktu. Sokağın altbaşındaki kömürcüye kadar gidip alsa mıydı?

Çarşafını giyip kömür sepetiyle kapıdan çıkarken Sami'yle karşılaştı. Şaşırdı. Sol kaşına eğik fesiyle, çapkın adam gülerek yanına sokulmuştu bile.

"Affedersiniz Nazan Hanım," diye başladı. "Nesrin burada mı?"

Olmadığını, az evvel hızlı adımlarla dalgın dalgın geçip gittiğini görmüştü. Nazan heyecanla, "Gitti," dedi.

Suçüstünde yakalanmış gibi titriyordu.

"Doktorun ne teşhis koyduğunu öğrenmek istiyordum da..."

"Kendisinden niçin sormadınız?"

Sami yakalandığını anlayarak güldü.

"İçimden gelmedi."

Issız sokakta birtakım çarşaflı, yeldirmeli gölgeler belirmişti. Nazan, bunların dedikoducu komşular olduğunu biliyordu. Pireyi deve yapıp bire bin katabilmek için gözlerini dört açmış, bakıyorlardı. Biliyordu bunu.

"Müsaade ederseniz, kömür almaya gidecektim..."

"Kömür mü? Siz ha? Yazık, çok yazık!"

Nazan cevap vermedi.

"Sizin gibi harikulade bir hanımefendi, elinde sepet, kömür almaya gitsin? Sonra, oturduğunuz şu semt, şu köhne ev..."

Nazan'ın titremesi artmıştı Ne çekip gidebiliyor, ne de durmak istiyordu. İçinde, içinin derinliklerinde kocası, çocuğu, daha yüzde Nesrin, teyzesi, komşular... İlle Nesrin! Hasta kadıncağızın kulağına giderse kim bilir nasıl üzülür, nasıl kahırlanırdı.

Birden bambaşka bir ihtimalle adeta telaşlandı: Nesrin'in kulağına gider, Sami'den sorar, Sami de, "Ne yapayım? Beni Nazan davet etti evine!" derse!

Sallandı. Sırtıyla kapıya dayandı.

"Sami Bey," dedi, "buraya gelip benimle konuştuğunuzu Nesrin sakın duymasın, olmaz mı?"

Sami, bunu başka şekilde yorumlayarak, "Rica ederim," dedi. "Aramızdaki münasebeti başkalarının bilmesine imkân var mı?"

Çırpınarak, "Münasebet mi?" diye sordu. "Ne münasebeti?"

"Yani demek istedim ki..."

"Hayır, hayır... Hiçbir münasebet yok aramızda, olmasını da istemiyorum!"

Sami cevap vermedi. Zaten vakit de kalmamıştı. Genç kadın elinde kömür sepeti, siyah çarşafıyla sokak boyunca yürüyüp gitmişti. Kömürcüden içeri girdi. Simsiyah, pos bıyıklı kömürcü, sepeti tanıyordu. Sordu:

"Bu sepet bizim Aliye Ana'nın sepeti. Sen onun neyi olursun?"

Nazan, "Yeğeniyim," dedi.

"Haa... Şu abıkattan boşanıp gelen mi?"

Herkes böyle söylüyordu.

"Evet, ama bahara gideceğim."

"Çocuğunu da orda bırakmışsın, doğru mu?"

"Doğru. O orada kalırsa kocamla kaynanam beni daha iyi hatırlarlar da."

Kömürcü içini çekti.

"Ah yavrum ah... Herkes diyor ki, kadını düzenle savmışlar diyor. İnsan çocuğunu, eşyasını meşyasını bırakır mı? Kömür ne kadar olacak?"

"Sepeti doldurun, ne kadar gelirse..."

Kömürcü sepeti doldurup tartarken Nazan korkuyla dışarı baktı. Bereket versin, Sami dükkâna gelmemişti. Çarşaflı kadınlar, meraklı kızlar belirdi. Dükkâna alışverişe değil de Nazan'ı seyre gelmişlerdi. Her hâllerinden belliydi bu.

Nazan kömür sepetini alıp çıktı.

Meraklı bakışlar dükkân kapısında durmuş, Nazan'ın deminki adamla gene konuşup konuşmayacağını merak ediyorlardı. Birden sevinçli fısıldaşmalar başladı:

"Konuşuyor, konuşuyor, yine konuşuyor!"

"Kim acaba adam?"

"Kim bilir?"

"Bilmeyecek ne var? Hovardasıdır!"

Kömürcü, kömürden simsiyah elinin tersiyle pos bıyığını sıvazlayarak kapıya sokuldu. Kadınlara abandı.

"Kim kimin hovardası, durun bakim hele..."

Baktı, gördü. Anlayışlı anlayışlı gülümseyerek, "Şo mesele," dedi. "Pis işi olmasa koskoca abıkat ne diye boşasın?"

Cebinden tütün kutusunu çıkarıp kalın bir sigara sardı. Kömür parasını verirken ellerine dikkat etmişti, ne bembeyaz, ne tombul ellerdi onlar! Ya parmağındaki yüzük?

Kadınlar gittikten sonra da kömürcü, Nazan'ın tatlı hayalinden kurtulamadı. Karı madem yolluydu, ne diye faydalanmasındı? Evine kadar gelen zamparanın verdiği para onda da vardı. Sonra, bu mahallede delikanlılık ölmüş müydü? İhsan Ağabeyler, Kurt Celaller nerdeydiler?

Akşamüstü lapa lapa başlayan karla beraber dükkâna uğrayan balıkçı İhsan Ağabey'e takıldı:

"Niye girmiyorsun içeri?"

İhsan Ağabey siyah kaytan bıyıklı, geniş omuzlu, otuzluk bir genç, ellerini bol paçalı şayak pantolonunun önden ceplerine sokmuştu.

Cevap vermedi. Girecekti, girecekti ya...

Kömürcü Kasım, "Boynuzlarım takılıyor, giremiyorum desene," dedi.

İhsan Ağabey şaştı.

"Ne?"

"Gir hele, gir içeri de sonra..."

İhsan girdi. Alçak bacaklı hasır iskemlelerden birini çekti, oturdu. Kömürcü Kasım'ın uzattığı tütün kutusundan bir sigara yaktı.

Kasım, "Senin Aliye Ana'nın yeğeni zamparasını ayağına getirtiyor artık," dedi.

İhsan, Aliye Ana'yı gayet iyi tanırdı ama yeğenini bilmiyordu. Geçenlerde Kurt Celal'den bir şeyler işitmişti. Kocası avukatmış da boşamış mıymış, ne.

"Avradın pambık gibi elleri var İhsan. Bir gördüm, nevrim döndü vallaha. Hele barnağındaki yüzük?"

İhsan sakin sakin sigarasını içiyordu. Bir ara başını kaldırıp sordu:

"Demek zamparası eve kadar geldi?"

"Geldi."

"İçeri aldı mı?"

"Almadı. Kapıda uzun uzun konuştular."

"Nasıl adam bu?"

"Zampara mı? Efendiden adam. Sırtında bir palto vardı, eh..."

İhsan, ırzına sövülmüş gibi içerlemişti. Ne demek? Ölmüşler miydi? Üç gün balığa gidip mahalleyi boş bırakınca kurtlar kuzulara mı dadanacaktı?

"O Aliye Ana zaten malın gözü," dedi. "Ondan her şey beklenir. Ulan mahallede olsun, çoraphanede olsun, işi gücü meyanecilik be! Çöpçatan karı! Hepsine boş ver, zamparayı niye sokuyorlar mahalleye?"

***

Aliye Ana atkısına iyice sarınmış, elinde Hacı Bekir'den aldığı iki yüz elli gram fıstıklı tahin helvasıyla yarım kilo pirzola, Bahçekapı durağında tramvay bekliyordu. Fırtına çıkmıştı, kar savruluyordu. Beyazıt, Fatih, Malta, Edirnekapı'da oturan Balıkpazarı, Mahmutpaşa, Asmaaltı, Tahtakale'nin kadınlı erkekli, irili ufaklı işçileri, esnafi durağı omuz omuza doldurmuştu. Uğultulu bir kalabalık, tramvayı sabırsızlıkla bekliyor, soğuk rüzgâr vurdukça ahlar yükseliyor, arada sunturlu küfürler kırbaç gibi şaklıyordu.

Aliye Ana ne soğuk rüzgârla savrulan karın, ne de uğultuyla küfürlerin farkındaydı. Bütün gün çoraphanede kurduğu hayallere devam ediyordu.

Nazan şu işe peki der de birkaç çorap makinesi alırlarsa, makineleri Süleymaniye'deki odaya kurmak en münasibi olacaktı. Ev sahibinden korkusu yoktu. Cimri ihtiyara birkaç kuruş sıkıştırırlarsa kuyruğu balmumuna dönerdi. Makinelerin gürültüsünden rahatsız olacak öteki kiracılara gelince, "Adaaam sen de," diye geçirdi. "Ay benimle olduktan sonra yıldızların kuyruğuna çar-

payım! Ev sahibim parayı görünce ses çıkarmaz. Ses çıkaranlara da, beğenmiyorsanız çıkın evimden, der. İsteyen çıkar, istemeyen katlanır!"

Boş bir tramvay gelince kafasının içindekilerden kurtulup koştu. Millet karaböcekler gibiydi. Arsız oğlanların insafsız seli Aliye Ana'yı kenara itiverdi. Kızdı. Bağırmaya başladı:

"Ne oluyorsunuz ayol? Büyüğe, ihtiyara hiç mi saygı kalmadı?"

Kırış kırış yüzü, çenesinden fırlamış beyaz kıllar, hırsından titriyordu. Biletçinin yardımıyla binebildi. Tramvay, basamaklarına kadar dolmuştu.

Beyazıt'a kadar kan tere batan Aliye Ana, kalabalıktan güç hâlle kurtulup indi. Geniş bir soluk aldı. Terlemişti. Birer yana kaçan üstünü başını düzeltip yün atkısına tekrardan sarındı. Hani şu yüzüğün hatırı olmasa, yeğenine fıstıklı helva için Bahçekapı'lara kadar uzanmayı aklından bile geçirmezdi.

Evin yolunu tuttu.

Nazan kapıda elinden paketleri alırken, "Bugün geç kaldınız teyze," dedi.

Aliye Ana odadan vuran gaz lambasının sarı ışığıyla aydınlanan yüzüyle, yeğenine sitemli sitemli baktı.

"Ne yapayım yavrum? Senin yüzünden hep!"

Nazan şaştı.

"Benim yüzümden mi? Niçin?"

"Hacı Bekir'e gittim de sana fıstıklı helva aldım, hasba!"

Nazan çok sevindi. Teyzesinin boynuna sarılıp yanaklarını öpmek geldi içinden ama yapamadı. Utanıyordu. Yalnız, "Teşekkür ederim," dedi.

Yeğeninin huyunu bilen ihtiyar kadın, ondan böyle şeyler beklemezdi, donuk hareketlerine alışkındı. Zaten ne lüzum vardı? Yüzüğünü satıp makine almaya razı olsundu da...

"Kömür sepetini ver bana," dedi.

"Kömür mü alacaksınız? Ben aldım."

"Aldın mı? Sen kendin mi gidip aldın?"

"Evet."

İhtiyar kadın cevap vermedi. Vermedi ama, bunu doğru da bulmamıştı. Genç, güzel, alımlıydı. Kömürcü Kasım'ın dükkânıysa Kurt Celaller, İhsan Ağabeylerle doluydu.

İçeri girip kapıyı kapadı.

Nazan mangalı doldurmuştu. Oda sıcacıktı. Şu Nazan'ın gelmesi, ne olursa olsun, çok iyi olmuştu. Hele yüzüğü satar da makineler alınır, bol bol kazanılmaya başlanırsa...

"Kömürü çok koymuşsun," dedi.

"Hava çok soğuk da..."

"Ne kadar kömür aldın?"

"Bilmem? Sepeti doldurttum, kaç kilo?"

"Koca sepet, on kilodan fazla alır kızım!"

"?.."

"Evvelden de borcumuz vardı. O Kasım iti, gözden sürmeyi çeker. Kaçtan saydı kömürü?"

"Bilmem?"

Aliye Ana kızdı.

"Bilmem, bilmem. Sen neyi bilirsin acaba kız?"

Yeldirmesini sırtına geçirip söylenerek evden çıktı. Kömürcü Kasım'a geldi. Sıkı sıkı çekilmiş kapının pencere camı aydınlıktı. Herhalde gene itler, kurtlar toplanmış, ya içki içiyor ya da kumar oynuyorlardı.

Kapıya avucunun içiyle vurdu.

Kapı açıldı. Dışardan vuran karla karışık soğuk rüzgâr idare lambasını söndürdü. Ama bir anlık aydınlıkta Kurt Celal'le İhsan'ın tanış yüzlerini fark etmişti.

İçeri girip kapıyı örterken, Kömürcü Kasım idare lambasını tekrardan yaktı.

İhsan Ağabey, "Gel bakalım ana," dedi.

Gizli gizli içki içtikleri belliydi. İhsan'ın gözlerinin akı kıpkırmızıydı.

Aliye Ana, Kasım'a sordu:

"Bizimki bugün kömür almış senden..."

Kasım da yarı sarhoştu.

"Aldı," dedi. "Hem de on kiloluk sepeti doldurttu!"

"Kaçtan verdin?"

"Rayiç neyse... Hem ne merak ediyorsun be ana! Aldığı kömürün parasını peşin verdi. Senin eskiden kalan borçların morçları tekmil sildim. İyi etmiş miyim?"

Aliye Ana memnun olmuştu. Kömürcü Kasım, "Öyle yeğenin olduktan sonra sırtın yere gelmez..." dedi. "Ben olsam senin yerinde, barnağındaki yüzüğü sattırır..."

İhtiyar kadının en zayıf yerine dokunulmuştu.

"Birkaç çorap makinesi alırdın, değil mi?"

"Yok be," dedi Kasım. "Çorap makinesini ne yapacağım? Unkapanı'nda mı olur, yağ kapanında mı olur, bir depo tutar, Bulgaristan'dan kendi hesabıma kömür getirtir, toptancılık yapardım!"

Nazan'ın parmağındaki değerli yüzük dükkândaki herkesi ilgilendirivermişti. Balıkçı İhsan olsa, bir motor, birkaç kayık satın alır, balıkçı reislerinin tahakkümünden kurtulurdu. Asıl işi kendileri yaptıkları hâlde, aslan payını reisler alıyordu.

Kurt Celal'se tütünde çalışan ihtiyar anasına balta olmaya son verir, Yemiş'te bir dükkân uydurup sebze meyveciliğe başlar, senesine de evlenirdi.

Aliye Ana, "Herkes kendi işini bilir," dedi. "Niyetim birkaç çorap makinesi alıp eve atmak!"

Kömürcü Kasım, İhsan Ağabey'e göz kırparak, "Doğru," dedi. "Yalnız... Söylesene İhsan!"

En aceleci, en sinirlileri Kurt Celal atıldı.

"Zamparaları mahalleye sokmamak şartıyla," dedi.

Aliye Ana beklemiyordu. Şaşırdı.

"Ne demek o?"

Kömürcü Kasım her şeyi anlattı. Aliye Ana pek de ihtimal vermemekle beraber, gene de, "Ben sorar, öğrenirim," dedi. "Öyle şey olur mu hiç?"

Kurt Celal sinirli sinirli yere tükürdü, iskarpinin ucuyla ezdi.

"Bilmem. Sor soruştur işte... Erkek lazımsa, Allah Allah diyoruz şurda bütün gün!"

Kömürcü Kasım bir kahkaha attı.

Aliye Ana utancından yerlere geçerek dükkândan çıktı. Hâlâ kar savruluyordu. Eve geldi. Nazan'a dargın dargın bakarak sordu:

"Bugün konuştuğun adam kimdi?"

Nazan'ın yüreği çarpmaya başlamıştı. Zaten mahallenin dedikodu yapacağı belliydi. Anlattı. Dikkatle dinleyen Aliye Ana, "Eş arkadaşı, dost arkadaşı istemem bir daha Nazan!" dedi. "Bu mahalleyi bilir misin sen? Alimallah, insanı omuzladıkları gibi kaçırır götürürler!"

Nazan yemin ediyor, ant içiyor, fakat teyzesini yüzde yüz inandıramıyordu. Nihayet, "İsterseniz evinizi terk edeyim teyze," dedi.

Aliye Ana'nın aklı gitti.

"Olur mu kızım? Öyle şey olur mu? Koca İstanbul burası. Benden başka, benden daha yakın kimin var?"

Nazan'ın kirpikleri ıslanmıştı. Elinde maşa, mangalın külliyle oynuyordu. İstanbul'un kocaman olduğunu, teyzesinden daha yakın kimsesi bulunmadığını biliyordu. Biliyordu ama, inandıramazsa ne yapacaktı?

"İnşallah birlikte çıkar gideriz burdan yavrum. Allah esirgeyendir. Gün doğmadan neler doğar!"

Gözlerini yeğeninin parmağındaki yüzüğe dikmişti.

"Bizim orda benim gibi kimsesiz bir kadıncağız vardı. Birlikte çorap burnu dikerdik. Onun da benim gibi kimsesi yoktu. Geçiminden acizdi. Derken, kurban olduğum Cenab-ı Allah, hiç ummadığı bir zamanda kocasının bir akrabasıyla karşılaştı. Kadın

unutmuş gitmişti halbuki. Nerden nereye, tanış, hem de akraba çıktılar. Kızcağız, yeni yetişen bir kızdı, kulağındaki küpesini sattı. Tuttular iki çorap makinesi aldılar, kurdular evceğizlerine, ooooh..."

Nazan, "Hah," diye geçirdi. "Geçenki söz gene. Yüzüğümü satıp bir iş çevirmekten bahsetmişti. Laf getiriyor. Getiriyor ama yer yerinden oynasa satmam. Kocamın, çocuğumun hatırası. Allah yazdıysa bozsun!"

"Cayır cayır para kazanıyorlar!"

Yeğenine gözlerini dikmişti. Ses çıkarmayışını, fikri uygun bulduğuna veriyor, seviniyordu. Devam etti:

"Makineleri dörtleştirdiler şimdi. Ev yaptıracaklarmış. İki oda bir mutfak. Ama ben olsam onların yerinde, ilkin güzel bir atölye yaptırır, katları atölyenin üstüne çıkardım. Her kat üç oda bir mutfak olmalı. Her kata hamam da ister..."

Nazan duymuyordu. O, baharda kocasına, çocuğuna kavuşacaktı. İlle oğlunu öyle göreceği gelmişti ki!

Kafasından kaynanası geçti: "Beni iyi dinle yavrum. Mazhar'la konuştum. O da çok pişman ama bir kere oldu, diyor. Seni teyzenin yanına yollayacağız. Hiç merak etme. Gittiğinin üçüncü ayı, bahara doğru yani, buradasın! Çocuğa gelince, Mazhar diyor ki, Haldun'u burada bırakırsa kendisi için iyi olur, diyor. Doğru yavrum. Mazhar'ı bilmez değilsin. Şurda öfkelenir, bağırır çağırır, şurda bir şeyciği kalmaz. Sonra yüzük meselesi. Çok memnun oldu bulduğuna. Ben diyor, asıl yadigârımın iyi muhafaza edilmeyip kaybedilmesine içerlemiştim!"

"Gene pek daldın evladım. Ne düşünüyorsun? Çocuğunu mu?"

Cevap vermedi.

"Kalk da pirzolaları pişir. Kara kara düşünmekten bir şey çıkmaz!"

Karnı aç değildi ama gene de kalktı.

15

Jale, nüfus kâğıdındaki gerçek adıyla Neriman, Mazhar'ı tam manasıyla avucunun içine almış, adamı geceleri bile evine bırakmıyordu.

Haldun da öyle. Mazhar'ın kâtibi her sabah çocuğu evden alıyor, "cicianne"sine götürüyordu. Cicianne de cicianneydi. Ona şimdiye kadar görmediği oyuncak otomobiller, ayılar, çıngıraklı çemberler, hatta tren almış, tiftikten kazaklar, süveterler örmüştü. Bütün gün aynı yaşta iki arkadaş gibi burun burunaydılar. Saklambaç, komşu komşu oynuyorlar, yorulunca da ciciannesi ona peri padişahları, şehzadeler, sultanlar, bir dudağı yerde bir dudağı gökte Araplar dolu masallar anlatıyordu. Sonra ciciannesi, haminnesi gibi, annesinden ötürü, "Kötü kadın oldu o artık!" da demiyor, bir gün gene geleceğinden söz açıyordu.

Çocuğun sabahları gözünü açar açmaz, "Cicianneme gideceğim!" demesi, Hacer Hanım'ı çıldırtıyordu. Elinden gelse çocuğun gırtlağını sıkıverirdi, ama ne fayda. Haldun şu sıra ona çok lazımdı. Mazhar'ını kendisine bağlayan tek bağ belki de. Şayet Haldun olmasa, "bar kızı"nın her dediğine tapan Mazhar, günün birinde, "E... Tut kendine bir oda, ayrı otur!" deyiverirdi.

Bir yandan Naciye, öte yandan malmüdürünün annesi, "Sakın çocuğu gocundurma," diyorlardı. "Sonra kabak senin başında patlar. Kadın hem oğlunu, hem de torununu zapt eder. Bir kenarda kalıverirsin!"

İçi içini yiyordu. Nazan gideli iki ay olmamıştı henüz ama şimdiden onu aramaya başlamıştı. Mazlum kadının ayağını kaydırmakla işlediği hatayı anlıyordu. Lakin ok yaydan çıkmış, oğlu kafesten uçmuştu. Onu tekrardan kafese sokmak içinse, "bar kızı"nı yem gibi kullanmak lazımdı.

Bir gün canını dişine takarak yazıhaneye gitti. Mazhar mahkemedeydi. Kâtibe, kendisini "bar kızı"nın evine götürmesini rica etti.

Gittiler.

Neriman o sıra Haldun'la istasyonculuk oynuyordu.

Haldun'un istasyonundan kalkan leblebi yüklü vagonlar, ciciannenin istasyonuna gidiyor, ciciannenin istasyonundan kuru fasulye alıp getiriyordu.

Kapı çalındı. Pencereden baktılar: Haminneydi.

Haldun'un yüzü asıldı. Ciciannesi sebebini sordu. Çocuk, "Beni sakın gönderme, olmaz mı cicianne," dedi.

"Göndermem, korkma!"

Gitti, kapıyı açtı. Kadının niçin geldiğini az çok tahmin ediyordu. Mazhar'dan işittiğine göre, kendisini illaki eve istiyordu. Ama o hesabını bilirdi. Kendini elinden geldiği kadar ağır satacak, "kocakarı"ya Nazan'la aralarındaki farkı anlatmaya çalışacaktı.

Hacer Hanım yukarı çıkınca, genç kadının ciddi yüzü, asla önem vermeyen hâlleriyle karşılaşıp laubaliliğe kalkışmadı.

Tamamiyle yabancı bir misafir gibi karşılanmış, misafir odasına buyur edilmiş, hâli hatırı sorulmuş ama, gelin-kaynana yakınlığına yanaşılmamıştı. Hacer Hanım büyük bir kaygı içinde, gayet resmi oturmak zorunda kalıyordu. Birinde yılışmak istedi.

"Ne zaman bizim fakirhaneyi şenlendireceksin kızım?"

Neriman anlamamış gibi davrandı.

"Vallahi işlerim başımdan aşkın büyükhanımefendi. Kısmet olursa bir gün iadei ziyarette bulunmak isterim."

"İadei ziyaret mi? Ben seni temelli bekliyorum yavrum!"

"Temelli mi? Nasıl yani?"

"Ayol Mazhar'la yaşamıyor musun? Ayrı oturmaya ne lüzum var?"

"Vallahi hanımefendi, ben çok sıkıntılı bir kadınım. Mazhar Bey'e de söylemiştim, huyum biraz tuhafçadır. Evimi istediğim gibi tanzim etmek, kocamla dilediğim şekilde, kafamın estiği gibi yaşamak isterim..."

"Yaşa kızım."

"Yaşa ama, bilmiyorum, bu belki de sizi rahatsız eder!"

"Bana ne evladım. Ben namazında, niyazında, aptesli, bir kadınım. Benim ağzım var dilim yok. Evindir. Elbette istediğin gibi yaşayacaksın!"

"Sonra, asıl mühimi: Biliyorsunuz, ben düne kadar barda çalışıyordum. Mazhar Bey'in ısrarlarına dayanamadım, çıktım. Şehir hayli mutaassıp. Bu bağnazlıkla benim mazim nasıl bağdaşacak?"

"Anlamadım?"

"Yani, daha açık söyleyeyim, ben bir bar kızıyım. Birçoklarınca kötü kadın. Ne dersiniz?"

Hacer Hanım hayretler içindeydi.

"Estağfurullah evladım," dedi, "estağfurullah yavrum. Aklımın kıyısından bile geçmez. Ben seni o gözle görmem ki!.."

"Sizin görüp görmemeniz mühim değil efendim. Ben etrafın yadırgamasına işaret etmek istedim. O da kendi hesabıma değil. Sizin hesabınıza..."

Hacer Hanım cevap vermedi. "Sizin görüp görmemeniz mühim değil efendim," sözü fenasına gitmişti. Ne demek oluyordu bu? Yani, onu evde hesaba hiç mi katmayacaktı?

Tüm neşesi kaçmıştı. Yüreğinin üstüne sanki bir çekitaşı geldi oturdu. Amma da burnu Kafdağı'ndaydı! Minneti de yoktu. Sonra, bardan çıktığını, kötü kadın dendiğini, hatta deneceğini de umursamıyordu. Peki, nesine güveniyordu bu? Mazhar'ı avucunun içine aldığına mı?

Kalktı. "Otursaydınız," filan denmediği gibi, ne kahve, hatta ne de sigara ikram edilmişti.

Haldun'a döndü.

"Haydi evladım, gidelim artık!"

Çocuk ciciannesine baktı.

Neriman, "Siz gidin. Kâtip akşam gelir, götürür," dedi.

Hacer Hanım merdivenleri hızla indi, sokak kapısını çarparak çıktı. Öyle sinirlenmişti ki. Ne arsız, ne edepsiz, ne rezil bir karıydı bu! Ne sanıyordu kendini? Alt tarafı bardan çıkma, seksen

kişiden artakalmış pespayenin biriydi. Oğlu adam olsa, böyle sokak süprüntülerine yüz vermez, dizinin dibinden ayrılmazdı. Ne fayda. Adam değildi it!

O hırsla bir faytona atladı. Malmüdürünün annesine gitti.

Misafir vardı. Savcınınkiler, ağır ceza reisininki, icracının karısıyla kızları, noterinki... Hacer Hanım'ı nevri dönmüş görünce ilgilendiler. Kadın, dokunsalar ağlayacaktı. Boşandı. Sesli sesli ağlıyordu. Herkes şaştı. Onu hiç böyle görmemişlerdi. Sordular. Baygınlıklar geçirerek anlattı, anlattı, anlattı. Savcınınkiler başta olmak üzere, malmüdürünün annesinden gayrisi içten içe seviniyorlardı. Nasıl, zavallı Nazancığa oyun komaz, çıkarır mıydı? Allah'ın parmağı yoktu ki haksızların gözünü oysun. Cenab-ı Allah böyle yapardı işte!

Gene de teselli ettiler.

"Ne yapacaksın Hacer Hanım. Başa gelmiş, çekilecek!"

"Yaaa... Allah beterinden saklasın."

"Beterin beteri var teyze."

Malmüdürünün annesi fikrini en sonra, misafirler gidip yalnız kaldıkları zaman söyledi:

"Sürtüğün ayağına gitmekle hata ettin Hacer!"

"Niçin?"

"Niçini var mı Allah'ın kulu? Ayağına gitmekle burnunu büyüttün karının."

"Doğru."

"Sonra, bu meseleyi herkesin yanında ne diye açtın?"

Hacer Hanım'ın aklından savcınınkiler geçti. Onlar oldubitti Nazan'ı tutar, Nazan'a acırlardı. Yeni gelinin bu tavrını işitince, "Oh olsun!" diye yürek soğutacaklarına şüphe mi vardı?

"Haklısın kardeş, haklısın ya, o hırsla kendime hâkim olamadım."

"Onların ne içinden pazarlıklı, ne yüze gülücü olduklarını bilmiyor musun?"

Biliyordu, her şeyi biliyordu ama ok yaydan çıkmıştı.

"Peki, şimdi ne yapayım?"

"Ne yapacaksın, biliyor musun? Evvela çeneni tutacak, karının aleyhinde ileri geri etmeyeceksin. Sonra, hiçbir şey olmamış gibi davranıp karıyı eve getirmenin yolunu bulacaksın!"

Eve gelirken, bundan başka yapılacak şey olmadığına kanaat getirmişti. Ağlamak, şunun bunun yanında sızlanmak, dert yanmak boşunaydı. Ya çenesini kesip kadını eve çekmenin yolunu bulacak ya da şunun bunun evinin alt katında tutacağı odaya sığınacaktı.

Sığınamazdı. Bugüne bugün Avukat Mazhar Bey'in annesiydi. Dağdaki gelip de bağdakini mi kovacaktı? O zaman eşi dostu, ahbabı görüşmeyi seyrekleştirir, aftos piyos geçerlerdi. Doğrusu buna dayanamazdı. O evladı bu boya getirinceye kadar neler de neler çekmişti. Tam rahata kavuşup saltanatını süreceği sıra... Allah yazdıysa bozsundu.

Naciye de öbür taraftan kurup duruyordu:

"Ne diye ayrı oturtuyorsun teyze? Sen o evladı o boya getirene kadar az gözyaşı mı döktün? Yazının beş paralık sürtüğüne mi bırakacaksın aslan gibi oğlunu?"

Mazhar'ın eve pek de uğradığı yoktu. Uğrasa bile gündüzleri şöyle kapıdan görünüyor, kâtibin uğrayıp uğramadığını, çarşıdan alınacakları alıp almadığını soruyor, sonra basıp gidiyordu.

Hacer Hanım, oğlunun büyük çok büyük bir davayı başarıyla yürüttüğünü şurdan burdan işitiyordu. Onun deyimiyle, karşısındakiler dişliydi. Para zoruyla elde edemediklerini başka yollarla bertaraf ediveriyorlardı. Mazhar'a da binler, on binler değil, yüz binler teklif etmişler fakat Mazhar reddetmişti.

Bir gün, "O kadar para reddedilir mi evladım?" dedi. "Aklını mı kaçırdın?"

Mazhar kızdı.

"Üstüne vazife olmayan işe karışma anne!"

"İyi ama oğlum... Yüz binlerce lira diyorlar!"

"Sana, üstüne vazife olmayan işe karışma, demedim mi? Aç mısın? Susuz musun? Çıplak mısın?"

"Değilim şükür ama çocuğun var yavrum."

"Çocuğumun istikbalini düşünmekle mükellef olan benim!"

Evden çıktı gitti.

Başta annesi, şu basit insanlara öyle tutuluyordu ki. Para hemen hemen her şeydi gözlerinde. Namus, şeref, haysiyet, devrimin yıktığı yahut da yıktığını sandığı kalıntılarla savaşmayı kendine vazife edişi hemen hemen aptallıkla denkti. Nesine lazımdı? Yalandan devrimci görünüp gizliden gizliye işini uydursa kim farkına varacaktı?

Mazhar'sa bunu anlamıyordu, anlamayacaktı. Ya devrimciydi, ya değil. Devrimciyse, devrimin savaşmayı kabullendiği kalıntılarla kıyasıya savaşmak, isterse milyonluk çıkarı olsun, sırtını dönmeliydi.

Dava, karşı tarafın akla hayale gelmez çelmelerine rağmen yürüyordu. Sonu ölüm bile olsa, onu yürütecekti, yemin etmişti. Bu dürüstlüğe yalnız annesi, yalnız geri kafalı insanlar, yalnız karşı taraf değil, davalarına baktığı mirasçılar bile şaşıyordu. Bu ne dürüstlük, bu ne inat, paraya, hem de muazzam paraya karşı bu ne iradeydi!

Neriman da farkındaydı işin. Sevdiği adamın dürüstlüğüne hayran olmakla beraber, korkuyordu. Ya bir gün çeker vururlarsa?

Mazhar hazin hazin gülüyordu.

"Korkma sevgilim. Hiçbir şey yapamazlar. Şayet bana kıyarlarsa, inandığım, güvendiğim devrimin yumruğu beyinlerini patlatır. Sonra, unutma ki, devrimimizin şahlanmak için şehitlere ihtiyacı var. Bu ben olabilirim, ne çıkar?"

Neriman günlerce kara kara düşündü. Geceleri kötü rüyalar gördü. Birinde, karşı tarafın gözleri dönmüş, korkunç yüzlü adamlarının Mazhar'ı ıssız bir köşede kıstırıp parçaladıklarını gördü. Çığlık çığlığa uyandı. Ter içindeydi. Mazhar da uyan-

mıştı. Ona deli gibi sarıldı. Gördüğü rüyayı heyecanla anlattı. Mümkünse bu işten caymasını yalvardı. Mazhar kaya gibi sertti. Tuttuğunu koparmaya ahdetmişti.

Dava ilerledikçe Neriman'ın korkusu artıyor, gündüzleri bile kâbuslar basıyordu. Ona büsbütün yakın olabilmek için, evlenmeye karar verdi. Sessizce nikâh kıydırıp düğünsüz filan evlendiler.

Ciciannenin konağa gelmesi en çok Haldun'u sevindirdi. Hacer Hanım'sa, malmüdürünün annesine rağmen, hiç de memnun değildi. Kadının ayağına kadar gidip yüz bulamayışını bir türlü unutamıyor, genç kadını tam bir düşman görüyordu. Haldun'un, "Cicianne, cicianne" diye kadının etrafında pervane oluşuna da ayrıca içerliyor ama renk vermemeye çalışıyordu.

Bir ara çocuğu kolundan odasına çekti.

"Ne oluyorsun ulan? Nedir bu sevincin?"

Haldun çekinerek, "Ciciannemi çok seviyorum," dedi.

Hacer Hanım terbiyesizce bir küfür kaçırınca, Haldun, "A..." dedi. "Ne ayıp? Cicianneme söylersem..."

"Ciciannene mi? Domuz oğlu domuz seni!"

Çimdiği attı.

Haldun etine ateş dokunmuş gibi çığlığı bastı. Neriman koşarak geldi.

"Ne var Haldun? Ne oldu yavrum?"

"Haminnem, haminnem etimi çimdikledi!"

Hacer Hanım odasının kapısı önünde sapsarı dikiliyordu.

"Öyle mi büyükhanım?"

Hırsla, "Evet!" dedi.

Şu "büyükhanım" sözüne de öyle içerliyordu ki.

Neriman sertçe sordu:

"Niçin çimdiklediniz?"

"Niçin mi? Tuhaf..."

"Asıl tuhaf olan sizin hareketiniz!"

"Ben onun haminnesiyim bugüne bugün!"

"Ne olursanız olun. Vurmakla, dövmekle, etini çimdiklemekle çocuk terbiye edilemez. Çok rica ederim, bundan sonra Haldun'un terbiyesiyle meşgul olmayın!"

Hacer Hanım şaşırmıştı. Bir kenarda sakin sakin sigara içmekte olan Mazhar'a baktı. Aldırdığı yoktu. Göz göze geldiler. Hacer Hanım mosmor kesilmişti. Oğluna sertçe bakıyor, "Niçin beni müdafaa etmiyorsun? Ne duruyorsun? Anneni el kızına çiğnetecek misin yoksa?" demek istiyordu.

Mazhar'sa memnundu. Nazan'la Neriman'ı mukayese imkânını bulmuştu. Neriman'ın yerinde Nazan olsa da, böyle değil, bunun binde biri karşılık verse, annesinin nasıl kıyametleri koparacağını tasarlıyordu.

Oğlunun arka çıkmaması Hacer Hanım'ın cesaretini kırmıştı. Gözleri dolu dolu, odasına çekildi, kapıyı suratlarına çarpıp kendini sedire attı.

Hıçkıra hıçkıra, omuzları sarsıla sarsıla ağlıyor, ama eskiden olduğu gibi, oğlu gelmiyordu. Baktı ki gelen giden yok, sedirden mosmor kalktı. Gözlerini sildi. Ayna karşısına geçip yüzünü tetkik ettikten sonra, merakla pencereye sokuldu, perde gerisinden sofaya usullacık baktı: "Karı," ellerini beline dayamış, Mazhar'a emirler veriyor, Mazhar da elinde paçavra, koltuk, kanepelerin tozunu alıyordu.

Pencereden çekildi. İçi içine sığmıyor, hırsından kuduruyordu. Demek koskoca Avukat Mazhar, bir "bar kızı"nın elinde oyuncak olmuştu!

Pencereye tekrar sokuldu, perde aralığından tekrar baktı. Kadın bir sigara yakmıştı. Sonra döndü, Hacer Hanım'ın odasına taraf baktı. Mazhar'a bir şeyler söyledi. Mazhar da başıyla tasdik edince odasına yöneldiler.

Pencereden telaşla çekildi.

Kapısı vurulmadan açıldı. Neriman odaya daldı. Peşinden gelen Mazhar'a döndü.

"Bu oda, konağın en güzel odası. Burasını misafir odası yapmak istiyorum!"

Başıyla Hacer Hanım'ı işaret ederek devam etti.

"Büyükhanım da şu küçük odaya geçiversin!

İrkildi.

"Hangi küçük odaya?"

"Sandık odasına."

"Sandık odasına mı? Ne yapacakmışım ben orda?"

"Burada ne yapıyorsanız. Bir tek kişisiniz. Koca odayı işgal etmek doğru mu?"

Hacer Hanım'ın ne cevap vereceğini beklemeden kocasına döndü.

"Sen şu Garson Rıza'nın karısını çağırsana bana!"

"Peki karıcığım, şimdi..."

Koşarak merdivenleri indi.

Hacer Hanım put kesilmişti. Ne olmuştu bu oğlana böyle? Karı elinde oyuncak olup çıkmıştı. Ya karı? Tavur, zavur, çalım... Ne günlere kalmıştı ya Rabbi!

İçini çekti.

Kim bilir, daha da ne günlere kalacaktı. Bu oğlan böyle karı elinde oyuncak olmaya devam ederse çekeceği vardı. Bir erkek böyle mi olmalıydı? O da kadındı, onun da kocası vardı... Kocası mı? Hangi kocası? Kör kâtip mi, öteki mi? Kör kâtip de, öteki, yani subay da, hatta hovardası olan aza mülazımı da elinde oyuncak değil miydi? Her üçünü de avucunda oynatmamış mıydı? Hele Mazhar'ın babası topçu subayının zavallı annesini evden sürüp çıkartmamış mıydı? Yoksa ettiklerini mi çekecekti? Allahüteala alnına öyle mi yazmıştı?

Korktu. En doğrusu, kadınla takışmamak, suyuna göre gitmekti galiba. Kızar da, "Ya annen, ya ben!" diye dayatırsa, oğlu kimi tutardı? Kendisini mi? Sanmıyordu. Kendisini tutacak olsa, demin tarafsız kalmaz, annesinden yana çıkardı.

Mazhar'la Garson Rıza'nın karısı Naciye geldiler. Hacer Hanım konuşmaya kulak verdi. Neriman azametle sordu:

"İsmin ne senin?"

Naciye yan gözle Hacer Hanım'a baktı.

"Naciye."

"Garson Rıza'nın karısısın, değil mi?"

"Evet efendim."

"Kocan yalvarıp duruyordu senin için. Elinden ne işler gelir bakayım?"

"Her iş gelir."

"Tahta, çamaşır... Yemek de yapabilir misin?"

Naciye kırıttı.

"Eh işte, sizi aç koymayacak kadar..."

Neriman, kocasına döndü.

"Olmaz. Yemek için iyi bir aşçı bulmak lazım. Malum ya, eşimiz, dostumuz, ahbabımız olacak. Alafranga mezeler filan..."

"Doğru, karıcığım."

"Mümkün olsa da İstanbul'dan kimsesiz bir Beyaz Rus aşçı getirebilsek. Neyse, bunu sonra düşünürüz, aklında olsun da. (Naciye'ye döndü.) Yemek hariç, tahtaya, çamaşıra, ortalığı süpürmeye gelirsin. Çocuğun var mı?"

"Yok efendim."

"Ne ücret istiyorsan beyle konuş!"

Elindeki sigaranın külünü çırpmak için karşı masaya gitti, izmariti tablada ezip geldi.

"Sana bir şey söyleyeyim mi Mazhar?"

"Söyle şekerim."

"Konağın içini dışını tüm yağlıboya yaptıralım. Ne dersin?"

Mazhar düşünmeden, "Hayhaaay," dedi.

"Şimdi mevsim kış. Dışı yaza kalsın. Konuş bir ustayla, pazarlık et, gelsin başlasın."

"Yarın hemen."

"Koltuk kanepe takımını filan sonra alırız."

Naciye de hayretler içindeydi. Yan gözle Hacer Hanım'a bakıyor, kocakarıdaki değişikliğe şaşıyordu. Galiba Nazan'ın ahı tutmuştu. Bir ara göz göze geldiler. Kaygılı kaygılı bakıyordu.

Göz etti. Naciye teklifsizce gitti. İçeri çekilip kapıyı örttüler. Neriman, kocasına döndü.

"Bu ne?"

Mazhar, "Hiç," dedi. "Annemin ahbabıdır da."

"Ahbap mı? Bu ahbaplık sürüp gidecek mi?"

"Nasıl?"

"Nasılı var mı Mazhar? Naciye bu evin hizmetçisi. Anneniz onunla ahbaplıkta devam mı edecek?"

Mazhar cevap vermedi. Genç kadın devam etti:

"Bu hâli önlemek lazım. Evet, onlar da insandır ama laubalileşmekte mana yok bence. Sonra başa çıkamayız!"

"Haklısın."

Naciye o gece kocasının bardan dönmesini bekledi. Adam geç vakit işten geldiği zaman karısını hâlâ uyanık buldu, şaştı. Her zaman kim bilir kaçıncı uykuda olur, bacağından sürüklese duymazdı. Bu gece niçin uyanık olduğunu sordu. Kadın her şeyi heyecanla, biraz da kahırlı anlattı.

"Kadın beni hizmetçi yerine koydu. Ne dersin?"

Pişkin Rıza için olağan işlerdendi. Kendisinin bardaki durumu neydi? El kapısında hizmetkâr değil miydi?

"Aldırma," dedi. "Sen konakta, ben barda dişimizi sıkalım, biraz para yapalım, üst yanı kolay. Meyhanemizi açtık mı, bey de biz, paşa da!"

Naciye bir türlü rahatlayamıyor, hizmetçilik ağırına gitmekle beraber, bilhassa Hacer Hanım'ın süt dökmüş kedi hâlini unutamıyordu.

"Fukara Nazan'ın ahı çabuk tuttu. O cadaloz Hacer'i görme. Korkusundan süt dökmüş kedi gibi. Ya Mazhar Bey? Karıcığım, karıcığım, şekerim, canım... Vay gidi insanoğlu vay!"

Rıza soyunmuştu. Uzun donu, fanilasıylaydı. Yatağa girerken, "Kulak asma," dedi. "Biz kendi dalgamıza bakalım!"

Kocasının yanına girdi ama konağın yeni hanımı bir türlü aklından çıkmıyordu. Ertesi gün işe başlayacaktı. Birden aklına geldi:

"Ne aylık isteyelim?"

Rıza öyle yorgundu ki. Sayıklar gibi, "Ne bileyim ben?" dedi.

"Ayda on beş lira iyi mi?"

"On beş lira mı? Otuz iste, daha çok iste, korkma! Karı bildiğin gibi değil, çok bonkördür. Mazhar'a gelince, şehrin en namlı avukatı. Paranın canına okuyor. Otuz lira, elli lira para değil yanlarında!"

Naciye ertesi gün otuz lira aylık istedi. Mazhar hemen kabul etti.

"Tuu," diye geçirdi Naciye. "Keşke kırk beş, yahut elli isteseydim!"

Konağın içi hâlâ anababa günüydü. Hacer Hanım odayı boşaltmış, Nazan'ın zamanında sandık odası olarak kullanılan küçük odaya taşınmıştı. Sabahleyin erkenden çarşafını giyip kendini evden dar atıyor, bütün gün eşi dostu, ahbabı değnekliyor, en çok malmüdürünün annesinde kalıyor, dertli dertli ağlayarak bu "püsküllü bela"dan nasıl kurtulacağını soruyordu.

Anlatılanlara göre, "karı" kolay kolay gidicilerden değildi. Malmüdürünün annesi bile şaşırmış kalmıştı.

Bir gün Hacer Hanım, "Aklıma kaç vakittir bir şey takılıyor!" dedi.

Malmüdürünün annesi merakla sordu:

"Ne?"

"Senden laf çıkmaz. Aklıma ne geliyor, biliyor musun? Mazhar'la aralarına soğukluk düşüreyim diyorum!"

"Nasıl? Muska mı yapmak niyetindesin yani?"

"Naciye'nin bir tanıdığı var. Çok keskin bir hoca..."

"Hiç durma!"

Hacer Hanım "soğukluk muskası"nı Naciye'ye hemen açmadı. Neriman her ne kadar zavallı kadını tam bir hizmetçi yerine koymuş, zaman zaman azarlıyorsa da, eli çok açık olduğu için, eski çamaşır, entari, çorap veriyor, kendine bağlamanın yolunu

buluyordu. Bakalım Naciye yeni hanımına karşı harekete razı olacak mıydı?

Naciye çok geçmeden konaktaki mevkiini yadırgamamaya alışmıştı. Aldığı bahşişlerden başka, ipek çorap, jarse külot, iç çamaşırlarına eski diyebilmek için bin şahit isterdi. Memnundu. Nazan'ın zamanında asla görmediği her şeyi şimdi bol bol görüyordu.

Hacer Hanım'ı da unutmuş gibiydi. Arada karşılaşsalar bile "hanımefendi"nin korkusundan, durup konuşamıyorlardı. "Hanımefendi" sertti. Laubaliliğe tahammülü yoktu. Koca konak odaları, geniş salonu, koridorları, tuvalet duvarlarına kadar baştan aşağı yağlıboya yapılırken ustaların tepesinden eksilmemiş, sırasında onlara bile bağırıp çağırmıştı.

Sonraları konağın boyanma işi bitip Hacer Hanım'dan boşalan oda misafir odası hâline getirildikten, yepyeni, pırıl pırıl mobilyalarla döşendikten sonra sıra kendine geldi. Artık dilediği gibi boyanıp süslenebilir, zarif elbiseleriyle konağın içinde neşeli bir türkü gibi dolaşabilirdi.

Sabahları erkenden kalkıp mutfakta aşçıya o gün pişecek yemeklere dair emirler veriyor, sonra da geçiyordu ayna karşısına. Kocası uyanıncaya kadar boyanıp süsleniyordu. Mazhar gözlerini açtı mı, karşısında nefis karısını bulmanın zevkiyle mest, hayatının en tatlı anlarını yaşıyordu.

Arzuladığından, umduğundan çok fazlasını bulmuştu. Her şeyi, o daha düşünmeden, hazır buluyordu. Kafasından geçenler gözünden okunuyordu adeta. Yalnız meşhur dava... O, bir türlü istediği gibi ilerleyemiyor, her seferinde de, başka güne bırakılmayı gerektiren bir pürüz çıkıyordu mutlaka.

Haldun'a gelince... O da hayatından memnundu. Sabahları gözlerini açınca, "cicianne"sini süslü karyolasının başında buluyor, boynuna sarılıp yanaklarını öpüyor, öpüyordu. Sonra hep birlikte yemek odasına gidilip kahvaltı masasının başına geçiliyordu. Süt, nefis tereyağı, gravyer peyniri, kızarmış ekmek, re-

çel... Haminnesi de onlarla birlikte olmasa, Haldun çok daha memnun olacaktı hayatından ama...

"Cicianne" konağa geldi geleli kaşları asla açılmamak üzere çatılan haminne, arada torununa ters ters bakıyor, çocuğu korkutuyordu. Onun için, Haldun gözlerini kaldırmıyor, yemek boyunca ufaldıkça ufalıyordu.

Çocuğun bu hâli ne "cicianne"nin gözünden kaçıyordu, ne de Mazhar'ın. Bir şey söylenemezdi. Zaten lüzumundan çok fazla dolduğunu, taşmak için son bir damla beklediğini biliyorlardı. Karıkoca bu son damladan çekiniyorlar, ne olursa olsun, yaşlı başlı bir kadını taşırmaktan korkuyorlardı.

Bir gün Neriman, kayınvalidesini Naciye'yle ağız ağıza vermiş, fısıldaşırken yakaladı. Yakaladı değil, tuvalete giden yarı karanlık koridorda rastladı. Dikkatini çektiyse de aldırmadan geçecekti. Ama berikiler, suçüstünde yakalanmışlar gibi telaşlandılar. Niçin telaşlanmışlardı? Yoksa hizmetçi kadın, kaynanasına fitnelik mi yapıyordu?

"Geç bakayım işinin başına!"

Naciye süklüm püklüm çekildi. Kayınvalideyse, süt dökmüş kedi gibi, gözlerini yerden kaldıramıyordu.

"Büyükhanım," dedi. "Hizmetçiyle ağız ağıza verip ahbaplık yapmanızdan hiçbir şey anlamıyorum. Avukat Mazhar Bey'in annesi olduğunuzu niçin unutuyorsunuz? Düşünün ki, böyle kadınlar kendilerine şeref payı çıkarmak için boyuna sizden bahseder, sizinle olan ahbaplıklarını ileri sürerler!"

Hacer Hanım kendini topladı.

"Onlar da Allah'ın kulu evladım!"

"Biliyorum. Burunlamıyorum ama onurunuzu da düşünmeye mecbursunuz!"

"?.."

"Hiç olmazsa oğlunuzun!"

Sinirli sinirli ayrıldı. Odasına geldiği zaman Naciye'yi şeytanca parlayan gözleriyle, kendisini bekler buldu.

"Ne var?"

Kadın gülümsüyordu.

"Size anlatacaklarım var hanımefendi..."

Tekrar sinirlendi.

"Dedikodu mu Naciye? Kayınvalidem hakkında mı?"

"Evet."

Kesti attı:

"Hiçbir şey dinlemek istemiyorum. Derhal işinin başına geç!"

Fakat kadında tek hareket olmadı. Mutlaka anlatmak istiyordu. Neriman, "Nazan Hanım seni fena alıştırmış. Ben Nazan değilim Naciye. Dedikodudan nefret ederim!" dedi.

"Zararı yok hanımcığım. Anlatayım, bak. Bana hak vermezsen o zaman ne dersen de!"

Çaresiz, "Anlat bakalım!" demek zorunda kaldı.

Naciye bir solukta anlattı:

"Büyükhanım size büyü yaptırıp beyefendiyle aranızı açmak istiyor!"

Aklına da gelmişti! Nazan'ın büyü meselesiyle bu iki kadının yakından ilgili olabileceklerini tahmin etmiş, Mazhar'a da söylemişti. Demek Hacer Hanım gene başlamıştı!

"Sana niçin açıyor böyle şeyleri?"

Naciye şaşaladı.

"Bilmem hanımcığım?"

"Nasıl bilmezsin? Aranızda yakınlık olmasa sana niçin sır versin?"

"Vallahi bilmiyorum hanımcığım, iki gözlerim kör olsun ki..."

"Yemini bırak. Yalancılardan da nefret ederim. Doğruyu söyle: Senin bu işlerle alakalı olduğunu bildiği için, değil mi?"

Naciye adamakıllı şaşırmıştı. Kafasından kocası geçti, "Kadının sakalına göre tarak vur. Çıkarımıza bakalım. El âlemin keçisi, boynuzuyla uğraşma. Hele kocakarıyla bar kızının arasına sakın girme!"

Kekeledi:

"Benim hiçbir alakam yok. Yalnız..."

"Evet?"

"Tanıdığım bir hoca vardı da..."

"Gördün mü? Bir de hiç alakam yok diyorsun."

"Ben sizi sevdiğim için..."

"Mersi. Ama şunu unutma ki, bir insanın verdiği sırrı başkalarına ulaştırmak en büyük ahlaksızlıktır!"

Naciye söylediğine de, söyleyeceğine de bin pişman, eriyip akıyordu.

Neriman kısa kesti:

"Seninle bu konuda hiçbir şey konuşmamış olalım. Geç işinin başına!"

Naciye yıkılırcasına çıktı. Hiç de böyle ummamıştı. Sanmıştı ki, haberi alır almaz teşekkürü basacak, aralarında tıpkı Nazan'la olduğu gibi teklifsiz bir yakınlık başlayacak, kadını avucunun içine alacak!

O günden sonra içini kemiren bir korkuya tutuldu. Ya kadın kocasına söylerse? Ya kocası da annesini haşlarsa? Ya annesi de kendisine garez bağlarsa? Ya işine son verilirse?

Ama korktuğu gibi olmadı. Ne "hanımefendi" bahsin kapağını kaldırdı, ne Hacer Hanım'ın haberi oldu, ne de işinden kovuldu. Hiçbiri olmadı. Yalnız, bucak bucak kaçtığı Hacer Hanım bir türlü peşini bırakmıyor, büyüyü niçin getirmediğini ısrarla soruyordu. Verecek cevabı yoktu. Bir zaman, "Bugün, yarın," diye salladı, sonunda, "Hoca böyle şeylerden vazgeçmiş. Basılmaktan, hapse girmekten korkuyormuş..." deyip işin içinden sıyrıldı.

Hacer Hanım da kadından iş çıkmayacağını anlamıştı. Öyle ya, ondan çıkarı vardı. Yeni yeni öteberileri veriyordu. Tabii onu kayıracak, ağzının tadının bozulmasını istemeyecekti.

Bütün bunları malmüdürünün annesine yana yakıla anlattı.

Malmüdürünün annesi, "Merak etme," dedi. "Benim bir tanıdık var. Onun vasıtasıyla ben sana temin ettiririm!"

"Eksik olma kardeş."

"Aaa... Tabii ayol. Birbirimize böyle zamanda lazımız!"

"Doğru."

"Demek oğlunu masraftan masrafa sokuyor?"

"Ne diyorsun kardeş, hem de ne lüzumsuz masraflar. Koca konak yağlıboyalarla çıngır çıngır boyandı, yeni mobilyalar, halılar, kilimler alındı. Aşçı tutuldu, ev hizmetine bakan hizmetçi... Gözü çıkasıca karı. Savruk gelinin etrafında pervane. Hanımcığım, hanımcığım... Ben asıl oğluma acıyorum. Kazanıp getiriyor, müsrif karı su gibi harcıyor."

"Peki, oğlunun kulağını bükmüyor musun?"

"Laf söylenmiyor ki kardeş. Neriman demiyor mu, ağzından birkaç Neriman birden dökülüyor. Ah Nazancığım ah!"

Gözleri yaşardı. Beyaz mendiliyle kuruladı.

"Ağzı var dili yoktu fukaranın. Ensesine vur, ağzından lokmasını al. Cenab-ı Allah'ın takdiri. Kabahati hiç kimselere bulmam, kendime bulurum. Bu, Allah'ın belası. Konak boyanırken ustalara bile bağırı bağırıveriyordu. Avukat gibi kardeş, Haldun'u da çekti aldı elimden. Oğlanın ne anne aradığı var, ne haminne!"

"Demek annesini de aramıyor?"

"Arasa bile öylesine. Çocuk bu. Sevildiği yeri bilir. Karı tatlı dilli. Çocukla çocuk oluyor. Onunla öyle bir oyunlar oynar ki, görme!"

Malmüdürünün annesi zihnini kurcalayan şeyi sordu:

"O Naciye olacak kâse yalayıcısı, büyü meselesini gelinine açmasın?"

Hacer Hanım korkuyla baktı. Sonra, "Zannetmem," dedi. "Söylese, şimdiye kadar kokusu çıkardı!"

"Nasıl?"

"Nasıl olacak, densiz karı hemen oğlumun kulağına koyar, o da hiç olmazsa, yaptığımın çok ayıp olduğunu söylerdi. Ona da öyle kızıyorum ki!"

Neriman bu meseleyi Mazhar'a açmıştı. Açmıştı ama, küplere binen, annesine hemen gidip onu ayrı oturmaya zorlamak isteyecek olan kocasını da yatıştırmayı bilmişti.

"Sen hiç karışma, asla renk verme!" demişti. "Daha doğrusu, hiç meşgul olmayalım onunla. Böyle böyle yeni hayata alışır!"

Mazhar razı olmuşsa da annesinin gene böyle şeylerle uğraşması pek fenasına gitmişti. Günlerce annesine dargın gibi durdu. Sofrada filan gözlerini kaçırdı. Ya Haldun ya da karısıyla konuştu.

Bu hâline dikkat eden karısı bir gece, "Bu hâlini hiç beğenmiyorum Mazhar," dedi. "Ben seni aklı başında bir insan tanıyorum. Annene çok soğuk davranıyorsun!"

"Ne yapayım karıcığım? Elimde değil ki."

"Niçin?"

"Annemin böyle şeylerle uğraşması sinirimi bozuyor. Sonra, hani bir tahminde bulunmuştun Nazan'ın büyüsü hakkında?"

"Evet. Annenle bu Naciye'nin parmakları olabileceğini söylemiştim de sen hayır demiştin."

"Demiştim ama şimdi sana hak veriyorum!"

Dışarda, sakin gecenin derinliğinde bir faytonun şakırtıyla yaklaştığını duydularsa da aldırmadılar. Az sonra araba kapılarında durdu.

Mazhar pencereye gitti, perdeyi araladı, baktı: Fayton, kapılarının önünde durmuştu gerçekten de. Arabanın sarı yanan lambalarının ışığında fesli bir erkekle mantolu bir kadının indiğini gördü. Döndü. Neriman da omuz başından bakıyordu.

"Bize mi geliyorlar?"

"Galiba."

"Kim olabilir?"

"Yüzleri belli değil. A... Sahiden de bize geliyorlar."

Adam, kapının demir tokmağına uzandı, kuvvetli kuvvetli çaldı. Ses, gecenin derin sükûnunu dalgalandırdı. Kapı açılmıştı. Paltosuna bürünmüş adam, kapıyı açan aşçı kadına sordu.

"Mazhar denilen zâtı na şerif evde mi?"

Aslen İstanbullu aşçı kadın, gelenin teklifsiz bir ahbap olduğunu anlamıştı.

"Evde efendim, haber vereyim!"

"Ver bakalım."

"Kim diyeyim efendim?"

"Yanyalı Nihat dersin..."

Mazhar merdiven başında, ropdöşambrına sarınmış, merakla dikiliyordu. "Yanyalı Nihat" sözünü işitince, "Vaaaaay," diye koştu. "Sen ha? Canım kardeşim benim. Bu ne sürpriz böyle yahu? Madem gelecektin, ne diye telgraf çekmedin?"

Sarmaş dolaş olmuşlar, karılarının şaşkın bakışları önünde öpüşüyorlardı.

"Ulan bu ne hâl be Nihat?"

"Ne var hâlimde be?"

"Moruklamışsın be!"

"Tabii moruklarım oğlum. Ben senin gibi medeni memlekette ceviz kırmıyorum ya!"

"Ya?"

"Şarktaydım azizim, şarkta!"

"Savcı mı?"

"Hâkim, sulh hukuk hâkimi..."

"Peki?"

"Ayrıldım. Avukatlık yapmaya karar verdim. Burada avukatlık yapacağım. Nasıl?"

Mazhar'ın yüzünden memnunluk geçti...

"Fevkalade," dedi, "vallahi fevkalade Nihat!"

"Fevkalade ama, sen pek aptallaşmışsın be Mazhar..."

"Niçin?"

"Niçini var mı ulan? İnsan misafiriyle kapıda mı konuşur?"

Mazhar bir kahkaha attı.

"Haklısın. Hem dur yahu... Karılarımızı tanıştıralım önce. Karım Neriman!"

Yanyalı Nihat elini şüpheyle, tereddütle uzattı. Onun bildiği, Nazan'dı. Süleymaniye'deki pansiyonda birlikte seyrettikleri, uzun sarı saçlı, güzel komşu kız. Sonraları Mazhar onunla işi uydurmuş, mercimeği fırına vermişti ama, bu o değildi.

"Asıl isminiz Nazan değil miydi?"

Neriman güldü... Kocasına baktı.

Mazhar:

"Hele çıkalım yukarıya da konuşuruz..."

Çıktılar.

Nihat, konağın lüksünden Mazhar'ın çok kazandığını anlamıştı.

Hoşbeşten sonra, Neriman'ın dışarı çıktığı bir ara Mazhar eski karısından niçin ayrıldığını kısaca anlatıverdi. Nihat üzüldüyse de arkadaşının mesut olduğunu anlayınca üzerinde durmadı.

"Bütün mesele, saadeti bulabilmektedir azizim.. Madem mesutsun..."

"Hem de nasıl!"

"Annen de yanında mı?"

Mazhar isteksizce, "Yanımda," dedi.

"Niçin? Memnun değil misin?"

İçeri Neriman girmişti, kestiler.

Yanyalı Nihat, doğuda çektiklerini anlatmaya başladı. Devrime rağmen zorba saltanatı sürüp gidiyordu. Hemen hemen bütün memurlar ellerinde oyuncak, yahut da işleri onların lehine neticelendirmekle yükümlü bir çeşit "emir kulları"ydı. Kanun filan vız geliyordu heriflere... Astıkları astık, kestikleri kestikti. Ya arzularına göre hareket edip keseyi doldurmak ya da istifayı basıp ayrılmak gerekiyordu. Mücadele faydasızdı.

Mazhar acı acı güldü.

"Ben faydasız olduğuna inanmıyorum!"

"Sen idealistsin de ondan."

"Devrime inanıyorsak idealist olmaya mecburuz!"

"Haklısın. Ama mücadelenin de bir haddi, bir nispeti olması lazım, değil mi?"

Mazhar elindeki milyonluk davayla, uğradığı zorluklardan söz açtı. Yanyalı Nihat dikkatle dinliyordu. Arkadaşı davayı kazanırsa eline geçecek olan "vekâlet ücreti"ni tasarlayıverdi. Bir servet demekti. Ne iyi etmişti şuraya geldiğine.

"Herifin elleri, kolları ahtapot gibi uzun ve sağlam," diyordu Mazhar... "Memlekette devrim aleyhtarı olarak tanınmasına rağmen, korkunç servetiyle, hatta bir kısım devrimciler nezdinde gemisini yürütüyor. Beni parayla satın almaya çalıştı. Muvaffak olamayınca işi tehdide döktü. Bu da sökmeyince, şimdi davayı saptırmakla meşgul... Yoksa şimdiye kadar çoktan bitmesi lazımdı davanın. Bitmiyor, bitemiyor, galiba da bitmeyecek!"

Neriman endişeyle dinliyordu. Bir ara Nihat'la göz göze geldiler. Genç kadının ne düşündüğünü anlamış gibi, "Bana kalırsa vazgeç bu netameli davadan," dedi.

Neriman adeta sevindi.

"Ben de aynı kanaatteyim beyefendi. Vazgeç şu davadan diyorum, dinlemiyor. Bu meseleyi Mazhar adeta namus sözü hâline getirdi. Evet, anlıyorum onu, doğru ama... Siz mesela, doğuda tek başınıza mücadeleye niçin devam etmediniz?"

"Nispetsiz bir mücadele oluyor hanımefendi."

"Çok doğru. Mazhar için de aynı şey geçerli bugün. Adamın ahtapot gibi, kollarını her tarafa uzattığını, davayı bitirmemek için elinden geleni yaptığını, başarılı da olduğunu kendisi söylüyor!"

Mazhar sinirlenmişti. Kalktı. Dışarı çıktı. Birden annesiyle karşılaştı. Karanlık sofada, pencereden içerisini gözetliyordu. Oğlunu görünce şaşaladı.

"Kim onlar oğlum?"

Mazhar tersledi.

"Madem merak ediyorsun, gir öğren!"

Kolundan tuttu, annesini misafir odasının kapısına getirdi.

"Bak Nihat, annem!"

Yanyalı Nihat'la karısı saygıyla yanına gelip elini öptüler. Neriman, aralarında hiçbir çekişme yokmuş gibi, başköşeyi ikram etti.

"Şöyle buyurun anneciğim!"

Geç vakte kadar oturuldu, çaylar, kahveler içildi, bisküviler yendi. Mazhar'ın birkaç gün önce satın aldığı gramofonda plaklar çalındı. Hacer Hanım dikkati çeken bir somurtkanlıkla başköşede oturuyor, cevap vermek zorunda kalmadıkça lafa karışmıyordu. Bu hâl misafirlerin gözünden kaçmamıştı. Gece yarısından iki saat sonra yatak odalarına çekildikleri zaman, kaynananın asık yüzünden söz ettiler.

Uzun, siyah kirpikli gözleri, yumuşak huyuyla Nazan'ı hatırlatan Hikmet Hanım, "Çok yaman bir hâli var," dedi.

Kocası, Süleymaniye'deki Nazan meselesini ayrıntısıyla anlattıktan sonra, "Yaman değil, dehşettir," dedi. "Oğlunun Nazan'la evlenmesini bir türlü hazmedememişti. Kızcağızı pek burunladı. Zavallı kadın. Görsen, ne tatlı, ne zavallı bir hâli vardı."

"Neriman Hanım ötekinin tam tersi galiba?"

"Öyle görünüyor. Kaynanaya dikkat etmedin mi? O laf anlatırken nasıl bakıyordu dik dik?"

"Sahi. Ama kadın ondan yaman."

"Aldırdığı bile yok, değil mi?"

"Yok."

"Her neyse, biz kendi işimize bakalım. Biz şarkta vakit kaybederken, o, Allah versin, bayağı zengin olmuş!"

"Bize yardımı dokunur mu dersin?"

"Dokunur. Mazhar iyi oğlandır. Yalnız, prensip meselelerinde keçi gibi inatçıdır. Mesela şu fabrikatörle olan davası... Evet, doğru. Biz münevverlerin devrimin ruhuna nüfuz etmemiz, onun üstüne titrememiz lazım ama, dediğim gibi, mücadelede makul bir nispet aramak lazım. Aksi hâlde, insanı hiç ummadığı zaman ve şekilde yerler!"

Yanyalı Nihat bir hafta içinde ev buldu, yerleşti. Pek öyle ahım şahım eşyaları yoktu ama, zamanla her şey yoluna girerdi. Yazıhane bulunçaya kadar da Mazhar'ın yazıhanesinden faydalanacaktı.

İki aile az zamanda iyice kaynaştılar. Nihat Bey'in Nazan'ı hatırlatan hanımı Neriman'ın pek hoşuna gitmişti. Her gün ya o onda ya da öteki berikindeydi. Haldun için de yeni bir sevgiliydi Hikmet Hanım: Ciciteyze!

Ciciteyze, Haldun'la tıpkı cicianne gibi meşgul oluyor, ona, "Damadım," diyordu.

Neriman takılıyordu:

"Kuru kuruya damatlık olmaz Hikmet Hanım. Haldun için bir kız doğurmalısın!"

Şaka bir tarafa, beş senelik evliliklerinde genç kadın bunu çok istemiş, bir çocuğunun olması için her çareye başvurmuş, kadınca tedbirlerin çeşitlerini denemişti.

Olmuyordu. Hani bir kızı olsa... Çıldırmasa bile, dünyalar onun olurdu. Haldun'un saçlarını kız saçı gibi tarayıp kurdeleler bağlıyor, dudaklarını boyuyordu.

Hacer Hanım bütün bu hâllere de içerliyorsa da sesini çıkaramıyordu. Çıkarsa, Neriman'ın nasıl "avukat" gibi uzun uzun konuşup kendisini haksız çıkaracağını biliyordu. Tek ümidi malmüdürünün annesindeydi. Soğukluk muskasını yaptırırverir de arzusuna nail olursa ne âlâ, olmazsa, bu şartlar altında konağı terk etmekten başka çaresi kalmıyordu.

Bir gece rüyasında Nazan'ı gördü. Boynunu bükmüş, yaşlı gözlerle bakıyordu. Üstü başı paramparçaydı. Yanına gitti. Tam konuşacakken, nereden belirdiğini kestiremediği birtakım külhanbeyler genç kadını kucaklayıp bağırta bağırta kaçırdılar.

Arkalarından koştu koştu... Nafile.

Kan ter içinde uyandı. Kalbi çarpıyordu. Gördüğü rüyanın tesirinden uzun zaman kurtulamadı.

Bu rüya neye delalet ediyordu? Nazancığın başı dertte miydi?

Sabah sabah malmüdürünün annesine koştu. Gördüğü rüyayı heyecanla anlattı. Dikkatle dinleyen ihtiyar kadın, başını bilgiç bilgiç salladı:

"Sıkıntıda olmalı... Allah yardım etsin fukaraya!"

16

Nesrin, Tarlabaşı'ndaki pansiyona taşınalı on günü geçtiği hâlde Nazan hâlâ görünürlerde yoktu. Niçin? Hasta mıydı acaba?

Değildi. Pencerenin kafesi gerisine oturmuş, dar sokağa lapa lapa yağan kara bakarak, dertli dertli ağlıyordu: Haldun ne yapıyordu acaba? Annesizliğe alışmış mıydı? Yoksa gözleri yolda, annesinin gelmesini mi bekliyordu? Herhalde. Haminnesi, "Bahara gelecek, evladım!" diye teselli ediyordu belki de. Şu kış, bilhassa geceleri çok daha korkunç olan kış çıkıverse de bahar gelse, ortalık ısınsa. Bir gün, ama herhalde güneşli bir gün telgraf alsa. Telgrafta, "Tel havalesiyle şu kadar para yolladım. Acele gel. Oğlun seni bekliyor!" filan dense. Parayı alır almaz teyzesine veda edip hemen yola çıksa...

Aklına teyzesi gelince içine bir sıkıntıdır bastı. Tutturmuştu bir yüzük. "Sat yüzüğünü, birkaç tane makine alalım. Kocandan hayır yok. Deliliği bırak. Aldıracak olsa ne diye boşayıp göndersindi..."

İçini çekti.

Yaşlandı yaşlanalı büsbütün çenesi düşen teyzesine öyle dolmuştu ki. Hayırlısıyla evine, kocasına, çocuğuna kavuşursa ne İstanbul'u, ne de teyzesini arayacaktı. Evine, yerine dört elle sarılacak, kaynanasının, sevgili kaynanasının değerini bilecek, isterse dünyanın en ağır hakaretini yapsın, aldırmayacaktı. Hem niçin yapsındı? Yapacak olsa, boşandıktan sonra oğlunu yola getirmek için çırpınır mıydı?

Gözlerinin yaşını avuçlarının içiyle sildi.

Bıkmış usanmıştı şu daracık sokaklardan, dedikoducu komşular, pala bıyıklı, bol paçalı külhanbeylerinden.

İlle Sami'den!

Sami'yi hatırlayınca yüreği hop etti. Ne sırnaşık, ne yapışkan adamdı ya Rabbi! Ne durdan anlıyordu, ne oturdan. "Ben sizin bildiğiniz kadınlardan değilim. Ben buraya geçici geldim, ilkbaharda tekrar evime, kocama döneceğim. Sonra düşünün ki Nesrin'in sevgilisisiniz. Kızcağızın kulağına giderse ne kadar üzülür!" dediği, yalvardığı hâlde, Nesrin'i zerre kadar sevmediğini ileri sürerek ayağını mahalleden çekmiyordu.

Mahalledeyse dedikodu şahlanmıştı. Boyuna teyzesinin kulağı bükülüyor, "Zamparanıza söyleyin. Mahalleden ayağını çeksin. Sonra ayağını kırarız," diye tehditler savruluyordu.

Zaman zaman pencerenin önünden öfkeyle geçen mahalleli kopukların kafese nasıl ters ters baktıklarını içi titreyerek görüyordu. Teyzesi, "Senin yüzünden başımı belaya sokup mahalleliyle kötü olamam," diyordu. "Ya dediğimi dinler, makinelerin alınmasına razı olursun, ya da..."

"Def olup gidersin evimden!" dememişti henüz ama diyecekti bir gün elbette. O zaman ne yapacağını günler, gecelerce düşündü. Nesrin yeni pansiyona taşınınca birlikte oturmayı teklif etmişti ama işine gelmiyordu. Bahara kadar bekleyecek, zehir olsa yutacaktı.

Mahallede herhangi bir rezalete meydan vermemek için evden dışarı çıkmıyor, Sami gelip pencereyi vursa cevap vermiyordu. Ama Nesrin'i de çok göreceği gelmişti. Yeni adresini bilse mektup yazacak, çağıracaktı. Bu da tehlikeli olabilirdi. Nesrin'in geldiği sıra Sami de çıkıverirse ya? O zaman durumu nasıl izah ederdi? Sami, "Sen düşün," demişti. "Kafamı kızdırırsan, evet sevişiyorum der, işin içinden çıkarım."

Dalmıştı. Bir ara kafesin önünde beliren Nesrin'e dikkat etti... A sahiden de oydu!

Sedirden atladı, gitti, kapıyı açtı. Nesrin kurşuni mantosu içinde ufalmış, elleri, yüzü soğuktan mosmor kesilmişti. Dargın dargın, "Aşkolsun," dedi. "Bu kadar zamandır arayıp sormadın. Arkadaşlığımız var ayol. Hastalıktan göz açamıyorum. İnsan, öldü mü kaldı mı diye gelir de arar!"

Haklıydı, yerden göğe kadar haklıydı. Boynuna sarıldı.

"Haklısın kardeş, yerden göğe kadar haklısın ama çektiklerimi bir bilsen!"

"Ne oldu? Yeni bir şey mi?"

"Değil, bildiklerin ama, teyzemin dırdırından bıktım usandım. Haydi odaya girelim. Bak mosmor olmuşsun."

Nesrin'i gene bir gıcıktır tutmuştu. Pembe mendilinin içine boğula boğula öksürerek odaya girdi. Kendini sedire bıraktı. Nazan endişeyle bakıyor, yüreği parçalanıyordu.

Nesrin mendilinin içine iri bir parça kanlı balgam çıkardıktan sonra rahatladı. Soluyordu. Şakakları terlemişti. Soğuk bir ter.

"Günlerdir yatıyorum," diye devam etti. "İşe de gidemedim. O Sami alçağının da aradığı yok. Gene gizli kapaklı bir şeylerle meşgul gibi geliyor bana!"

Nazan merakla sordu:

"Nasıl yani?"

"Bilmem ki. Ne iş yaptığına, nereden para kazandığına aklım ermez ki. Bir bakarsın iki dirhem bir çekirdek. Burun Kafdağı'nda, bir de bakarsın zibidiye dönmüş. Zibidiye döndü mü gelir beni bulur. Tabii derdi zoru para. Bucak bucak kaçtığı zamanlar derim ki kendi kendime, şu it para için gelirse yüz vermeyeyim. Anlasın hanyayı Konya'yı. Ama hiçbir zaman sözümde duramam. Yüzünde şeytan tüyü mü var nedir, yumuşayıveririm."

Gözleri daldı. Nazan iğne üzerinde gibi, Sami'nin gelivermesinden korkuyordu. Şu sıra geliverir de pencereye vurursa ya?

Nesrin devam etti:

"Sen nasıl kocana karşı hâlâ bağlısın? Ben de öyle. Dünya bir tarafa, o bir tarafa. Canı sağ olsun da meteliksiz kaldığı zaman

arasın, ne yapayım. Beni hayata bağlayan o. Ondan başka kimim var?"

Gözleri yaşardı. Nazan da aynı şeyleri kocası için düşünüyordu. Onun da gözleri doldu. Kocası, çocuğu hatta kaynanası için düşündüklerini söyleyecek, "İsterse beni günde üç öğün dövsünler, gene de ses çıkarmayacağım. Hele kaynanama karşı en küçük bir yüz eğrisi göstermeyeceğim..." diyecekti, diyemedi.

Nesrin, "Kalk giyin de çıkalım," teklifinde bulundu.

Islak kirpikleriyle yaş yaş baktı.

"Nereye gideceğiz?"

"Yeni pansiyonumu gör de bak!"

"Kaç oda?"

"İki. Ama kutu gibi. Öyle şirin ki. Bara da hayli avans borcum oldu. Üç aylık peşin istedi ev sahibi. Patrondan gittim aldım. Allah canıma sağlık verirse çabucak öderim. Haydi hazırlansana!"

Nazan hâlâ Sami'nin gelivermesi endişesi içindeydi. Yine de çabucak hazırlandı. Çıktılar. Sokağa adımını atarken dua üstüne dua ediyor, iki yanına okuyup üflüyordu.

Sokağı kazasız belasız geçtiler. Kar hafiflemişti. Üniversitenin köşesini dönerken, Kurt Celal'le İhsan Ağabey'e rastladılar. Nazan sarsıldı. Ya laf atarlarsa? Ya önünü keserler de, "O zamparana söyle, mahalleden ayağını kessin, sonra fena olur!" filan derlerse?

Ayakları dolaşıyordu.

Delikanlılar tek laf atmadılar. Yalnız, ters ters bakmakla yetindiler. Kadınlar köşeyi tam dönmüşlerdi ki, Kurt Celal, "Yanındakini tanıdın mı?" dedi.

İhsan Ağabey, Nesrin'i tanımıyordu.

"Kim?"

"Barda çalışıyor."

"Sahi mi?"

"Şerefsizim ki."

"Desene Nazan adamakıllı işliyor?"

"Tabii yahu. O esmer zampara boşuna mı geliyor mahalleye?"

İhsan'ın kalın, siyah kaşları çatıldı. Bol paçalı, lacivert aba pantolonunun önden ceplerine sokulu ellerini çıkardı, arkasında bağladı.

Siyah gocuğunun yakaları kalkık, genç irisi Kurt Celal, "Gittikleri yeri öğrensek fena olmaz," dedi.

"Ben de onu düşünüyordum."

"Takip edelim mi? Hazır şu sıra işimiz de yok."

"İyi ya."

Kadınları Beyazıt tramvay durağında buldular. Sezdirmeden "dikizlemeye" başladılar.

Kadınlar her şeyden habersiz, az sonra gelen tramvaya atladılar. Galatasaray'da indiler. Kar durup durup hızlanıyordu.

Tekrar hızlanmış, lapa lapa yağıyordu. Birbirlerine sokularak Balıkpazarı'ndan Tarlabaşı'na indiler. Kadınların Tarlabaşı'na inmesi, yüksek bir apartmandan içeri girmeleri Kurt Celal'le İhsan Ağabey'in gözlerini dört açtı.

"Vay anasını," dedi İhsan. "Karı adamakıllı yollu desene!"

"Yollu tabii. Bar karısı getirip getirip satış ediyor herhalde."

"Herhalde. Ama bize boş veriyor!"

"Verir tabii. Onun hovardası efendi, bey takımı oğlum!"

İhsan, efendiye de, beye de sövdü.

"Onların verdiği para da bizim vereceğimiz pul mu?"

"Değil ama, biz kenar mahalleli, kaba insanlarız oğlum..."

İhsan'ın rahmetli babası eski komiserlerden olduğu için, kendini memur çocuğu sayardı. "Kenar mahalleli, kaba saba insanlarız," sözü tepesini attırdı:

"Alacağın olsun," dedi. "Ben de İhsan'sam..."

"Sırrını öğrendik ya, hasbi geçelim. Tam kertesinde yakaladık mı, bağlarız haraca, bitti gitti. Böyle randevu karılarının mangırını yemek tatlı olur. Öyle değil mi?"

İhsan sinirli sinirli bir sigara yaktı. Ağız dolusu bir duman bıraktı havaya. Kurt Celal'i filan unutmuştu. Kafasında Nazan.

Soyunuyordu. Yanında kırmızı fesli bir bey. O da soyunuyordu. Perdeler indirilmişti. Kalın perdelerin aralığından vuran kirli gün ışığı, ceviz karyolanın kahverengi tahtasında parlıyordu.

İçini çekti.

Kurt Celal merakla sordu:

"Ne o? İçini niye çektin?"

"Hiç," dedi İhsan.

"Efkârlı görünüyorsun?"

"Efkârlı değil de... Acaba diyorum, ne yapıyorlar içerde?"

Soyunmuş dökünmüşlerdi. Nazan, sarı demirleri pırıl pırıl karyolanın kenarına ilişmişti. Nesrin ayaktaydı. Isınmak için konyak içip içmeyeceğini soruyordu. Nazan hep o çekingen hâliyle, tereddüt içindeydi.

Nesrin isyan etti:

"Bir kadehçik konyak Nazan! Ne çıkar?"

"Sarhoş olursam ya?"

Nesrin kahkahayla güldü.

"Gücenme ama çok toysun Nazan. Bir kadeh konyağın sarhoşluğundan ne olacak? En iyisi, dur. Maltıza çaydanlığı oturtayım, konyağı çayla punç yapıp içelim!"

"O da ne demek?"

"Punç ayol. Konyak çayla daha kolay, daha rahat içilir de..."

Cevap beklemeden çıktı.

Nazan yalnız kalınca karyoladan kalktı. Pencereye gitti. Derinden derine Beyoğlu'nun uğultusu geliyordu. Kar gene hafiflemişti. Birden gözü karşı apartmanın üst katlarından birinin penceresine ilişti. Kaymış perdenin gerisinde yarı çıplak bir kadının profilini, sonra yanındaki sarışın erkeği, daha sonra da dudak dudağa öpüştüklerini gördü. Suç işlemiş gibi korktu. İki yanına bakındı. Sonra pencerenin kalın perdesi gerisine çekilerek bakmaya devam etti.

Penceredekiler kendilerini kaybetmişçesine, etraftan görülüp görülmediklerine aldırış etmeden sevişiyorlardı. Fazla bir şey görmek mümkün olamıyordu ama, bu kadarcığı bile Nazan'ın

kanını kaynatmaya yetmişti. Şu anda kocasının kolları arasında olmayı ne kadar isterdi.

İçini çekti.

Çok çok bir buçuk iki ay sonra kocasına, çocuğuna kavuşabilirdi. O zaman, ah o zaman bir geliverseydi!.. Kocasının istediği cilveli bir kadın oluverecek, erkeğinin kıymetini öyle bilecekti ki!

Karşı penceredeki erkek, kadını sırtüstü yıkmıştı. Görünmüyorlardı artık. Yalnız arada adamın sarı saçlı başı kalkıp iniyordu. Nesrin'in gelivermesi korkusu olmasa, iskemlelerden birine çıkar, belki daha iyi görürdü. Yahut apartmanın üst katlarından birinde olsaydılar!

Tam bu sırada adamın belden yukarısı gene göründü. Nazan'ın kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Gözlerinden sıcak dalgalar geçiyor, elleri titriyordu.

İskemleyi çekti, çıktı. İyi tahmin etmişti. Her şey rahatça görülemiyordu ama, gene de kanını kaynatmaya yetiyordu. Dalmıştı. Birden Nesrin'in sesi:

"Kolay gelsin!"

Nazan beyninden vurulmuşçasına yere indi. Nesrin'in alaycı, gülen yüzüyle karşılaşınca sapsarı kesildi.

"Böyle şeyleri seyre meraklı mısın?"

Kekeledi:

"Yok canım."

"Hadi hadi... Yok canımmış. Ben bayılırım. Bizim buralarda çok bereketlidir. Gel üst kata, madamın oraya çıkalım!"

Elinden çekip sürükledi.

Üst katta pansiyoncu madam oturuyordu. Darmadağın saçları, pörsük kollarıyla pek yıpranmıştı. Kapıyı açtı. Nesrin'le pek ahbaptılar.

"Buyurun," dedi. "Ne var?"

"Hiç, sinema seyredeceğiz!"

Madam böyle şeylere alışkındı. Sarkık boyun etlerini titrete titrete gülerek yol verdi, peşlerinden gitmedi.

Nazan'ın eli hâlâ Nesrin'in elinde, büyük bir suç işlemişçesine peşinden sürükleniyordu. Nesrin, avucunda buz kesilen elin sahibine baktı.

"Ne o? Utanıyor musun yoksa?"

Nazan kulakmemelerine kadar kızardı.

"Utanacak bir şey yok kızım. Olağan şeyler bunlar..."

Karşı pencerede olanları bütün çıplaklığıyla görebilecekleri odaya girdiler. Nazan bakamıyordu. Gözlerini önüne indirmişti. Ama alıştı. Çünkü Nesrin onu unutmuştu bile. Pencereye abanmış, kalın perdelerin gerisinden soluyarak seyrediyor, hafif hafif inliyordu.

Nazan'ın eli hâlâ Nesrin'in avucundaydı. Genç kadın avucundaki elin şimdi cayır cayır yandığını fark etmiyordu. Sonra pencereden ayrıldılar. Bütün bu işler pek o kadar büyütülecek şeyler değildi. Nazan anlamıştı.

Nesrin, "İhtiyaç," dedi. "Sen duymuyor musun?"

Duymaz olur muydu. Hele seyrederlerken! Ama yine de gülümseyerek omuz silkti.

Aşağı indiler. Çaydanlık kaynıyordu. Nesrin çay atıp ateşten indirdi.

"Aşk oyunlarında Sami'nin üstüne yoktur," dedi. "Öyle olmasa onun kahrını yıllardır çeker miydim?"

Aşk oyunları!

Nazan bu deyimi pek beğendi. Hiç duymamıştı şimdiye kadar. Hatta az evvel komşu pencerede olanları seyrederken duyduklarını, bütün bir evlilik hayatında bile duymamıştı.

Çaylarına konyak karıştırıp içerlerken, Nesrin bar hayatını anlatmaya başladı. Nazan hayretten hayrete düşüyor, can kulağıyla dinliyordu. Bir ara, "Çok merak ediyorum şu sizin barınızı," dedi. "Demek danstan başka şeyler de olur orada?"

"Soruyor musun? Adamlar avuç dolusu parayı boşuna mı bırakıyorlar?"

Çaylı konyaklarını çikolata ve badem şekeriyle içiyorlardı.

"Ama her önüne gelenden zevk alınmaz. Sonra biz, kolay kolay zevk almayız. Bilmem nedense, müşteri bana çok soğuk geliyor. İnsan asıl zevki sevdiği adamdan alıyor. Müşteri ne? Ustalıkla yolunacak bir kaz. Hele besili olursa!"

Nazan kahkahayla güldü. Yanakları al al olmuştu. Tatlı bir sarhoşlukla başı dönüyordu. Hayatında hiçbir zaman olmadığı şekilde neşelendi. Nesrin'in boyuna konyak koyuşuna aldırmıyor, vara yoğa gıdıklanıyormuş gibi gülüyordu.

Bir ara kapı açıldı, içeriye Sami girdi. Nazan'ı da orada görünce durakladı. Sonra parlayan kara gözleriyle koştu, elini aldı, öptü.

"Nasılsınız hanımefendi?"

Nazan içindeki baskıyı kaybetmişti. Karşısındaki adam onun için bir tehlike değildi artık...

"Teşekkür ederim," dedi.

"Bana da konyak verecek misiniz?"

Nesrin dargın dargın, "Hayır," dedi.

"Niçin?"

"Soruyorsun bir de, değil mi?"

Nazan söze karıştı:

"Nesrin'i ihmal edin, bir de..."

Sami memnun, güldü:

"Haklısınız, ikiniz de yerden göğe kadar haklısınız. Evet, Nesrin'i son günlerde ihmal ettim, itiraf ederim. Ama haklıydım!"

Nesrin:

"Niçin?"

"Birtakım işler peşindeyim de. Bana konyak verirseniz anlatırım!"

Nesrin dolu kadehini uzattı. Sami aldı, gözleri Nazan'da, bir nefeste dikti. Boş kadehi iade etti. Nazan'ın uzattığı çikolatayı minnetle aldı.

"Çok mersi."

"Estağfurullah."

İki kadın da Sami'nin anlatacaklarını merakla bekliyorlardı. Sami, hiç de acele etmiyordu. Pantolonunun arka cebinden altın kaplama zarif sigara tabakasını çıkardı. İlkin kadınlara ikram etmek istedi... Nazan almadı. Çekindi. Hayatında hiç içmemişti.

Nesrin, "Hiçbir zaman içmemek için sebep mi şekerim?" dedi.

Nazan aldı. Sami'nin çaktığı kibritten yaktı. Sonra Nesrin aynı işi yaptı.

"Evet. Seni dinliyoruz!"

Sami hep o ağırbaşlı hâliyle ağır ağır anlatmaya başladı. Büyük bir ticaret işine girişmişti. Sermayeyi yakın bir arkadaşı temin etmiş, kendisi sadece emeğini koymuş, işleri yolunda gidiyormuş, iyi kazanıyorlarmış...

Nesrin, akları kanlanmış kıpkırmızı gözleriyle sevgilisine hırslı hırslı baktı.

"Madem bu kadar kazanıyorsun, niçin beni arayıp sormadın da üç aylık ev kirasını bar sahibinden alabilmek için beni yalvarttın?"

Sami hayretle, "Para mı lazımdı?" dedi. Nesrin, Nazan'ın önünde böyle konuştuğunu anlayarak fazla üstelemedi.

"Evet," dedi. "Para lazım!"

Adam iç cebinden çıkardığı pırıl pırıl cüzdandan yepyeni bir yüzlük çıkarıp uzattı.

"Al! Daha lazım mı?"

Nesrin hayretler içindeydi.

"Olmaz olur mu? Elbet de lazım!"

"Al!"

İki gıcır gıcır yüzlük daha uzattı. Paralar öyle yeniydi ki, Nesrin de, Nazan da hayranlıkla tetkike başladılar.

"Çarktan yeni çıkmış gibi!"

"İnsan harcamaya kıyabilir mi?"

"Kıyamaz vallahi."

Nesrin paraları memelerinin oluğuna yerleştirdi. Sonra gözlerini sevgilisine minnetle kaldırdı.

"Canım benim! Rakı içmek ister misin?"

"E, tabii."

Kalktı, dışarı çıktı.

Yalnız kalmışlardı. Sami genç kadına yiyecek gibi bakıyordu. Genç kadın her zamanki ürkekliği içinde değildi. Değildi ama, erkeğin kudretli bakışı altında ezilmiş, Nesrin'in sözlerini hatırlamıştı: "Aşk oyunlarında Sami'nin üstüne yoktur. Öyle olmasa onun kahrını yıllardır çeker miydim?"

Kafasında deminki pencere, penceredeki sarışın erkek canlandı. Sarışın erkek yerini Sami'ye terk etti. Kolları arasındaki kadın da değişti. Nesrin oldu.

Gözlerini büyük bir utançla kaldırdı. Adamın simsiyah, pırıl pırıl gözleri hâlâ üzerindeydi.

Adam uzandı. Kıllı, kocaman eliyle genç kadının kadehini aldı, yarı yarıya konyak koydu.

"Üzerine çay da emreder misiniz?"

"Zahmet olmazsa..."

"Rica ederim..."

Çay koyup uzattı.

Nazan hiçbir şeyi yadırgamıyordu artık. Kafasında ne kocası, ne de oğlu. Hatta bahara gitmeyebilirdi. Evet, gitmeyebilirdi. Ne çıkardı sanki?

Konyaklı çayı yudumladı.

Sami:

"Eve sizi ben götüreyim akşam, olmaz mı? Yoksa burada mı kalacaksınız?"

"Yoo, hayır ama, zahmet olmaz mı?"

"Bilakis. Şeref. Kaç vakittir size söylemek istediğim çok mühim bir diyeceğim var. Benden çok korkuyorsunuz. Korkmayın. Beni kendinize en yakınınızdan da yakın bilin!"

"Nesrin geliyor galiba!"

Kulak verdiler. Gelen giden yoktu. Sami coştu:

"Gelsin. Nesrin gelsin, kim gelirse gelsin Nazan! Senin yanında değil Nesrin, kâinat vız gelir!"

Çok tuhaf bir hâl içindeydi genç kadın. Her zaman yüzünü görmekten çekindiği adamı rahat rahat dinliyor, hatta tuhaf, hoşlanıyordu bile. Demek sarhoşluk buydu?

"Bir şartla," dedi.

"Emredin!"

"Beni Beyazıt durağında bırakıp ayrılmak şartıyla!"

"Emredersiniz..."

"Çünkü mahalleli size de, bana da diş biliyor. Korkuyorum. Bugün Nesrin bize geldiğinde, sizin de gelivermeniz ihtimali yüreğimi ağzıma getirdi!"

"Haklısınız."

Nesrin genişçe bir tepsiye hazırladığı rakı ve mezelerle içeri girdiği zaman Sami konuyu değiştirmiş, yaptıkları ticareti anlatmaya başlamıştı.

Karşı apartmanın pencerelerinde ışıklar yanıncaya kadar tatlı tatlı konuşup içtiler. Nazan da rakı içmişti, iki kadeh ama, konyakla karışan bu iki kadeh rakı alışkın olmadığı için neşesini coşkunluk derecesine yükseltmişti.

Kalktı.

Nesrin hayretle, nereye gitmek istediğini sordu. Nazan eve gideceğini, mahalleyi, teyzesini filan karıştırdı. Nesrin kaç vakittir tekrarladığını sonuncu defa daha kısa, daha kesin şekilde tekrarladı:

"Bırak şu mahalleyi de, teyzeni de be Nazan! Niçin kopamıyorsun o mendebur karıdan, bilmem ki? Şurda kardeş kardeş yaşar giderdik!"

İçkinin tesiriyle Nazan, Nesrin'e her zamandan çok hak verdi.

"Bugün de gideyim. Şayet ileri geri laf ederse..."

"O hâlde gece yarısına doğru git ki dırlansın. Kap bavulunu, dön gel!"

"Gece yarısı mı?"

"Yalnız gitmekten mi korkuyorsun?"

"Korkmuyorum ama..."

"Sami götürür seni!"

Nazan gözlerini esmer, fakat bugün her zamandan çok daha yakışıklı görünen adama çevirdi.

"Zahmet olacak!"

"Rica ederim."

Saat ona doğru kalktılar. Tramvayla ancak on birde varabilirlerdi.

Nesrin kapıdan yolcu ederken, "Hatta," dedi, "kocakarının dırdırına filan da bakma. Kap bavulunu, atla gel. Oldu mu?"

Cevap vermedi. Karanlık merdivenleri yan yana indiler. Hâlâ tatlı bir sarhoşluk içinde, kahkaha atacak kadar coşkundu. Yanındaki adamın koluna tutundu. Adam bunu minnet bilerek genç kadının tombul kolunu sımsıkı yakaladı. İnanamıyordu. Bu ne umulmadık lütuftu ya Rabbi!

Beyazıt'ta tramvaydan indiler.

Nazan, "Beni burada bekleyin," dedi.

"Yolunuz çok sapa, çok da karanlık!"

"Zarar yok, zarar yok..."

Kar dinmişti. Ayakkabılarının altında gıcırdayan karların üzerinde hızla uzaklaştı.

Kurt Celal'le İhsan Ağabey, Sami'ye görünmeden genç kadının peşine düştüler. Yolun neresinde, ne zaman, nasıl saldıracaklarını gayet iyi biliyorlardı. Onlar "bar kızı"nın pansiyonunda "cümbüş" yaparlarken, kendileri de apartmanın karşısındaki Rum'un meyhanesinde şişe şişe şarap devirmişlerdi.

Nazan, yıkık duvarlı mescidin yanından zifiri karanlıklara saptı. Şaşıyordu. Şimdiye kadar ne diye içmemişti sanki şu konyağı? İnsanı amma da pervasızlaştırıyordu! Ya ısıtması?

Arkasında kısık bir ses:

"Nazan!"

Durdu. Hızla yaklaşan iki gölgeyi bekledi. Yüzleri filan belli olmadığı için, gelenlerin kim olduğunu kestirmek mümkün değildi. Kalbi hızlı hızlı çarpıyor, ama korkmuyordu.

Gölgeler iki yanını alıverdi.

"Nereden geliyorsun?"

Nazan, "Sana ne?" dedi.

"Bana mı ne? Biz senin nereden geldiğini biliyoruz!"

"Nereden geliyorum?"

"Tarlabaşı'ndaki randevuevinden!"

Sarsıldı. Sesler yabancı değildi. Herhalde mahallelisiydi. İki adamın arasından silkinip çıktı, kaçmak istediyse de bırakmadılar.

"Bırakın beni, bırakın diyorum, bırakın işte!"

Bırakmadılar.

"Herkese şapur şupur da bize ya Rabbi şükür mü?"

"Biz de Allah'ın kuluyuz."

Aniden kucaklanıp başaşağı kaçırıldığını hissedince bağırmaya başladı. Öteki adamın kuvvetli eli ağzını kapayınca sesi çıkmaz oldu. Kısa da olsa, çığlık öteki sokaktaki yıkık duvarın rüzgâr tutmayan köşesinde uyuklayan bekçiye ulaşmış, uyandırmıştı.

Gocuğuna sıkı sıkıya sarılı bekçi, öbür sokaktaki terk edilmiş ahıra doğru koştu.

İhsan Ağabey kadının ağzını sımsıkı tutuyordu hâlâ. Kaba fışkı yığınının üzerinde sırtüstü yatan kadınsa kocaman bir balık gibi kıvranıyordu. El, ağızdan çekilse bile bağırıp çağırmayacak, yalvaracak, gittiği yerin randevuevi değil, namuslu yer olduğunu anlatacak, baharda kocasının, çocuğunun yanına gideceğinden söz açacaktı. Ama olmuyordu. Hoyrat eller her şeyi usulünce, gönül hoşluğunca değil, zorla, hoyratça, yırtıp parçalayarak elde etmek üzereydiler. Ayakkabısı firlamış, ufacık ayak karanlıklarda hırçın hareketler yapıyor, kavisler çiziyordu. Bir an işin işten geçtiğini, kocasından beri unuttuğu bir şeyin kudretini duydu. Kımıldayamıyordu. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Artık her

şeyin mahvolduğunu, kocası ile çocuğundan korkunç bir hızla uzaklaştığını, bir daha onların yüzüne bakacak yüzü kalmadığını sandı. Tam bu sırada, yani birinci adam üzerinden kalkarken, bekçinin kuvvetli düdüğü metruk ahırın harap duvarlarını ve yerde belden aşağısı açık yatan kadını aydınlattı.

İhsan Ağabey'le Kurt Celal ahırın yıkık duvarından kaçmışlardı.

İhtiyar bekçi arkalarından koşmaya heveslenmedi. Suçlu yerde yatıyordu. Ötekiler suçlu değildi. Erkeğin elinin kınasıydı.

Çaptan düştü düşeli bilhassa genç, güzel kadınlara karşı hınzı büsbütün artan ihtiyar bekçi, yerde hıçkıra hıçkıra ağlayan kadına yaklaştı. Böğrüne bir tekme attı.

"Kalk, o....u! Ağlıyor bir de. Yörü karakola!"

Nazan istenen her yere gidebilirdi artık. Artık çekilen tarafa sürüklenmek zorundaki kadınlardan sayıyordu kendini. Hatta bekçi bile yanaşıp kaçan delikanlı gibi "elini yüzünü karalasa" gene de ses çıkarmazdı. İlkten sonra ikinci, üçüncü, beşinci yahut yüzüncü.

Kalktı. Bekçinin önüne düştü. Karakola gittiler.

Bir rüya âleminde gibiydi. Ağzını koklayan komiser, "Sarhoş," dedi, "köpek gibi de sarhoş!"

Sordu:

"Kimin neyisin sen?"

Bekçi anlatıverdi:

"Şu çorapta çalışan Aliye Ana yok mu?"

Komiser anlamıştı. Kaç vakittir kulağına çalınıp duruyor, zaten bekliyordu.

"Anladım anladım... Ver bir iskemle de otursun!"

İskemleye oturmak değil, yığıldı. Başı önüne düşmüştü. Gözlerini yummuş, susuyor, az evvelki delikanlıyı içinde ılık ılık duyuyordu. Artık ne teyzesi, ne kocası, ne kayınvalidesi... Birden çocuğunu hayalledi: Sarı saçlı, yusyuvarlak baş!

Hıçkırdı.

Komiser, masasından, "Ne o?" dedi. "Aklınız hep karakolda başınıza gelir! Akıllı uslu otursan da başına bu hâller gelmese olmaz mıydı?"

Duymadı bile.

***

Sami bilek saatine baktı. On ikiye geliyordu. Ayazda donmuş, çivi kesmişti. Daha fazla beklemenin faydasızlığını düşünerek ıssız meydanı üniversite kapısına doğru geçti. Mahalleye girip evden sorsa mıydı acaba? Belki de sarhoşluğun tesiriyle kafayı vurup yatmıştı.

Tereddütle mahalleye girdi. Kafesin önünde durdu. Kulak verdi: Makaralı bir horultu!

Kim bilir kimdi? Üzerinde fazla durmadı. Belki de Nazan, aşırı sarhoş olduğu için, eve gelince her şeyi unutmuş, kafayı vurup yatmıştı. Ne olursa olsun, kaçırmıştı. Adamakıllı bir fırsatı aptalca kaçırmıştı. En iyisi, Tarlabaşı'na, Nesrin'in yanına dönmekti. Aksi hâlde kadının içine şüphe düşebilir, geceyi Nazan'la geçirdiğini sanabilirdi. Sahiden geçirse önemli değildi, ne sanırsa sansındı. Ama durup dururken şüphelenilmek!

Sonra, bugün kaçırmıştı fırsatı ama ilerisi için Nesrin'e ihtiyacı vardı. Araları açılırsa, Nazan ayağını çeker, bulmak, buluşmak güçleşir, belki de imkânsızlaşırdı.

Beyazıt durağında, lambaları sönük hantal bir otomobile atladı:

"Tarlabaşı'na!"

Araba kestirmeden Tarlabaşı yolunu tuttu.

Nesrin hâlâ içiyordu. Bu kadar gecikmemeleri lazımdı. Saat on ikiyi de geçmişti. Yoksa başlarında bir şey mi vardı? Nazan, teyzesiyle atışmıştı da Sami müdahale mi etmişti? Karakolluk mu olmuşlardı?

Yeni bir kadehi susuz filan dikti.

Rakı göğsüne gayet iyi geliyordu. Gıcık filan kalmamıştı. Ama umurunda değildi. Bu gece Sami'yi istiyordu. Ne olursa olsun,

isterse kıyamet kopsun, Sami'yi istiyordu, ona ihtiyacı vardı. Sami sabaha kadar gelmese gene de bekleyecekti.

Birden aklına bambaşka, hiç düşünmediği bir ihtimal geldi: Yoksa, evet yoksa... Birlikte miydiler?

Kafasından Nazan'ın yüzü geçti.

Olabilir miydi? Sami istese bile, Nazan, en yakın arkadaşı Nazan razı olur muydu?

Yeni bir kadeh.

Niçin olmasın? Sami gibi bir erkeğin karşısında, güzel, hele sarhoş bir kadın... Yıllarca önceyi hatırladı: Kocası, kocasının amca oğlu, İzmir'de. Gece yarısından çok sonra. İlk defa rakı içtiği, daha doğrusu zorla içirildiği gece. Amca oğlu kaç vakittir asılıp duruyordu. Aptal kocası. Onun yanında içirmişti. Kocasını pek öyle ölesiye sevmezdi ama ihaneti de aklından geçirmezdi. Sarhoş olunca, her zaman reddettiği adama dayanamamıştı. Sonra sonra münasebetleri ilerlemiş, bir gün de...

Kafasından tekrar Nazan geçti.

Mutlaka, mutlaka bir şey vardı. Şayet böyle bir şey varsa... Yumruklarını sıktı. Titriyordu. Sami'yi Nazan'la bir yatakta farz etti.

Yüzü ihtirasla gerilmişti. Gözleri hınçla parlıyordu. Yeni bir kadeh dolduracakken vazgeçti. Kalktı. Pencereye gitti. Karşı apartmanların perdesi karanlıktı. En üst kattakinde ışık vardı ama, Allah belasını versindi.

Tepsinin yanına döndü.

Ne yapacaktı? Ne yapmalıydı? Ne yapması lazımdı? Kedinin boğazına ciğer mi asmıştı yani?

Birden boğulacak gibi bir sıkıntı duydu. Odanın içinde ne varsa kırıp parçalamak, sonra da pencereyi açıp kendini sokağa beyin üstü atmak geçti içinden. Tekrar pencereye gitti.

Nazan'ı kafasında anadan doğma soymuştu. Kendinden gençti, güzeldi. Çok daha az yıpranmıştı. Hatta hiç yıpranmamıştı. Sami gibi itoğlu it böyle bir kadını kaçırır mıydı hiç? Niçin kaçırsın? Sebep?

"Oooof of Allah, of!" diye bağırdı.

Sonra karyolaya yüzükoyun kapandı, hıçkırmaya başladı.

Sami içeri girdiği zaman Nesrin'i karyolaya kapanmış buldu. Yanına gitti. Omuzundan sarstı. Kadın, akları iyice kızarmış sarhoş gözlerle baktı. Sonra çevik bir hareketle adamın üzerine atıldı.

"Neredeydin?"

Adam şaşırdı.

"Nazan'ı götürdüm ya!"

"Hani Nazan?"

"Bilmiyorum."

"Nasıl bilmezsin?"

"Beyazıt durağında beni bırakıp gitti. Gelecekti güya. Gelmedi. Ben de..."

Nesrin gücünün yettiği kadar bağırdı:

"Yalan söylüyorsun!"

"Ben mi?"

"Sen, evet. Yalan söylüyorsun. Kadınla beraberdin! Onu evine götürdün! İtiraf et, götürdün, değil mi?"

Sami sinirlenmişti. "Saçmalama," dedi.

"Onu evine götürdün Sami, biliyorum. Bundan sonra onunla yaşayacaksın, beni unutacaksın. Beni sevmiyorsun. O, benden daha genç, daha güzel. İtiraf et, Allahaşkına itiraf et! Kadını evine götürdüğünü söyle. Cesur ol. Öyle değil mi?"

Sami sarhoş kadına tam bir olgunluk içinde bakıyordu. Böyle işlerde ihtisası vardı adeta. Seven, delice, çılgınca seven, kıskanç, üstelik sarhoş bir kadının ne demek olduğunu bilirdi. Sonra, büsbütün de haksız değildi. Gerçi henüz hiçbir şey geçmemişti aralarında ama, Nazan razı olsa, Nesrin'in aklından geçtiği gibi, her şey olabilirdi.

Nesrin hâlâ dalgalı bir deniz gibi çalkalanıyordu. Sami'nin ayaklarına kapandı, öpmeye başladı. Pabuçlara yüzünü gözünü sürüyor, kendisini bırakmamasını, şayet bırakırsa öleceğini, kendini öldüreceğini söylüyordu.

Ama nafile. Zerrece acımıyordu. Evet acımıyor. Böyle bayağılıklar yaptığı için acımıyor. Sevmiyor ki. Elinde değil ki. Bomboş gözlerle bakıyor, sadece bakıyordu.

Bir ara istemeyerek eğilip bileğinden tuttu, kaldırdı. Kollarının arasına aldı. Kadın memnun, mutlu...

"Söyle Sami, söyle canımın içi, söyle yavrum!"

"Ne söyleyeyim?"

"Onunla beraberdin, değil mi?"

"Değildim."

"Beraberdin Sami, beraberdin işte. Niçin saklıyorsun?"

"Vallahi değildim Nesrin. Onu Beyazıt durağında bekledim. Gelmedi."

"Ben pansiyonunda olduğunu sanıyorum."

"Yanlış."

"Gidip bakalım mı? Var mısın?"

Sami cesaretle, "Varım, yürü," dedi.

Giyinip çıktılar.

Sami Beyoğlu'nda A... Sokağı'nda oturuyordu. Nesrin pansiyonda kimseyi bulamayınca, söylediklerine pişman oldu.

"Affet beni Sami, Samiciğim, beni affet!"

"Çocukluğu bırak..."

Adamın boynuna atıldı.

"Beni affettin, değil mi?"

"Ettim."

"Ne yapayım Sami, seviyorum seni, çok seviyorum!"

"?.."

"Haydi bizim bara gidip eğlenelim biraz!"

Nesrin'le kalmaktansa çıkmak canına minnetti.

Çıktılar.

Ertesi gün Sami meseleyi öğrendi. Teyzesinin iki gözü iki çeşme, korkunç beddualar savuruyor, bir daha Nazan'ın eve adımını atamayacağını söylüyordu.

Sami karakola başvurup durumu ayrıntısıyla öğrendi: Bütün inkârlarına rağmen, gizli fuhuş yaparken yakalanmış, muayeneye gönderilmişti. Hayretler içinde "Zührevi Hastalıklar Hastahanesi"ne koştu. Kâtipten sordu soruşturdu. "Belsoğukluğu bulunduğu için" yatacağını söyleyen kâtip, "Mamafih kalıcı değil," dedi. "Çok yeni. Akşam temasta bulunduğu adamdan aldığı muhakkak!"

Sami'nin canı sıkılmıştı.

Tarlabaşı'na döndü. Nesrin halsizce yatıyordu. Nazan'ın macerasını öğrenince şaştı.

"Peki ama, nasıl olur? Benim bildiğim Nazan, kocasından başka erkek tanımamış, zavallı bir kadındı!"

Sami sinirlendi.

"Yahu ne laf anlamaz karısın be! Ben durakta beklerken, herifler saldırıp icabına bakmışlar diyorum, sen hâlâ..."

"Hafta arasında gidip görelim bari..."

"Tabii gideceğiz."

Ama Nesrin gidemedi. Hastaydı. Ateşler içinde yanıyordu. Ateş o kadar fazlaydı ki, sayıklaması hezeyan hâlini almıştı.

Sami birtakım hediyelerle yalnız gitti. Genç kadın sararmış, solmuş, gözakları ağlamaktan çürümüştü. Sami teselli etmeye çalıştıysa da fayda vermedi.

"Kendimi öldürmekten başka yapacağım şey yok," diyordu. "Kocam, çocuğum... Ah ya Yarabbi, yüzlerine nasıl bakacağım?"

İçeri düştü düşeli Nazan'ı boyuna teselli eden, tedavi altında bir frengili kadın, "Deli bu beyefendi," dedi. "Alt tarafı belsoğukluğu. Ya benim gibi frengili olsaydın? Bak, aslan gibi beyin var. Ne korkuyorsun? Sonra, itoğlu itler üzerine çullanmış. İsteyerek yapmamışsın ya!"

Nazan'ın kulağına söz girmiyordu. Nesrin'in de hasta yattığını öğrenince bir an kendini unuttu:

"Nesi var?"

"Zaten hasta, biliyorsun. En iyisi sanatoryuma yatırmak. Geçen gün patronu sordu. Avans almıştı ya... Ödedim borçlarını. Doktor, mutlaka sanatoryuma yatırmamızı söylüyor. İcap eden müracaatı yapacağım..."

Sami'nin bu işe, yani Nesrin'in sanatoryuma yatırılma işine önem vermesi boşuna değildi. O, sanatoryuma yatarsa, hastaneden çıkacak olan Nazan'la rahat rahat yaşayabilirdi.

Nitekim öyle de oldu. Nesrin gözyaşları içinde sanatoryuma yattıktan üç gün sonra fişe bağlanıp taburcu edilen Nazan, Sami'nin A... Sokağı'ndaki pansiyonuna kolayca gelip yerleşti. Başka gidecek yeri yoktu zaten.

Sami, "İstersen teyzene gidelim, bavulunu al!" dedi.

Nazan değil teyzesinin yüzünü görmek, lafının edilmesini bile istemiyordu. Onun için artık ne teyze vardı, hatta ne de kocasıyla çocuğu. "Kader"inin çekip götürdüğü bir hayatı yaşayacaktı. Teyzesi değil ama, kocasıyla çocuğu gerilerde kalmış, "mukaddes" birer hatıraydılar. Kirli varlığıyla onların temiz mevcudiyetlerini lekelememeliydi. Buna hakkı yoktu.

Sami üç beş gün içinde hevesini almış, A... Sokağı'ndaki pansiyonun rutubetli karanlığında onu unutmaya başlamıştı. Yemeğini dışarda yiyor, dışarda içiyor, dışarda eğlenip çoğu gecelerini dışarda geçiriyordu. Bir zamanlar her şeyi unutup ta Süleymaniye'lerde dolaştığı, uğrunda her şeyi göze aldığı kadın bu muydu? Buydu, muhakkak ama şimdi, bu daha çok bir "hizmetçi"ydi. Eve geldiği zamanlar yemeğini, yatağını hazır buluyor, kirli çamaşırlarını yıkatıp gömleklerini kolalatmayı düşünmüyordu. Nazan, kocasının evinde olduğu gibi, evinin hanımı değil, hizmetçisi oluvermişti. Hâlinden şikâyet ettiği, Sami'ye asılıp şuraya buraya götürmesini yahut kendisiyle meşgul olmasını, yahut da geç kaldığı, hiç gelmediği zamanlar geceyi kimlerle, nerede geçirdiğini sorup Nesrin gibi isterik kıskançlıklarla yakın ilgi istemiyordu.

Sami bir gün iki meşin bavulla geldi. Mutfağın yanındaki odayı boşaltmasını emretti. Nazan, neden, niçin diye sormadan

kollarını sıvadı, odayı boşalttı. Bavullar boşalan odaya taşındı. Çok ağır şeylerdi. İçlerinde ne vardı? Sormadı. Sormak değil, merak bile etmedi. Zaten sorsa da doğru cevap alamayacaktı. Kontrol etmesine de imkân yoktu. Sami odayı çekip kilitlemiş, anahtarı yanına almıştı.

"Gece yarısından sonra bir arkadaş gelecek. İçeri alırsın. Odayı gösterirsin. Anahtar yanında olacak. Kapıyı açar girer. Kahve meraklısıdır. Kahvesini hiç eksik etme!"

Adam gece yarısından sonra geldi. Ufacık, cin bakışlı, hafifçe kır saçlı bir yabancıydı. Türkçeyi, bozuk şivesiyle kötü konuşuyordu. Ürkek bir hâli vardı. Kovalanmış da korkmuş gibiydi. Odasının hangisi olduğunu öğrenince, yanından anahtarını çıkarıp kapıyı açmış, girmişti.

"Kahve ister misiniz?" diye sordu.

Adam gülerek başını salladı.

Nazan sabaha kadar adama kahve pişirip taşıdı, ama adamın neyle uğraştığını, küçük bir baskı makinesiyle içerde ne yaptığını merak etmedi.

O günden sonra eve birtakım şüpheli insanlar girip çıkmaya, birtakım paketler getirip götürmeye başladılar. Hatta sonraları bu paketleri Nazan da taşır oldu. Götüreceği yeri tarif ediyorlar, koltuğunda paket yahut paketler, gidiyor, yerine teslim edip dönüyordu. Paketlerde ne vardı? Niçin götürüyordu? Teslim ettiği insanlar kimdi?

Günü geldi mi "muayene"ye gidiyor, dönüyordu. Belsoğukluğu çabuk, kolayca tedavi edilmişti. Gittikçe içine kapanmış, dış âlemle ilgisini kesmiş, boynu bükük, zavallı bir hâli vardı. Üstüne başına baktığı da yoktu. Bol kurşuni mantosu içinde babayani, kadere boyun eğmişti. Apartmana girip çıkarken bakkal, bakkalın çırağı, şarapçı filan laf atıyor, asılıyorlardı da dönüp bakmıyordu bile. İçine adamakıllı kapanmıştı. İçinde, içinin ta derinliklerinde sarı, kıvır kıvır bir baş, oğlunun başı... Yalnız o. Her geçen gün biraz daha büyüyen, biraz daha gelişen, biraz daha içten içe kavrayıp yakan bir hasret: Oğlunun hasreti!

İnsanlardan uzak, bir köşeye büzülüp de oğlunu düşünmeye başlayınca gözlerindeki pırıltı artıyor, yaş yaş oluyordu. Artık ona hiçbir zaman kavuşamayacaktı. O kadar ki, günün birinde Mazhar Bey -kocam diye değil, saygıdeğer bir yabancı gibi düşünüyordu onu- İstanbul'a gelse, arayıp bulsa bile nafileydi. Gitmezdi. Gidemezdi. Yüzü yoktu. Ayıp, çok ayıp bir suç işlemiş, kötü kadın olmuştu. Suçlu yahut değil. Fark etmiyordu. Sebep her ne olursa olsun, "damgalanmış"tı ya!

Onu hayata bağlayan oğlu, oğlunun hasreti olmasa, belki de kendini öldürürdü. Ama yapamıyordu bunu. Yapamayacaktı da. Zaten oğlunun hasreti dışında hemen hemen eksiği yoktu. Başını soktuğu bir pansiyon, pansiyonun görülecek işleri, emreden bir erkek vardı. Erkeğin zaman zaman bağırıp çağırması, sövüp sayması, arada bileğinden bir karyolaya çekip koynuna alması... Bu erkek, Sami'den başkaları da olabiliyordu. Ne çıkardı? Ha bir, ha beş, ha yüz!

İsmi "çorabı düşük"e çıkmıştı.

"Kız nedir bu hâlin? Kendine biraz çekidüzen versene!" diyenlere, dudaklarındaki acı tebessümle bakıyor, sonra boynunu büküveriyordu. Ne kadar "çorabı düşük" olsa, gene de erkekleri tahrik eden bir şeyler vardı onda. Çorabı düşüktü ama, pis, pasaklı değildi. Daha doğrusu, çorabı düşük de değildi esasta. Ona bu ismin uygun görülmesi, sessizliğinden, kendine bakmayı ihmal etmesinden, boyanıp taranmamasındandı. Yoksa temizdi. Beyoğlu apartmanlarındaki rutubetli sidik kokusu onların pansiyonunda yoktu. Her taraf tertemiz, çıngır çıngırdı.

Bahar o yıl mayıs sonlarında gelebildi. İstanbul açıldı saçıldı. Herkes tatlı güneşten hissesini almak için kırlara koşmaya başladı. Nazan'sa tatlı bahar güneşini terasa çıktıkça, çamaşırları sererken görüyordu.

Bir gün Sami, "Başın sağ olsun," dedi.

Fırtınaya tutulmuş yaprak gibi telaşlandı. Yoksa Haldun'una mı bir şey olmuştu?

"Nesrin dün gece ölmüş!"

Önce ferahladı. Yüzünden bir sevinç dalgası geçti, sonra ikinci bir dalga, bir keder dalgası. Kaşları yıkıldı. Gözleri daldı. Uzun kirpiklerinden iki damla süzülüp yuvarlandı.

"Zavallı Nesrincik..."

Sami bir sigara yaktıktan sonra, "Zavallı mı?" dedi. "Sen ondan daha zavallısın be. Kurtuldu o!.."

Kabuğundan başını çıkarırken boynuzu bir yere dokununca tekrardan kabuğuna çekiliveren salyangoz gibi içine çekildi. Gözyaşlarını başkalarına göstermemesi gerektiğini anlamıştı. Gösterirse, "Zavallı mı? Sen ondan daha zavallısın..." diyecekler gibi geliyordu.

Loş mutfakta bulaşık suyu başında Nesrin'i hazin hazin düşünüyor, onun için sıcak gözyaşları döküyordu. İlk tanıştıkları gece, trende, ıstıraplarını nasıl paylaşmış, nasıl onunla birlikte ağlamış, sonraları nasıl himaye etmişti! Ama o? O, onun fedakârlığına karşılık verememişti. Sebep her ne olursa olsun, Sami'yle yaşamaya başlamıştı ya! Hâlâ da yaşıyor sayılmaz mıydı? Kadıncağızın hastalığından faydalanmış sayılmazlar mıydı?

Sonraları Nesrin ağır ağır silindi, oğlu gene ön plana çıktı. İçinde, içinin derinliklerinde gittikçe büyüyüp gelişen, dal budak salan hasret! Parmağındaki yüzüğü karyolanın altında o bulup çıkarmıştı! Bu yüzük kocasından çok onun yadigârıydı. Oğlunun yadigârı. Onu nasıl olurdu da satar yahut yitirirdi?

Bir gün kuyumcuya gitti, yüzüğün içine "Haldun, Mazhar, Nazan" yazdırdı. Bu yazılarla yüzük sanki daha kıymetlenmişti. Arada çıkarıp yüzüne gözüne sürerek öpüyor, öpüyordu.

Bununla beraber, yüzük zaman zaman dikkati çekmiyor da değildi. Onunla yatan erkekler "çorabı düşük"ün parmağındaki bu değerli yüzüğün nereden, nasıl temin edildiğini soruyor, aldıkları cevaplara şaşıyorlardı.

"Demek sultanlar giderken satmışlar ha?"

Cevap vermiyordu. Verse, "Evet. Kocam benim için şu kadar liraya satın aldı. Bana hediye etti..." dese, "Hangi koca?" diye soruyorlardı. Sami mi? Sami'nin böyle incelikleri düşünemeyeceğini biliyorlardı.

Şu hâlde, hangi koca?

İşin uzayacağını, eşelenir eşelenirken sonunda Mazhar Bey'e dayanılacağını, oysa "kötü bir kadın"ın, "namuslu bir koca"yı teşhire hakkı olmadığını düşünüyordu.

Zaten kimse inanmıyordu taşların elmas olduğuna.

O gece pansiyon her geceden çok yükünü almıştı. Başta Sami, Türkçe'yi çok bozuk konuşan kısa boylu ecnebi ve ötekiler odaya kapanmışlardı. Nazan boyuna kahve taşıyordu, tepsi tepsi. Sami bir kenara çekmiş, "Kapı çalınırsa sakın açma!" diye tembih etmişti.

Gecenin hayli ileri bir saatinde, Sami'nin arkadaşlarından uzun boylu biri ilkin tuvalete girip çıkmış, sonra da sokak kapısına gitmişti. Sürgüyü çekiyordu. Kapıyı açacaktı. Nazan, etine iğne dürtülmüş gibi koştu, kapıyı açtırmak istemedi ama adam dinlememişti:

"Sigara alıp geleceğim!" diye çıkmıştı.

Arkasından kapıyı kapamaya vakit kalmadan, polisler!

Üç, beş, sekiz, on... Belki daha çoktular. Ellerinde tabancalar, odaya saldırmışlardı. İçerdekiler de kalabalıktı, onların da tabancaları vardı. Kıyasıya bir boğuşma başlamıştı. Kurşunların vızıltısı arasında ne yapacağını şaşıran Nazan olduğu yere çömelivermişti.

Kıyametler kopuyordu. Gece yarısı patlayan tabancalar semti ayaklandırmıştı. Ama kısa zamanda her şey polislerin istediği gibi oldu. Tabanca tehdidi altında baskı makinesi, çarktan yeni çıkmış gıcır gıcır banknotlara el kondu. Suçlular sıra sıra dizildi.

Suçluların arasında o da sanki bir rüyada gibiydi. Peki ama polisler niçin basmışlardı? Suçları neydi? O gıcır gıcır banknot destelerini oraya kim getirmişti?

Otomobillere doldurulduldular. Kestirme yollardan hızla müdüriyete inildi. Nazan'ın aklına terasta serili çamaşırları geldi. Gündüz yıkayıp asmıştı. Sami'yle ötekilerin pahalı iç çamaşırları, gömlekleri, çorapları... Bitişik apartmandakilerin çamaşırını yıkayan aksi kadından şüpheleniyordu. Geçenlerde Sami'nin kaybolan gömleğini onun aşırdığını sanıyordu. Eğer sabahleyin gidip toplamazsa karı gene aşırırdı.

Sabaha kadar ifade üstüne ifade verdi, bildiği her şeyi doğru, dosdoğru anlattı. Her seferinde de hücresine gelince çamaşırları hatırladı. Eğer öğleye doğru gidip toplamazsa, o karı muhakkak aşırırdı.

Pencere önünde beliren uzun, siyah bıyıklı polis memuruna sordu:

"Beni öğleye doğru bırakırlar, değil mi?"

Polis, "Deli mi?" gibilerden baktı. Laf olsun diye, "Bırakırlar," dedi.

Yanına sokulan arkadaşına döndü, "Enayi pilakisi," diye mırıldandı.

"Kim?"

"Şu karı!"

Koridor boyunca ağır ağır yürüdüler.

"Niye?"

"Beni öğleye doğru bırakırlar değil mi, diyor."

"Bırakırlar diyeydin..."

"Öyle dedim. Halbuki..."

"Asıl işin başı o değil mi?"

"Tabii yahu. Yatak be!"

"Numaraya başladı kaltak!"

"Cezai sorumluluktan kurtulmak için..."

"Saflığa, belki de deliliğe vurmak istiyor!"

"Bak neler yazıyor gazete!"

Cebinden sekize katlanmış bir sabah gazetesi çıkarıp açtı.

17

Aynı sabah gazetesinin aynı sayısıyla evden içeri kül gibi giren Mazhar, Neriman'ın şaşkın bakışları önünde merdivenleri halsizce çıktı. Ne oğluna, ne de sofrada rastladığı annesine aldırış etmeden yatak odasına geçti. Karyolaya yüzükoyun kapandı. Omuzları sarsıla sarsıla hıçkırmaya başladı.

Hayatında ilk defa, içini çeke çeke, çocuk gibi sarsıla sarsıla ağlıyordu.

Neriman merakla odaya girip de kocasını bu hâlde bulunca aklı gitti. Ne vardı? Ne oluyordu? Bir saat önce güle söyleye evden yazıhaneye çıkmıştı!

Gözüne yerdeki gazete ilişti. Aldı. İlk sayfada iri puntolarla kocaman bir başlık:

KALPAZANLAR YAKAYI ELE VERDİLER!

Neriman ilkin hiçbir şey anlamadı. Gazeteyi bir kenara bırakıp Mazhar'a "niçin ağladığını" soracaktı ki, yakayı ele veren kalpazanlar arasındaki bir kadın resmi dikkatini çekti. Okudu, okudukça ilgilendi. Oracıktaki iskemleye ilişip sütun sütun yazıyı yer, yutar gibi, bir solukta okudu. Gözlerini kaldırdığı zaman kirpikleri yaş yaş parlıyordu. Mazhar'la bakıştılar. Tek kelime konuşmadılar. Sonra adam, düşük omuzlarıyla ayağa kalktı. Odanın içinde köşeden köşeye gidip gelmeye başladı. Neriman onu gözleriyle takip ediyordu. Adamın yüzü sapsarıydı. Hırstan dudakları morarmıştı. Bir ara geldi, tam karşısında durdu. Elleri arkasındaydı:

"Bütün bunlara sebep benim, değil mi?"

Kocasının birden kıpkırmızı kesilen yüzünden ürken Neriman, "Takdiri ilahi," diye mırıldandı.

Mazhar boş, bomboş gözlerle bakıyordu. Ne takdiri ilahi umurundaydı, ne de hatta canı gibi sevdiği şimdiki karısı Neriman. Avucunun içi gibi tanıdığı Nazan'ın felakete sürüklenmesinde tek sorumlunun kendisi olduğuna inanıyordu. Suçluydu. Allah mallah da vız gelirdi. Eğer kadını boşayıp palaspandıras

yollamasaydı... Kim bilir, belki de teyzesini bulamamış, ortaya düşmüştü.

Köşeden köşeye dolaşmasına devam etti.

Belki de teyzesini bulamamış, yahut bulmuş da teyzesi fena yollara sürüklemişti. Öyle ya, trikolarda çalışan alelade bir işçiydi. Çeşitli insanlarla ahbaplığı vardı. Bu çeşitli ahbaplar arasında elbette iti, uğursuzu da bulunacaktı. Nazan'a gelince, zaten yavaş, nereye çekilse oraya giden bir kadındı. Kim bilir, belki de evlenmek vaadiyle böyle birine takılmış, sürüklenmişti. Ne olursa olsun, suçlu kendisiydi!

Kafasından yıllarca öncenin Süleymaniye'si, Yanyalı Nihat'la oturdukları harap pansiyon odası, basık çatılar, daracık sokaklar, seyredildiğinden habersiz, evlerinin arka avlusunu süpüren komşu kızı Nazan geçti. Kendi hâlinde, sessiz, uysal bir kızdı. Ne diye baştan çıkarmış, sonra da kaldırıp atmıştı? İlişmese, ya bakkala ya da herhangi kendi gibi bir küçük esnafa varır, bu hâle düşmezdi.

Hıçkırdı. Sonra utandı. Ama ne olursa olsun ağlamak, hıçkıra hıçkıra ağlamak istiyordu. Karısına, "Beni lütfen yalnız bırakır mısın?" dedi.

Genç kadın hassas kocasının belki de kendine kıyması ihtimalini düşünerek reddetti:

"Hayır."

"Niçin?"

"Öyle işte..."

Mazhar'ın ilk defa karısına karşı tepesi attı.

"Neden, niçin? Beni niçin anlamak istemiyorsun Neriman?"

"Seni gayet iyi anlıyorum Mazhar. Buraya gel!"

Kocasını elinden karyolaya çekti.

"Otur. Ağla, istediğin kadar, istediğin tarzda ağla. Çekinme benden!"

Yan yana oturdular. Adamın zonklayan, ter içindeki başını yüklü göğsünde sıkıyor, saçlarını okşuyordu. Böyle sıkıntılı zamanlarda "teselli"nin, en büyük tesellinin susmak olduğunu bi-

liyordu. Açılmak içinse, ağlamak, bol bol ağlamak lazımdı, iri memelerine yaslanmış terli baş ağlıyordu, çocuk gibi, hıçkıra hıçkıra, sarsıla sarsıla.

Birden gözü karşı pencereye ilişti. Birisi vardı. Perdenin hafifçe kaymış aralığından içeriyi gözetlemeye çalışıyordu. Ya hizmetçi Naciye'ydi ya da kaynanası. Kaynanasıydı muhakkak. Naciye olamazdı, cesaret edemezdi. Şayet yakalanırsa kovulacağını biliyordu. Kaynanasıydı. Çünkü daha dün, hamamda ikinci büyüyü yakalamış, evin şurasına burasına birtakım sular serperken görmüş, yüzlememiş, kocasına da söylememişti.

Sonra, ille Avukat Nihat'ın karısı Hikmet Hanım'la oturdukları, gramofon çaldıklan, dans ettikleri sıra, Hikmet Hanım dansı yeni öğreniyordu ama, mesele o değil, sanki ayıp bir şey yapıyorlarmış gibi, kayınvalidenin gizli gizli kollaması... Bütün bunlara Hikmet Hanım hatta Naciye de dikkat etmişti. Naciye'yi her fırsatta azarlıyordu. Ne olursa olsun, gammazlık yapmaya kalktığı kadın, kocasının annesiydi. Kocasının annesine karşı hizmetçiyle birlik olacak değildi ya. Hem kaynana da kim oluyordu. İstese istediği anda evden def edebilirdi. Hele büyülerini yakaladıktan sonra!

Hacer Hanım bütün bunlardan habersiz, hâlâ pencere önünde, içeriyi gözetlemeye çalışıyordu. Oğlu niçin erken gelmişti? Neden suratlıydı? Karısının bile yüzüne niçin bakmamıştı? Yoksa büyüler tesirini göstermiş miydi? Herhalde. Malmüdürünün annesi, doğrusu yaman kadındı. Büyüleri, okunmuş şerbetli suları o vermişti. Ne diyordu? "Öyle hoca ki, akan suları durdurur kardeş. Bir tanesi bile aralarını açmaya yeter ama, ben gene de üç tane yazacağım, demiş. Aldığı para helal olsun!"

Az daha eğildi. Gene göremedi. Yalnız, ayakları görünüyordu dizlerine kadar. Karyolada yan yana oturmuşlardı. Niçin? Oğlu pabuçlarını bile çıkarmamıştı. Oysa, ne kadar titizdi. Eve geldi mi, hemen soyunur, pijamalarını giyer, sırtına da ropdöşambrını alırdı.

Birden bir öksürük. Döndü: Naciye! Mutfak kapısında durmuş, sinirli sinirli bakıyordu. Hacer Hanım bozularak pencereden çekildi. Naciye'nin yanına gitti. Gülmeye çalışıyordu. Naciye buz gibiydi. Öyle hain hain bakıyordu ki.

Hacer Hanım:

"Mazhar bugün niçin vakitsiz geldi acaba?"

Naciye sertçe cevapladı:

"Ne bileyim ben!"

"Merak ettim de..."

"Merak ettiysen gir sor!"

"Pencereden hırsızlama bakmaya utanmıyor musun?" demek istediğini anlamıştı. Tepesi attı. Zaten bir gün, sokakta kocasıyla konuştuğunu görmüş, o günden sonra kadının nevri dönmüştü. Gelininin karşısında süt dökmüş kedi gibi durduğu hâlde kendine adeta hakaret edebiliyordu.

"Bana bak Naciye," dedi. "O benim evladım. Ben onu karnımda dokuz ay taşıdım, anladın mı?"

"Başka analar sekiz ay taşımaz ya!"

"Sen haddini çok aştın ama..."

"Ben mi? Ne yaptım? Ne suçumu yakaladın şimdiye kadar?"

"Bilmem. Ayağını denk al, ben bugüne bugün Avukat Mazhar Bey'in annesiyim!"

"Biliyorum."

"Hanımına gösterdiğin saygıyı bana da göstermeye mecbursun!"

Naciye sinirli sinirli güldü.

"Hanımım benden saygı istemiyor ki."

"Ben istiyorum!"

"Layık olun, göstereyim..."

Mutfağa, aşçının yanına girdi.

Hacer Hanım buz kesmişti. Bağırıp çağırmak, kıyametleri koparmak, her şeyleri kırıp dökmek geçti içinden ama kendini tuttu. Sonra işleri büsbütün karıştırır, her şeyi altüst edebilirdi.

"Pis karı" tabii şu büyü meselesini ortaya atar, "Bana teklif etti de yanaşmadım diye hırsından böyle yaptı" filan diyebilirdi. En iyisi susmak, daha doğrusu, yutmaktı.

"Hasbinallah venimelvekil!" diyerek, odasına giderken, gözüne Haldun ilişti. Misafir odasının kaba tüylü halısının üzerine oturmuş, kendi kendine oynuyordu. Yanına gitti. Çocuk dalmıştı.

"Haldun, yavrum!"

Dalgın çocuk döndü, baktı. Haminnesinin her zamanki çatık kaşlı, asık yüzüyle değil de, tatlı bakışıyla karşılaşınca ürkmediyse de, gene de içinden bir korku geçti.

"Efendim?"

"Gel biraz, bak ne söyleyeceğim!"

Oyuncaklarını bırakıp kalktı. Haminnesinin peşinden, haminnesinin odasına gitti. İhtiyar kadın kapıyı kapadı.

"Bana bak yavrum... Beybabanın canı niye sıkkın, biliyor musun?"

"Bilmiyorum."

"Ciciannenle odaya niçin kapandıklarını öğrensene!"

"Nasıl?"

"Odalarına git!"

"A... Ayıp değil mi?"

"Niçin ayıp olsun evladım. Beybaban değil mi senin o?"

"Olsun haminne, ayıp."

"Sana kocaman bir çikolata alacağım ama!"

"Ben artık çikolatayı sevmiyorum. Doktor amca dedi ki, fazla çikolata yersen karnın ağrır, ishal olursun, dedi."

"Oyuncak alırım."

"Ciciannemle ciciteyzem alıyorlar!"

Hacer Hanım'ın gözleri karardı, kanı tepesine çıktı. Çocuğu yerden yere çalmak, gırtlağını sıkmak geçti içinden. Sadece, "Defol, defol!" diye bağırdı. "Yılan!"

Çocuk usulcacık çıktı.

Hacer Hanım arkasından kapıyı çarparak kapatmak isterdi ama yapamadı. Geçti sedire, somurtup oturdu. Evin içinde sığıntıya dönmüştü. Neydi bu? En küçüğünden en büyüğüne kadar hepsinden ayrı bir surat görüyordu. Bir karış çocuk bile sözünü dinlemiyordu. Oğlu hayırlı evlat değildi, ne fayda. Oğlu hayırlı olsa bilirdi yapacağını. Karısının sözünden çıkmıyor, tapıyordu adeta. Nazan'ın zamanında bu huyu yoktu hiç olmazsa. Karısıyla kalsa bile, arada annesini de arar, danışır, sonra en hoşu, karısını sık sık paylar, yüz vermezdi.

Doksan dokuzluk tespihini sedirin üzerinden aldı, sinirli sinirli çekmeye başladı.

Bütün ümidi şu büyülerle okunmuş şerbetli sulardaydı. Eğer onlardan da bir şey çıkmazsa...

Aklı gitti.

Çıkmazsa, ne yapardı? Bar kızı aldırış bile etmiyordu. Eve öyle bir sahip olmuştu ki... Avukat Nihat mıdır nedir, onun uyuşuk karısı Hikmet'le, oooh! Gramofonlar çalınıyor, türküler söyleniyor, danslar ediliyordu. Ya haftada en az bir iki sefer dolup dolup taşan kibar misafirler? Oğlunun kesesinden cümbüşler oluyor, keyifler çatılıyordu. Kılkuyruk Nihat bile yükünü tutmuştu şehirde. Ama suç oğlunundu. Yazının üç buçuk kuruşluk memurunu yanına al, ekmeğini bölüş, bitini kanlandır. Sonu böyle olurdu işte.

Tespihi hırsla fırlattı.

Büyülerin de tesiri olmazsa yapacağını biliyordu. Tutardı bir göz oda, çekilirdi, bitti gitti. Malmüdürünün annesi, "Sakın ha!" diyordu ama, gelsin de o çeksindi. Ana yerine konulup akıl danışılmadıktan, har vurup harman savrulduktan sonra...

Peki ama, ayrı semtte, ayrı bir oda tutup çekilirse kimin kulağı duyardı? Oğlunun mu? Gelininin mi? Sanmıyordu. Ne onun, ne de ötekinin kulağı duyardı. Hele gelin, memnun olur, har vurup harman savurmayı büsbütün artırırdı. Sonra, eş dost... Herkes işin içyüzünü bilmez, "Aferin geline. Dişli çıktı... Kaynanayı sepetletti!" demezler miydi?

"Sepetlenmek" pek ağırına gidiyordu. Koskoca Avukat Mazhar Bey'in, beyefendinin annesi Hacer Hanımefendi'ydi. Hiç kimse ama hiç kimse sepetleyemezdi onu. Allah büyüktü. Yerler, gökler duayla duruyordu. Evin her tarafına serptiği okunmuş şerbetler, üç muska, üç koca soğukluk muskası elbette hükmünü icra edip aralarına soğukluk verecekti. Nazan'ı nasıl sepetletmişti? Allah zavallı bir anayı bırakıp da şirret, müsrif, hayasız... Bardan çıkma, eli yüzü cam kırığıyla sıyrılmış bir "şıllık"ı tutacak değildi ya! Allah, ırz ehilleri dururken, ırzı kırıklara niçin yardımcı olsundu? Allah kötülerin Allah'ı olamazdı, iyilerin Allah'ıydı o!

Birden oğlunun öfkeli sesi... Bas bas bağırıyordu!

Sedirden atladı. Kapıya koştu. Kulağını kapı tahtasına dayayıp dinlemeye başladı. Gözleri ümitle parlıyor, aralarına girmesini beklediği soğukluğun vakti saatinin geldiğini sanıyordu.

Sofada Naciye belirince kapıyı örttü.

Oğlu niçin bağırıyordu acaba?

Gayet basit: Muşambaya sıkı sıkı sarılmış bir muskayı yastıkla yatağın arasında bulmuştu da ondan. Elinde muska, karısını filan itip annesinin yanına gitmek, ağzını açıp gözünü yummak istiyor, kapıya hamle ediyordu ama Neriman bırakmıyordu.

Genç kadın önüne perde gibi gerilmişti.

"Yapma, Allahaşkına yapma. Çok ayıp olur. Dillere destan oluruz!"

Mazhar dinlemiyordu:

"Olalım, ne olursak olalım. Bırak!"

"Canım, dur bir dakika, bakalım annen mi koydu?"

"Ondan başka hiç kimse koymaz. Böyle şeylerle o uğraşır. Bırak gidip ağzının payını vereyim!"

Neriman bırakmadı. Elinden muskayı aldı, adamı zorla karyolaya sürükledi. Mazhar, Nazan meselesiyle zaten doluydu. Bu, tuz biber ekmişti.

"Öfkeyle kalkan, zararla oturur. Sakin ol. Sakin olursan sana daha başka anlatacaklarım var!"

Mazhar'ın kolları düştü ama, sakin olamıyor, tir tir titriyordu. Karyolaya oturdu. Anlatılacak şeyin ne olduğunu merak ediyordu.

Neriman gitti, sandığından iki muska daha getirdi. Mazhar'ın gözleri büsbütün açıldı.

"Onlar ne?"

"Muska!"

"Nereden buldun?"

"Birini sandığımda, ötekini de hamamda!"

Mazhar'ın başı dönüyordu. Karısının anlattıklarını dinledikçe fenalaşıyor, böyle bir kadının oğlu oluşuna hayıflanıyordu.

"Demek Naciye'ye teklif etmiş?"

"Evet. Kadın geldi bana söyledi. Tersledim. Nasıl terslemezdim Mazhar? Senin annendi. El âleme karşı... Sonra, yatak odasına, hamama şerbet serptiğini gözlerimle gördüm, yüzlemedim!"

"O nesi?"

"Ne bileyim ben? Hikmet Hanım diyor ki, okunmuş şerbet diyor. Soğukluk içinmiş..."

"Bütün bunlardan Hikmet'in de haberi var desene?"

"Maalesef. Çünkü, biliyorsun, ne Nihat'ı, ne de karısını hiç sevmez. Daha doğrusu, bana yakınlık gösteren hiç kimseyi. Görmüyor musun? Haldun'a bile nasıl?"

"Bana? Bana ya? Nazan'a yaptığım gibi seni azarlamıyorum diye öyle içerliyor ki. Sana bir şey söyleyeyim mi Neriman? Ben bu rezalete artık son vermek istiyorum!"

"Nasıl?"

"Ver şu büyüleri bana. Gidip suratına atacağım. Sonra da cehennem olup gitsin evimden!"

"A!.. Ne ayıp!"

"Niçin ayıp oluyormuş?"

"Annen ayol. Senden başka kimi var?"

"Bulsun bir oda, taşınsın. Aydan aya muayyen bir para veririm, biter gider!"

"Madem bunu göze alıyorsun, işin idaresini bana bırak!"

"Sana mı? Sen nasıl razı edersin?"

"Karışma sen. Benim de bildiğim var. Yalnız, senin hiçbir şeyden haberin olmasın. O gelip sana ayrı oturmak istediğinden bahsederse razı olmuş görün!"

"İyi ya."

Neriman hiç acele etmedi. Nazan'ın başından geçenlerden de hiç kimseye söz açmadıysa da haber şehirde şimşek gibi yayılmıştı. Öyle ya, memlekette gazete okuyan yalnız Mazhar değildi ya!

Havadis şehirde günlerce çalkalandı. Öyle ki, Mazhar utancından yerlere geçti, içine kapandıkça kapandı, evden çıkamaz hâle geldi. Suçun kendisinde olduğu kanısına vardığı için, herkesin de böyle düşüneceğini sanıyordu.

Artık ne yazıhaneye uğruyor, ne de mahkemelere girip çıkıyordu. Arkadaşı Avukat Nihat aracılığıyla bütün davalarını bir buçuk, iki ay sonraya erteletmiş, kara kara düşünüyor, düşündükçe sararıp soluyordu.

İlle Haldun!

Bu çocuk şimdi dünyadan habersiz, oyuncakları içinde mutluydu ama, elbette büyüyecek, aklı başına gelecek, annesinin macerasını merak edecek, tabii öğrenecekti. O zaman ne olacaktı? Hiçbir suçu olmadığı hâlde "kötü kadının oğlu" olmanın verdiği bir utançla hayatı gölgelenmeyecek miydi? Bütün hayatı boyunca "kötü kadının oğlu" olmaktan kurtulamayacağına göre, çocukta bir "aşağılık duygusu" başlamayacak mıydı?

Bütün ihtimalleri kafasından geçiriyor, sonunda kendini, yalnız kendini suçlandırıyordu.

Bir gün bunaldı:

"Evet, suçluyum. Anlıyorum... Kendimi kendim yaratmadım ya!"

Onu hemen hemen hiç yalnız bırakmayan Avukat Nihat, "Suçlu değilsin," dedi.

Mazhar anlayışlı anlayışlı baktı.

"Alın yazısı mı demek istiyorsun?"

"Elbette!"

"Sana bir şey söyleyeyim mi Nihat? Bütün bu izahlar bana fos gibi geliyor, İslami düşüncenin kaderci mantığıyla bu işin içinden çıkamadım ben!"

Nihat güldü.

"Ben? Ben çıkabildim mi?"

"Alın yazısı varsa, cennet cehenneme, mahkemelere, muhakemelere ne lüzum var? Bir katili yargılayıp hapse sokmak yahut asmak, Zülcelâle isyan olmaz mı?"

"Hâkim de kul olduğuna, onun da bir alın yazısı bulunduğuna göre, o da Zülcelâlin levhi ezeldeki emrini yerine getirmiş olacak ki..."

"Sen de haklısın!"

"Sen?"

"Ben de. Allah?"

"Allah da, ya katil?"

"Katil de. Maktul?"

"Maktul de! Şu halde, 'Suç' yok, 'Suçlu' yok..."

"Bana kalırsa, izah tarzlarımız yanlış. Bana öyle geliyor ki, ne alın yazısı, ne yazan, ne yazılan, ne de yazılmış şey var. Olmakta olan, boyuna şekil değiştirerek akıp giden, başsız ve sonsuz bir oluş. Bu oluş içinde ferdin sevinci yahut kederi..."

"Nisbi ve kişisel diyeceksin..."

"Evet!"

"Ama bu düşünüş tarzı insanı..."

"Biliyorum, biliyorum ama başka izah tarzı bulamıyorum. Ne Rab, ne kullar..."

"?.."

Bu konuşmalar günler, günlerce sürüp gitti. Ama Nihat olmadığı zamanlar, Mazhar'ı hatta Neriman bile avutamıyordu. İçi sanki ağır bir katran tabakasıyla sıvanmıştı. Bütün gece uyku tut-

muyor, azıcık dalacak olsa, bir yerlerden uçuyormuş gibi telaşla uyanıyordu.

Koca konak birden bir yasa, mateme bürünmüş gibi sakinleşivermişti. Ne gramofon çalınıyor, ne de şık misafirler dolup taşıyordu.

Haldun'a bile yeni yeni oyuncak alınmaz olmuştu. Hatta ciciannesiyle ciciteyzesi eskisi gibi sevmiyorlardı galiba. Canı sıkılıyordu. Bir gece rüyasında annesini gördü. Sabahleyin çok düşündü. Akşama kadar. Gece yine gördü. Düşünmesi arttı. Sahi, niçin gelmiyordu annesi?

Ciciannesine sordu:

"Benim annem hâlâ niçin gelmedi cicianne?"

Zeki kadın, çocuğun ihmal edildiğini anlamıştı.

"Gelecek yavrum," dedi. "İşlerini bitirmemiş daha da..."

Hemen o gün işi gücü bırakıp çocuğu aldı, çarşıya çıktı. Yeni yeni oyuncaklarla eve döndüler. Kapıda Naciye'yle karşılaştılar. Heyecan içindeydi. Hanımın kızacağına filan aldırış etmeden bir çırpıda anlattı. Büyükhanım fırsattan faydalanarak evin şurasına burasına gene şerbet serpiyormuş. Kendisine de aşçı kadın söylemiş. Elini çabuk tutar da yukarıya çıkarsa belki de suçüstü yakalarmış.

Tam zamanıydı. Mazhar da zaten "Hâlâ açmadın mı?" diye sıkıştırıp duruyordu. Ayakkabılarını çıkarıp merdivenleri tüy hafifliğiyle çıktı. Görünürlerde yoktu. Etrafa bakınırken, aşçı kadın yatak odasını işaret etti. O tarafa kaydı. Pencerenin önünde durdu. Beyaz perde sımsıkı indirildiği için bir şey göremedi. Kapıya gitti. Açıktı: Hacer Hanım elindeki tastan avucuna döktüğü suyu odanın köşelerine, yerlere serpiyordu. Arkası dönüktü. Gelininin kapıda kendini seyrettiğinin farkında değildi. Bir duayı pıtır pıtır okuyarak işine devam ediyordu.

Neriman sinirli sinirli, "Kolay gelsin büyükhanım!" dedi.

Döndü. Karşısında gelinini görünce elindeki tas yere düştü. Sapsarı kesilmişti. Sonra kulakmemelerine kadar kızardı, daha sonra tekrar sarardı.

"Ne yapıyordunuz?"

Bakıyor, sadece bakıyor, cevap veremiyordu.

Neriman yanına gitti.

"Ne yapıyordunuz diyorum size!"

"Ben mi?"

"Siz, evet."

Alnında biriken terleri sildi. Yutkundu. Önüne baktı, baktı, korku içinde kekeledi:

"Bunları, bunları Mazhar'a söyleyecek misin?"

Neriman, ne olursa olsun acıdığı hâlde, gene de sertliğini kaybetmemeye çalışarak, "Bilmiyorum," dedi.

Hacer Hanım, gelininin ellerine sarıldı.

"Söyleme, yalvarırım. Bir hatadır oldu, bir halttır işledim. Oğluma söyleme ne olursun? Huyunu biliyorsun, kalbimi kırar. Bu ihtiyar yaşımda kalbimi kırdırma yavrum!"

"İyi ama, muskaları ne yapalım?"

İrkildi.

"Hangi muskaları?"

"Mazhar'la aramıza soğukluk düşürmek için kullandığınız üç muskayı."

Son darbe yıkıcı olmuştu. Bacakları gövdesini taşıyamadı, çömeldi. Elleriyle yüzünü kapayıp başladı hıçkıra hıçkıra ağlamaya.

Neriman'ın içi sızladı. Yaşlı başlı, koskoca kadının çocuk gibi ağlaması fenasına gitmişti. Kolundan tutup kaldırdı, iskemleye oturttu.

"Susun," dedi, "ağlamayın. Koskoca Avukat Mazhar Bey'in annesi olduğunuzu unutmamalıydınız ama, ne söyleyeyim, oldu bir defa. Annem yerindesiniz. Size ne söyleyebilirim?"

Hacer Hanım başını kaldırdı, yaş yaş, zavallı zavallı baktı. Boynunu büktü.

"Oğluma söylemeyeceksin, değil mi?"

"Muskaları bulduğumu söyledim mi?"

"Allah razı olsun, Allah seni iki cihanda aziz etsin yavrum. Ben zaten duruculardan değilim. Başımın çaresine bakmam lazım, anlıyorum..."

"Ne yapmak niyetindesiniz?"

"Bir yerlerde bir oda tutup başımı sokarım, biter gider. Şurda kaç günlük ömrüm kaldı zaten?"

Neriman kısa kesti:

"Şimdi, beni dinleyin. Ben oğlunuza hiçbir şey söylemeyeceğim. Siz de söylemeyin. Gidin, kendisiyle görüşün. Yalnız oturmak istiyorum deyin. Bakalım ne diyecek..."

Akşam Avukat Nihatlardan dönen Mazhar, annesini sakin sakin dinledikten sonra, "Pekâlâ," dedi. "Madem ayrı oturmak istiyorsun, sen bilirsin."

"Ne yapayım yavrum? Görüyorum, çok sıkılıyorsun. Sebebini sorsam yahut teselli etmeye kalksam kızacaksın, biliyorum. İyisi mi göz görmesin, gönül katlansın..."

"Pekâlâ, pekâlâ... Bul bir oda, taşın!"

Üzerinde durmadı. Bu ilgisizlik de ayrıca canını sıkmıştı ama yuttu. Hemen ertesi gün, sabah sabah "ahret kardeşi" malmüdürünün annesine koştu. Alı al, moru mor, başladı.

Artık tahammülü kalmamıştı. Biricik oğlunu avucu içine alan "bar kızı"nın yüzünü görmek istemiyordu. Nazancığın kara haberiyle fena sarsılan evlatcağızı, "karı"nın elinde büsbütün oyuncak olmuştu. Ama o Naciye denilen sürtüğün alacağı olsundu. Hele o Avukat Nihat denen maskaranın karısı Hikmet! Sinsi, içinden pazarlıklı, yiyime düşkün şırfıntı yok muydu? İlle o. Ne yere bakan yürek yakandı! Hepsi her taraftan aç kurtlar gibi saldırmışlardı Mazhar'ının üstüne. Zavallı yavrusu Nazancığın derdiyle çırpınıp helak olurken, onlar öte yanda gizli gizli badem şekerleri, çikolatalar yiyor, içkiler ziftleniyorlardı. Hangi ana razı olurdu evladının sömürülmesine?

Malmüdürünün annesi, çenesinden fışkıran beyaz kıllarla oynayarak uzun uzun dinledikten sonra sordu:

"Ayrı oturacağım deyince oğlun demek hemen, peki dedi?"

Demişti, hem de "Pekâlâ, pekâlâ. Bul bir oda, taşın!" demişti. Yani başından atar gibi.

İçini çekti.

"Dedi kardeş, bul bir oda da taşın, dedi."

"Bu kadar kolay, başından atar gibi... Bugüne bugün annesisin. Seni ayrı oturtmaya nasıl razı olabiliyor? Seni kiralarda süründürmek şanıma yakışmaz, niçin demiyor?"

"Kim bilir?"

"Niçin ama?"

"Bir düşündüğü var herhalde. Belki de benden bıktı."

"Hayır Hacer, hayır. Bıktı meselesi değil bu!"

"Ya?"

"İşin içinde bir bit yeniği olmalı..."

"Ne gibi?"

"Ne gibisini bilmem ama bu iş bu kadar kolay olmamalıydı. Bu kadar mı gözleri döndü? Anası kafasından bu kadar mı silindi? Bar kızının sevdasına bu kadar mı kaptırdı kendini? Benim evladım bana böyle bir muamelede bulunsun... Hıı... Yerleri yerinden oynatırım alimallah! Gelin de kim oluyormuş? Karnımda dokuz ay taşır, ıkına ıkına doğururken acısını benimle beraber mi çekti? Yoksa bu boya getirinceye kadar çektiğim sıkıntıları benimle paylaştı mı? Dağdaki gelecek de bağdakini kovacak ha?"

Hacer Hanım gözucuyla baktı. Zangır zangır titriyordu. Aynen böyle düşünüyordu o da... Yoksa, yerleri yerinden oynatmadan, emdiklerini burunlarından getirmeden, böyle kuzu kuzu gitmek ha!

Beriki sordu:

"Peki, ne yapacaksın şimdi?"

Omuz silkti.

"Ne yapacağım, hiç... Bulup bir oda sokacağım başımı!"

"Nerede? Aradın mı?"

"Aramadım henüz. Kolay. Bizim Garson Rıza Efendi var, hizmetçi Naciye sürtüğünün kocası. Onun vasıtasıyla bulurum..."

Ertesi gün Garson Rıza'yı kolladı. Adam ikindiüstü işine gittikten az sonra evden çıktı, adamı barın yanındaki kahvede, iskambil oynarken buldu. Meseleden haberi vardı. Akşam karısı her şeyi anlatmıştı. Ama renk vermeden "kocakarı"yı uzun uzun dinledikten sonra, "Vah vah vah," dedi. "Demek bu işte benim karının da parmağı var?"

"Var Rıza Efendi. Sana bir şey söyleyim mi? Sözüme gücenme ama karın sana hiç layık değil. Nerde sen, nerde o. Aranızda dağlar var. Erkek olsam da öyle karım olsa, Allah'a büyük söylemeyeyim ama bir gün yaşayamam!"

"Doğru büyükhanım, yerden göğe kadar haklısın."

"Nesine tapıyorsun onun ayol? Karı mı yok senin gibi adama?"

"Eksik olma."

"Allahtan, çocuğu bile olmuyor."

"O kapağı hiç kaldırma. Kısır karı. Bir çocuk doğursun diye ne paralar döktüm, ne paralar? Sonra, karı dediğin bir parça etli butlu olmalı. Bu? Değnek gibi kupkuru. Sana bir şey söyleyim mi Hacer Abla?"

Hacer Hanım kırıttı.

"Abla mı?"

"Affedersin, dilim kaydı. Kaydı ya, ne diyeyim bilmem ki? Düpedüz Hacer diyemem ya!"

"De, ne çıkar? Aramızda çok bir yaş farkı mı var sanki? Olsa bile, gönüle bak sen. Benim gönlüm taze. Ablalığı, teyzeliği, büyükhanımlığı kabul edemiyorum pek öyle..."

"?.."

"Kadın dediğin etli butlu olmalı sözün doğru. Sonra, yaşını da göstermemeli, değil mi?"

"Göstermemeli tabii..."

"Mesela ben. Yaşımı hiç göstermem. Neden? Kendime iyi baktım. Yıpranmadım. Onun için herkesler bana kırk beşten fazla vermez!"

Garson Rıza "Çüş!" diye geçirdi. Gene de, "Yaşın hiç ehemmiyeti yok!" dedi. "Bütün mesele, kadının iliklerine kadar kadın olmasında."

"Diline sağlık. Kocamdan dul kaldıktan sonra nice nice taliplerim oldu ama yanaşmadım. Ne diye koca kahrı çekeyim, değil mi? Şimdi bile. Evlat kahrı, gelin kahrı, torun kahrı... Tırnaklarına köpek sıçsın. İnsan dünyaya bir sefer geliyor. Şu kadarcık ömrü ahla vahla geçirdikten sonra... Şimdi sana benim bir ricam var..."

Garson Rıza hazırda bekleyen bir köpek gibi alestaydı.

"Estağfurullah, emredin!"

"Bana bir ev bulacaksın, ama şöyle tenhalarda, oğlumdan filan uzak. Bir oda bir mutfak, iki oda bir mutfak da olabilir. Hele hamamı filan da olursa..."

Rıza yalancıktan şaştı.

"Sizin için mi?"

"Benim için."

"Ayrı mı oturacaksınız yoksa?"

Hacer Hanım, malmüdürünün annesine anlattıklarını tekrarladı. Rıza kurnazca dinlerken kafasından da birtakım hesaplar geçiyordu: Şehrin ta öbür başında, "kocakarı"nın istediği gibi, iki oda bir mutfak tertipli bir ev biliyordu. Sahibi yerli bir memurmuş. Başka yere tayin olmuş. Giderken de kahveciye filan haber bırakmış ki, kiracı olursa kaçırmasınlar diye. Ev biraz içerlekti ama Rıza'nın çalıştığı bara yakındı. Sonra, arkada küçük bir kapısı vardı. Komşular kendi hâlinde, fakir fukara takımı. Akşam saat yedi, sekiz deyince tavuk gibi uyuyuverirlerdi. Eğer o ev kiraya verilmediyse...

Parlayan gözlerini Hacer Hanım'a kaldırdı.

"Böyle bir ev var ama kiraya verilip verilmediğini bilmiyorum. Bugün öğrenir, size haber getiririm."

"Kaç oda?"

"İki."

"Mutfağı filan var mı?"

"Mutfağı, suyu, her şeyi var."

"Hamamı?"

"İşte onu bilmiyorum. Öğreniriz, kolay. İsterseniz gidip bakalım?"

Demiri tavındayken dövmek gerekti.

"Uzak mı?" diye sordu.

"Epeyce. Atlarız bir arabaya..."

Öylece yaptılar.

Ev gerçekten de derli toplu, Hacer Hanım için biçilmiş kaftandı. Hele arkadaki kapısı... Güldü.

"Çıkmaz sokağa açılıyor... Sahibi çok akıllı adammış, belli. İnsan hâli bu. Öyle değil mi Rıza?"

Rıza anlamıştı.

"Doğru," dedi. "İnsanın başkalarından gizli geleni gideni olur..."

"İlahi Rıza, sen çok yaşa e mi?"

"Yalan mı? Geleni gideni olmaz mı?"

"Niçin olmasın?"

"Ön kapıdan gelenin yeri başka, arka kapıdan gelenin başkadır, değil mi?"

Hacer Hanım kıkır kıkır gülerken şahadetparmağını salladı.

"Seni külhani seniii!"

"Doğrusu bu. Demek beğendiniz? Peki, kira hususunda ne diyorsunuz? Yani kaça kadar olsun?"

"Kiranın ehemmiyeti yok. Kaça olursa olsun. Sonra, seni de memnun ederim."

"Ne gibi?"

"İşini bıraktın, benimle geldin oğlum."

"Bir daha böyle laf istemem. Yarım saat, bir saatlik bir zahmet. Zahmet bile değil. Seve seve geldim. Yarın hayırlısıyla ta-

şınır, yerleşirseniz, arada bir gelir, bir acı kahvenizi içer, ödeşirim."

Hacer Hanım alındı.

"Ara sıra mı?"

"Ya?"

"Aşkolsun. Ben de sanıyordum ki, Rıza beni yalnız bırakmaz, gece demez, gündüz demez geli geliverir!"

Rıza'nın içinde daha şimdiden tuhaf bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Alıcı gözüyle baktı. Hiç de fena değildi. Etli butlu, bilhassa cilveli. Öyle ki, "kocakarı"yı kafese koyar da bir meyhane parası denkleştirirse dünyanın onun olacağı bile arka plana gitti. Gözlerini kısarak:

"Demek sık sık gelmemi istiyorsunuz?"

"İstiyorsun de Rıza!"

"İstiyorsun demek Hacer?"

"İstiyorum, evet..."

"Hangi kapıdan? Ön mü, arka mı?"

"Hangisi kolayına giderse. Ama bir şartla!"

"Nedir o?"

"Sen, ben, bir de Cenab-ı Allah'tan başka hiç kimse bilmeyecek?"

Titreyen sesiyle, "Hiç kimse," dedi.

"Kocakarı"nın elini tuttu, kuru avuçları içine aldı, okşamaya başladı. Hacer Hanım'ın tüm vücudunu kızgın bir alev dalgası dolaştı. Gözlerini hazla yumdu. Az kalsın kendini Rıza'nın kollarına bırakacaktı.

"Haydi gidelim Rıza. Taşınalım da hayırlısıyla..."

Rıza söz dinlemedi. Kuru avuçları içindeki yumuşak eli hırsla öptü. Kadını kendine çekecekti, kadın direndi.

"Sabırsız. Taşınalım da sonra diyorum işte!"

18

Hacer Hanım'ın eşyalarını götüren araba konaktan uzaklaşırken, Mazhar salonun penceresinde dalgın dalgın dikiliyordu. Ne olursa olsun, giden eşyalar annesinindi, artık ondan ayrılıyordu. Kim bilir, belki bir daha bir araya gelmeyeceklerdi. Ne tuhaftı şu dünya! Birtakım maddi sebepleri bilinmekle beraber, daha önce bilinmeyen meçhullerden geliniyor, doğuluyor, büyünüyor, bir zaman bir arada haşır neşir olunuyor, birbirine alışılıyor, sonra yavaş yavaş dağılınıyordu. Bütün bunlar nasıl da ağır ağır, alıştıra alıştıra oluyordu. Ezellerden ebedlere bitmez, başı sonu olmayan bir yolculuk!

Saçlarında gezinen yumuşacık bir el... Döndü: Karısı.

"Ne düşünüyorsun?"

Ne düşündüğünün farkında bile değildi. Sonra hatırladı.

"Şu hayatı düşünüyorum," dedi. "Batılı düşünürlerden biri, hayat bizi yavaş yavaş ölüme alıştırır, der. Çok doğru. Geldik, gidiyoruz!"

"Doğru. Bir kadeh bir şey ister misin?"

"Konyak..."

Kocası gene efkârlanmıştı. Haksız da değildi. Annesiydi nihayet. Konaktan uzaklaşışı kendi hatasıydı ama, gene de iyi kalpli bir evlat, istediği kadar fena olsun, annesinin durumuna acırdı. Hele Mazhar gibi baştan ayağa his biri olursa.

Büfenin orada Naciye'yle karşılaştı. Elinde paçavra, büfenin tozunu alıyordu. Yılışarak, "Sırtımdan bir dağ kalktı sandım hanımefendi," dedi.

Neriman anlamakla beraber, yine de sordu:

"Niçin?"

"Kocakarı gitti ya..."

Neriman'ın kaşları sertçe çatıldı.

"Kocakarı mı? Terbiyesizliğin lüzumu yok. O, avukat Mazhar Beyefendi'nin annesidir, kocakarı değil!"

Naciye gene bozulmuştu. Elinde paçavralar, usullacık savuşurken, bu kadına da bir türlü yaranılamayacağını düşünüyordu.

Neriman zarif bir kadeh, konyak ve çikolatayla kocasının yanına geldi. Konyağı verdi, çikolatayı jelatininden soyarken, "Bir punduna getirip şu terbiyesiz kadına yol vereceğim Mazhar," dedi.

Mazhar'ın kafasında şimdi de Nazan vardı.

"Hangi kadına?"

"Naciye'ye."

"Niçin?"

Annesi için "kocakarı" dediğini, kadıncağızla son zamanlarda nasıl uğraştığını bir bir anlattı. Mazhar üzerinde durmadı.

"Kendi suçu," dedi. "Onurunu bilmedi, bilmiyor. Naciye'nin ne kabahati var?"

"Doğru ama, gene de haddini bilmesi lazım!"

Mazhar konyak kadehini bir dikişte içip boşu iade etti, çikolatayı ağzına attı. Sonra elleri pantolon ceplerinde, salonu boydan boya geçip geri geri dönerken, Haldun bir odadan ötekine yıldırım gibi geçti. Mazhar'ın düşünceleri yön değiştirdi. Nazan'ın başından geçen felaketle beraber, Haldun'a büsbütün acır olmuştu. Ona "kötü kadının oğlu" gözüyle bakıyor, hayatı boyunca bu damganın vereceği ıstırabı düşünüyordu. Bu düşünceyle, bir zamanlar sabahlara kadar merakla okuduğu kötü tercüme romanlar kafasında canlanıyor, oğlunun da günün birinde böyle maceraların kahramanı olması ihtimali içini yakıyordu.

Günün birinde okula başlayacak, okulda arkadaşları, büyüklerinin telkiniyle "kötü kadının oğlu" gözüyle bakacak, kızdıkları zaman düpedüz "o....u çocuğu" demekten çekinmeyeceklerdi. Bunu önlemek için ne yapmalıydı? Şehri değiştirmekten başka çare var mıydı? Nihat'la bu meseleyi konuşmuşlar, Nihat, "Adaaam sen de," demişti. "Düşündüğün şeye bak. Haldun'un mektebe başlamasına en azdan iki sene var. O zamana kadar her şey unutulur!"

Belki unutulurdu ama Mazhar içini kemiren bu düşüncenin azabından kurtulamıyordu. Nazan'ın felaketini o hazırlamıştı, yarın oğlunun "o....u çocuğu" diye aşağılanmasına da o sebep olacaktı.

Geceleri gözlerini yumdu mu, Nazan'ın boynu bükük hayali beliriyor, ta uykuya geçene kadar kaybolmuyordu. Çoğu sefer uykuya geçtikten sonra bile. Rüyalaşıyordu o zaman da.

Arada ne korkunç rüyalar görüyordu!

Nazan birinde yılan, birinde de ahtapot olmuş, uzun, kuvvetli kollarıyla Mazhar'ı sımsıkı kavramıştı. Boğulacaktı. Bağırmak istiyor, bağıramıyor, derin derin inliyordu. Karısının kuvvetli kuvvetli sarsmasıyla kendine gelip uyanabilmişti.

O gece de Neriman'ın sarsmasıyla uyandı. Kan ter içindeydi. Gözleri büyümüş, saçları diken diken olmuştu.

"Su," dedi, "bir parça su. Yanıyorum!"

Neriman karyoladan atladı. Masanın üstündeki sürahiden bardağı doldurup koşturdu.

"Gece su içmek zararlıdır, az iç!"

Mazhar duymadı bile. Bardağı tepesine dikti, son damlasına kadar içip iade etti. Hâlâ yanıyordu. Gördüğü rüyanın etkisindeydi. Neriman karyolaya girince sıkı sıkı sarıldı. Genç kadın onu kolunun üstüne yatırdı, elini pijamasından içeri soktu, terli sırtını, kıllı göğsünü uzun uzun sıvazladı. Kocasının gene korkunç bir rüya gördüğünü anlamıştı. Şüphesiz Nazan'a ait bir rüyaydı ama sormadı. Tesirden kurtulunca elbette anlatırdı. Umumiyetle onda bir tereddüt de sezmiyor değildi. Kafasına takılan bir şey. Ne olduğunu kesin olarak bilmiyorsa da ne olabileceğini kestiriyordu. Herhalde, Nazan'a yardım etmeyi kuruyordu. Kuruyordu ama, belki de yeni karısından çekindiği için açıklayamıyordu. Bu sırf sezgiydi. Şayet doğruysa, asla kızmayacak, canı gönülden razı olacaktı. Düşmüş bir kadına el uzatmak, onu düştüğü yerden tutup kaldırmak... Sadece kaldırmak. Çünkü istese bile fazlasını yapamazdı, elinden gelemezdi. Hatta hatta, müm-

kün değildi ama, tekrardan eve getirmesi bile söz konusu olsa ses çıkarmaz, yalnız bir tek şey yapardı: Ayrılıp giderdi. Nereye? Bilmiyordu ama, herhalde İstanbul'a, ağabeyinin yanına, yahut da yeniden başlamak üzere bara! Mazhar neden sonra kendine gelebildi.

"Vay anasını," dedi.

Neriman da kafasındakilerden sıyrılmış, düşündüklerini çocukça bulmuştu. Ortada fol yok, yumurta yoktu. Hatta her şeye rağmen deli gibi sevildiğini de biliyordu. Sordu:

"Ne var?"

"Gene müthiş bir rüya gördüm."

"Yılanlı, ahtapotlu rüyalardan mı?"

"Hayır. Bu sefer doğrudan doğruya onu gördüm. Hapishane penceresinin demirlerine sarılmış, bana sesleniyordu. Ne diyordu, biliyor musun?"

"Ne diyordu?"

"Bütün bunlara sebep sensin. Beni kurtar. Beni kurtarmazsan, yarın oğlumun, Haldunumun yüz karası olurum. Ona 'kötü kadının oğlu', 'o....u çocuğu' derler diye bağırıyordu. Ne korkunçlaşmıştı ya Rabbi! Elleri kurumuş, gözleri çökmüş, rengi yeşille mor arası..."

Neriman dinliyor, sadece dinliyordu. Sezgilerinde haklıydı. Bütün bu rüyalar gerçek değilse bile, adamın onu, yani oğlunun annesini düşündüğüne, onu kurtarabilmeyi tasarladığına delildi.

"Gazetelerin yazdığı gibi, sahiden yataklık yaptı mı acaba?"

"Kim bilir?"

"Avukatı var mı? Yok mu? Hooş, nereden olacak?"

Neriman hatırlattı:

"Yüzüğünü satmıştır belki de!"

Mazhar bunu unutmuştu.

"Sahi," dedi. "Keşke satsa. Satsa da bir avukat tutsa..."

"Öyle işlere giren bir kadın söylendiği gibi aptal olamaz!"

"Bunu canı gönülden temenni ederim ama, bilmem ki..."

"Sonra, şebekeymiş bunlar. Arkadaşları herhalde onu ihmal etmezler!"

Mazhar uzun uzun düşündü. Beş altı yıllarını bir arada geçirmişlerdi. Onu gayet iyi tanıyordu. Korkunç bir saflıktan başka en küçük bir kurnazlığını hatırlamıyordu. Yalnız, büyü meselesi. Onda da gene annesinin parmağı olduğunu sanıyordu.

"Avukatı yoksa, kendini müdafaa edemezse..."

"Çok ceza yer mi?"

"Yer. Arkadaşları diyorsun, arkadaşları kim bilir ne anasının gözü şeyler. İster misin kadıncağızın üstüne yüklesinler bütün suçu?"

Neriman iyiden iyiye seziyordu ki, Mazhar onunla meşgul olmak istiyor.

Ne olursa olsun, kocasının vicdan azaplarından kurtulması lazımdı.

"İstersen," dedi, "atla git, yakından alakadar ol."

Mazhar bu kadarını beklemiyordu. Beklemiyordu ama, samimi miydi acaba?

"İstanbul'a mı gideyim?"

"Öyle ya!"

"Sahi mi söylüyorsun?"

"A... Tabii. Oğlunun annesi ayol. Hazır işlerini de ertelettirdin. Hem hava almış olursun, hem de zavallının işiyle uğraşırsın!"

Mazhar sevinçle baktı. Günlerden beri ilk defa güldü. Sonra boynunu bükerek karısına sarıldı. Başını onun dolgun göğsüne dayadı.

"Sen ne iyi kadınsın Neriman!"

Neriman her şeyi anladığı hâlde yine de, "Niçin?" dedi.

"Çünkü... Bırak Allahını seversen, beni konuşturma. O kadar iyisin ki..."

"Belki, ama bu daha çok, seni sevdiğimden ileri geliyor!"

Nereden gelirse gelsin, sımsıkı sarıldılar. Yorgan kaydı, kaydı, yere sarktı, karyolanın önüne yığıldı. Duvarda gölgeler altüst oldu. Daha sonra yan yana uzanıp kaldılar. Her ikisi de rahattı artık. İçlerinden konuşmak gelmiyordu. Yalnız, Neriman'ın kolu aşağıya uzandı bir ara, eli yorganı tutup çekti.

Mazhar'ı hâlâ uyku tutmuyordu. Birden yanüstü dönerek karısını kucakladı.

"İstersen ne yapalım biliyor musun?"

"Ne yapalım?"

"Haldun'u da alıp birlikte gidelim İstanbul'a!"

Neriman bunu düşünmemişti işte. Düşünmemişti ama fena da olmazdı galiba. Hatta çok iyi olurdu. Barda çalıştığı zamanlar kendisinden yüz çeviren ağabeyiyle de barışması mümkün olabilirdi. Kapalıçarşı'da triko üzerine iş yapan ağabeyi kim bilir nasıl sevinirdi kız kardeşinin "tövbekâr" oluşuna!

"İyi olur ama, bence iki mahzuru var..."

"Nedir?"

"Biri, fuzuli masraf!"

"Onu geç. Öteki?"

"Ötekii... Haldun'u annesiyle görüştürecek misin?"

Mazhar hemen cevapladı:

"Hayır."

"O hâlde mesele yok. Çocuğun annesini orada, demir parmaklıklar gerisinde görmesi..."

"Doğru olmaz, biliyorum."

Bir gecede eski hâline dönüvermişti. Ertesi gün arkadaşı Nihat'la yazıhanede karşılaştığı zaman, adam şaştı. Bu değişimin sebebini sordu. İstanbul'a gidip Nazan'ın işiyle yakından ilgileneceğini öğrenince o da onun kadar sevindi.

"Bravo," dedi, "bravo sana Mazhar. Senden zaten bunu beklerdim. Daha dün gece benim karıyla konuşurken dedim ki, benim bildiğim Mazhar, Nazan'ı arayacaktır, dedim. Nitekim de-

diğim çıktı. Hazır, davalarını da ertelettirdik. Ufak tefek işlerine ben bakarım. Anamı ne yapacaksın?"

"Hiç. Burada kalacak. Onu da birlikte götüremem ya!"

"Doğru."

"Zaten bizden ayrıldı, biliyorsun."

"Malum. Yalnız, sana bir şey söyleyeyim mi? Gücenme, bizim Hikmet onunla görüşmek istemiyor. Sebebi de..."

"Ne olursa olsun. Ahbaplık, karşılıklı duygu beraberliğiyle olur. Demek birbirlerinden hoşlanmıyorlar..."

"Beni de hiç sevmediğini bilirsin."

Bu sırada içeriye alkolik bir istidacı girdi. Ufak tefek, kupkuru bir adamdı. Yazıhanede kıstırdığı zaman Mazhar'dan rakı parası alır, vermedi mi küfürü basıverirdi. Huyu buydu. Şehrin valisiyle bile böyle konuşur, hiç kimse sözüne alınmazdı. Tersine, eşraftan birçokları mahsustan küfrettirip kahkahalarla gülerlerdi.

Mazhar yine para sızdırmaya geldiğini sanarak yelek cebine el atmıştı ki, Deli Tevfik, "Paranı cebine sok p.....k!" dedi. "Senden para isteyen oldu mu?"

"Niye geldin ya?"

Tevfik bugün çok ciddiydi. Oysa "Niye geldin"in cevabı hazırdı: "Anamı götürmeye geldim," diyebilirdi. Demedi.

"Gel buraya!"

Mazhar masasının başından kalktı, yanına gitti. Deli Tevfik hep o ciddi hâliyle, "Ayağıma çağırdım diye alınma," dedi. "Şu d....stan hoşlanamadım daha da işitmesini istemiyorum."

"Nihat'tan mı?"

"Ne boksa. Dinle beni, uzun uzun eşelemezsen sana kötü bir haberim var!"

"Kötü haber mi?"

"Kötü haber; kendini kolla!"

"Niçin?"

"Seni öldürecekler!"

"Kim?"

"Eşeleme dedim ya."

"Sahi mi be Tevfik?"

"Tevfik'in yalan söylediğini duydun mu d....s? Öldürecekler seni. Ayağını denk al. Haydi, ver bakalım şimdi rakı paramı!"

Mazhar'ın canı sıkılmıştı ama bozuntuya vermedi. Tevfik rakı parasını aldıktan sonra, Yanyalı Nihat'ın yanına gitti. Adamın yüzüne dikkatle baktıktan sonra, "Merhaba!" dedi.

"Merhaba Tevfik Bey!"

"Ağzını bozma ulan, bey diye sizin gibi boynuzlulara derler!"

Çıktı gitti. Nihat, henüz şehirde yeni sayılırsa da Deli Tevfik'i tanıyordu. Aldırış etmedi, Mazhar'a döndü. O, başını iki avucu içine almış, kötü kötü düşünmekteydi.

"Hayrola?"

Mazhar içini çekti. Sonra arkadaşının yüzüne hazin hazin baktı.

Nihat sordu:

"Deli ne söyledi?"

"Seni öldürecekler, dedi."

Bir kahkaha attı.

"Sen de inandın, değil mi?"

Mazhar'ın inanışı tesadüf değildi. Deli Tevfik'in her yere girip çıktığını, bu arada aleyhine dava aldığı hasım fabrikatörün yanına da pervasızca girdiğini biliyordu. Kim bilir, belki de onların bir komplosundan söz açmak istemişti deli.

Nihat'a bundan söz açmadı.

"Fal, büyü filan falan gibi mabad-et-tabiiyye* meselelere inanmam ama, insan bazen çıkmaza saplanıyor da..."

"İşte o çıkmazdan hemen sonra başlıyor ya mabad-et-tabiiyye!"

"Belki. Mamafih bunda, yani benim çıkmazlarımda, çoğu sefer sebeplerini gayet iyi bildiğim ama geçiştirilmesi, düzeltilmesi

---

* Metafizik.

elimde olmayan, hatta fert olarak hiçbirimizin içinden çıkamayacağımız hususlarla burun buruna geliyorum. Sanki bir fabrika. Bizler, her birimiz fabrikanın bir aleti gibiyiz. Nehrin içinde damla gibi. Damlanın nehir üzerinde ne tesiri olabilir?"

"Yahut işleyen bir fabrikada bir çivinin rolü."

"O başka. Bir çivinin rolü bazen çok büyük."

"Uzun lafın kısası azizim, bu böyle gelmiş, böyle gidecek. Bizler, naçiz bizler..."

"Evet ama, Mustafa Kemal Paşa da naçiz bizlerdendi."

"Ona bakma."

"Demek ki bir çivi bile bazen koskoca fabrikayı allak bullak ediyor!"

"Tesadüf."

"Tesadüf mesadüf. Dünya tarihini düşün, tesadüflerle değişip tesadüflerin arzusuna göre rotası çizilmiş bir medeniyetin kaderi değil mi?"

Nihat ayağa kalktı:

"Öf öf öf öf... Karşımda kimi görüyorum hazret?"

Mazhar devam etti:

"Kader de değil. Değil ama, ne? İşte bütün mesele burada!"

"Ne zaman gidiyorsun?"

"Nereye?"

"İstanbul'a canım."

"Haa. En kısa zamanda. Bu hafta sonunda filan. Ne dersin?"

"Hafta sonuna beş gün var. Hiç vakit geçirmesen daha iyi olur. Mesela öbür gün. Oğlanı da bize bırakın isterseniz."

"Sahi ha, kalırsa fena olmaz."

"Kalırsa mı? Ciciteyze diye Hikmet'e bayılıyor. Hem o benim damadım. Geçen gün Hikmet sormuş, demiş ki, senin için bir kız doğurursam alır mısın, demiş. Alırım, cevabını vermiş. Onun için, oğlanı bırak. İkiniz gidin. Hiç olmazsa ayağınız dolaşmaz..."

Neriman da, Haldun da razı oldular. Daha ertesi gün hareket edilecekti. Mazhar ikindiüstü annesini ziyarete gitti. Kapıyı uzun

uzun çaldı. Cevap alamadı. Evde yok muydu acaba? Tam ayrılacaktı, kapı açıldı. Annesi darmadağın saçlarıyla kapıda göründü. Oğlunu böyle vakitsiz beklemediği için şaştı.

"Banyo mu yapıyordun anne?"

"Yok," dedi önce, sonra, "başımı yıkamıştım," dedi, daha sonra da, "Uyuyordum," diye ilave etti.

Mazhar ondaki tuhaflığın farkına varmakla beraber, üzerinde durmadı.

Hacer Hanım hâlâ tedirgin yahut suçüstünde yakalanmış gibi telaşlıydı. Telaşını belli etmemeye çalışıyor, ne yapsa belli oluyordu. Birden gözüne Rıza'nın çorabının teki ilişti: Orda, oğlunun oturduğu karyolanın altında duruyor, jartiyerinin kemik ucu görünüyordu. Aklı gitti. Ya oğlu eğilir de görüverirse?

"Orda, duvarda bir şey gidiyor Mazhar, tahtakurusu galiba!.."

Oğlunun dönmesinden faydalanarak yerinden fırladı, ayağıyla çorabı itti. Mazhar, "Hani? Nerde?" dediyse de, Hacer Hanım, "Değilmiş," cevabını verdi, "tahtakurusu sandım."

Mazhar üstünde durmadı. Yalnız, "İhtiyarladın artık anne," dedi. "Anlaşıldı..."

Hacer Hanım sitemli sitemli içini çekti:

"Eeeh, ne yapayım? Evlat derdinden o da olacak!"

Gözucuyla, öbür odaya açılan kapıya baktı. Ya oğlu öbür odayı görmek, hatta daha fenası, evi gezmek isterse?

Bereket hiçbiri olmadı. Mazhar, İstanbul seyahati tasarısını kısaca anlattıktan sonra çıkardı, gelecek ayın ev kirasıyla mutfak masrafını verip kalktı.

"Ne çabuk oğlum? Bir kahve pişirseydim..."

"İstemem..."

"Demek yarın gidiyorsun?"

"Gidiyoruz."

"Allah kısmet ederse, de imansız! Çok kalacak mısınız?"

"Yok canım. Bir hafta, on gün, pek pek on beş gün."

"İyi ya, hayırlısı..."

Oğlunu savdıktan sonra ferahladı. Garson Rıza hâlâ don paça, öbür odada bekliyordu. Soğuk iliklerine işlemişti. Mangalla ısınmış beriki odaya geçince, "Ooooh," dedi. "Dünya varmış be!"

Tekrardan karyolaya gitti, yorganın altına girdi. Hacer Hanım, "İstanbul'a gidiyorlar," dedi. Anlattı.

Rıza biliyordu, işitmişti. Onu ilgilendiren, "kocakarı"nın aldığı paraydı.

"Kaç para verdi?"

"Gelecek aylığımla ev kirasını."

"Ev kirasını mı? Üç aylık vermiştik ya?"

Hacer Hanım da unutmuştu bunu. Hatırlayınca şaştı.

"İşte böyle bu oğlan," dedi. "Savruk. Neyse, seninle bölüşürüz, oldu mu?"

Rıza cevap vermedi. Hacer Hanım, adamın alındığını sanarak, "Darıldın mı?" diye sordu. "Darılma, hepsi senin olsun Rızacığım!"

Üstündekileri atıp Rıza'nın koynuna girdi.

***

Arka kapı gerçekten de çok önemliydi. Rıza, cebinde Hacer Hanım'dan aldığı gelecek ayın ev kirasıyla barın yolunu tuttu. Sokak fenerleri yanmıştı ama henüz çarşıda dükkânlar kapanmamıştı. Hacer Hanım taşınırken yardım etti diye söylenip duran karısına bir entarilik alıp ağzını kapasa mıydı?

Öyle yaptı. Kırmızı üzerine mavi çiçekli pazen bir entarilikle, kırmızı bir çift topuklu terlik aldı.

Ertesi sabah Naciye uyanıp da bunları başucunda görünce gözlerine inanamadı ilkin. Kim getirmişti bunları? Rıza mı? Kabil miydi? Kaç yıllık kocası huy mu değiştirmişti? Üstelik doğurmayan bir karıya, durup dururken hediye almak...

Kocasına baktı. Büsbütün zayıflamış, yorgun yüzüyle ölü gibi yatıyordu. Son günlerde iyice zayıfladığına dikkat etmişti. Oysa,

hiç yormuyordu. Haftalardan beri iliştiği yoktu. Yoksa barda, kadınlarla mı bir şeyler geçiyordu arasında? Belki. Genç genç, güzel güzel kadınlar... Peki ama, o kadınların gözü paralılarda olduğuna göre, kocasıyla ne ilgileri olabilirdi? Aşırı bir gençlik yahut güzellikten nasibi de yoktu. Para dese, para da nanaydı. Hayır, olamazdı bu. Kadınlarla ilgisi değil de ihtimal çok yoruluyordu. Kalktı, kahve pişirmek üzere mutfağa gitti.

Rıza, mis gibi kahve kokusuyla uyandı. Karısı, yıllardır unuttuğu bir şey yapmıştı: Kahve pişirmiş, yatağına getirmişti!

Sıçrayıp kalktı.

"Yaşşa be karı. Ulan kadınsın vallahi, kadın!"

Naciye sitemli sitemli, "Tabii kadınım," dedi. "Sen adamlığını bilirsen, ben de kadınlığımı bilirim."

"Beğendin mi entariliği?"

"Güzel. Kaça aldın?"

"Kaçasına kulak asma. Terlik nasıl?"

"O da güzel. Güzel ama... Sorması ayıp olmasın..."

"Parayı nerden buldum, değil mi?"

"Nerden?"

"Kumardan."

"Gene başladın mı? Ulan şu kumar yüzünden başımıza az hâller gelmedi, hâlâ uslanmadın, değil mi?"

Garson Rıza, kahvesini keyifli keyifli höpürdeterek anlattı.

"Ben kendi paramla oynamıyorum ki, garson arkadaşlardan biri sermaye koyuyor, oynuyorum. Yutarsam kâra ortağız... Yutulursam kesemden giden yok."

Naciye'nin işine geldi bu.

"Hele öyle söyle. Kendi paranla oynama da..."

"Deli miyim?"

Bilmiyormuş gibi sordu:

"Ne oldu şu iş?"

"Hangi iş?"

"İstanbul'a gidiyorlar mı?"

"Bu akşam gidecekler. Evi kapatıyorlar. Aşçıya da, bana da on beşer gün izin verdiler. Haldun, Hikmet Hanımlarda kalacak."

"Ben en çok o çocuğa acıyorum. Zavallı. Aklıma ne geliyor, biliyor musun? Bu çocuğu ziyan edecekler gibi geliyor bana. Yarın büyüyecek, anasının marifetlerini öğrenecek... Hooş, anasının ne kabahati vardı? Peki, haminnesine niye bırakmadılar?"

Naciye aklına Hacer Hanım taşınırken kocasının Hacer Hanım'a ettiği yardım gelince yüzü buruştu.

"Gözü çıksın!"

Rıza cevap vermedi. Oysa, kaç vakittir neler de neler tasarlıyor, karısını razı ederse durumdan nasıl faydalanacaklarını hesaplıyordu. Sordu:

"Kocakarı paralı mı?"

"Tabii paralı."

"Ne düşünüyorum, biliyor musun?"

Naciye'nin bakışları hemen serrteşti.

"Ne düşünüyorsun bakim?"

"Canım, hemen kötüye yorma. Diyorum ki, arayı yapsan da, karıyı elbirliğiyle kafese koyup bir meyhane parası sızdırsak!"

Naciye ifrit oldu.

"Parası başında parçalansın, istemem. O gün, babasının uşağı gibi hizmet ettin bir de. Kaç para verdi?"

"Ne parası? Ben sırf Mazhar Bey'in hatırı için... Kocakarıdan bana ne!"

"Ama o seni pek severdi..."

Rıza kesti attı:

"Anam yaşındaki karıya mı kaldım Naciye?"

Naciye ferahladı. Kocası zaten bir avuç kalmıştı. Kemikleri sayılıyordu. Kendi genç, taze olduğu hâlde kendisine bile yetişemiyordu da...

"Kahvaltı edecek misin?"

"Canım istemiyor."

"Ben konağa gidiyorum. Akşama cehennem olup gitsinler de yarın sabahleyin saat on ikiye kadar kana kana uyuyayım!"

Akşam hareket ettiler.

Neriman kompartıman penceresinde, köşeye çekilmiş, tam karşısında düşünceli düşünceli oturan kocasına bakıyordu. Onu gayet iyi anladığı, hak verdiği hâlde, bu kadar üzülmesini gene de yadırgıyordu. Vicdan azabı içinde de olsa, fazlaydı. Ama kararını vermişti: Sonuna kadar dişini sıkacak, kapağını kaldırmayacaktı. Kim bilir, belki de kadının yüzünü görünce pişmanlığı artar, çocuğunun anasına karşı pişmanlık duyar...

Adeta telaşlandı.

Pişmanlık duysa, yeniden evine getirmek istese bile, kadın suçluydu. İstendiği anda oradan çıkamazdı ki! Göz göze geldiler. Sordu:

"Nazan çok ceza yer mi?"

Mazhar tamamiyle başka şey düşünüyordu: Nazan'ın uysallığını, her çekilen tarafa rahatça gidiverişini, zaten başına gelenlerin de bu yüzden gelmiş olacağını hemen hemen biliyordu.

"Ne dedin?"

"Nazan diyorum, çok ceza yer mi?"

"Dosyasını görmeden bir şey söylenemez ki."

"Üç aşağı, beş yukarı..."

"Eh, üç beş sene yer herhalde."

"Yazık."

Kederli kederli içini çekti.

"Yazık, evet, hem de çok yazık. Ben asıl..."

Sustu. Düşündüklerini söylerse karısını üzeceğinden korktu.

Genç kadın, "Evet?" dedi.

Sabırsız, hatta sinirliydi. Mazhar bunu anladı. Karısının başka türlü yorumlamasından çekinerek izah etti.

"Haldun'u düşünüyorum."

"Nesini düşünüyorsun Haldun'un?"

"İstikbalini."

"Anlamadım?"

"Geleceğini düşünüyorum. Yani bir gün büyür de annesinin kötü kadın olduğunu öğrenirse..."

Neriman'ın yüzünden bir karanlık dalgası geçti adeta.

İçi öyle daralmıştı ki.

"Kolayı var," dedi.

"Kolayı mı var? Nasıl?"

"Annesini kötü kadın olmaktan kurtarmak!"

"Anlayamadım..."

"Daha doğrusu, annesini kötü kadınlıktan kurtarıp oğluna kavuşturmak!"

Dokunulsa ağlayacaktı.

Mazhar kırdığı potu anlamıştı. Tam cevap verecekken, Neriman ekledi:

"Senin dünyadaki rolün bu, değil mi?"

"?.."

"Fenaları kurtarmıyor musun?"

Boşandı. İçini çeke çeke, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Mazhar telaşla yanına geçti, kollarının arasına aldı, göğsünün üstünde sıktı, saçlarını öptü öptü...

"Yanlış anladın karıcığım, vallahi yanlış anladın. Emin ol, maksadım tamamen başkaydı. Sen kendini niçin karıştırıyorsun? İstanbul'a gidip ona yardım etme fikrini bana sen vermedin mi? İstersen derhal dönelim. Yahut, hayır, gidelim İstanbul'a, ama ona uğramayayım. Bir an bile senden ayrılmayayım. Nasıl istersen. O benim nazarımda bitmiş bir kadındır artık. Benim endişem oğlum için. Kaldır başını, kaldır. Ha şöyle. Gül biraz, gül bakayım!"

Neriman kocasının göğsündeki başını kaldırdı, ıslak kirpikli, iri gözleriyle yaş yaş gülümsedi. Ne tuhaf, deminki buhrandan eser kalmamıştı. Bir fırtınaydı sanki de esip geçmişti.

"Demek bu kadar akıllı, bu kadar temkinli, zaaflarına bu kadar hâkim Neriman da kıskanırdı ha?"

Sertçe geriledi.

"Ben insan değil miyim? Üstelik kadınım. Evet, çocuğunun anasıdır, senin bırakmandan sonra kötü yola düşmüştür. Onun için vicdan azabı çekmekte haklısın, biliyorum ama, elimde değil. Aklın, şuurun, ne bileyim, düşüncenin, temkinin ötesinde bir şey. Elimde değil..."

"Anlıyorum. Haklısın. Madem öyle istiyorsun, hapishaneye uğramam. Ağabeyine gider, görüşür, birkaç gün gezer, hatta Bursa'ya, kaplıcalara uğrar, sonra döner yerimize gideriz. Oldu mu?"

Neriman parmağını salladı.

"Asla! Verdiğimiz kararda değişmiş hiçbir şey yok. İlkin ağabeyime gideriz. Sonra da Nazan'la meşgul olursun."

"Sen bilirsin."

"Ben bilirsem böyle."

Kompartımanda yalnızdılar. Pencerenin ayyıldızlı camı ötesinde zifiri karanlık sürüp gidiyordu. Mazhar usulcacık kalktı. Ağlamaklı hâliyle karısı ne de güzelleşmişti. Nazan meselesinden beri unuttuğu bir şeyi canı dehşetle çekmeye başladı. Öyle kuvvetli bir istekti ki, şaştı. Hiç böyle olmadığını sanıyordu.

Elleri pantolon ceplerinde, kompartıman içinde dolaşmaya başladı. Böyle münasebetsiz zamanda bu tarz şeyler düşünmenin faydasızlığını kavramasına rağmen, içinden geleni önleyemiyordu.

Tepede yanan ampule baktı. Sonra perdelere. Perdeleri güzelce çekse, ampulü söndürse... İyi olurdu ama, işgüzar bir tren memuru belki de merak ederek kompartımana burnunu sokar...

"Ne düşünüyorsun?"

Karısının yanına gülerek oturdu.

"Ne düşünüyorum, biliyor musun?"

"Ne düşünüyorsun?"

"Şu perdeleri çeksek..."

"Eee?"

"Ampulü de..."

"Söndürsek. Sonra?"

Karısının kulağına eğildi, fısıldadı. Neriman kıkırtıyla gülüverdi.

"Deli!"

"Evet ama, harikulade bir şey olurdu hani..."

"İştahını sakla."

Saatine göz attı, ayyıldızlı camın ötesindeki korkunç karanlığa baktı, tekrar saatine. Sonra bir sigara yaktı.

"Haldun yattı mı acaba?"

"Kaç saat?"

"Ona geliyor."

"Her zaman yatardı ama bugün belki de yatmamıştır. Hikmet Hanım kim bilir neler anlatıyordur!"

Mazhar'ın kaşları çatıldı.

"Annesinden bahsetmemesini tembih etseydin!"

"Ettim. Etmesem bile, söyler mi?"

"Demek, damadım diyor? Fol yok, yumurta yok, damat. Doğursa ya bir kız!"

Neriman güldü.

"Elinde mi ayol? Elinde olsa..."

"Kabahat hangisinde acaba?"

"Herhalde Nihat Bey'de..."

"Ne biliyorsun?"

"Ne mi biliyorum? Hınzır!"

Mazhar kahkahayla güldü. Neriman onu hep böyle görmek isterdi. Sevindi. Kara kara düşünmesin de varsın kahkahayla gülsündü.

"Avukatlığı nasıl Nihat Bey'in?"

"Eh işte, avukat. Ne bakımdan soruyorsun?"

"Bilgice, mahkemelerdeki iş başarma derecesi itibariyle..."

"Bilgisi fena değildir. İş başarması da öyle ama, henüz yeni. Biraz daha eskirse, bilhassa tanınırsa... Tanınabilmesi için, okkalı

davalar alması, çevreye şöhretinin yayılabilmesini temin edecek parlak müdafaalar yapması lazım. Mesela benim şu Şakir Paşa vârislerinin miras davası gibi!"

Kafasından deli istidacı geçti.

Neriman bu ani değişikliği fark ederek sordu:

"Gene ne var?"

İçini çekti.

"Hiç... Remilcilere, falcılara inanmam ama bu sefer nedense tuhaf bir ürperti var içimde."

"Sebep?"

Deli istidacının, "Seni öldürecekler!" dediğini anlattı. Neriman'ın içini de tuhaf bir ürperti yalayıp geçti.

"Halt etmiş!"

"Belki. Belki ama, o adam boş değildir. Yani ermiş filan manasına alma sözümü. Her yere girer çıkar. Bu arada elbet de bizim hasım fabrikatöre de uğramış, bir şeyler işitmiş olabilir..."

Neriman'ın dertleri depreşti.

"Ah Mazhar, kırk yılda bir sözümü dinlesen hiç fena olmayacak ama..."

"Karıcığım, haklısın. Ben de bıktım usandım, usandım ama prestij meselesi. Bırakamam!"

"Nihat Bey olsa..."

"Ben Nihat değilim, prensip sahibiyim. Şöyle düşünüp böyle yapamam. Kaldı ki, iş inada binmiş vaziyette. Herif parayla elde edemeyeceği işi tehdide döktü, biliyorsun, anlatmıştım. Eğer partinin adamı olmasaydım, çoktan defterimi dürdürmenin yolunu bulur, bulamasa bile hiç olmazsa bulmaya çalışırdı. Parti adamı oluşum, herifi frenliyor. Bu, yakamdan düştü demek değil şüphesiz. Kim bilir belki de hiç umulmadık bir anda, iz bırakmadan..."

Neriman sözünü kesti:

"Hiçbir şey yapamaz, ağzını hayra aç!"

Mazhar sigarasının izmaritini yere atıp ezdi.

"Ben onun niyetinden söz etmek istedim. Mutlaka başarılı olacağını iddia etmedim. Bütün mesele..."

"Tedbirde kusur etmemek!"

"O kadar."

"Başka konuya geçelim. Annen ne yapıyor acaba şimdi?"

Mazhar elinin bir hareketiyle "adaaaam sen de" demek istedi.

"Ben asıl Nazan'ı düşünüyorum. Çok zavallı şeydir, Neriman, tasavvur edemezsin. Annemin elinde tam bir oyuncaktı. Şimdi de hapishanede, o azılı karıların arasında..."

Daldı. Bu kadar yıllık avukat olduğu hâlde, değil kadın, erkek hapishanelerinin bile içini görmemişti, fikri yoktu. Ama çok şeyler dinlemişti. Kadınlar kısmı da tıpkı erkeklerinki gibi, ağır ve hafif cezalılarla doluydu. Nazan ağır cezalı olacağı için, en azgın mahpusların yanına konulacaktı. Ne yapacaktı? Şüphesiz, azgın karılardan birinin gölgesi gibi sürüklenecek, belki de esrara alışacaktı. Esrar, afyon, morfin, kokain... Sonu?

Hayali daldan dala sıçrayarak uzayıp gidiyordu. Nazan üç, beş belki de on yıl sonra tam bir esrarkeş olarak çıkıyor. Dışarda da aynı cinsten insanların arasına karışıyor. Hep o çekildiği yöne kolayca giden huyu yüzünden esrar, afyon satışlarına karıştırılıyor, tekrar hapise giriyor, çıkıyor, giriyor...

Trenin keskin düdüğü hayallerini dağıttı.

"Nereye geldik?"

"Bilmem. Küçük bir istasyon galiba..."

Kalktı, pencereden karanlığa baktı. İlerde birtakım ışıklar, ışıklarda sağa sola koşuşan insanlar... Yerine oturdu.

Gece rüyasında yine Nazan'ı gördü. Hugo yahut Dumaper'in romanlarındaki herhangi bir serseri kadın gibi alkolik olmuş. Kapıya dayanmış, bas bas bağırıyor: "Oğlumu isterim! Açın kapıyı! Beni bu hâle siz getirdiniz, oğlumu elimden aldınız. Sizden hesap sormaya geldim, kapıyı açın."

Sıçrayarak uyandı. Ter içindeydi. Bütün gece sürüp giden zifiri karanlık, yerini taze bir sabaha bırakmıştı. Göz alabildiğine

dümdüz ovaların gerilerinde, ta gerilerindeki ihtiyar dağların arkasından kıpkırmızı bir top gibi güneş doğuyordu.

19

Kısa boylu, eğri bacaklı kadın gardiyan, "Kalpazan!" diye bağırdı.

Nazan avlunun öbür başında, ipe Çingene Nedime'nin çamaşırlarını seriyordu. Döndü.

"Efendim?"

"Gel buraya!"

Kadın gardiyanın hemen arkasında bir ses, sertçe sordu:

"Ne yapacaksın kalpazanı?"

Kadın gardiyan, simsiyah kaşları adamakıllı inceltilmiş, zayıf, uzun boylu, kırklık Nedime'ye baktı.

"Avukatı gelmiş!"

Nedime şaştı.

"Avukatı mı? Ne avukatı be? Bu zavallının evvel Allah, sonra benden başka kimsesi var mı ki?"

Nazan, ellerini entarisine kurulayarak yanlarına gelmişti. Nedime sordu:

"Avukatın gelmiş. Ne avukatı kız?"

Esrar kaçakçılığından yatan Çingene Nedime'yle esrarlı sigara içmeye alışalıberi büsbütün durgunlaşan Nazan bel bel bakıyordu.

"Gene aptallığın tuttu. Cevap versene!"

Nazan'ın da bildiği yoktu. "Suç ortakları" suçun tümünü üstüne yıkmaya çalışıyorlardı, avukatı onlar göndermiş olamazdı, teyzesine gelince...

Nedime kızdı.

"Git, haydi git, budala!" dedi. "Kalpazanlık nerde, sen nerde. Aklına turp sıkayım ki o hâkimin, seni hapsetmiş. Sen değil kalpazanlık, iki elinle bir şeyi bile doğrultamazsın."

Oradaki kadın mahpuslar kahkahalarını koyuverdiler.

Nazan, eğri bacaklı gardiyan kadının peşinden yürüdü. İçeriye düştü düşeli her türlü hizmetine baktığı Çingene Nedime'nin çok daha ağır sözlerine, hatta itip kakması, arada tokatı indirmesine bile alışmıştı. Bütün bu boyun eğişler biraz da yokluktandı. Hoş, yokluk değil de, varlıklı bile olsa, gene de Nedime Abla'nın -Çingene Nedime'ye kadınlar kısmında herkes böyle derdi- gölgesi oluverecek, öl dediği yerde ölecekti. Çünkü Nedime, kadından çok erkeği hatırlatıyordu. Bundan önce peşlerinden sürüklendiği erkekleri. Tıpkı onlar gibi bağırıp çağırıyor, onlar gibi dövüyor, onlar gibi yemeğini zamanında hazır istiyor, onlar gibi ev işlerinin kusursuz görülmesini bekliyordu. Nedime gerçekten de onlar gibiydi: Bütün bu işlerden sonra, gece öteki kadınlar uyuyup jandarmaların geceyi küt küt döven ayak seslerinden gayri bütün gürültüler dinince, Nedime Abla'nın koynuna giriyordu. İlk zamanlar fena yadırgamış, ağlamış, kusacak olmuştu ama, ablanın bıçak gibi, sert bakışları, gözden ateş çıkartan tokatı buna da alışmasını sağlamıştı.

Ne çıkacaktı? O kadar erkekle yatıp kalkmıştı da, nihayet kendi gibi bir kadının okşamalarıyla mı durum değişecekti? Sonra, Nedime Abla'yla dost geçinmek zorundaydı. Bütün işlerini görmek karşılığı yiyor, içiyor, alışkın olduğu koca baskısını da duyuyordu!

Eğri bacaklı gardiyan kadının peşinden birtakım dehlizler geçip "müdüriyet"e çıktı. Yüreği küt küt atıyordu. Avukat ne avukatıydı? Kim göndermişti? Niçin göndermişlerdi?

Gardiyan kadın kapıyı saygıyla vurup bekledi.

Müdürün kalın sesi:

"Gel!"

Kapıyı açıp girerken, Nazan'a, "Bekle," dedi.

Girdi. Haber verdi. Orta yaşlı müdür masasından kalkmıştı. Gardiyan kadının aşırı vazifeşinaslığına içerleyerek, "Getirsene buraya be," dedi.

Nazan çekinerek içeri girip de odanın sağ köşesindeki iskemlede oturan eski kocasını görünce, oda tepesinde dönmeye başladı. Kapıdan içeri ancak iki adım atabilmişti. Düşmemek için duvara tutundu. Bacakları gövdesini taşıyamadı, oracığa çöktü. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Her şey silinmişti. Ne hapishane, ne müdür, ne eski kocası, ne de dünya. Yıllar yılı içine itile itile birikmiş gözyaşlarını cömertçe koyuverdi.

Mazhar olduğu yerde, sapsarı, titriyordu. Bütün bunlara kendinin sebep olduğunu sanmaktan gelen sonsuz bir acı içindeydi. Birden kendini toparladı. Hızla koştu, eski karısını kolundan tutup kaldırmak istedi. Olmadı. Öyle ağırdı ki...

"Sus," dedi. "Nazan, sus! Bak, ben geldim. Merak etme, insanın başından her şey geçer. Dosyanı tetkik ettim. Suçla alakan sadece aracılık. Çok ceza yemeyeceksin. Sus!"

Umurunda değildi. Kollarıyla yüzünü kapamış, bakmıyordu. Hapishane müdürünün sert, sinirli sesiyle kendini toparladı. Vakit geçiyordu. Beyefendinin hatırı için burada görüşmesine izin vermişti. Onun için, vakit geçirmemeliydi.

Mazhar'ın ikram ettiği iskemleye ilişti. Gözleri yerde. Gözler ağır ağır kalktı ve sordu:

"Haldun'um ne yapıyor?"

Mazhar, deminden beri yaşarıp duran gözlerini göstermemek için başka tarafa kaçırarak, "İyi," dedi. "Hiç merak etme. Çok iyi o!"

"Beni aramıyor mu?"

Mazhar'ın gırtlağına sanki bir yumruk geldi oturdu. Ne cevap verebilirdi? Arıyor mu desin, yoksa aramıyor mu?

"Aramaz olur mu?"

"Benim kötü kadın olduğumu duyurmayın, olmaz mı?"

Mazhar artık dayanamadı, kalktı. Pencereye gitti. Hıçkırıklarını zor tutarak dışarıya uzun uzun baktı. Aman ya Rabbi, ne müthiş değişiş, ne inanılmayacak çöküştü!

Kendini topladı. Metin olmak, hiç olmazsa öyle görünmek zorundaydı. Pencereden çekildi, yanına geldi.

"Bir avukat arkadaşım gelip senden vekâlet alacak ve işine bakacak. Müdür Bey'e para bırakıyorum, lazım oldukça alırsın. Hiç merak etme. Haldun büyüyor. O elbette senin de evladın. Buradan çıkar, inşallah gelir görürsün. Sonra, hiç de kötü kadın olmadın. Alın yazın böyleymiş!.."

Nazan'ın kulakları uğulduyordu. İşitmiyordu artık, içinden hiçbir zaman kaybolmayan oğlu, sarı, kıvır kıvır saçlarıyla gene içinde belirmişti. El ediyordu: "Anneciğim gel artık. Hani gelecektin? Gelmezsen ben ağlarım."

"Haminnesi ağlatmasın yavrumu, olmaz mı?"

Mazhar tekrar kuvvetli bir yumruk yemiş gibi sarsıldı. Haldun'un, haminnesinde olmadığını, o çıktı çıkalı evin ne hâle geldiğini nasıl anlatırdı? Kısa kesti:

"Hiç merak etme!"

"Annemin ellerinden öperim. Bana dua etsin!"

"Olur."

Tam çıkarken aklına yüzüğü geldi. Durdu. "Yüzüğümü satmadım," dedi. "Müdür Bey'de, kasaya koydu!"

Mazhar hapishane müdürüne baktı.

"Evet," dedi müdür, "kıymetli eşyayı rehine alıkoyarız, malum ya?"

Mazhar'ın içinde yine bir damar sızladı. Demek satmamıştı.

Nazan ağlamıyordu artık. Susuzluğu dinmiş gibi, gardiyan kadının peşinde, geldiği alacakaranlık dehlizleri tekrardan geçti, kısıma girdi. Başta Nedime Abla, etrafını kadınlar alıverdi.

"Kız ne avukatıymış?"

"Kim göndermiş?"

"Demek bizden gizli işlerin vardı?"

"?.."

"?.."

Eğri bacaklı gardiyan kadın kısaca anlatınca, kadınlar hayretle bakıştılar: Demek sahiden avukat karısıymış da feleğin sillesini yemiş ha?

Hapise girdiği ilk günden itibaren hiç kimseyi buna bir türlü inandıramamıştı. Şimdi anlamışlardı yalan söylemediğini.

Nedime Abla bir kenarda sinirli sinirli dikiliyor, Nazan'ın kendini ihmal edip ötekilerin yanında duruşuna içerliyordu. Birden tepesi attı. Koğuşa öfkeyle girdi, açık koğuş kapısından sinirli sinirli seyretmeye devam etti: "Alacağın olsun! Şuna bak! Eğri bacaklı gardiyan karıya hele. Bahşiş çıkacağını anlayınca nasıl da yaltaklanıyor!"

Gerçekten de... Nedime Abla'nın ortalarda görünmemesinden faydalanan öteki kadınlar laf sokuşturmaya başlamışlardı:

"Madem kocan para vermiş müdüre, Nedime Abla'ya boş ver!"

"Hizmetçisi misin?"

"Üstelik koskoca bir avukat hanımıymışsın?"

"Kendini küçük düşürme!"

"Demek avukat gelip vekâletini alacak?"

"Korkma öyleyse... İşin içinde avukat olduktan sonra..."

"..."

"..."

Nazan her şeye rağmen Nedime Abla'ya boş vermek niyetinde değildi. Bu kadar tuzunu ekmeğini yemişti! Sütsüzlük olmaz mıydı?

Kadınları bırakıp koğuşa doğruldu. İçeri her zamanki gibi, çekinerek girdi. Nedime Abla'nın asık yüzüyle karşılaşınca irkildi. Beriki yerinden ok gibi fırlayıp karşısına dikilmişti bile.

"Kocan geldi diye burnun Kafdağı'na mı yükseldi kız?"

Şaşırdı. Cevap vermeye kalmadı, şimşek gibi bir tokat. Duvara çarpıp toparlandı. Bir tekme.

"Gık dersen boğarım seni, o....u!"

Oracığa çöküvermiş, sessiz sessiz ağlıyordu.

Nedime Abla'nınsa gene çenesi açılmıştı: En ağıza alınmaz küfürlerle hakaretlerin daniskasını savuruyor, tehditler yağdırıyordu .

"İyi bir bok olsan boşamazdı boynuzlu," dedi. "Madem buraya düştün, buranın kanunlarına göre hareket edeceksin. En azdan on beş sene yiyeceksin, postal! İşlediğin suçu biliyor musun? Para basmak ne demek? Kocası avukat tutacakmış da kurtaracakmış. Sen onu git de benim pabuçlarıma anlat!"

Nazan mırıldandı:

"Kurtaracak demedim ki ben!"

"Dırlanma, şimdi kalkar, saçını başını yolarım ha! Kalk git, ser o çamaşırları!"

Nazan gözlerini eteğiyle silip kalktı, koğuştan avluya çıktı, çamaşırlara gitti. Bir kısmı serilmiş, yarısından çoğu duruyordu. İkindi güneşi fersizleşmişti ama gene de sermek lazımdı.

Kadınlar avlunun bir kenarından onu seyrediyor, acıyorlardı. Zinadan iki aydır yatan Feriha, "Aptal," dedi. "Kuyruğundan ayrılmıyor kart karının!"

Babacığımcı Melahat güldü.

"Seni de koynuna alsa, o zaman görürdüm!"

"A... Allah göstermesin. Şurda bir ay günüm kaldı. Ondan sonra aslan gibi Burhan'ımın kolları beni bekliyor!"

"Kocanı ne yapacaksın?"

"Ne kocası be? O şimdiye kendine koca bulmuştur!"

Kahkahalar yükseldi. Nedime Abla yanlarına gülerek geldi.

"Neye gülüyorsunuz kaltaklar?"

"Hiç. Feriha rüyasında bir şey görmüş de..."

Nazan çamaşırları sermişti, yanlarından ağır ağır geçip koğuşa girdi. Nedime Abla'yı, yediği tokatla tekmeyi, işittiği acı sözleri unutmuştu. Kocasını, kocasının tutup göndereceği avukatı düşünüyor, az cezayla buradan çıkıp oğlunun yanına gitmeyi kuruyordu. Kocası acaba tekrardan kabul edecek miydi? Belki de ederdi. Etmeyecek olsa, ne diye arkasını arasın? Avukat tutsun? Müdüre para bıraksın? Keşke daha uzun konuşsaydı? Vakti ağlamakla geçirmişti. Kaynanası bu işi duymuş muydu acaba? Duy-

duysa ne demişti? Kendilerinin nerden, nasıl haberi olmuştu? Savcılar da duymuşlar mıydı? Naciye? Naciye ne yapıyordu? O da mı duymuştu?

"Kalk bir kahve pişir. İyice kaynat!"

Kendine gelerek kalktı. Maltızda kâğıt parçalarıyla pişiriyorlardı kahveyi.

Nedime Abla yan geldiği yerden Nazan'a bakıyor, geceleri koynuna aldığı bu kadına bayağı tutulduğunu yeni anlıyordu. Bir sahibinin çıkması, hele bunun bir zamanlar onu koynuna alan kocası olması kıskançlığını körüklüyordu. O adam eline geçse gırtlağını sıkıverirdi. Pis herif, ne diye çıkıp gelmişti sanki? Maksadı neydi? Az cezayla kurtarmak mı?

Sol gözü sinirli sinirli seyirmeye başladı.

Önlemeliydi, bunu önlemeliydi. Ne olursa olsun, neye patlarsa patlasın önlemeli, kadına yeni yeni suçlar işletip ceza süresini uzatmalıydı. Mesela üzerinde esrar, afyon yakalatabilirdi!..

Kahvesi önüne konunca başını kaldırdı, göz göze geldiler.

"Bir fincan getir!"

Nazan gitti, fincanı aldı geldi.

"Otur yanıma!"

Oturdu. Kahvesinin yarısını öteki fincana böldü.

"Al da barışalım..."

Nazan boynunu büktü. Nedime Abla işte bu hâline dayanamıyordu. O sıra koğuşun öteki sakinleri birer ikişer içeri girmeseler, onu göğsü üzerinde okşar, yaşlı gözlerinden öperdi. Sordu:

"Kocan güzel mi kız?"

Nazan içini çekti.

"Güzel ama ben ona layık değilim ki..."

"Niçin?"

Cevap vermedi. Kafasından Mazhar Bey -böyle düşünüyordu- ve Mazhar Bey'in sözleri: "Sus Nazan, sus. Bak, ben geldim. Merak etme, insanın başından her şey geçer. Dosyanı tet-

kik ettim. Suçla alakan sadece aracılık. Çok ceza yemeyeceksin. Sus!.."

***

Mazhar rakısına su koyarken, "Bitmiş," dedi, "bitmiş zavallı. Gözlerimin önünden gitmiyor. Kendisini arayacağımı hiç ummamış olacak ki, beni görünce öyle şaşaladı ki... En çok duvarın dibine yığılışına acıdım. Kim ne derse desin, bu kadın iradesi dışında bu pis işe sürüklenmiş. Dosyasını tetkik ettim, suç ortaklarının ithamlarına rağmen, her şey ayan beyan!"

"Avukatla görüştün mü?"

"Görüştüm. Bizim fakülte arkadaşlarından. Nihat da gayet iyi tanır. Para teklif ettim, reddetti. İyi oğlandır. Vaziyeti de fena değil."

Kadehini kaldırdı, bekledi.

Neriman biraz geç davranmakla beraber, o da kaldırdı, tokuşturup içtiler.

Beyoğlu ara sokaklarından birindeki bir Rum lokantasındaydılar. Etraftaki masalarda şık şık yabancı aileleri neşeli gruplar hâlinde içiyor, eğleniyorlardı. Mazhar çevreye göz gezdirdikten sonra, "Bayılıyorum şu yabancılara," dedi. "Ne güzel! Kanları, kız kardeşleri, çoluk çocuklarıyla sere serpe oturuyor, eğleniyorlar. Bir Türk lokantasında, hatta İstanbul'da, Boğaz'da bu serbestliğe imkân olmuyor. İnsana tuhaf tuhaf bakıyorlar. Halbuki..."

Neriman dirseklerini masaya dayamış, yüzü avuçlarının arasında, dalgın, hatta kederli, bakıyordu. Aklının başka yerde olduğunu anlayan Mazhar sordu:

"Ne düşünüyorsun?"

Kendine gelerek doğruldu.

"Hiç, ağabeyimi düşünüyorum, yeğenlerimi, yengemi düşünüyorum... İlle ağabeyim. Ne sevindi, değil mi?"

İstanbul'a geldikleri gün, trenden iner inmez doğru ağabeyinin Kapalıçarşı'daki mağazasına gitmişlerdi. Yıllardan sonra, hiç

beklemediği bir anda kız kardeşini, hem de yanında kocasıyla görüverince gözlerine inanamamıştı. Ne vardı? Niçin gelmişti? Yanındaki kimdi? Hâlâ barlarda mı çalışıyordu? Barlarda çalışıyorsa, kardeşlikten reddettiği hâlde ne cesaretle gelebilmişti.

Ama işi anlar anlamaz hâli görülecek şeydi! "Avukat Mazhar Bey"in hanımı sıfatı, yıllar yılı aralarında yükseldikçe yükselen yüce dağları kaldırıvermiş, iki kardeşi birbirinin kucağına atıvermişti.

Uzun boylu, geniş omuzlu, yakışıklı ağabey, kız kardeşini kolları arasında sıkarken ağlıyor, heyecandan heyecana sürükleniyordu. Sonra işini gücünü bırakıp önlerine düştü, eve gidildi. Birbirinden tatlı, birbirinden şirin üç oğlan çocuğunun cıvıltıları arasında gerçek bir bayram yaptılar. Yenge olgun kadın, görümcesiyle görümcesinin kocasına iltifatta kusur etmedi. Her şey yıllar önceki durumunu aldı...

Neriman bütün bunları yeni baştan, tatlı tatlı düşünüyordu.

İçkilerini içtiler, yemeklerini yediler, sonra Dârülbedayi'ye* gittiler.

İstanbul'da kaldıkları dört günün dördünü de bol bol gezmek, yemeklerini çokluk dışarda yemekle geçirdiler. Ayrılacakları gün Mazhar son defa avukatı ziyaret etti. Vekâletname almış, dosyayı tetkik etmiş, o da Mazhar gibi, Nazan'ın "aracı" durumda olduğunu öğrenmişti. İşe dört elle sarılacağını, durumdan Mazhar'ı sık sık haberdar edeceğine söz verdi.

Mazhar hapishaneye tekrar uğramadı. Ne lüzum vardı? Elinden gelen her türlü yardımı yapmıştı. Anlayışlı davranan müdürden tekrar "istisnai" hareket beklemek fazla olurdu. En iyisi uğramamaktı.

Son geceyi kayınbiraderinde geçirdiler. Geç vakte kadar yenildi, içildi. Neriman'ın çocukluğuna dair hatıralar anlatıldı. Hele öyle sıkı bir devirde, babaları gibi dindar bir adamın Neriman'ı

---

* Şehir Tiyatrosu.

Dam dö Siyon'a -birkaç sene de olsa- yollamış olmasındaki ileri fikirlilik övüldü.

İstanbul gezisi, gidiş dönüş dahil sekiz gün sürmüştü. Mazhar kendini çok iyi hissediyordu. Hafiflemişti. Kara düşüncelerinden tamamen, vicdan azaplarından kısmen sıyrılmıştı. Ondan da tamamiyle sıyrılabilirdi ama, Haldun, Haldun'un bakışları, bükük gibi gelen boynu içini burkuyordu. Zeki çocuk, annesine dair hiçbir şey sormaması gerektiğini hissediyordu. Yoksa, biliyordu İstanbul'a gittiklerini. İstanbul'a gittiklerine göre, acaba annesini görmüşler miydi? Gördülerse ne demişti? Niçin hâlâ gelmiyordu? Hiç gelmeyecek miydi?

Bir gün bir biçimine getirerek Neriman'a kedi gibi sokuldu.

"Cicianne!"

"Efendim?"

"Size bir şey sorsam..."

"Evet?"

"Beybabama duyurmazsınız, değil mi?"

Zeki kadın temin etti:

"Duyurmamı istemiyorsan elbette duyurmam Haldun!"

"İstemiyorum."

"Nedir?"

Hayli tereddütten sonra sordu:

"Benim annem artık hiç gelmeyecek değil mi?"

Her şeyi anlayan Neriman, oyalamanın manasız olduğu kanısındaydı.

"Gelmeyecek yavrum," dedi. "Gelmek istemiyor!"

"Niçin gelmek istemediğini biliyorum ben!"

"Niçin?"

"Başka çocuklar buldu orda da onun için!"

O günden sonra annesine dair tek soru sormadı. Başka çocuklar gibi içine de atmadı. Yalnız, zaman zaman derinlerde, çok derinlerde bir sızı duyuyordu. O da "anne" lafı oldukça yahut

rüyasında gördükçe. Bu ta babasının ölüm haberini alıncaya kadar sürdü.

Babasının ölüm haberi!

Başta partisi olmak üzere şehri birbirine katan, dedikodusu günler, haftalar, hatta aylarca süren bu ölüm, görünüşte bir kazadan öte bir şey değildi. Fabrikatör ile Şakir Paşa vârislerinin davasıyla ilgili olarak otomobille gittiği bir tarla keşfinden dönerlerken ahşap köprü yıkılmış, otomobil yüz elli metrelik yükseklikten nehre uçmuş, Avukat Mazhar, hâkim, zabıt kâtibi, şoför ölmüşlerdi. Hem de ne ölüş! Beyinleri patlamak, boyunları kırılmak, parça parça olmak suretiyle!

Yapılan tahkikat, suikast kokusu taşıyordu. Köprüyü tutan ahşap ayaklarda testere izleri vardı! Vardı ama, fail? Fail kim yahut kimlerdi?

Dedikoduya bakılırsa, bu iş fabrikatörün başının altından çıkmıştı. Çünkü namuslu avukat, satın alınamayan namuslu hâkim, tuhaf tesadüf, namuslu zabıt kâtibi aynı arabadaydılar ve kaza keşfe gidişte değil, dönüşte olmuştu! Bir darbede her üçünü birden safdışı etmek isteyen ve muvaffak olan bir suikast!

Şehir dedikoduyla çalkalana, tahkikat incelene dursun, ölenle ölünmezdi ya! Sabahlara kadar gözyaşı döken Neriman başının çaresine bakmak zorunda olduğunu, eski patronu bar sahibinin ziyaretinden anlamıştı. Adam bin dereden bir su getirerek, tekrardan bara dönmesini istiyor, gerçekten yüksek ücret teklif ediyordu.

Neriman şiddetle ret ve hemen o gece durumunu tayin etti: En kısa zamanda İstanbul'a, ağabeyinin yanına dönecekti! Zaten irtibat hâlindeydiler. Ağabeyi, avukat kocasından dul kalan kız kardeşini sabırsızlıkla bekliyordu. Gelmeliydi.

Ölenle ölünmezdi. Allah bir kapıyı kapadıysa başka bir kapıyı açardı.

Elbette doğruydu. Gidecekti. Ama öbür tarafta kocasının birdenbire sahipsiz kalıveren annesi vardı. Ellerine kapanıp hüngür

hüngür ağlıyor, bundan böyle ne türlü davranması gerektiğini gelininden soruyordu. Çünkü gelini, oğlunun nikâhlı karısı sıfatıyla mala mülke el koyar, basar gidebilirdi. Dava mı edecekti? Ne hakla? Oğlu memur değildi ki, maaş istesin devletten. Karısı, çocuğu varken kendisinin sıfatı ne olabilirdi ki, iddialarda bulunsun? Bulunsa, kötüleşse bile ne çıkacaktı? Gelin, "İşte mahkeme! Git, hakkını ara!" der, içinden çıkarsa ne yapardı? Onun için yalvarıyordu.

Neriman vicdansızlık etmek niyetinde değildi. Bir gün kalktı, Hacer Hanım'ın evine gitti. O dipdiri kadın gerçekten çökmüştü. Yanında Rıza'yla karısı, -Rıza karısının ağzından girmiş, burnundan çıkmış, bir meyhane parası koparmak düşüncesini ona da kabul ettirmiş- teselli ediyorlardı.

Bir zamanlar arkasından atıp tuttuğu gelinini ayağına gelmiş görünce çok sevindi. Yer gösterdi. İltifatların çeşidini sıraladı.

Neriman, Garson Rıza'yla karısının yanında konuşmak istemedi.

"Rıza Efendi," dedi. "Bizi lütfen yalnız bırakır mısınız?"

İkisi de içten içe fena hâlde sinirlendilerse de kalktılar.

Neriman sözü uzun uzun dolaştırmadan, asıl maksadına girdi:

"Oğlunuzun ölümüyle durumunuzun ne hâle gireceğini tahmin ediyorum. Ölen adam benim kocam, sizinse oğlunuz. Daha açık konuşalım, hayatta tek dayanağınız. Bundan böyle bakanınız yok. Ben en yakın zamanda ağabeyimin yanına gitmeye karar verdim. Sizinse gidecek yeriniz, başınızı sokacak sığınağınız yok, biliyorum. Onun için..."

Hacer Hanım ağlamaktan kan çanağına dönmüş gözleriyle bakıyor, dikkatle dinliyordu. Ya, "Oğlunuzun mallarıyla hiçbir alakanız yok!" derse?

"Her şeyden evvel, bir insan olarak sizi de düşünmem lazım. Biliyorsunuz, oturduğumuz konak kira. Oğlunuzun henüz gayrimenkulu yoktur. Menkulüne gelince, ev eşyasından ibaret. Asıl

mühimi, nakit parası. Eşyaların hepsini satacağım. Paraya çevireceğim. Eldeki nakde ilave edip..."

Hacer Hanım'ın heyecanı son kertesindeydi.

"... Bir kısmını size vereceğim!"

Yerinden ok gibi fırladı. Gelininin boynuna sarıldı, yanaklarını öptü, öptü. Kulaklarına inanamıyordu. Bar kızı, demek "kötü kadın" diye ardından etmediği laf bırakmadığı Neriman...

"Allah seni iki cihanda aziz etsin yavrum, Allah taş diye tuttuğunu altın etsin?"

"Bu parayı idareyle mi kullanırsınız? Faize mi verirsiniz? Yoksa bir işe mi bağlarsınız?"

Hacer Hanım'ın aklından Garson Rıza geçti: Ondan daha yakını kalmamıştı zaten. En iyisi, parayı ona verir, o da arzulayıp durduğu meyhaneyi açar. Çalışır, kazanır, kendisine de nafakasını temin ederdi.

İçinde bir sevinç, bir tüy hafifliği, pırıl pırıl bir bayram neşesi başlamıştı. Artık geçim sıkıntısından kurtuluyordu. Hiç kimseye muhtaç olmayacak, hele tekrardan çamaşırcılık yahut hizmetçiliğe dönmeyecekti.

"Haldun'a gelince..."

Hacer Hanım yeniden dikkat kesildi. Sahi, o da vardı. Ne olacaktı? Genç kadın, ağabeyinin yanına giderken üvey oğlunu da birlikte sürükleyemezdi ya. Sonra, belki de evlenir yahut tekrardan bara dönerdi. Bu takdirde Haldun ayak dolaşıklığı etmeyecek miydi? Kendisinde kalması lazımdı herhalde. Lazımdı ama... Kendisine de ayak dolaşıklığı edecekti. Asıl kötüsü, yakında mektebe başlarsa, masrafı da ona göre olacaktı.

Neriman gene imdada yetişmiş, sırtından koca bir dağı daha kaldırmıştı.

"Kocamın biricik evladı. Ondan bana kalan tek yadigâr. Eğer müsaade ederseniz, bende kalsın. Hiç merak etmeyin. Ona öz evladımdan daha yakın bir alakayla bakacağım, ne babasının, ne de annesinin yokluklarını hissettireceğim!"

Hacer Hanım rahat bir nefes aldığı hâlde, "Vallahi kızım," dedi, "o kadar iyisin ki, sana karşı hayır demeye dilim varmıyor. Yoksa, biliyorsun, oğlumun tek yadigârı!"

"Haklısınız ve şüphesiz ki, benden çok daha yakınsınız Haldun'a. Ben nihayet elim. Müsaade etmezseniz kalsın!"

"Aman kızım, o nasıl laf? Ben onunla meşgul olabilir miyim bu yaştan sonra? Yarın mektebe başlayacak. Mektebe başlamasıyla beraber hem masrafı, hem de çeşit çeşit arzusu olacak. Gideceğiniz yer İstanbul. Mektep bol, her şey bol. Onun için..."

"Yani benimle kalmasına razı oluyor musunuz?"

"Ara sıra bana sıhhat haberini bildirmek şartıyla!"

"A?.. Elbette hanımefendi."

Neriman kalkıp gittikten sonra Rıza'yla karısı tekrar geldiler. Kocakarının eline topluca geçecek para haberini alınca yaltaklanmaları arttı. İçleri içlerine sığmıyordu. Hatta Naciye, "Bir domuzluğu var," dedi.

Hacer Hanım merakla sordu:

"Ne gibi yani?"

"Ne gibi olacak, böyle kuzu gibi gelip seni razı etmeye çalışmasından şüphelenmedin mi?"

"Yoo..."

"Darılma ama büyükhanım, çok safsın! Kocasının o kadar malına mülküne oturdu, seni bir parça paçavrayla çırak çıkarıyor. İşi mahkemeye döksen daha çok kazanırdın. Üstelik, Haldun'u da alıyor!"

Rıza, "Saçmalama," dedi. "Mahkemeye müracaat etse belki bu da geçmez eline."

Hacer Hanım da aynı kanıdaydı.

"Geçmez Naciye. Sonra, kim bilir ne kadar uğraşmak lazım gelecek? Haldun'a gelince, canı sağ olsun da onun yanında kalsın. Yarın mektebe başlayacak. Ben onunla nasıl uğraşırım? Kadın açıkgöz. Çocuğu da yok. İstanbul gibi yerde okutur da, adam da eder. Biz kendi işimize bakalım..."

Rıza ellerini ovalayarak, "Doğru," dedi. "Açalım meyhanemizi, verelim kafa kafaya, oooh!"

Naciye'nin gözleri parlıyordu.

"Ben mezeleri filan hazırlarım, değil mi Rıza?"

"O Allah'ın emri?"

"Bulaşıkları yıkamam amma!"

"Buluruz bir bulaşıkçı... Sabahleyin erkenden çarşıya iner, pazardan her şeyleri ucuz ucuz alır, getiririm. Benim vazifem, dışardan öteberi temin etmek. Akşamları da tezgâh başında garsonlara meze, şarap verip hesap almak. Şerefsizim, dünyanın parasını kazanacağız!"

Hacer Hanım, "İnşallah," dedi, "aman inşallah. Bakın, benim sizden başka kimsem yok. Tek güvencem sizsiniz. Sermaye benden, çalışıp kazanmak sizden. Evimin kirasını, günlük nafakamı temin edin de..."

Rıza heyecanla, "Korkma," dedi. "Hiç korkma. Nafakanın, ev kirasının sözü mü olur? Yemeğini sefertasıyla öğle, akşam garson getirecek, taze taze. Bulaşıklara filan da el sürme. Ye, sefertasını ver garsona, meyhanede yıkanır. Bu meyhane yahu, boru mu? Çok değil, altı ayda dükkânı iki misli genişletiriz. Meyhaneciliğin çok hileleri var. Şarabı alırsın şu kadardan, bir misli su eklersin, gelir sana şu kadara. Bedavaya getiririm evvel Allah!"

"Nasıl?"

"Nasılına Rufailer karışır. Bu da benim meslek sırrım!"

Önündeki adi teneke mangalı bacaklarının arasına az daha çekip bıyığını keyifli keyifli burdu.

"Doldur suyu, at içine bir avuç kireç, yahut afyon, afyon da olmazsa delice. Tamam. Ulan amma da keskin şarapmış ha, diye enayiler bardak bardak götürecek!"

"Ciğerleri parçalanmaz mı?"

"Kimin umurunda be Hacer Hanım? Onların ciğerleri parçalanmasa, benim, senin, bizim karının dümeni doğru gidemez. Esnaflık bu, ticaret. Ticarette gözyaşına baktın da incesini dü-

şünmeye kalktın mı, yandın. Bütün mesele, koyduğun sermayenin katlanmasında..."

Hiçbir şey anlamadığı hâlde Naciye, "Doğru," diye mırıldandı.

Bir hafta içinde her şey Neriman'ın tasarladığı gibi oldu. Hacer Hanım'a vaat ettiği parayı verdi. Kendine ait olanları da bankaya yatırıp, bir gece Haldun'la birlikte Avukat Nihat'la karısının gözyaşları ve uğur temennileri arasında trene bindi. Hacer Hanım'la Garson Rıza ve Naciye son kampanadan az önce yetişebildiler. Hacer Hanım torununu son defa kucaklayıp üst üste öptü. Ağladı. Sonra kampana, lokomotifin düdüğü, şeftren ve tren ağır ağır hareket etti.

Haldun, bir zamanlar babasının oturduğu kompartıman penceresi yanında oturuyor, pencerenin ayyıldızlı camının ötesindeki zifiri karanlığa bakıyordu. Babası da gitmiş, bir daha gelmemişti. Niçin gelmemişti? Nereye gidiyorlardı da gelmiyorlardı? O da annesi gibi, kendinden daha güzel, daha cici çocuklar mı bulmuştu? Herhalde. Herhalde bulmuştu. Bulmasa niçin gelmesindi?

Neriman gözucuyla çocuğu tetkik ediyor ama baktığını belli etmiyordu. Ne düşünüyordu acaba? İçli, boynu bükük bir hâli vardı. Annesinden sonra babasını kaybedişi... Eğer haminnesinin yanında kalsaydı, herhalde sokaklarda, sokak çocuklarıyla kim bilir nasıl haylaz bir çocuk olur, belki de okumazdı. Ama kendisi okutacaktı. Mazhar'ın bir zamanlar arzuladığı gibi, doktor yapacaktı onu. Çocuğun ağırbaşlı, zeki hâli, okuyacağına işaretti. Günün birinde iyi bir kısmet çıksa, evlense bile bu çocuğu ihmal etmeyecek, okutacaktı... "Alacağım adam onu istemese bile, ağabeyime rica eder, yanına bırakırım. Ağabeyim beni kırmaz. Hoooş, evlendiğim nerde? Evlenebilirim de. Bar kızı değilim artık. Merhum Avukat Mazhar Bey'den dul kalmış bir tazeyim. Kim bilir, belki de..."

Haldun'a dikkat etti: Uyukluyordu. Düşebilirdi. Kucağına aldı. Haldun sarı saçlı, yuvarlak başını ciciannesinin iri memeli göğsüne gömüp uykuya geçti.

20

Bu iri memeli göğüs, Haldun'a uzun zaman gözyaşlarını dindirdiği tek sığınak oldu.

Başta "cicidayı"nın üç oğlundan en büyüğü, mahalleli kopiller ne zaman "o....u analı!" diye üstüne yürüseler, iki gözü iki çeşme, kendini ciciannenin kucağına atıyor, sarı saçlı, yuvarlak başını iri memelerin arasına sokup uzun uzun hıçkırıyordu.

Niçin, niçin "o....u analı!" diyorlardı? Annesi o....u muydu? O....u ne demekti?

Bir gün cicidayının kendinden üç yaş büyük oğluna sordu:

"O....u ne demek?"

Bilhassa alay edeceği zamanlar içlerinde yeşil şimşekler çakan nefti gözleriyle hırçın oğlan, "Aptala bak," dedi. O....unun ne demek olduğunu bilmiyor!"

"Bilmiyorum. Ne demek?"

Doğrucası onun da pek bildiği yoktu. Sokağa fırladı, mahalle arkadaşlarına müjdeyi verdi:

"Çocuklar, bu var ya bu Haldun?"

"E?"

"O....unun ne demek olduğunu bilmiyor!"

"Sahi mi be?"

"Vallahi be, enayi... İnsan o....unun ne demek olduğunu bilmez mi?"

"Yuh be. Bilmiyor be!.."

"Ayıp ayıp..."

"Ağzı süt kokuyor!"

Bilmiyordu, öğrenememişti. Sonra, bir mesele daha vardı: o....uluk, çocuğunu bırakıp başka çocuklar bulmaksa, aynı işi babası da yapmıştı. Niçin "o....u babalı!" demiyorlardı da, "o....u analı!" diyorlardı.

Cicidayının Fatih'te, Bozdoğan kemerinin arkasındaki üç katlı evinin sokak kapısı önünde canlı bir soru gibi saatlerce dikilip bu meseleyi düşündüğü çok oluyordu: Niçin "o....u babalı" değil de, "o....u analı?"

Mahallede ismi "o....u analı"ya çıkmıştı. Ciciannenin, cicidayının sıkı tembihlerine, hatta cicidayının dayağına rağmen, değişen hiçbir şey yoktu. Çocukların oyunlarına karışmadığı, bir kenara çekilip uzaktan seyretmekle yetindiği hâlde, gene de keşfolunuyor, başlanıyordu:

"Ne haber o....u analı?"

"A... Bakışa bak bakışa!"

"Çocuklar, neye benziyor, bu biliyor musunuz?"

"Neye?"

"Tavuğa. Tavuğa benziyor şerefsizim!"

Kahkahalar yükseliyor, o, bükük boynuyla usulcacık savuşuyordu.

Ciciannenin aşırı titizliği, cicidayının bu yüzden hırçınlığı evin tadını kaçırıyor, buysa "yenge"yi sinirlendiriyordu. İlk zamanlar kendini tutan, misafir hatırı sayan kadın sonraları homurdanmaya başladı. Bir gün de, "Neriman Hanım," dedi, "el piçi yüzünden çocuklarımın hırpalanmasını istemiyorum."

Neriman sarsıldı. Yengesinden böyle bir karşılık beklemiyordu.

"Nasıl diliniz varıyor da yenge..."

"Söylüyorum, değil mi? Artık bıçak kemiğe dayandı. Anasız babasızlığın şartlarına alışsın. Hem niçin onu himaye ediyorsunuz? Madem haminnesi varmış, gönderin gitsin!"

Gönderemezdi. Avukat Nihat Bey'in hanımından aldığı mektuplardan öğrendiğine göre haminne, Garson Rızalarla

meyhane işletiyormuş. Böyle birdenbire düşen bir haminneye kocasının tek yadigârı olan Haldun'u nasıl emanet edebilirdi? Dahası vardı. Haldun'u o yalnız kocasının yadigârı diye değil, kanı kaynadığı, ona gerçekten acıdığı, her hâliyle hoşuna gittiği için seviyordu.

"Gönderemem," dedi.

"Gönderemezseniz, her şeye katlanmak lazım!"

"Yani çocuklarınızın eziyet etmesine, öyle mi?"

"Ne yapayım kardeşim? Vurup öldüreyim mi?"

"Vurup öldürmeyin ama terbiyesini verin! Benim yeğenim o, yabancım mı? Sonra, ağabeyimin çocuğu herhalde beni de ilgilendirir..."

Yenge cevap vermedi. Vermedi ama, "barlarda yıllarca çalışmış bir kötü kadının terbiyesine çocuklarının ihtiyacı" yoktu.

Yengesinin bakışından bunu sezen Neriman fena içlendi. Günlerce kadının yüzüne bakmadı. Haldun'la birlikte odasına kapanıyor, onun sarı, kıvır kıvır saçlı, yusyuvarlak başını göğsüne bastırıyor, kara kara düşünüyordu. Ne olacaktı sonları? Bu kimsesiz çocuk yüzünden ağzının tadı ne zamana kadar bozulacaktı? Onu sevmese, kolayca ayrılabileceğini sansa hemen ayrılmanın, ondan kurtulmanın yolunu bulacaktı. Ama kabil değildi. Öyle alttan alta, öyle içten içe bir sokuluşu, öyle candan bir sarılışı vardı ki, öz evladı olsa daha fazla, daha başka türlü sevemezdi. Zaten bu yüzden yeğenlerine hınç duyuyor, "o....u analı!" dendiği zaman, hangisi olursa olsun, gırtlağını sıkmak geliyordu içinden ya!

İstanbul'a gelişlerinin üçüncü ayıydı, bir gün gene ağlayarak gelen Haldun'u göğsünde teselli ediyordu ki, karşı apartmanın balkonuna gözü takıldı: Saçları taralı, pırıl pırıl bir adam, durmuş, dikkatle bakıyordu!

İrkildi birden. Sonra tekrar baktı. Adam durumunu bozmuyor, bakışlarındaki ısrar değişmiyordu. Peki ama, niçin bakıyordu? O apartmana yeni mi gelmişti? Kimdi?

Günler geçiyor, saçları muntazam taralı, yakışıklı adam karşıdan karşıya bakmakla yetinmiyor, fırsat buldukça evin önünden geçiyor, birtakım işaretler yapıyordu. Yenge de işin farkına varmış, kocasını durumdan haberdar etmişti. Adam, "İyi ya, diyordu. Genç, dul bir kadın. Keşke anlaşsalar!"

Gün geldi, Haldun da farkına vardı işin. "Yakışıklı amca" mahalleli çocuklara sezdirmeden karşıdan karşıya çikolata gösteriyor, eliyle çağırıyordu.

Bir gün, "Cicianne be," dedi. "Şu karşıki amca var ya!"

"Evet?"

"Beni çağırıyor!"

Neriman anlamamış gibi davrandı.

"Niçin acaba?"

"Bilmem. Çikolata verecek herhalde."

"İyi ya, gidip alsana!"

"Ayıp olmaz mı?"

"Niçin olsun."

"Yabancıdan çikolata alınır mı?"

Neriman güldü.

"Cicianne izin verirse ayıp olmaz!"

Haldun gitti, kocaman bir çikolata ve sekize katlanmış bir mektupla döndü. Mektubu cicianneye uzatarak, "Cevabını istiyor," dedi.

Neriman bir solukta okudu: Tanışmak istiyordu. Mümkünse yarın Fatih Parkı'nda bekleyecekti!

Haldun sabırsızlanıyor, ciciannenin cevabını götürmek istiyordu.

"Hadi be cicianne. Niçin yazmıyorsun?"

Yazacaktı, yazacaktı ama... Mazhar'ın ölümü üzerinden henüz üç dört ay gibi kısa bir zaman geçmişti. Ne derdi yengesi?

"Hadi be cicianne, hadi be!"

Gülümseyerek baktı.

"O amcayı çok mu sevdin?"

"Tabii ya."

"Nesini sevdin?"

"Pırıl pırıl saçları var, sonra çok kibar amca. İsmimi sordu, söyledim. Bana bey dedi, Haldun Bey!"

Cicianne küçük bir tereddütten sonra cevap yazdı: Kabul ediyordu. Yarın, söylediği saatte Fatih Parkı'nda bulunacaktı.

Ertesi gün buluştular. Haldun da yanlarındaydı. Çoğu zaman olduğu gibi, çocuk aralarına oturdu. Dereden tepeden, havanın güzelliğinden söz edildi. Haldun'un zekâsı övüldü. Sonra yavaş yavaş asıl maksada girildi.

"Haldun'dan başka çocuğunuz yok mu?"

"Haldun benim öz çocuğum değil ki..."

"Ya?"

Güldü.

"Üveyim!"

Macerasını anlattı: Kansından henüz ayrılmış bir avukatla evlenmişti. Bir zaman sonra avukata büyük bir miras davası dolayısıyla suikast yaptılar. Dul kaldı. Çocuğu kaldırıp atamazdı elbette.

Sonra "saçları taralı amca"nın macerasına sıra geldi. Taahhüt işleriyle uğraşan, bekâr bir mühendisti. İki defa evlenmiş, mesut olamamıştı. İlkinde annesinin arzusuna uyarak bir akraba kızı almış, altı ay sonra ayrılmışlardı. İkinci karısı bir albay kızıydı. O da fazla hoppala olduğundan, onunla da uyuşamamıştı. Artık talihine küsüp bir daha evlenmemeye karar vermişken, tesadüf...

Neriman, "Ne çıkar?" diye düşünüyordu. "Yalan bile olsa kaybedeceği neydi? Kolay kolay teslim olmayacaktı. Hem belki de adam ciddiydi. Anlayacaktı."

O günden sonra "zararsız buluşmalar" devam etti. Adam, sonraları Haldun'u da birlikte getirmemesini rica etti. Haldun'suz gelirse, Boğaz'a, Adalar'a uzanırlar, daha serbest, daha etraflı konuşurlardı. Neriman sadece gülüyordu. Daha serbest, daha etraflı konuşmaktan neyi kastettiğini anlamayacak kadar toy değildi

ama, gene de anlamamış davranıyor, münasebetlerinden bilhassa ağabeyinin bir şeyler sezmemesini istiyordu.

Bütün bunları nihayet Avukat Nihat Bey'in karısı Hikmet Hanım'a yazdı. Adam fena değildi, biraz safçaydı ama paralıydı. Pekâlâ bir koca olabilirdi. Bu yakınlarda annesini göndereceğinden söz açmıştı. İşler yoluna giriyordu. Tek endişesi Haldun'du. Onu ne yapacaktı? Şüphesiz haminnesi en uygundu. Uygundu ama kadının durumu neydi? İster miydi?

Hikmet Hanım mektubu akşam kocasına verip bekledi. Haldun hakkında bakalım o ne düşünecekti? Kendisine kalsa çocuğu almak, büyütmek, okutmak isterdi.

"Zavallı Haldun," dedi. "Zavallı yavrum... Bu çocuk ortada ziyan olacak!"

Elleri pantolon ceplerinde, ağır ağır dolaşmaya başladı. Mazhar'ınkini hatırlatan koca bir konakta oturuyorlardı. İşleri gayet iyiydi. Mazhar gibi prensibe filan kulak asmadığı için birtakım kirli işlere karışmış, ama paranın yükünü tutmaya da başlamıştı.

Salonu boydan boya geçip geri döndü. Karısının önünde durdu.

"Aklıma ne geliyor, biliyor musun?"

Hikmet Hanım merakla sordu:

"Ne?"

"Bu çocuğu diyorum, himayemize alsak..."

Karısının razı oluvereceğine ümidi yoktu. Oysa, dünden razıydı.

"Çok iyi olur," dedi. "Ben de sana aynı şeyi teklif edecektim!"

Nihat coştu.

"O hâlde alalım. Sevaptır. Bırak sevabı, çocuğumuz da yok nasıl olsa. Evin içinde bir şenlik olur!"

Olurdu şüphesiz ama, çocuk her şeye rağmen sahipsiz sayılamazdı. Haminnesi vardı. Bakalım razı olacak mıydı? Avukat Nihat'ı oldubitti sevmeyen, karısı Hikmet'i ise, hem Nihat'ın

karısı, hem de "bar kızı"nın yakın ahbabı diye nefret eden bu kadın, çocuğu onların himaye etmesine izin verecek miydi?

Hikmet Hanım, "Ondan önce annesi var," dedi. "Bu yaz İstanbul'a gidince hapishaneye uğra, elinden bir kâğıt al!"

Nihat bunu akıl edememişti.

"Sahi ha," dedi. "Annesinden bir muvafakatname aldık mı, bitti gitti!"

Durumu Neriman'a olduğu gibi yazdılar.

Neriman sevindi. Müteahhit mühendisle münasebeti hızla ilerleyip gelişiyordu. Birbirlerinden hoşlanıyorlardı. Adam Neriman'ı fazla zeki buluyor, Neriman'sa onu hayli bön bulmakla beraber, anlaşıyorlardı. Ağabey evinde yıllarca kalacak değildi ya?

O kış Haldun okula verildi. Okulda da aynı şey; cicidayının üçüncü sınıfa giden haşarı oğlu, "o....u analı" sözünü okula yaymıştı. Öğretmenlerin sıkısına rağmen çocuklar bildiğini okuyor, fırsat düşürdüler mi çocuğu iğneleyiveriyorlardı:

"O....u analı!"

İçine kapanmıştı. Kalabalıktan kaçıyordu. Teneffüslerde öğretmenlerin çokluk gelip geçtiği yarı karanlık koridorlarda dolaşıyor, çocuklardan sakınıyordu.

Evde de rahatı kaçmıştı. Cicianne onunla eskisi gibi ilgilenmiyor, sarı saçlı yuvarlak başını iri memeli göğsü üzerinde okşamıyordu. Kendi havasındaydı. Boş zamanlarını ayna karşısında geçiriyor, uzun uzun taranıyor, süsleniyordu. Bütün bunların "saçları taralı amca" için olduğunu hisseden Haldun, artık onu da sevmiyor, hatta görmek istemiyordu. Niçin istesin? Cicianne-sini elinden almıştı!

İstanbul'un arada coşan kışlarından biri, belki de en uzunu geçti. Kar nisan sonları, hatta mayıs başlarına kadar sürdü. Mayıs ortalarında kıştan eser kalmadı.

Haldun o yıl ikinci sınıfa geçti. Hem de bütün notları "pekiyi" olmak şartıyla.

Sıcaklar bastı. Haziran başlarında da Avukat Nihatlardan mektup aldı:

Üç aylığına İstanbul'a geliyorlardı!

Neriman'ı kara bir düşüncedir almıştı: Acaba kendisine mi ineceklerdi? Böyle bir şey yaparlarsa, durum gerçekten kötü olabilirdi. Yengesiyle arası hiç iyi gitmiyordu. Kadının yüzünden düşen kırk parça oluyor, sık sık laf vuruyordu. Ayrı bir evi yoktu ki, buyur etsindi...

Ama korktuğuna uğramadı. Gelmiş, Sirkeci'deki otellerden birine inmişlerdi bile. Sonra, asıl mühimi, haminneye dair inanılmayacak havadislerle gelmişlerdi. Meğer Garson Rıza'yla Hacer Hanım arasında aşna fişne varmış. Rıza'nın karısı bir gün kocasını "kocakarı"nın koynunda yakalamasın mı?

Neriman inanamıyordu.

"Sonra?"

Hikmet Hanım, "Sonrası sağlık," dedi. "Karıkoca meyhanenin üstüne oturdular!"

"Hacer Hanım'ın paraları?"

"Gitti tabii!"

"Nasıl olur? Mukavele filan yok muymuş aralarında?"

"Anlatıldığına göre kadın, Rıza'yla çoktan sevişiyormuş. Allem etmiş, kallem etmiş, meyhane parasını elinden çekmiş almış. Şimdi de..."

Neriman'ın içi sızlıyor, ne olursa olsun, acıyordu.

"Peki, ne yapacak şimdi?"

"Vallahi bilmem. Bizi sevmez, bilirsin. Gelip uğramadı, derdini dökmedi. Biz de aramadık doğrucası..."

Haldun, "ciciteyze"yi unutmamıştı. Hikmet Hanım'ın kucağında, boynuna sıkı sıkı sarılmış, başını göğsüne dayamıştı. Ciciannesinden artık hayır olmadığını anladığı için, ciciteyzesi yeni bir can yoldaşı oluvermişti.

Üç gün gezip dolaştıktan sonra, Kanlıca'da, Kanlıca'nın zengin yeşilliklerine gömülü, beş odalı bir ev bulup yerleştiler. Ev

umurlarında değildi. Zaten odalardan birine, evin en üst katında, Boğaz'a nazır en şahanesine yerleşmişlerdi. O gece Haldun, Hikmet Hanım'la koyun koyuna yattı. Vakit gece yarısını çok geçtiği hâlde çocuğun bir türlü uyumak niyetinde olmayışına takılan genç kadın, başını okşayarak sordu:

"Niçin uyumuyorsun Haldun?"

"Uykum yok!"

"Niçin?

"Bilmiyorum."

Eşeledi. Eşeledikçe çocuğun bakışları derinleşti, nihayet içini çeke çeke ağlamaya başladı. Çocukça bir şeyler olmalıydı. Acaba burunluyorlar mıydı? Dövüyorlar mıydı?

Sormasına hacet kalmadı. Gözyaşlarını koluyla sildikten sonra, "Ciciteyze," diye seslendi.

"Efendim yavnım?"

"O....u ne demek?"

Genç kadın yatakta oturdu. Yanı başındaki iskemlenin üzerinde kısılı yanan lambayı açtı.

"Kimden duydun bu kaka sözü Haldun?"

"Kaka mı?"

"Kaka tabii yavrum, bir daha sakın ağzına alma e mi?"

Çocuk cevap vermedi. Sarı saçlı, yuvarlak başıyla canlı bir soru gibi duruyordu.

"Benim annem o....u mu?"

Şaşırdı.

"Hayır evladım. Kim söyledi sana bunu?"

"Cicidayının oğlu, mahallede çocuklar, okulda arkadaşlarım. Bana o....u analı diyorlar, beni ağlatıyorlar. Ben bir daha oraya gitmek istemiyorum. O adamı da sevmiyorum, ciciannemi de. Ben seni seviyorum ciciteyze. Beni almaya gelirlerse, Haldun artık bizim çocuğumuz oldu de. Ben seni de seviyorum, beyamcamı da. Sizin çocuğunuz olmak istiyorum ben!"

Hıçkırıyordu.

Bütün bunları, karısının öbür başında yatmakta olan Avukat Nihat da duymuştu. O da kalktı, yatakta oturdu. Çocuğu aralarına alıp okşamaya başladılar.

Haldun o gece kana kana ağladı, çoktandır yitirdiği şekilde yakın ilgiyle okşandı. Ciciannesini unutuvermişti. Bütün gün ağaçların arasında koşup oynuyor, terleyince ciciteyze çamaşırını değiştiriyor ama hiç kızmıyordu. Komşu çocuklarıyla arkadaş olmuştu. Ne iyi arkadaşlardı bunlar! "O....u analı!" demiyorlardı. Kırlara çıkıyorlar, çimenlerin üzerinde debeleniyorlardı. Üç gün sonra "saçları taralı amca"yla gelen cicianneyi umursamadı bile. Oysa, koca bir kutu çikolata, bir numara sarı bir futbol topu getirmişlerdi. Bakmadı bile. Sanki onları tanımıyordu.

Neriman, "Hayret," dedi. "Ne yaptınız da bunu bu kadar kendinize bağlayabildiniz?"

Hikmet Hanım gülüyordu.

"Hiç. Öteden beri benimle yıldızının barışık olduğunu bilmez misin?"

"Bilirim ama..."

Üzerinde durmadılar. Böyle olduğu daha iyiydi. Nihat Bey'le, Neriman'ın yeni sevgilisi Selim, deniz kenarına indikleri bir sıra, iki kadın ayaküstü fiskosa başladılar.

"Erkekten yana çok şanslısın kâfir!"

"Ne yapayım? Suç benim mi?"

"Suç mu? Ne suçu kız?"

"Ne bileyim ben?"

"Adamı kim bilir nasıl çarptın?"

"Vallahi haberim bile yoktu. Bu çocuğun derdiyle şaşırmış kalmıştım ki, bir gün bir de baktım, bu. Balkonda durmuş, bakıyor. Ondan sonra..."

"Peki, bu Haldun'a o....u analı mı diyorlardı?"

Neriman'ın dertleri depreşti.

"Sorma!"

Anlattı, her şeyi bir bir anlattı. Hikmet Hanım dikkatle dinliyor, kadına hak veriyordu. Çocuğu elinden geldiği kadar himaye etmişti, daha fazlasını yapamazdı. Bu kadara bile yengesi razı olmuyor, Haldun'un yüzünden çocuklarının hırpalanmasını istemiyordu. İhtimal, o da haklıydı.

Hikmet Hanım, "Doğru," dedi. "Herkes çocuğunun hırpalanmasını ister mi?"

"İstemez."

"En iyisi, annesiyle görüşüp muvafakatını aldıktan sonra..."

"Annesiyle mi? Çocuğu da mı götüreceksiniz?"

"Hayır. Nihat yalnız gidecek, görüşecek..."

"Sakın Haldun'u götürmeyin. Annesini orada, demir parmaklığın gerisinde görürse, bütün hayatı boyunca o manzarayı unutamaz. Halbuki, ne zeki çocuk, değil mi?"

"Çok."

Avukat Nihat gitti. Hapishane müdürüyle görüştü. Kadın hakkında aldığı bilgi hiç de ferahlatıcı değildi: Esrar içiyormuş. İçmekle kalmayıp satıcılığını da yapıyormuş. Bu işin ticaretinden içeri düşen Nedime isimli kadın bile uslanmıştı da Nazan... Hatta Nazan'ın "esrar zulasını," yani sakladığı esrarın yerini haber vermişti!

"Durum böyle, yine de," dedi, "görüşün. Madem çocuğu söz konusu..."

Nihat heyecanla bekliyordu. Çeyrek saat sonra geldi: Aman ya Rabbi, bu muydu o yıllarca öncenin, saçı topuklarında, körpe komşu kızı! Üst baş perme perişan, gözler çökmüş, yüz kırışmış, saçlarda aklar...

Müdür, "Beyefendiyi tanıdın mı?" diye sordu.

Nazan baktı, uzun uzun baktı. Sonra müdüre döndü, başını iki yana salladı.

"Hayır!"

Nihat yanına gitti.

"Beni tanımadın mı Nazan Hanım?"

"Hanım mı? Hangi hanımlık? Onu yitireli yıllar oluyor. Ben şimdi kalpazanım artık!" demek isteyerek baktı. "Hayır, tanıyamadım."

"Ben Nihat değil miyim? Mazhar'ın arkadaşı? Hani üniversiteye gider gelirdik, sizin evin yanındaki kiralık odalardan birinde otururduk..."

Kafasında, kafasının gerilerinde, uzak, çok uzaaak bir yerlerde bulanık bir şeyler canlandı. Sonra yavaş yavaş netleşti, netleşti. Sahi, böyle birini hatırlıyordu galiba!

"Hâlâ hatırlayamadın mı?"

"Mazhar mı dediniz?"

"Evet, Mazhar..."

"Mazhar Bey ölmedi mi?"

"!.."

"Haldun'um ne oldu?"

"Onun için geldim buraya zaten. Haldun bizim yanımızda. Onu hiç merak etme. Okuyor. Doktor olacak. Onu kendi evladımız gibi büyüteceğiz. Ciciannesi dedi ki..."

Gözleri büyüdü. Nihat'a dikkatle baktı.

"Cicianne mi? Cicianne de kim?"

Nihat anlamıştı işi. Kadının "bar kızı"ndan haberi yoktu.

"Yoksa Mazhar Bey benim üstüme evlenmiş miydi?"

Nihat cevap vermedi.

Nazan ıslak bir cama benzeyen gözleriyle bakıyor, acı acı gülümsüyordu.

"Benim üstüme evlendiydi demek? Peki annem, Hacer Hanım nasıl razı oldu? Teyzemin yanına beni gönderirlerken bahara buradasın demişti!"

İçini çekti. Müdüre döndü. Bu bakışı gayet iyi anlayan müdür, kadının "mastor" yani "esrardan sarhoş" olduğunu anlamıştı. Kısa kesmek için yanına yaklaştı.

"Bırak şimdi şunu bunu. Beyefendi buraya oğlun için gelmiş. Nazan Hanım'ın izni olursa, oğlunu yanıma alıp bakayım, büyü-

teyim diyor. Onu doktor yapacakmış. Fena mı? Buradan çıktıktan sonra yanına gider, rahat rahat yaşarsın!"

Nazan adeta çırpındı.

"Hayır, istemem. Haldun beni bilmesin, beni ölmüş bilsin. Ben ölüyüm zaten, yavrumun yüzüne bakamam. Biliyorsunuz. Onu alın, okutun, ama benim gibi bir annesi olduğunu hiç bilmesin. Yalvarırım size. Benim için, öldü deyin, olmaz mı?"

Müdür de, Nihat da fena olmuşlardı. O boyuna yalvarıyordu: "Beyefendi, beni ölmüş bilsin, olmaz mı? Yalvarırım size, beni ölmüş bilsin. Söz veriyorsunuz, değil mi? Beni ölmüş bilecek, değil mi?"

Müdür, masasına geçti. İçi parçalanıyordu ama metin görünmek zorundaydı.

"Peki peki," dedi. "İstediğin gibi olacak, merak etme!"

Usulen bir senet tanzim edip Nazan'a imzalattılar.

Avukat Nihat, Nazan'ın "muvafakatnamesi"yle hapishaneden çıkarken sinirleri berbat hâldeydi. Keşke gelmeseydi, gelmeseydi de yıllarca öncenin, saçı topuklarında, dal gibi komşu kızını bu hâlde görmeseydi!

Yol boyunca hep Nazan'ı düşündü: Nasıl utangaçtı ya Rabbi! O, ağzı süt kokan, yüzüne bakıldığı zaman kulakmemelerine kadar kıpkırmızı kesilen körpecik kız, demek hayatın insafsız elinde bu hâle gelebilmişti? Suçlu kimdi? Mazhar mı? Değil. Anlattığına göre, o da haklıydı. Eşinde bulunmasını istediği şeyleri bulamayınca soğumuştu. Soğumak, soğumamak elde bir şey değildi ki.

Hikmet Hanım, kocasını kapıda karşıladı. Pek düşünceli görünüyordu adam. Rengi solmuştu. Evlendikleri günden bugüne, onu böyle düşünceli görmemişti. Ne vardı?

Yukarı çıktılar. Nihat soyundu, pijamasını giydi. Boğaz'a nazır terastaki şezlonguna halsizce uzandı.

Hikmet Hanım yanına bir gölge gibi sokuldu.

"Neyin var Allahaşkına?"

Nihat dalgın dalgın baktı. Hemen cevap vermedi. Sonra ağır ağır anlatmaya başladı.

Hikmet Hanım tek kelime sormadan dinliyordu. "Takdirse de, kaderse de, Rab'sa da, Zülcelalse de..."

"Sus, kâfir olacaksın!"

"İnsanları bu hâle düşürmek büyüklüğün şanından olamaz!"

"Tövbe de!"

"Ne çıkar Hikmet? Farz et tövbe ettim, istiğfar ettim, göklere el açıp günahlarımın affını diledim... Ne çıkar bundan? İşte koskoca bir aile gözümüzün önünde. Bir varmış bir yokmuş olmadı mı? Yarın, herhangi bir tesadüfle sen buna Allah'ın takdiriyle diyebilirsin, başıma bir hâl gelse, senin de olacağın bu değil mi?"

Hikmet Hanım ürktü.

"Ne?"

"Nazan'ın başka türlüsü!"

Genç kadının içi gitti. Nazan gibi olmak kendine mahsus değil gibi geldi. Ona hiçbir şey olmazdı. Doğu'da tabur komutanı olan ağabeyinin yanına giderdi. İki ablasının da tadını biliyordu. Avukat Nihat'a varmadan önce az mı burunlanmış, hemen hemen açıktan açığa az mı başının çaresine bakması ima edilmişti? Ağabeyine gelince... İyi adamdı. Çok da severdi ama, yengesi? Yengesinin annesi? Her yaz ablalarını görmeye gelen kız kardeşleri?

İçini çekti. Nihat duymadı bile. O, en küçük bir darbeyle yıkılıveren yuvalardaki çürüklüğün sebebini düşünüyordu. Eşlik, dostluk, ahbaplık gibi şeylerin felaket sırasında yahut felaketten az sonraki çaresizliğini. Mazhar'ın en yakın, en candan, en aziz dostuydu güya. Mazhar öldükten sonra yuvasının dağılmaması için elinden ne gelmişti? Hiç! Eğer ruh ebediyse, eğer bütün bunları Mazhar'ın ruhu arşı âlâdan seyrediyorsa, herhalde çok üzülüyordu.

İrkildi. Seyrediliyormuş gibi geldi. Bilinmez, beş, on, yirmi, pek pek otuz yıl sonra o da ölecek, onun ruhu da Mazhar'ınkiyle birleşecekti. O zaman arkadaşı sormayacak mıydı: "Hani dostlu-

ğumuz? Ahbaplığımız hani? Ben aradan çıktıktan sonra, geride bıraktıklarıma niçin el atmadın?" demeyecek miydi? Etrafına bakındı. Hikmet Hanım sordu:

"Neye baktın?"

"Haldun nerede?"

"Arkadaşlarıyla oynuyor. Çağırayım mı?"

"Hayır," dedi.

Varsın oynasın. Yarın "arşı âlâ"da babasının ruhuyla konuşurken, "Oğlunu elinden tuttum. Onu yetiştirdim!" diyebilecekti.

Yaz sonlarına doğru Neriman'la yeni kocası İzmir taraflarına gittiler. Adam orada yeni taahhüt işleri almıştı. Avukat Nihatlar da şehirlerine döndüler.

Haldun yeni hayatını hiç yadırgamadı. Cicianneden soğuk muamele görmese, belki de kolay kolay ısınamayacaktı ama, soğuk muamele görmüş, "o adam" için Haldun'u ihmal etmişti.

Kafasında Kanlıca'nın zengin yeşili, mavi, pırıl pırıl göğü, Boğaz'ın lacivert suları, bilhassa arkadaşlarının hâlâ kulaklarında çınlayan cıvıl cıvıl sesleriyle yeni okulunun ikinci sınıfına kaydolundu. Yeni elbise, yeni pabuçlar, yeni çanta, yeni defterler, yeni kalem ve nihayet yepyeni arkadaşlar... "O....u analı!" sözünü daha Kanlıca'da unutmuştu. Sabahleyin erkenden okula gidiyor, ilk dersin zili çalınıncaya kadar çılgın gibi koşup oynamaktan kan tere batıyordu. Bazı geceler annesini rüyada görüyorsa da sabahleyin unutuyordu. Yeni arkadaşlar, yeni oyunlar, yeni oyunların yeni yeni meseleleri başka şeyler düşünmesine vakit bırakmıyordu. Onun için, o kış haminnesinin bir zengin konağına aşçı girdiğini, sonra da bu aileyle birlikte İstanbul'dan öte, uzak bir yerlere gittiğini duymadı bile. Duymamasına bilhassa dikkat edilmişti. Çocuk içlenebilir, haminnesinin hizmetçiliğinden ötürü bir çeşit aşağılık duygusuna kapılabilirdi.

Ertesi yıl ciciteyze ona ciyak ciyak bağıran, sidikli, boklu bir kız doğurunca işin rengi değişti. Nereden çıkmıştı bu yumurcak? Kim getirmişti?

Ciciteyze, "Leylek getirdi," diyordu. "Büyüdüğü zaman Haldun Ağabey'inin elbiselerini ütülesin, çamaşırını yıkasın diye Allah baba gönderdi."

Allah baba mı? Kimdi? Neredeydi? Bu pis kızı ne diye göndermişti? Ondan bunu isteyen olmuş muydu? Sonra, turuncu gagalı, uzun bacaklı hacı leylek, çocuğu nasıl getirebilmişti? Neresinden tutmuştu? Ne zaman getirmişti? Gece mi? Evin neresine bırakmıştı? Ciciteyzenin bütün gece bağırıp inlediği sıra mı? Halbuki o da bütün gece hemen hemen hiç uyumamıştı. Leyleğin getireceğini evvelden bilse, sabahlara kadar beklerdi. Kim bilir ne zevkli olurdu bebeğin gelişini görmek.

Ne olursa olsun, rahatı kaçmıştı. Bebek gelmeden önce hep kendisiyle uğraşılır, akşamları yemekten sonra eli yüzü silinir, yatağına kucakta götürülür, uykuya geçinceye kadar saçları tatlı tatlı okşanırdı. Şimdi iş değişmişti. Yemekten sonra elbezi filan hak getire. Musluğa gidip elini yüzünü, sonra ayaklarını kendi kendine yıkaması, kurulaması, yatağına tek başına gidip yatması gerekiyordu. Beyamca bile pek aldırmıyordu. Her gün uğrayan ebeanneyle birlikte o "boklu kız"ın başına toplanıp saatlerce uğraşıyorlardı. Ne vardı sanki o çirkin kızda? Mosmor, kırış kırış...

Bir gece rüyasında ciciteyzeyi gördü. Öyle hırslıydı ki. "Ben seni sevmiyorum artık!" dedi. "Ben bu kızın annesiyim. Senin annen yok. Baban da yok. Fazla şımarıklık edersen, kolundan tutar, sokağa atıveririm!"

Sokağa atılmış gibi heyecanla uyandı. İdare lambasının hafif sarı ışığı duvarlarda titriyordu.

Beyaz gecelik entarisiyle karyoladan atladı. Pencereye gitti. Sofaya usullacık baktı: Ciciteyzelerin penceresinde ışık vardı. Demek hâlâ oturuyorlardı? Ne yapıyorlardı acaba?

Ayaklarının ucuna basarak odasından çıktı. Sofayı geçti. Işıklı pencereden içerisini görmeye çalıştı. Göremedi. Ne yaptıklarını öyle merak ediyordu ki.

Ciciteyze kızını emziriyor, Nihat Bey de pijamasıyla sedire yanlamış, sigara içiyordu. Sıcak odanın tavanına ağır ağır yükselen dumanlara dalmıştı. Kız değil de oğlu olsun istemişti. Bir oğlu olsaydı, babasının adını koysaydı. Babası pek öyle önemli biri değildi ama çok severdi. Ufak tefek bir adamdı. Her akşam mendili çerez dolu gelirdi eve. Nihat'ı dizine oturtur, saatlerce okşar, severdi. Nihat İdadi'yi bitirip Mekteb-i Hukuk'a girdiği yıl babası gözlerini hayata yummuş, oğlunun "mürüvvetini" görmemişti. Oysa ne hayalleri vardı adamın! İstidacılık yapıyor, Nihat'ının davavekili çıkıp babasını bu zorlu hayattan kurtarmasını bekliyordu.

Sigarasını tazeledi.

Mekteb-i Hukuk'u bitireceği yıl da annesini kaybetmişti. Eğer yakın arkadaşı Mazhar'ın candan yardımı olmasaydı... Şüphesiz fakülteyi bırakmazdı ama, bitirene kadar da akla karayı seçerdi. Demek oluyordu ki, Mazhar onun bir parça da velinimetiydi.

Aklına Haldun geldi. Birden karısına döndü.

"Şu kız oldu olalı Haldun'u iyice ihmal ettik, biliyor musun?"

Hikmet Hanım kızının ağzından memeyi çekip yanına usullacık yatırdı.

"Evet," dedi. "Ben de onu düşünüyordum."

"İçli çocuk, içine ata ata hasta olabilir!"

"Son günlerde pek durgunlaştı zaten."

"Çok. Geçen gün Nermin'in kundağı başına geçmiş, dalgın dalgın bakıyordu."

"Sormadı mı bu çocuğu kim getirdi diye?"

"Sormaz olur mu? Allah baba gönderdi dedim, büyüyünce Haldun Ağabey'inin çamaşırını yıkayacak, elbiselerini ütüleyecek dedim."

"İnandı mı?"

"Bilmem, hiç sesini çıkarmadı."

"Zeki çocuk, babasına benziyor ama annesinden de almış. Ne düşünüyorum, biliyor musun? Okutup adam etmeliyiz. Mesela doktor olmalı sahiden. Sonra da..."

Hikmet Hanım güldü.

"Nermin'le evlenmeli ha?"

"Ne iyi olur, değil mi?"

Hikmet Hanım içini çekti.

"Kısmet," diye mırıldandı. "İnsanın attığı taş istediği kuşu vurmuyor ki."

"Doğru."

Sigarasını tablada ezip kalktı. Çocuğu hayli zamandır ihmal edişi içine pek dokunmuştu. Sedirden indi.

"Nereye?"

"Haldun'a bakacağım. Üstü filan açık olur da soğuk alır..."

Kapıyı açınca küçük beyaz bir gölgenin sofayı koşarak geçtiğini gördü. Durdu. Haldun muydu bu? Gecenin bu saatinde sofada ne arıyordu?

Hikmet Hanım sordu:

"Ne var Nihat?"

"Haldun. Ben kapıyı açınca odasına kaçtı. Sofada ne arıyordu acaba?"

"Tuhaf."

"Bizi mi gözetliyordu yoksa?"

Kapıyı çekip sofayı geçti. Haldun'un odasına gitti.

Çocuk karyolaya yüzükoyun kapanmıştı. Dehşetli bir utanç içindeydi. Hiç beklemediği anda kapının açılışı çok korkutmuş, daha çok da utandırmıştı. Başkasının odasını habersizce gözetlemenin çok ayıp olabileceğini tahmin ediyor, suçüstünde yakalanmış olmaktan yerlere geçiyordu.

Nihat karyolasının kenarına ilişti. İlkin saçlarını okşadı. Sonra da sordu:

"Bir istediğin mi vardı yavrum?"

"?.."

"Yoksa korktun mu?"

Bu aklına yatmıştı.

"Korktum," dedi.

"Neden korktun?"

"Ciciteyze beni sokağa atmıştı da..."

Avukat Nihat'ın merakı arttı: Olabilirdi. Belki de rüyasında görmüştü.

"Rüya mı gördün?"

"Evet."

"Nasıl gördün?"

"Ciciteyze Nermin'i kucağına almıştı. Ben Nermin'in annesiyim, senin annen de yok, baban da. Nereye gidersen git dedi!"

Çocuğu kucağına aldı. İçini çeke çeke ağlıyordu. Birlikte Hikmet Hanım'ın yanına geldiler.

"Seni seni," dedi Nihat. "Haldun'u kovarsın, değil mi?"

Hikmet Hanım önce anlamadı:

"Kim? Ben mi?"

"Sen ya!"

"Ne vakit kovdum Haldun?"

"Rüyasında! O boklu kızı kucağına almış, Haldun'u da kovmuşsun!"

Mesele anlaşılıyordu. Haldun, Nermin'i kıskanıyordu!

"Yavrum benim," dedi. "Gel bana!"

Nihat'tan aldı, kucağında sıktı, saçlarını öptü.

"Bu pis kızın yüzünden seni kovar mıyım? Bu kız ne ki, hiç. Küçücük bir ihtiyar. Sen istemezsen atarız sokağa, kediler yesin!"

Haldun yaşlı gözleriyle kıza, mışıl mışıl uyumakta olan küçücük kıza baktı. Acıdı. Hele kedilerin yemesi!

"Hayır ciciteyze," dedi. "Atmayalım. Yazık!"

"Senin yerin başka, onunki başka evladım. O senin hizmetçin olacak büyüyünce. Nermin! Su ver, diyeceksin, peki ağabeyciğim

diye koşacak. Ne dersen yapacak. İstediğin zaman, istediğin gibi döversin."

"Ben onu hiç dövmeyeceğim!"

"Aferin," dedi. "Onu dövmez, seversen, biz de seni daha çok severiz."

O geceden sonra Nermin'i artık kıskanmadığı gibi, rüyasında da kötü şeyler görmedi. Eskiden olduğu üzere, koşup oynamaya, neşeli kahkahalar atmaya başladı.

Ortaokulda "yeni doğan çocukların nereden, nasıl geldiklerini" öğrenmişti. Ne Allah baba, ne de hacı leylek. Yalnız bunları değil, kendi hayat macerası hakkında da bilgi sahibi olmuştu. Avukat Mazhar Bey'in oğluydu. Babası keşiften dönerken bir köprü yıkılmış, yüz elli metreden nehire uçarak parçalanmıştı. Annesini babası boşamıştı. Söylendiğine göre sebep haminnesiydi. Babasının eve getirdiği kadın bir "bar kızı"ydı. "Cicianesinin" bar kızı olduğunu öğrenmiş, hiç şaşmamıştı. Onu şöyle böyle hatırlıyordu.

Asıl üzerinde durduğu, annesiydi. Annesi hakkında fazla bir şey bilmiyordu. Başkaları da bilmiyorlardı. Gerek ciciteyze, gerekse beyamca manalı sükutlarla meseleyi geçiştiriyorlardı. Demek ki annesi, ağıza alınmaması gereken bir "kötü kadın" olmuştu.

Sormuyordu ama "anne" hasreti gün geçtikçe büyüyor, ne kadar fena olursa olsun, onu bulmak, boynuna sarılıp, "Anneciğim!" diyebilmek için yanıp kavruluyordu.

Liseye geçtiği yıl hiç kimseye sormadan "parasız yatılı" sınavına girdi. Gözünün üstünde kaşın var denilmeyen, üzerine titrenen bu evin ne de olsa yabancısıydı. Babasının çok iyi arkadaşı olan biri tarafından himaye ediliyordu. Adam çok zengindi. Bir zamanlar öz babasının oturduğu konağı satın almıştı. İçinde çocukluğunun geçtiği bu konağı çok seviyordu ama, ne olursa olsun... Artık başının çaresine bakmak zamanı gelmişti.

İmtihanı kazandı. Neden sonra, son dakikada haberi olan Avukat Nihat müthiş kızdı.

"Evladım," dedi, "niçin yaptın bunu? Mecbur muydun?"

Haldun, yaşından çok büyük bir olgunlukla, "Evet amca," cevabını verdi.

"Niçin?"

"Çünkü... İçimden böyle geldi!"

"Seni öz evladımız Nermin'den farklı mı tutuyorduk? Burunluyor muyduk? Lazım olanları almakta kusur mu ediyorduk?"

"Hayır amca, sizden hiçbir şikâyetim yok. Ama nihayet bir elim. Bana ömrümün sonuna kadar bakacak değilsiniz ya!"

Gece, geç vakitlere kadar uzun uzun konuştular: Babasından, haminnesinden, haminnesini dolandıran Garson Rıza'yla karısından. Ortaokula gidip gelirken önünden geçtiği "Mehtap" şaraphanesinin macerası hakkında gerçek bilgisi vardı. Çoğu günler meyhane kapısında güneşlenen bir deri bir kemik ihtiyarın Garson Rıza olduğunu da öğrenmişti. Ne korkunç bir zayıflık içindeydi ya Rabbi! Yüzünün elmacık kemikleri fırlamış, gözleri çukurlarında kaybolmuştu.

Meyhaneyi karısının çalıştırdığı söyleniyordu. Bir zamanlar "ciciannesi"nin çalıştığı barın sahibinin oğluyla sınıf arkadaşıydılar. Derslerle ilgisi hayli zayıf delikanlı böyle yerleri çok iyi bildiğinden, orayı da biliyordu: Mehtap şaraphanesinin asıl ismi "Karının Meyhanesi"ydi. Ağzı bozuk, edepsiz bir kadındı. Müşterilerle kavga etmediği gece yoktu. Sık sık karakolluk olur, bir erkek gibi küfrederdi.

Haldun bütün bunları öğrenmişti ama ne olacaktı? Haminnesinin öcünü mü alacaktı?

Liseyi parasız yatılı olarak, pekiyi dereceyle bitirdiği yıl, Avukat Nihat evinde gripten yatıyordu. Kızı Nermin yanı başında, babasının saçlarını okşuyor, terli alnını öpüyordu. Ciciteyze, delikanlıyla kocasının yanına girdi.

"Al bakalım," dedi. "Sorup duruyordun!"

Haldun, beyamcanın elini öptü, Nermin'in ikram ettiği iskemleyi karyolanın yanına çekip oturdu.

Dereden tepeden, hoşbeşten sonra Nihat Bey sordu:

"Lise bitti. Bundan sonraki düşüncelerin ne bakalım?"

Haldun böyle bir soruya kafasında çoktan cevap hazırlamıştı. Daha doğrusu, soru filan umurunda değildi. O, hayatta tutacağı yolu tayin etmişti: Doktor olacaktı.

Olacaktı ama, bu iş para işiydi. Koca İstanbul'da üniversite tahsili yapmak lafla olmazdı. Altı yıl, altı koca yıldı bu!

"Tıp fakültesine gireceğim amca."

"Doktor olmak istiyorsun. Güzel. Babanın arzusu da buydu. (Güldü.) Peki, bu işi nasıl başaracaksın? Tıp fakültesine de parasız yatılıyla mı devam edeceksin?"

Ne demek istediğini anlayan Haldun gözlerini Nermin'e çevirdi. Elinde olmayarak, kızın gerçekten güzel oluşuna dikkat etti. Sonra, çok ayıpmış gibi ürktü, gözlerini kaçırdı.

"Tıp fakültesinin parasız yatılısı yok!"

"Peki?.."

"Askeri tıbbiyeye gireceğim!"

Avukat Nihat ciddileşti. Bunu hesap etmemişti işte. Öyle ya, delikanlı haklıydı. Demek devlet kesesinden okuyup askeri doktor olmayı kurmuştu. Sesini çıkarmadı.

Haldun'un liseyi parlak şekilde bitirişi şerefine ciciteyzenin hazırladığı nefis masa, Avukat Nihat'ı bile iştahlandırdı. Hastalığa filan aldırış etmeden kalktı, masanın başına geçti.

Bir şişe nefis şarap ne hastalık bırakmıştı, ne de iştahsızlık.

Gülüyor, söylüyordu ama aklı fikri delikanlıdaydı. Askeri tıbbiyeye niçin girecekti? Şüphesiz, hep o "kimseye yük olmamak" endişesinden ötürü... Oysa hiç de yük olmazdı. (Gözü Nermin'e ilişti.) Altı yıl sonra on beş yaşında olacak, staj, ihtisastan sonra, hatta askerliği de katarsa dokuz on yıl sonra tam birbirlerinin dengi olacaklardı.

Bardağına şarap doldurup bir nefeste dikti.

Nermin için hayli uzak ama iyi bir kısmetti. O zamana kadar kız da liseyi bitirmiş olurdu. Kızına Haldun'dan daha iyisini mi bulacaktı?

Nermin'e alıcı gözle baktı. Haldun'un yanında oturuyor, "Haldun Ağabey, Haldun Ağabey" diye ne türlü davranacağını bilemiyordu. Dokuz yaşındaydı ama hiç de yaşının çocuğu değildi. Hayli iriydi.

Gece, karısıyla bu konu üzerinde konuştular. Hikmet Hanım dünden razıydı.

"Ah Nihat," diyordu, "bugün sofrada hep bunu düşündüm. Nermin öyle, 'Haldun Ağabey, Haldun Ağabey' dedikçe, içim içime sığmıyordu. Hani ayıp olmasa, hemen nişanlayalım diyeceğim!"

Nihat, "Sakın ha!" dedi. "Oğlanın ne gururlu, haysiyetine ne kadar düşkün olduğunu bilmiyor musun? Kızlarını bana vermek için beni tıbbiyede okutacaklar diye, bizden nefret eder. Askeri tıbbiye yerine sivil tıbbiye meselesini bakalım nasıl kabul ettireceğiz?"

"Ne yap yap, kabul ettir!"

"Çalışacağım. Beni kırmaz herhalde ama, gene de belli olmaz. Babasının nasıl prensip sahibi olduğunu bilirsin. Prensipleri yüzünden genç yaşında rahmeti rahmana kavuştu, malum. Bütün mesele, oğlanın haysiyetine dokunmadan..."

"İşi kıvırmak!"

Kıvırdı da. Allem etti, kallem etti, bin dereden bir su getirdi. Çocuğu sivil tıbbiyeye razı etti.

Haldun razı olmuştu ama huzursuzdu. Niçin bu kadar ısrar etmişti? Arkadaş çocuğu da olsa, nihayet eldi. Masraf edip okutmakta çıkarı ne olabilirdi?

O yaz İstanbul'a hep birlikte gidildi. Bu sefer Erenköy'de koyu yeşilliklere gömülü, fevkalade zarif bir köşk kiralandı. Sabahları erken erken plaja gidilip denize giriliyor, sonra da gençler plajda bırakılıp eve dönülüyor, istirahate çekiliniyordu.

Nermin, babasıyla annesinin dinlenmeye çekildikleri saatleri daha çok seviyordu. Gerçi ne babası, ne de annesi "Haldun Ağabey"le şakalaşışına, zaman zaman birbirlerini kovalayarak gözden kayboluşlarına bir şey demiyorlardı ama böyle daha iyiydi.

Haldun da aynı fikirdeydi. Yalnız kalmak daha hoştu. Sonra dokuz on yaşında olduğu hâlde, on iki hatta rahat rahat on üçünde gösteren kızın baldırları, bacakları, ille sarı, kıvır kıvır saçları çok hoştu. İçi gıcıklanıyor, güneş tutmayan bir gölgelikte yan yana oturmak, ona Andersen'in Masalları'nı söylemek, hatta ufacık elini avuçlarının içine almaktan zevk duyuyordu.

Ertesi yaz gene İstanbul'a gelindi, tesadüf, gene aynı köşk kiralandı. Aradan geçen on iki ay Nermin'i daha geliştirmiş, boyunu daha uzatmış, bakışlarını çok daha manalandırmıştı.

"Demek beni büyümüş buldunuz?"

"Evet, çok."

"Memnun oldum ama..."

İlkin babasına, sonra annesine baktı. "Haldun Ağabey, sana anlatacaklarım çok ama, bunların yanında söyleyemem!" demek istedi.

Genç adam anlamıştı. Üstüne düşmedi. Geceyi bekledi. Gece yarısına doğru bahçeye çıktılar. Tertemiz gökte pırıl pırıl bir ay vardı. Keşke olmasaydı. Gecenin bu kadar aydınlık olması hiç de iyi değildi.

Ay ışığının giremediği sık ağaçların karanlığında durdular.

Nermin büyük bir olgunlukla sordu:

"Demek beni sadece büyümüş buldunuz?"

Her şeyi anlayan delikanlı, "Sadece büyümüş değil," dedi.

"Ya?"

"Gelişmiş ve..."

"Evet?"

Genç kızın elini tuttu.

"Ne tahmin edersiniz?"

"Edemem ki..."

Etrafı kolladıktan sonra, "Güzelleşmiş!" dedi.

Elini dudaklarına götürdü, öptü. Sonra kendine çekti, belinden kuvvetle sarıldı. Genç kız mırıldandı:

"Mersi!"

"Neye?"

"Beni güzelleşmiş bulmanıza..."

Onu ilk defa dudaklarından öpüyordu. Artık ne "kardeş," ne de "leyleğin getirdiği yavru." Kucakladı. Bahçenin daha sık ağaçları arasına, çok daha koyu karanlığa götürdü. Sırtlarını kalın gövdeli bir ağaca dayayıp yan yana oturdular. El eleydiler. Titriyorlardı.

Haldun, "Bütün kış seni düşündüm," dedi.

"Sahi mi?"

"Niçin inanmıyorsun?"

"Bilmem?"

Eğildi, yüzünü görmeye çalıştı. Donuk bir beyazlıktan başkası fark edilmiyordu, öyle karanlıktı ki.

"Yalnız seni düşünmüş olamaz mıyım?"

"Olabilir ama..."

"Evet?"

Hırçınlaştı:

"Bilmiyorum!"

Bir zaman öylece oturdular. Nermin'in kafasında "onsuz" geçen koca kış, bilhassa fırtınalı, yağmurlu, denizin hırçın sesi gelen uğultulu geceler! Az mı mektup beklemişti? Beklediği mektup gelmeyince kendisi az mı mektup karalamış, hatta zarflayıp postaya atıp atmamakta az mı tereddüt etmişti? Delikanlı tekrar sordu:

"Yalnız seni düşünmüş olabileceğime niçin inanmıyorsun?"

Nihayet sabrı taştı.

"Madem öyle, bana yazamaz mıydın?"

Güldü:

"Yazdım," dedi, "hem de kaç tane!"

"Niçin göndermedin?"

"Gönderemezdim."

"Niçin?"

"Çok ayıp olması ihtimalinden korkmuştum."

"Ya... Sebep?"

"Sebep gayet basit: Annenlerin eline geçebilirdi!"

"Geçerse geçsin, ne çıkardı?"

"Hiçbir şey çıkmasa bile, küçüktün Nermin!"

"Şimdi?"

"Şimdi kocaman kız oldun."

Nermin dargın dargın, "Ben geçen sene de kocamandım," dedi.

Kendini delikanlının kucağına bıraktı.

Neden sonra ayrıldılar. Haldun:

"Ya annen arar da seni yatağında bulamazsa?"

Nermin omuz silkti.

"Bulamazsa bulamaz."

"Korkmuyor musun?"

Korkmuyordu. Annesiyle babasının konuşmalarını işitmişti tesadüfen. Ama, "Annemle babam beni sana vermek için can atıyorlar!" demeyi gururuna yediremiyordu.

O yaz da öylece, fazla ileri gidilmeden, tatlı günahlarla geçti. Bütün kış birbirlerine ateşli mektuplar yazdılar. Yaz iple çekildi. Nermin, sevgilisinden gelen mektupları pek öyle saklamadığı, saklamaya lüzum görmediği için, Hikmet Hanım kolayca bulup okuyordu. Henüz ortaokula devam eden kızının bu işlerden bu kadar etraflı anlayışına şaşıyor ama umursamıyordu.

Yazın kiralanacak ev işini, Nihat Bey, Haldun'a bırakmıştı. Haldun da bütün gücüyle İstanbul sayfiyelerini gezdi, dolaştı. Bir arkadaşının tavsiyesi üzerine Burgaz'da, hayli pahalı bir ev bulup durumu bildirdi. Aldığı mektupta, iyi ettiği yazılıyor, ciciteyzesiyle Nermin'i Haydarpaşa'da karşılaması isteniyordu.

Üç gün sonra Haydarpaşa İstasyonu'na telaşla giren tren, bir kat daha büyüyüp güzelleşmiş Nermin'le annesini getirmişti. Beyamcasının niçin gelmediğini sordu. İşleri çokmuş. Büyük büyük davalar almış, başını kaşıyacak vakti yokmuş filan.

Ne olursa olsun, böylesi çok daha iyiydi.

Hikmet Hanım Burgaz'daki evi Erenköy'dekinden çok sevdi. Kocasına yazdığı mektupta, Burgaz'dan ziyadesiyle memnun olduğunu bildirdi. Kızına gelince, onun keyfi beyde yoktu. Haldun'suz geçen tek saati yok denilebilirdi.

Avukat Nihat, karısından aldığı mektubu yazıhanesinde hazla okurken içeriye giren, masasına kadar yaklaştığı hâlde farkına varmadığı bir avukat arkadaşının, "Biz geldik yahu erenler, bu ne dalgınlık?" deyişi üzerine kendine geldi.

"Buyurun, buyurun yahu!"

"Buyurduk ama, teşrifata riayet isteriz mirim!"

Mektubu masanın üzerine bıraktı. Gözlerinin içi gülüyordu.

"Haklısın mirim, haklısın... Çay, kahve?"

"Eh, bir kahve olursa..."

Gitti, bitişik kahveciye iki orta şekerli söyleyip geldi.

Dereden tepeden hoşbeşten sonra söz bu yıl niçin İstanbul'a gitmediğine geldi. Nihat, "Çok masraflı oluyor birader," dedi.

"Amma da yaptın be Nihat? Maşallahın var. İçimizde en çok kazanan sensin. Evin mülk, işlerin keka..."

Doğruydu. Evi mülktü, işleri kekaydı. On yıl hiç çalışmasa yetecek parası vardı. Vardı ama, İstanbul'a niçin gitmediğinin gerçek sebebini açıklayıp, "Kızla müstakbel damadı daha serbest bırakmak istiyorum," diyebilir miydi?

Diyemezdi ama arkadaşı farkındaydı. Şehre Mazhar'ın ölümünden çok sonra gelip yerleşmiş olan bu avukat arkadaş, "bekârlığın sultanlık" olduğuna inananlardandı. Kazandığını barlarda, meyhanelerde yiyen, kafayı buldu mu da kadın diye taşa saplananlardan!..

Tembel tembel esnedi, bilek saatine baktı. Sonra, "Kalk seni bir yere götüreyim," dedi.

Nihat şüpheyle:

"Nereye?"

"Allah nereyi kısmet etmişse. Haa, aklıma iyi bir yer geldi. Karının Meyhanesi diye bir şaraphane var..."

Nihat bu şaraphanenin macerasını biliyordu. Mazhar'ın annesinin parasıyla kurulup sonra da kadına sırt çevrilen meyhane, Garson Rıza'yla karısının meyhanesi.

"Çok pis değil mi?"

"Pis mi? Ne pisi be? Gece yarısından sonra işçilerin, hamalların filan uğrak yeri oluyor ama, biz bir kenarda oturur, kapalı şişeyle şarap içeriz. Çok eğlenceli. Sonra ikimiz de partiliyiz, malum ya? Halkla, halk için, halkla beraber... Kalk haydi, kalk!"

Çocukları İstanbul'a gönderile beri hayli kaçamak yapmıştı. Barlar, kibarların devam ettiği meyhaneler, gazinolar. Bir de "Karının Meyhanesi"ni deftere kaydetse ne çıkardı?

Kalktılar.

Güneş, sakin denizin öbür başındaki tül mavisi dağların gerisine devrilmişti. Hava sıcaktı. Yan yana anacaddeyi, karşıya geçtiler. Apartman biçimi yeni yeni yapılar yükseliyordu. Nihat durakladı.

"Daha dün gibi," dedi. "Şu şehire geleli on beş sene bitti. On beş sene evvel büyükçe bir kasabadan farksızdı burası. Şimdi bak, ne hâle geldi!"

"Bir on beş sene sonra kim bilir ne hâle gelecek!"

"Hayat, gerçekten de akıp giden bir su..."

"Bizler de o suyun içinde, suyun istediği tarafa gitmeye mecbur odun parçaları!"

Nihat güldü.

"Meşe mi, gürgen mi?"

"Ne sayarsan say..."

"Karının Meyhanesi"ne geldikleri sıra sokağın elektriği yandı. Girdiler. "Karı" yani Garson Rıza'nın karısı Naciye tezgâh başındaydı. Küçük tabaklara meze ayırıyor, karşısında dikilen iriyarı garsona çıkışıyordu. Arada bir düşen kibar müşterisini kendi gibi bir arkadaşıyla dükkânından içeri girer görünce işini bırakıp koştu.

"Buyurun, buyurun beyim, hoş geldiniz!"

Yeni gelene dikkatle baktı: Gözü ısırıyordu. Isırıyordu ama, nerden?

Üzerinde durmadı. Garsona emretti:

"Ahmet! Beylerin masasını kenara çek, çabuk!"

Uzun kolları, kocaman elleriyle iri bir topçu kadanasını hatırlatan genç garson bön bön baktıktan sonra, biraz geç davrandı. Masayı bir tüy hafifliğiyle kaldırıp bir kenara çekti. Üzerine beyaz bir kâğıt yaydı.

Naciye iskemleleri yanaştırırken diller döküyordu:

"Buyurun beyim, kusura bakmayın. Malum ya, serde fakirlik var. İşler hiç iyi gitmiyor. Gitse, ben de şu köhne yeri düzenlemek istiyorum. Olmuyor. Bizimki sağken ne rahattım. Şimdi, iki ayağım bir pabuca girdi..."

Nihat gözucuyla bakıyordu. Büsbütün zayıflamış, yüzü kırışmıştı. Boyu da uzamış gibi geldi. Onu ilk tanıdığı zamanlar da zayıftı ama, böyle değil. Şimdi adamakıllı çökmüş, ihtiyarlamıştı.

Sordu:

"Ne zaman öldü kocan?"

Kadın daha dikkatle baktı. Sesi de hiç yabancı değildi, ama kimdi? Nereden tanıyordu?

"Evvelki sene," dedi. "İnce hastalıktan... Sizi tanıyacak gibi oluyorum beyefendi. Nereden acaba?"

Nihat güldü.

"Ben seni gayet iyi tanıyorum!"

"Sahi mi? Nereden?"

"On beş sene evvelinden."

Kadının kırışık yüzünü bir tebessüm dolaştı. Yıllar yılı unuttuğu bir tebessüm. Sonra kaşları çatıldı. Zihnini zorladığı belliydi. Ama çıkaramadı. Fersiz gözleriyle tekrar baktı.

"On beş sene evvelinden ha?"

"Hatırlayamadın mı?"

İçini çekti:

"Akıl akıl değil ki..."

"Hani bir Mazhar Bey vardı, avukat..."

Sarsıldı.

"Evet? Keşiften dönerken köprü yıkıldıydı da otomobili dağdan uçtuydu..."

"Tamam."

"Yoksa siz..."

"Onun arkadaşı, Avukat Nihat canım..."

Her şeyi hatırlayan kadın, heyecanla bir iskemle çekip yanlarına çöktü. Gözleri dolu dolu olmuştu.

"Demek siz Avukat Nihat Bey'siniz? Hele ilk bakışta gözüm ısırdıydı. Ben bu beyi tanıyacağım dedim kendi kendime... Hey gidi günler hey! Nasılsınız beyefendi? Hanımefendi iyi mi?"

"İyi."

İçini çekti, gözlerini bir noktaya dikip uzun uzun daldı. On beş sene! İçinde on beş sene önceden yepyeni, capcanlı anılar kaynaşıyordu. O günleri unutabilir miydi hiç? Ya daha önceleri Nazan Hanım'ın zamanını?

"Mazhar Bey'in ilk karısını tanıyorsunuz tabii?"

"Nazan'ı mı? Evet."

"Başından geçenleri de biliyorsunuz?"

"İşittim."

"Gazeteler, kalpazanlık yaparken yakalandığını yazmışlardı. Sonra ne oldu? Hiç ses seda çıkmadı?"

Nihat cevap vermemeyi uygun buldu. Ne de olsa müstakbel damadının annesi, kızının da kayınvalidesiydi. Hoş, o da bilmiyordu şu sırada nerede olduğunu. İstanbul'da, yazlığa gittikleri ilk yıl cezaevine uğramış, onuncu yıl affından faydalanarak çıkağını öğrenmişti. Ondan sonrası bilinmiyordu.

Lafı değiştirmek için, "Ne şarabı içeceğiz?" diye arkadaşına sordu.

Arkadaşı, "O bilir," dedi.

Naciye ipince, kupkuru bacaklarıyla tezgâha doğru gitti. Kafasında hâlâ eski yıllar, eski yılların insanları, bilhassa Nazan Ha-

nım. Kim bilir, belki de ölmüştü. Peki, onun yerine gelen "bar kızı" ne olmuştu? Haldun, Haldun ne olmuştu?

Bir şişe siyah Tekel şarabıyla yanlarına döndü.

"Nazan Hanım'ın yerine gelen bar kızı ne oldu?"

"Evlendi."

"Evlendi ha? Tevekkeli değil, zehirden şifa, o....udan vefa dememişler?"

Nihat sinirlendi.

"Ne yapsındı? Ölenle ölünmez ya!"

"Haldun? Haldun ne oldu?"

"Okuyor, doktor olacak!"

Kadının fersiz gözleri büyüdü:

"Doktooor? Maşallah!"

Nihat bütün bu konuşmalardan sıkılmaya başlamıştı. Gözlerini meyhanenin içinde gezdirdi: Dükkân, ta Hacer Hanım'ın verdiği parayla kiralandığı zamanki hâlini muhafaza ediyordu. Duvarlarda yer yer asılı taşbasma resimleri, yıllarca önce Rıza kendi eliyle çakmıştı. Renkleri atmış, ağarmışlardı. Masalar, iskemleler, tezgâh, tezgâh gerisindeki kahverengi boyalı tahta raflar, her şeyin üzerinden yıllar geçmiş, dükkân en küçük bir tamir görmemişti. Boyuna değişen, boyuna yenileşen şehrin bir köşesindeki bu harap şaraphanenin geçmiş günleri hatırlatan "bohem" hâli, bilhassa yaşlıları kendine çekiyor, kafayı bulunca eski günleri hatırlamalarını sağlıyordu. Yoksa, yeni, zarif, modern içki yerleri yok değildi. Çoktu. Hem de şehre göre hayli çok.

Hiç konuşmadan şaraplarını yudumluyorlardı. Şişenin üçte ikisi içildiği zaman, şaraphanenin gedikli müşterileri tezgâh başını doldurmuştu. Üstü başı kireç, harç bulaşıkları içinde yapı ustaları, işçileri, mavi tulumlu fabrika insanları, lügat parçalayarak konuşan yaygaracı küçük memurlar, bol paçalı külhanbeyler.

İkinci şişeye başladıkları sıra şaraphane iyice yükünü aldı. Ufacık dükkân arı kovanı gibi uğulduyordu. Az ilerilerindeki

yapı işçileri grubu, duvarda asılı taşbasma resimlere bakarak tartışıyorlardı. Grup hemen hemen ikiye ayrılmıştı: Yaşlılar-Gençler. Tartışmaları gittikçe yaygaralı, patırtılı bir hâl alıyordu. Pos bıyığıyla iriyarı, geniş omuzlu bir ihtiyar, üst üste devirdiği şarap bardaklarının hızıyla coşmuştu:

"Yunan Efzunlarını Sakarya'ya, İzmir'de denize döken biziz be!" diye bağırdı.

Karşısında, meydan okurcasına dikilen yirmilik bir genç:

"Ne yapalım? Döktünüzse döktünüz. İcap ederse biz de sizin yaptıklarınızı yaparız!"

Ve tartışma olanca hızıyla sürüp gitmeye devam etti.

"Biz eski toprağız. Bizim kursaklarımızda..."

"Abdülhamit Efendi'nin ekmeği var, değil mi?"

"Var tabii, ne sandın?"

Delikanlı, parmağıyla duvardaki resimlerden birini işaret etti. Bu resim, Vahdettin'in bir İngiliz harp gemisine binişini gösteriyordu...

"Bu da sizin nesilden çıktı ama!.."

İhtiyar küplere bindi. Yunan başkumandanının kılıcını teslim alan "Başkumandan Halaskar Mustafa Kemal Paşa Hazretleri"ni gösterdi.

"Bu da!"

Genç, "Onu karıştırma," dedi. "O bizim babamız!"

"Tamam. Ama bizim nesilden..."

"Eti sizin nesilden, ruhu bizim!"

Kahkahalar yükseldi, şarap bardakları şerefe kalktı, hırslı hırslı tokuşturulup içildi. Anlaşmaya varılmıştı. Ama ihtiyar konuşmak istiyordu, her hâlinden belliydi. Kaba bıyığını yumruğunun tersiyle sildikten sonra, "Allah o günleri bir daha göstermesin," dedi. "Sizi bilmem. Belki başınıza gelirse siz de dayanırsınız ama, korkunç günler yaşadık. Ölümü bir kurtarıcı gibi aradığımız günler oldu! (Yanındaki kupkuru ihtiyarı dürttü.) Nasıl Hamza? O,

Kafkaslarda beygir pisliklerini nasıl kapıştığımızı anlat da dinlesinler!"

Kupkuru Hamza, başını ağır ağır salladı. Pos bıyıklıyla tartışan genç merakla sordu:

"Niye kapışırdınız?"

Kuru Hamza öfkeyle başladı:

"Dünya kara kesmişti be, yiyecek zırnık bir şey kalmamıştı. Ordu bozulmuş, açlıktan geberiyorduk. Ne yapalım? Hayvanların gerisinde sıçmalarını beklerdik. Sıçtılar mı? Kapışırdık, pança pança!"

"Sonra?"

"Sonra da içlerindeki arpaları seçer, derede şöyle bir yıkayıp yerdik!"

"O da bitti. Atları, katırları boğazlayıp yedik..."

"O da bitti. Koşumlara sıra geldi. Eyer takımlarının meşinleri, postallar..."

"Çarık yedik be, çarık!"

Birden ince ama sert bir ses:

"İyi bok yediniz, d....slar!"

Başlar döndü: Ablaydı. Naciye Abla!

"Her gün bu, her gün bu, illallah be! Beylerden de utanmıyorsunuz. Kırk yılda bir gelmişler şuraya..."

Nihat, "Bırak Naciye Hanım," dedi, "konuşsunlar. Biz rahatsız değiliz!"

Naciye yanlarına geldi.

"Her gün bu beyefendi. Şarapları çektiler mi, kahramanlıkları akıllarına gelir. Ziftlenip basıp gidin. Yok..."

Tekrar bir iskemle çekti, karşılarına oturdu.

"Demek Nazan Hanım'dan haberiniz yok?"

"Yok," dedi Nihat. "Biz buraya geldiğimiz zaman o boşanıp gitmişti."

"Biliyorum. Lakin, çok zavallı kadındı. Kaynanasını görüyor musun, kaynanasını? Hacer olacak karıyı... Hep onun başının

altından çıktıydı. Fukarayı sepetletti... Hiç unutmam, benden büyü istediydi de boş verdiydim. Bu yüzden aramız açıldıydı. Beni hiç sevmezdi. Amma Allah yaptıklarını yanına bırakmadı!"

Nihat hiçbir şey sormadı. Kadın da fazla yüz bulamadığı için kısa kesmek zorunda kaldı.

Geç vakit şaraphaneden çıktılar. Hava hayli serinlemişti ama gene de terliyorlardı.

Nihat, "Oldu olacak," dedi. "Şu deniz kenarındaki bara gidelim bari!"

Arkadaşı dünden razıydı.

"İyi ya..."

Bir zamanların faytonlarının yerini tutan küçük taksilerden birine atladılar.

21

Yıllar aktı aktı geçti.

Haldun fakülteyi bitirip doktor oldu. Arkasından, askere gitti. Askerden sonra da ihtisas. Bütün bunlar, art arda eklenen uzun yıllar Haldun'dan çok Nermin'i üzmüş, sabrını taşırmıştı. İstiyordu ki, nişanlısı bir an evvel önündeki engelleri aşsın, şehire gelsin, yıllar yılı hayalinde yaşattığı zarif muayenehaneyi açsın, sonra da evlensinler.

Birbirlerine lüzumundan çok yaklaştıkları hâlde, aralarında sınırı aşan hiçbir şey olmamıştı. Öpüşmek, sevişmek, okşamak, okşanmak... Buna bilhassa Haldun dikkat etmiş, sınırı aşmamaya kendini zorlamıştı. Nermin'e kalsa, hava hoştu. Anasının dizinin dibinde yetişen saf bir taşra kızı gibi. "O gece"yi beklemek, "o gece"nin törenine uymak zorunda değillerdi.

Her şey Haldun'un istediği gibi olmuştu: İhtisastan döndükten hemen sonra çarşı içinde denk getirdiği geniş bir mağazayı müstakbel kayınpederine avuç dolusu para harcatarak satın

aldırtmış, gene avuç dolusu harcatarak kafasında yaşattığı zarif muayenehane hâline getirtmişti.

Bütün bu işler olurken, sarı saçlı, yeşil gözlü sevgilisi yanından hemen hemen hiç ayrılmamıştı. İki sevgili, işçilerle ustaların başında dikkatli, titiz bir taşerondan da dikkatli ve titiz davranmışlar, harcın, malzemenin en iyisini, en uygun şekilde kullandırmışlardı.

Memnundular. Sevişiyorlardı. Müşterek hayalleri, hayattan bekledikleri vardı.

Haldun'un masasının yanındaki koltukta oturan genç kız birden, "Aaa..." dedi.

Geniş omuzları, kanlı canlı hâliyle babasının hemen hemen tıpkısı Doktor Haldun, "Ne var?" diye sordu.

Genç kız güldü.

"Kulağım çınladı, hem de sağ kulağım. Bana çok iyi gelir..."

Haldun, "Haminne," dedi.

"Evet, haminne. Çok itikatsizsin. Sağ kulağımın çınlaması bana iyi gelir işte. Mutlaka iyi bir haber alırım!"

Haldun cevap vermedi. Yeni, ateşli bir doktordu. Her şeyi bilimin ışığında incelemek, sebep ve neticelerle uğraşmaktan zevk alıyordu. Her olay, birtakım ilkelerin sonucuydu. Kulak çınlaması da, göz seyirmesi de, rüyalar da hep aynı şarta bağlı şeylerdi. Genç kız bunları bilmez değildi. Liseyi okumuştu ama gene de kendini fizikötelerine atmaktan hoşlanıyordu.

Dışarı çıktı, lavaboya gitti. Ellerini güzelce sabunlarken, aynada nişanlısının görüntüsü belirdi. Dargın dargın bakıyordu. İlkin aldırmadı. Ellerini yıkamaya devam etti. Sonra döndü. Kaba tüylü, temiz havluyla kurulanırken sordu:

"Ne var?"

Genç kız, yüzüne düşen bir tutam sarı saçını başının bir hareketiyle arkaya attıktan sonra, "Ben sana darıldım," dedi.

Havluyu yerine astı.

"Niçin?"

"Bana haminne dedin!"

Güldü:

"Değil misin?"

"Değilim tabii..."

"Olmadığını ispat et!"

Pırıl pırıl yeşil gözleriyle bir an sertçe baktı, sonra ince bilekli kollarını genç doktorun boynuna dolayıverdi. Lavabonun önünde sımsıkı sarıldılar, dudak dudağa geldiler. Dünya silinmişti. Yumulu gözkapaklarının gerisinde kızıl, sıcak alevler uçuşuyordu...

Birden sert bir ses:

"Posta!"

Ayrıldılar. Doktor Haldun koştu.

"Nereden? Ankara'dan mı?"

Postacı, elinde tuttuğu zarfin damgasına bakıp uzattı:

"Evet."

Zarfı kaptı, bir solukta okudu: Kayınpederindendi. Hükümet doktorluğu için gerekenlerle yaptığı temas müspet netice vermiş, söz almıştı. Yakında geliyordu...

Bütün bunları nişanlısının omuzu üzerinden okuyan Nermin, "Aferin babişe," dedi, "aferin!"

"Bunun şerefine Gar Gazinosu'nda kafaları çekmeye var mısın?"

"Varım ama..."

"E?"

"Anneme de haber verelim!"

"İyi ya."

Pek öyle müşterisi yoktu henüz. Muayenehane kapısını çekip çıktılar. Nermin, orada, kaldırım taşına oturmuş ihtiyar dilenci kadını işaret ederek, "Şuna birkaç kuruş ver," diye fısıldadı.

Haldun şöyle bir baktı, pantolon cebinden istemeyerek çıkardığı on kuruşu kadının kucağına atıp yürüdü. Hayli uzaklaştıktan sonra, "Dilencilerden nefret ederim," dedi. Dilenciler dünyanın en haysiyetsiz insanlarıdır. Hırsızlar, kanlı katiller bence, boynu bükük zavallı gibi görünen, daha doğrusu, öyle görünebilmek için rol kesen dilencilerden çok daha makbuldürler!"

"Amma da yaptın ha!"

"Münakaşayı bırak. Bence böyle... Bu pis kadın yeni peydahlandı burada!"

Köşeyi döndüler.

Gerçekten de yeni ortaya çıkmıştı. Genç doktor Haldun herhangi bir dilenci sanarak dikkat etmediği için, ondaki, dilenciden çok, "ciğeri yanık bir mustarip" hâli gözünden kaçmıştı. Yer yer yamalı, kirli, siyah mantosu içinde ufacıktı. Yüzü kırış kırıştı. Esrar, afyon, eroin, bütün bunları bulamayınca da işi boyalı ispirtoya dökenlerde olduğu üzere, rengi kara sarı bir hâl almıştı. Sol gözünün ucundan ta çenesine kadar uzanan korkunç bir bıçak yarası taşıyan yüzü derin ıstırapların ifadesiyle asıktı. Çokluk bakmıyordu. Baksa da az görüyordu. İyi görüp seçebilmesi için ya iki tutam afyon atması, ya kalın bir esrarlı sigara "boğması" ya da hiç olmazsa mercimek kadar bir esrar parçasıyla püf çekmesi, yani esrarın dumanını herhangi bir ağızlıkla içine çekmesi gerekiyordu. Buysa kabil değildi. Böyle şeyleri İstanbul'da, surların dışındaki bitirimlerin yanında bırakmıştı.

Henüz ellisinde yoktu ama, rahat rahat altmış, hatta daha fazla bile gösteriyordu.

Kaldırım taşına dayanarak ayağa kalktı. Bir çifte kâğıtlı boğsa, gözlerindeki sönüklük kaybolur, içlerinden alev almış gibi parlamaya başlar, her tarafına bir canlılık gelirdi ama içmeyecekti. İstemiyordu. Zaten korkuyordu da. Polisin eline düşüp mahkemeyi, oradan da hapishaneyi boylamaktan ödü kopuyordu. Hayatı boyunca çekilen tarafa sürüklenmiş, istenen her şeyi yapmış, sonunda suç onun olmuştu. Asıl felaketine sebep, kalpazanlıktan içeri düşmesi, ondan sonra da esrarkeş bir Çingene karısının elinden yakasını kurtaramamasıydı. Onuncu yıl affi imdadına yetişmeseydi, belki de hâlâ içerde olurdu. Onuncu yıl affında Çingene karısıyla birlikte çıkmışlardı. Ayrılacaktı. Olmamıştı. Kadın sakız gibi yapışmıştı. Tophane taraflarında harap bir eve tıkılmış, elinden nüfus kâğıdı alınmış, kaçıp uzaklaşamamıştı. Kaçıp uzaklaşama-

masına bir sebep de içerde alıştığı esrardı. Zaten nereye gidecekti? Kimsesi yoktu ki. Belki büsbütün yok değil, vardı ama, görünmek istemiyordu. Yoksa oğlunu, sarı saçlı, küçücük oğlunu bir an olsun unutması kabil miydi? Hayata bağlayan yalnız oydu. O olmasa belki de kendini öldürürdü. Ama bu da hayli cesaret isteyen bir şeydi. Kolay değildi. Yürekte pırıl pırıl bir sevgi, bir hasret yanıp dururken, bu hasreti, bu sevgiyi dünyaya bırakmak kolay mıydı?

Yıllarca esrar satıcılığı yaptı. Kazandığı paraları getirdi, sahibine verdi. Karnı doyuyor, bol bol çayla dilediği kadar esrar içip, sarı saçlı, yuvarlak başlı oğluyla, oğlunun hayaliyle baş başa kalabiliyordu ya!

Polisler istedikleri kadar takip etsin, pusu kursunlar, o, her seferinde de kurtulmanın yolunu buluyordu. Yakalansa bile, "İçiyorum!" diye ifade veriyor, üç ay yatıp çıkıyor, tekrar mesleğe dönüyordu.

Ama son aylarda durumun adamakıllı değiştiğini, satıcılıktan yakalanacağını sezmiş, içine tuhaf bir korku çökmüştü. Satıcılık cezası, içmek cezası kadar hafif değildi. Bir yakalanırsa uzun yıllar yatacağını biliyor, belki de içerden sağ çıkmayacağını tahmin ediyordu. Oysa, oğlu vardı dünyada. Şimdiye kocaman olması gereken aslan gibi oğulu bırakıp hapishane köşelerinde ölemezdi. Hayatında belki de ilk defa, "Ben artık satıcılık yapmayacağım!" diye direndi. "Malları" Çingene karısıyla oğullarının suratına attı. Bunu hakaret sayan yeniyetişme delikanlı sustalısını çekti. Araya annesi girmese bıçak belki de gözüne saplanıp işini bitirecekti. Bereket anası girdi araya, bıçak gözünün ucundan çenesine kadar derince bir yara açtı. Sardılar, sarmaladılar. Kapanmaya yüz tutunca tekrar uzattılar esrarları. Bu seferki toptan işti. Kadıköy'e geçip Yeldeğirmeni'ndeki birine verecekti. Çaresiz, gitti. Parayı peşin aldı. Peşinde parayı veren, uzun uzun yürüdü. Yolda yarım kiloluk paketi yere düşürüp savuşurken, düdük sesleri işitti. Tabanları yağladı. Telaş içindeydi. Yakalanmak, hapse girmek istemiyordu. Hapiste ölebilirdi. Ne hapse girmek,

ne ölmek. Oğlu vardı, belki de şimdiye kocaman olmuştu. Sonra, istemeye istemeye yapıyordu bu işi. Bıkmıştı, yapmak istemiyor, dinletemiyordu.

Telaşla asfalta çıkmıştı. Önünde aniden bir otobüsün durduğunu gördü. Kapı açılınca şuursuzca giriverdi. Otobüs hareket etti. Haydarpaşa'daydı. İstasyon, tren düdükleri... Bu ona yıllarca önceyi, kocasının evinden düzenle uzaklaştırıldığı geceyi hatırlatmıştı. Trene atlayıp oraya gitse!

Kocasının öldüğünü biliyordu. Ama ne zarar? Belki de oğlunu bulurdu. Belki desi fazla. Kocasının bir arkadaşı ondan oğlu için kâğıt almamış mıydı? Öyle ya, almıştı. Kocasının çok yakın bir arkadaşı. Bir avukat. Oğluna bakacağını, yetiştireceğini söylemişti. Kim bilir, belki de dediğini yapmıştı. Dediğini yapıp oğlunu yetiştirdiyse bile, gidip başlarına bela olmayacaktı. Hayır, asla. Onu görecekti, sadece görecek. Uzaktan. Tanıdığını belli etmeden. Yoksa, oğlu elbet de utanırdı böyle bir annesi olduğu için. Dünya dünyaya geçse bildiklik vermezdi. Deli miydi?

Bilet alıp kalkmak üzere olan trene atlamıştı.

Artık rahattı. Ne Çingene karısı, ne de bıçak sallayan tehlikeli oğulları, polisler... Kaçıyordu. Dayaktan, bıçaktan, hapishaneden, ölümden kaçıyordu. Esrardan, afyondan da kaçıyordu. Harmanlıktan deliye dönse bile yoluna devam edecek, kurtulacaktı. Gittiği yerde neyin beklediğini bilmemesi umurunda değildi. Belki oğlunu da bulamayacaktı ama zarar yok. Hiç olmazsa, bir zamanlar duvarları arasında "mesut" yaşadığı konağı, kocası, oğluyla arada gittikleri Millet Bahçesi'ni görür, eski yuvasının kapı eşiğine yüzünü gözünü sürerdi.

Şehri çok değişmiş bulmuştu. Vaktiyle yaşadığı şehir olduğunda tereddüt etti önce. Ama yanılmıyordu, o şehirdi: İçinde "mesut" günlerinin geçtiği şehir. Yeni yeni caddeler açılmış, kocaman kocaman binalar sıralanmıştı. Yalnız, deniz. Deniz hep o denizdi: Mosmor göğün altında korkunç gümbürtüler çıkararak sahil kayalarında patlayan deniz!

Koynunda biraz parası vardı. Kenar mahallede harap bir oda buldu. Aylığı iki buçuk liradan kiraladı, altı aylığını peşin verdi. Burası, odadan çok, terk edilmiş bir ahıra benziyordu. Ahırdı. Hâlâ at sinekleri vızıltılarla uçuşuyor, havası ılık ılık gübre kokuyordu. Aldırdığı yoktu. Fakir komşulardan bir de parça parça, leş gibi bir yorgan uydurunca ihtiyaçları tamamlandı. Küçük bir gaz lambası aklına gelmişti. Karanlıkta oturmak olmuyor, canı sıkılıyordu. O da oldu. Şimdi sıra tanış yüzler bulmaya gelmişti. Garson Rıza, karısı Naciye neredeydiler acaba? Oğlunu bilse bilse onlar bilirdi. Ama hayır, tehlikeliydi. Naciye'nin ne geveze olduğunu unutmamıştı. "Nazan Hanım gelmiş!" diye şehire yayar, "Nazan Hanım'ın temiz hatırasını" lekelerdi. İstemiyordu, istemiyordu, istemiyor! Bu hâliyle tanınmasına, keşfedilmesine imkân yoktu. Kendisi de tanışıklık vermeyeceğine göre...

İçinde "mesut günlerinin geçtiği" konağı günlerce aradı. Buldu nihayet. Konak o konaktı ama, tamir görmüş, boyanmıştı. Naciyelerin evinin yerinde de yeni yeni apartman yavruları türemişti. Bir kenara sinip uzun uzun bekledi. O gün erkenden gitti. Soğuk bir rüzgâr savruluyordu. Donacaktı ama, dişini sıkıyordu. Az sonra kapının açıldığını, sarı saçlı, dal gibi bir kızla... Bağırmamak için kendini zor tutmuştu: Genç kızla çıkan Mazhar mıydı? Kocası? Ama hayır, olamazdı. Mazhar ölmüştü. Ölmese bile, bu kadar yıl geçmişti aradan. Şimdiye ihtiyarlamış olacaktı. Bu, ince, güzel, alımlı bir delikanlıydı. Oydu bu, oğlu, Haldun'uydu!

İçi kabarmış, kendini tutamamıştı. Bayılacaktı neredeyse. Gelip geçenlerin dikkatini çekmekten de korkuyordu. Ne olursa olsun, yavrusunu bulmuş, dünya gözüyle onu görmüştü ya! Ölse bile artık gam yemez, gözleri açık gitmezdi...

Günlerce konağın civarından ayrılmadı. Sabahları güle söyleye muayenehaneye giderlerken peşlerinden takip ediyordu. Oğlunun doktor olduğunu öğrenmişti.

Artık her sabah muayenehanenin oraya geliyor, rüzgâr tutmayan bir kenarında, oğlunun hemen yanı başında, onun kanadı altında akşamı ediyordu. Gelip geçenlerin verdiği sadaka da hayli tuttuğu için ayrıca iş görmeyi düşünmüyordu. Yalnız bir korku, polis tarafından aranmak, keşfedilmek, kim bilir hangi suçlardan dolayı hapse atılmak korkusu yüreğine ağır bir tabaka katran gibi, kara kara bastırıyordu.

Haldun'la nişanlısı gözden kaybolduktan sonra, oturduğu yer her günkü gibi değerini kaybediverdiği için kalkmış, yolu tutmuştu. Afyondan çok esrarsızlığın krizi hâlâ geçmemişti. Bunu şarapla karşılamaya çalışıyor, evinin yolu üzerindeki şarapçıdan doldurduğu şişesiyle kulübesinde, idare lambasının hafif sarı ışığı altında, gece yarılarına kadar demleniyordu.

Gene öyle, "Karının Meyhanesi"ne daldı. Vakit henüz erken olduğundan, müşteriler sökün etmemişti. Topçu kadanasını hatırlatan iriyarı garson tezgâh gerisinde, kocaman elleriyle bir şey yapıyordu. Başını kaldırdı, "dilenci"ye bön bön baktı.

"Şişeni mi istiyorsun?"

"Evet."

Az önce doldurmuştu. Tezgâhın altından alıp uzattı.

"Al!"

Kadın, borcunu tezgâha bırakıp şişeyi aldı. İriyarı garson işi bırakmış, ona bakıyordu. Sordu:

"Sen bu şarabı her akşam kime götürüyorsun?"

Kadın cevap vermedi. Zaten anlamamıştı da. Omuz silkti.

Bu sırada, tezgâhın arkasındaki odadan bir kadın sesi:

"Kiminle konuşuyorsun ulan Ahmet?"

"Dilenci karı şarabını almaya geldi de..." dedi.

Arka odaya geçti. Naciye tahta sandıklardan ibaret karyolasında hasta yatıyordu. Artık hayli yaşlandığı, bilhassa sık sık hastalandığı için, işleri hemen tamamiyle aptal garsonuna bırakmıştı. Kendini iyi hissettiği akşamlar pek pek tezgâh gerisinde para alıp veriyor, müşterilerle çokluk ilgilenemiyordu.

"Parasını verdi, değil mi?"

"Verdi abla."

"Kime götürürse götürsün, sana ne?"

Aptal aptal güldü.

"Hiç yani, öyle sordum..."

Tezgâha döndü. Dilenci kadın çıkıp gitmişti. Yolda ağır ağır yürüyordu. İliklerine kadar oğluyla doluydu. Yanındaki kızın ya karısı ya da nişanlısı olduğunu sanıyordu. Karısı değildi herhalde. Karısı olsa belli olurdu. Kimin kızıydı acaba? Oğlunun aynı konakta kaldığını sanıyordu. Bir zamanlar kocası, çocuğuyla "mesut yıllar geçirdiği" konak. Kaynanasına rağmen mesut. O büyü işi meydana çıkmasa, belki de hâlâ bir arada olurlardı. Ama hayır. Kocası gene de ölürdü. Kocasını hatırlayınca yüzü buruştu. Kendinin üstüne evlenmişti. Demek sevmiyordu. Teyzesinin yanına da düzenle gönderilmişti...

Birtakım sokaklardan kulübesine geldi. Anahtarıyla kapıyı açtı, girdi. İdare lambasını yaktı. Kerpiç duvarlar içeri içeri kamburlaşmıştı. Eski mantosunu çıkardı, bir kenara attı. Yamalı siyah başörtüsünü çıkardı. Saçları akpak olmuştu. Yanakları boşalmış, etleri sarkıyordu. Dünden kalan peynir, zeytin ve soğanını aldı, sofrasını hazırladı, her akşamki gibi ağır ağır içmeye başladı.

Şarap şişesi yarılanınca aklına elmas taşlı yüzüğü geldi. Hayatı boyunca saklamıştı onu. Kocasından, daha doğrusu oğlundan kalan tek yadigâr! Akşamları kafayı bulunca gizlediği yerden çıkarıyor, parmağına takıyor, yatarken de götürüp saklıyordu. Kalktı. Odanın bir köşesinde, toprağa gömülü yüzüğünü çıkarıp parmağına taktı. Halkasının içine vaktiyle kazdırdığı üç isimden "Mazhar"ı kazımıştı. Mazhar ona ihanet etmişti, üstüne evlenmişti. Sonra, düzenle göndertmişti teyzesinin yanına. Eğer oğlu olmasa, daha doğrusu, kaybolduğu zaman karyolanın altından çıkarıp annesini büyük bir sıkıntıdan kurtarmış olmasaydı, belki de satardı şimdiye. Ama oğluyla kuvvetli ilgisi vardı. Satamazdı. Ona oğlunun bir parçası gibi geliyordu.

Yüzüğü öptü.

Bu böyle günlerce sürdü.

O akşam da şarabını almak üzere gene uğradı. Parasını tezgâhın üzerine bıraktı. Tezgâh başında iki kişinin bulunduğuna dikkat bile etmemişti. İki kişiydiler, biri kadındı. Şişesini aldı, başı önünde, ağır ağır çıktı.

Naciye arkasından dikkatle bakıyordu. Ne tuhaf, dilenci kadının hâli ona tanış birini hatırlatmıştı. Bu da onun gibi ağırbaşlı, kendi kendine sokulmuş bir kadındı. Bir kadındı ama kimdi? Benzetti o tanıdığa ya? O kimdi ki, bunu ona benzetmişti?

Dilenci çıkıp gittikten sonra da bu benzeyişi düşünmekten kendini alamadı. Ne tuhaf. Kafasına fena takılmıştı. Bu dilenci, çok iyi tanıdığı birisine benziyordu ama kimdi o?

Odasına geçti, yatağına uzandı.

İnen, ilerleyen akşamla beraber müşterilerin meyhaneyi doldurduklarını hissediyordu. Uğultu gittikçe artıyor, sesler kalabalıklaşıyordu.

Bir sigara yaktı.

Eline topluca bir para geçse de şu meyhaneyi adam etseydi! Ama nerde? İşlerin başında bizzat durduğu zamanlar bile yapamamıştı bunu. Kaldı ki şimdi yapacak?

Hayır, o bu değil, şu dilenci kadını kafasından atamıyordu. Çıldıracaktı. Her hâliyle birisine benziyordu ama, kime? O "birisi"ni öyle yakından, öyle iyi tanıyordu ki!

Bir iş için içeri giren garsonuna, "Ben çok ihtiyarladım, değil mi Ahmet?" dedi.

Ahmet ilkin anlamadı.

"Hı?"

"Zıkkım! Ben diyorum, çok mu ihtiyarladım?"

Ahmet kaba kaba sırıttı:

"Sen mi?"

"Ananın ..... Aptal!"

Ahmet aldırış etmedi. Dışarı çıktı. Naciye onu hemen unuttu. Yatağının başucundan el aynasını aldı, yüzüne baktı: Kırış kırış bir yüz, içerlere çökmüş gözler...

Aynayı yerine astı. Buna da şükürdü. Ya başkaları gibi, mesela şu şarap alan dilenci kadın gibi olsaydı?

O dilenci kadın; tuhaf şey, niçin kafasından atamıyor, niçin unutamıyor? Çok iyi tanıdığı ama bir türlü hatırlayamadığı birisine benzeyen bu kadın...

"Allah belasını versin," diye öbür tarafa döndü.

Gözlerini yumduğu, aklına zorla başka şeyler getirmek için kendini zorladığı hâlde... Olmuyordu. İlle o. Çok iyi tanıdığı birisine benzeyen hâliyle gözlerinin önünden gitmiyordu.

Yatakta oturdu, seslendi:

"Ahmet!"

Bön garson biraz geç cevapladı:

"Buyur abla!"

Kapıda göründü.

"O dilenci karı yarın gelince lafa tut, bana da haber ver!"

"Niye abla, ne var da?"

"Birisine benzetiyorum onu."

"Kime?"

"Bilmiyorum ama, çok iyi tanıdığım birisine. Bakışı, duruşu... Ay ya Rabbi, dilimin ucunda gibi. Sesi de hiç yabancı değil. Sen öyle yap, yarın gelince..."

Garson tezgâha döndükten sonra Naciye tekrardan yatağına uzandı. Beli, sırtı, bacakları, kemiklerinin içi öyle sızlıyordu ki. Bu sancılar ille kışları, kış başlangıçları azıtıyordu. Romatizma ağrıları olduğunu biliyordu. Yatıp kalktığı, hemen hemen tekmil günlerini içinde geçirdiği dükkânın korkunç şekilde rutubetli olduğunu biliyordu. Eline topluca bir para geçse dükkânı adamakıllı tamir ettirir, ne rutubet kalırdı, ne bir şey.

Ertesi gün dilenci karı gene geldi. Garsonun haber vermesine lüzum kalmamıştı. Tezgâh gerisindeydi. Dolu şişeyi uzatıp pa-

rayı alırken dikkat etti: Evet, yanılmamıştı. Çok iyi tanıdığı, çok yakından tanıdığı ama belki de çok eskiden tanıdığı birisi!

Sordu:

"Senin ismin ne?"

Kadın, yüzündeki kapanmış yara iziyle sertçe baktı.

"Ne yapacaksın?"

Aman Allah'ım, tanışıklık bu kadar olurdu yani!

"Seni birisine benzetiyorum da..."

Dilenci, tezgâh gerisindekini birden tanıdı. İrkildi. Hatta şaşaladı önce. Sonra kendini topladı. Oydu. Nasıl da ihtiyarlamış, nasıl da çökmüştü! Ama onun kendisini tanımaması lazımdı. Şarap şişesini kaptı, dükkândan kaçarcasına çıktı. Naciye iyiden iyiye şüphelenmişti. O kadar iyi tanıyordu ki. Onun da kendisini tanıdığı her hâlinden belliydi. İrkilmiş, şaşalamış, sonra da kaçarcasına savuşmuştu.

Garsonuna, "Şu karının peşinden git ama çaktırma," dedi. "Evini öğren!"

"Ohoo... İş var be abla!"

"Sana ne diyorsam yap!"

Bön garson homurdanarak dükkândan çıktı. Dilenci karı elektriklerin aydınlattığı yolun kaldırımında ağır ağır gidiyordu. Naciye'nin kendisini tanımasına imkân vermediğinden memnundu. Geveze karı, "Nazan Hanım dilenci olmuş!" diye etrafa yayar, kendisini değil, oğlunu şehre rezil rüsva ederdi. Oysa oğlu, ona dair hiçbir şey bilmiyordu. Belki de ölmüş sanıyordu annesini! Böyle sandığı daha iyiydi. "Kötü kadın" olmuş bir annenin "ölü"den ne farkı vardı? Şayet oğlu ölü sandığı annesinin hayatta olduğunu öğrenirse, elbet de hayat macerasını merak edecek, soracaktı. Başından geçenleri anlatamayacağına göre, durumu nasıl izah edecekti? En iyisi buydu: Gizlenmek! Hem bundan böyle şarabı da oradan değil, bir başka yerden almalıydı. Nasıl da dikkat etmemişti Naciye'ye! Demek kadın meyhaneciliğe başlamıştı. Peki, kocası? Kocası ne olmuştu? O aptal bakışlı garson nesi oluyordu?

Garson hâlâ sinirli, ciğeri iki para etmez bir dilenci karının peşine düşürüldüğüne ifrit oluyordu. Ne vardı sanki? Alt tarafı bir dilenci karı? Apartmanda oturmazdı ya. Gidiyordu, boyuna gidiyordu. Belki de Çingene'ydi. Çingene'yse, tam çatmıştı belaya. En azından bir, bir buçuk saat yürümesi lazımdı. Çingeneler şehrin dışında, hayli dışında, kırlardaki kıl çadırlarında yaşar, ızgara, maşa satmaya, bakla falına bakmaya şehre inerlerdi.

Ama kadın Çingene değildi besbelli. Şehrin hemen dışındaki harap mahallenin çamurlu sokağına sapmıştı. Bön garson adımlarını açtı. Kerpiç bir evin köşesini siper alarak kadının hangi eve girdiğini kolladı. Ahıra benzeyen kerpiçten bir eve girmiş, kapıyı kapamıştı. Evi daha iyi görebilmek için, sokağı karşıya geçti. Gözlerini sıkı sıkı çekili tahta kapaklara dikti. Az sonra tahta kapakların çatlaklarında sarı ışıklar belirdi. Demek lambasını yakmıştı. Eh işte, bu iş bundan ibaretti. Işıksız, alacakaranlığa gömülmüş mahalleyi gözden geçirdi. Yüzleri belli olmayan insanlar geçiyordu arada. Pencerelerde tek tük ışıklar... Sümkürdü. Elini yanındaki duvara silip hızlı adımlarla dar sokağı geldiği yönde geçti. Meyhanenin yolunu tuttu.

Abla, eskiden olduğu gibi, hizmet ediyordu. Terlemişti. Bacaklarının, belinin, sırtının ağrılarını unutmuş, dört bir tarafa yetişmeye çalışıyordu. Garsonunu şaraphane kapısında görünce ferahladı.

"Ne oldu?"

Garson omuz silkti.

"Hiç. Kenar mahallede, bir ahıra girdi!"

"Nasıl ahıra?"

"Basbayağı ahır işte. Hayvanları bağladıkları..."

"Sen şimdi geç işine, yarın bana göster, olmaz mı?"

"Olur amma..."

"Fazla konuşma!"

Bön garson işinin başına geçti.

Ertesi sabah çok erken uyandı, bir kenarındaki mitilleri içinde hâlâ horlayan garsonunu ayağıyla dürterek uyandırdı.

"Çabuk giyin, sepeti de al, gidelim."

Her gün, bu kadar erken olmamakla beraber, çarşıya birlikte iner, öğle yemeği, akşam mezeleri için öteberi alırlardı. Bugün her günden bir buçuk saat evvel çıktılar. Dilenci karının oturduğu mahalleye geldiler. Naciye bir şeyler sezmişti akşamdan beri ama, Nazan'ın bu kadar düşeceğini sanmıyor, ihtimal veremiyordu. Sonra, Nazan olsa, ne diye oğlunun yanına mitili atmasın da dilensindi? Kim bilir, belki de işin içinde iş vardı.

Dilenci karının oturduğu kerpiç ahırı öğrenince garsonuna para verdi.

"Her günkü kasaptan et al, bakkaldan kuru fasulye, nohut al, ciğer de al. Dükkâna git, patatesleri soyadur, ben geliyorum, haydi!"

Garson, kolunda sepet, çekti gitti.

Naciye kapıya yaklaştı. Tam vuracaktı, vazgeçti. Bakalım o muydu? O değilse... Değilse bile ne kaybederdi? "Sizi birisine benzetmiştim, affedersiniz..." der geçerdi.

Tekrar vurmaya hazırlanmıştı ki, sokağın alt başından kaba kaba öksürerek yaşlı bir adam çıktı. Naciye geriledi. En iyisi, kadını beklemekti galiba.

"Dilenci karı" fazla bekletmedi. Bir kenara sinmiş Naciye'ye dikkat bile etmeden, ağır ağır geçip gitti.

Naciye peşine takıldı. Epeyce geriden gidiyordu. Birtakım sokaklardan geçip şehrin göbeğine indiler. Büyük çarşının en işlek yerindeki bir doktor muayenehanesinin köşesine gelip oturan kadına görünmemek için durdu. Oradaki bir sokağa girdi. Hem kadını, hem de doktor muayenehanesinin kapısını görebiliyor, ama kendisi görünmüyordu. Nazan'a ne kadar benziyordu ya Rabbi! Gece rüyasına girmişti: "Evet, Nazan'ım ben," demişti. "Nazan'ım, amma tanınmak istemiyorum. Ne olursun, beni tanımamış ol!"

Rüyaya inanırdı. Onun için, Nazan'dı mutlaka. Şayet Nazan'sa, biliyordu yapacağını. Aptallığın lüzumu yoktu. Koskoca bir hükümet doktorunun anasıydı. Bu haliyle oğluna görünmekten utanıyorsa bile, kendisi gider, müjdeyi verir... Hoş, kim bilir, oğlan da belki burnu büyüğün biri olmuştu. Anasını belki de tanımak istemezdi. Öyle yahut böyle. Anasından utanırsa bile kendine göre hava hoştu. Ya bolca para verip ağzını kapatırlar ya da onları şehirde rezil ederdi. Tam firsattı. Paraya ihtiyacı vardı. Ağzını kapamak için verecekleri bolca parayla dükkânı adam ederdi.

Yarım saat sonra dal gibi nişanlısıyla muayenehaneye gelen Haldun'u tanıdı. Biliyordu. Yanındaki kızın Avukat Nihat Bey'in kızı olduğunu da biliyordu. Hatta Avukat Nihat Bey yıllarca önce bir gün eski müşterilerinden biriyle şaraphaneye gelmiş ama pek öyle bildiklik vermemişti. Sonra yazıhanesini bulup gitmişti ama. Adam gene soğuk karşılamıştı. Tabii, yağmurlar yağıp yarıklar kapanmıştı. Şehre çulsuz geldiğini, Mazhar Bey'in sayesinde tutunduğunu unutmuştu. Şimdi de eski bildik tanıdıklardan kaçıyorlardı. Kaçsınlardı. Şu kadın gerçekten Nazan'sa, biliyordu yapacağını!

Bir ara dikkat kesildi: Haldun muayenehane kapısına çıkmış, dilenci karıyla bir şeyler konuşuyordu. Sonra dilenci karının ağır ağır kalktığını, muayenehaneden içeri girdiğini gördü.

Haldun, "Dilenmek çok ayıp," dedi. "Bir insan dileneceğine ölsün daha iyi! Al şu süpürgeyi de şuraları süpür bakalım!"

Nazan hiç sesini çıkarmadan, bir kenarda duran süpürgeyi aldı.

"Sulamadan mı?"

"Sulamadan olur mu? Bak orada ibrik var, al onu!"

Gitti, aldı. Betonu sulayıp süpürmeye başladı. Doktor Haldun'la Nermin kapı önüne çıkmışlardı. Yaklaşan düğünlerine dair konuşuyorlardı:

"Halkevi salonunu hiç istemiyorum..."

"Ben de ama babam kafasına takmış!"

"Hani annen mani olacaktı?"

"Olacaktı ama... Babamı bilmez misin? Daha çok el sözüyle hareket eder. Parti bilmem nesi öyle istemiş diye..."

"Darılma ama babanın prensip sahibi olmayışı hiç hoş değil."

"Haklısın."

"Çok dalkavuk!"

"Çok."

"..."

"!.."

Ortalık süpürülene kadar beklediler. Sonra, daireye gitmeden önce, Haldun cebinden ufak para çıkarıp "dilenci"ye uzattı.

"Al bakalım!"

Dilenci aldı.

"Allah razı olsun, Allah her tuttuğunu altın etsin, Allah..."

"Bu ağızları da bırak, hiç sevmem. Sen her sabah uğra, süpür, paranı al fakat dua etme! Anlaşıldı mı?"

Mırıldandı:

"Anlaşıldı..."

Bir kenara çekilip gitmelerini bekledi. Nişanlısıyla yan yana uzaklaştılar. Arkalarından uzun uzun baktı. Ağlamıyordu. Niçin ağlayacaktı? Oğlunu dünya gözüyle görüyordu ya! Ama tanımıyormuş annesini, azarlıyormuş... Varsın azarlasındı.

Birden yanında bir ses:

"Nazan Hanım değil misin sen?"

Yumruk yemişçesine sarsıldı. Korkuyla bakarak, "Hayır," dedi. "Hayır, değilim!"

Ondan beklenmeyen hızlı adımlarla uzaklaştı.

Naciye peşine takıldıysa da yetişemedi. Zaten bacakları ağrıyordu. Varsın gitsindi. Nazan olduğuna şüphesi kalmamıştı. En iyisi gece evine gidip bastırmak, güzel güzel anlaşmaktı. Anlaş-

maya yanaşır da oğlundan koparacakları paranın bir kısmını vermeye razı olursa ne âlâ, olmazsa, göbeğini kendi eliyle kesmesini de bilirdi.

Şaraphaneye geldi, yorgun bedenini yatağına attı.

22

Ürkütülmüş kocaman bir kuş yılgınlığı içinde, bütün gün odasına kapalı, şarap içiyordu. Sıkı sıkıya çekilmiş tahta pencere kapaklarının ötesindeki mahalleye çoktan karanlıklar inmiş, köşebaşındaki elektrik lambası yanmıştı.

Kalktı. Ayakta duramadı ilkin, sendeledi. Az kalsın yuvarlanacaktı. El yordamıyla, idare lambasının hafif sarı ışığına boyanıveren oda, tepesinde fırıl fırıl dönmeye başladı. Oracığa çöktü. Korkuyordu. Meyhaneci Naciye, gitmiş, haber vermişse ne olacaktı? Oğlunun yüzüne bakamamak şöyledursun, asıl keşfedilmekten, mahkeme huzuruna çıkarılıp sonra da hapse atılmaktan korkuyordu. Hapse atacaklarına öldürseler razıydı. Hele Çingene Nedime'yle oğullarının yüzünü görmeye hiç mi hiç gücü yoktu.

Birden ferahlar gibi oldu: Naciye herhalde haber vermemişti ki, şimdiye kadar ne gelen olmuştu, ne giden! Gözleri bir an canlı canlı parladı.

Öyle ya, şimdiye gelmeleri, tutuklamaları lazımdı. Demek haber vermemişti! Madem vermemişti, bundan sonra da vermezdi. Verse bile... Basar giderdi buralardan. Nereye? Nereye olursa. Burada kalıp oğlunun gözüne görünmemeliydi. Oğlunu şehirde mahcup etmeye hakkı yoktu!

Bir parça ekmek, soğan, karazeytin, peynir ve pastırmadan ibaret sofrasına sürünerek gitti. Bardağını doldurdu. Tam içecekti, aklına başka bir şey geldi: Naciye'nin haber vermediğini ne biliyordu? Belki de haber vermişti de arıyorlardı. Öyle ya, evini hemencecik bulamazlardı ya!

Telaşlandı. Şarap bardağını içecekken vazgeçerek sofraya bıraktı.

En iyisi bu gece yolu tutup gitmekti. Nereye olursa. Aksi hâlde, oğlunu rezil ettikten başka, polisin de eline geçebilirdi.

Dolu bardağı aldı, bir nefeste temizledi.

Gitmeliydi. El ayak çekildikten sonra, odayı öylecene bırakıp usullacık sıvışmalıydı!

Başı göğsüne düştü.

Yumuk gözlerinin gerisinde dalgalı bir deniz çalkantısı. Gece, zifiri karanlıklar... Evden usulcacık çıkıyor. Kapıyı filan kapamaya lüzum görmeden, karanlıklara dalıyor. Bacaklarının olanca kuvvetiyle koşuyor, koşuyor. Bir dönemeçte bir tek atlı arabaya rastlıyor. Arabacı ücret karşılığında alıp yakın kasabaya götürüyor. Orada da bir başka vasıtaya, mesela bir yük kamyonuna atlayıp uzaklara, hiçbir zaman keşfedilemeyeceği, bulunması mümkün olamayacak yerlere gidiyor!

Gözlerini açtı. Şişedeki son şarabı da bardağa döküp içti.

Kulakları uğulduyordu. Vakit hayli geçmişti galiba, gitse miydi?

Kalktı. Sendeleyerek kapıya gitti, kanadı açtı. Dışarısını kolladı. Kaba bir rüzgâr çıkmıştı. Pervazlarda uğulduyor, ıslık çalıyordu.

Tam zamanıydı galiba. Birden gömülü yüzüğünü hatırladı. Kapıyı örtüp gitti, gömülü olduğu yerden çıkardı, parmağına taktı. Değerli taşlar idare lambasının fersiz ışığında kuvvetle parlıyordu.

Sofranın yanına geldi. Boş şarap bardağını aldı... Gidecekti ha? Babasının hık demiş burnundan düşmüş yavrusunu bırakıp bir daha hiçbir zaman, hiçbir yerde karşılaşmamak, onu kolları arasına alıp kuvvetle sıkmamak üzere gidecekti ha?

Bu gidişin dönüşü olmayan bir gidiş olduğunu hissediyordu. Gitmeliydi. Çocuğunun saadeti için gitmeliydi. Gitmeliydi ama, Naciye? O ne olacaktı? Hınzır karı keşfetmişti. "Siz Nazan Ha-

nım değil misiniz?" diye sormuştu. Ya oğluna gider de... Gitsin, inanmazdı ki. Nerede olduğunu sorar, belki de şehri aratır, bulamazlar, "Benzetmiş olacaksın," der geçerlerdi.

Yahut, daha iyisi... Kafasında Naciye canlandı. Naciye'nin gırtlağı. Bu incecik gırtlağı sanki parmaklarıyla sıktı, sıktı... Yoksa meyhanesine gidip... Olmazdı ki. Meselenin duyulmamasını, oğlunun kulağına gitmemesini istiyordu!

Kapı vuruldu.

İrkildi. Yüreği hızlı hızlı çarpmaya başladı. Kimdi acaba? Yoksa polisler miydi? Ne diye elini çabuk tutup savuşmamıştı? Tekrar vuruldu.

Kalktı. Sendeleyerek gitti, kapının demir mandalını arandı. Elleri titriyordu. Buldu. Kaldırdı. Açtı. İçerden vuran sarı ışık, Naciye'nin kuru yüzünü aydınlattı.

"Ne var? Kimi istiyorsun?"

Naciye aralığa abandı, girdi.

"Seni!"

"Ben seni tanımıyorum ki."

"Ben seni gayet iyi tanırım. Bak, şarap getirdim sana! Yol ver de gireyim. Seninle konuşacaklarım var!"

Nazan'ın şaşkın bakışları önünde girdi. Kapının açık kanadı kuvvetli rüzgârla duvara çarpmıştı.

"Kapıyı kapa da gel!"

Emre uydu. Kapıyı kapayıp yanına gitti.

Naciye, kadını alıcı gözlerle süzerken parmağındaki yüzük birden gözünü aldı. Yıllarca önceyi hatırladı: Şu, kaynanasının çalındı diye göz diktiği, zavallıyı dövdürdüğü yüzük!

Bileğinden yakaladı.

"Artık kendini saklayamazsın Nazan!"

Nazan büyük bir ihtiyatsızlık ettiğini anlayarak ellerini yüzüne kapadı.

Naciye, "Aldırma," dedi. "İnsan olanın başından her şey geçer. Düşmez kalkmaz bir Allah!"

Elmas taşlı yüzükten gözlerini ayıramıyordu. Bu yüzük şimdi elinde olsa da satsa, kim bilir kaç lira verirlerdi?

"Demek bunu hâlâ satmadın?"

Cevap alamadı.

İçirse içirse de sızdırsa, sonra da parmağından çekip alsa!

Şarap bulaşıklı bardağa kendi getirdiği şaraptan doldurdu, ikram etmek istedi.

Nazan sertçe, "İstemem," dedi.

"Niye? Hepsini sana getirdim bunun!"

"İstemem. (Başını kaldırdı.) Beni gördüğünü hiç kimseye söyleme, olmaz mı?"

"Niye? Ben senin yerinde olsam, aslan gibi oğlum varken hiç bu sefaleti çekmezdim!"

Nazan'ın gözleri yırtıcı bir kuşunki gibi vahşileşti.

"Hayır," dedi. "İstemiyorum. Oğlumun beni bilmesini istemiyorum. Hakkım yok buna!"

"Sen istemiyorsun ama..."

Telaşlandı:

"E?"

"Ben istiyorum!"

Birbirinin kanına susamışçasına bakıştılar.

"Ne istiyorsun?"

Yumuşamış göründü.

"Nazan Hanım, anlaşalım seninle. Oğlun doktor, alacağı kızın babası adamakıllı zengin. Bizse fakiriz. İşlerim çok bozuk gidiyor. Denizde kum, onlarda para..."

"Hayır, hayır. İstemiyorum. Ne anlaşmak, ne de oğlumun benden haberi olmasını istemem. Beni ölmüş bilmeye devam etsin. Ben zaten yaşamıyorum ki. Ne diye onun ismini, şerefini lekeleyeyim?"

"Ama kazın ayağı öyle değil bence!"

"Nasıl?"

"Benim paraya ihtiyacım var!"

"Bize ne? Oğluma ne?"

"Vallahi Nazan, sen bilirsin. Ben bu işi kafama taktım. Sen olsan da, olmasan da gidip yakalarına yapışacağım. Oğlun, senin gibi bir annesi olduğunu el âlemin duymasını istemez. Yakında evlenecekler. O da, kayınbabası da rezaletten korkarlar. Kafama taktım! Bak, her tarafım romatizma. Neden? Dükkânın berbatlığından. Allah insana gökten atmaz parayı. Kulun fırsatları kollaması lazım!"

Nazan sarsılmıştı. Başı göğsüne düşmüştü. Düşündü, düşündü... Sonra, "Hayır," diye başını kaldırdı. "Oğlumun şerefiyle oynamayacaksın!

"Beni tehdit mi ediyorsun?"

"Oğlumun şerefiyle oynatmayacağım seni!"

Naciye ürktü. Kadının gözleri dönmüştü. Onu hiç böyle hatırlamıyordu. Ayağa kalkmak istedi. Nazan bırakmadı. Leş gibi kokan ağzıyla burnunun dibine sokulmuş, akları kıpkırmızı gözlerini gözlerine dikmişti.

"Oynatmayacağım! Yavrumu rezil ettirmeyeceğim sana!"

"İstediğimi verirse, rezil olmaz!"

"İstediğini de alamayacaksın!"

Göz göze geldiler. Naciye adamakıllı korktuğu hâlde, gene de direniyordu. Bir ara kadının nefesinden rahatsız olarak kalkmak istedi. Olmadı. Nazan bileğinden sımsıkı tutmuş, kalkmasına engel olmuştu.

Kadın, elini kurtarmak için silkindi. Olmadı. Can havliyle göğsünden itti. Sonra bağırmak, imdat çağırmak geçti aklından. Bunu sezen Nazan, üzerine çullandı. Kadının fırlak dişli ağzını avuçlayıp onu altına aldı.

"Yavrumu rezil ettirmeyeceğim sana, ettirmeyeceğim!"

Abandı.

Alttaki kıvranıyordu. Öyle abanmıştı ki, nefes bile alamıyordu. Bir ara kuvvetli parmakların gırtlağına kaydığını, sıkmaya başladığını hissedince, gücünün üstünde bir debelenmeyle üs-

tündekini attı. Ama bu da para etmedi. Alttakine nazaran çok daha iri olan üstteki tekrar bastırdı, soluğunu toplamasına vakit bırakmadan, olanca hızıyla abandı.

"Onu gidip göremeyeceksin, göremeyeceksin!"

Sonra kalkar gibi yaptı. İdare lambasının sarı ışığında fırlak gırtlak kemiği meydana çıkan boyuna iki eliyle kuvvetle bastırmaya başladı. Ne yaptığının farkında değildi. Kendini kaybetmişti. Hamamdaymış gibi terliyordu. Bir tek düşüncesi vardı: Gidip oğluna hiçbir şey söyleyememesi!

Naciye iri bir balık gibi sağa sola kıvrandıktan, boştaki elleriyle Nazan'ın yüzünü tırmık içinde bıraktıktan sonra, ağır ağır gevşedi. Kolları yana düştü, mosmor kesildi.

Ancak o zaman kendine gelen Nazan, kadını öldürdüğünü anlayarak korktu. Öldürmüştü ha? Peki, şimdi ne olacaktı? Polisler gelir yakalarlarsa ya? Ya mahkemeye sevk ederlerse? Hapse atarlarsa? Daha kötüsü, oğlunun haber alması, şehre rezil olmasıydı. Hiç vakit geçirmemeli, hemen kalkıp sıvışmalıydı. Kim ne bilecekti?

Parmağında elmas taşlı yüzüğü, gerisinde her şeyi bırakıp rüzgârın gittikçe hızlandığı karanlıklara karıştı. Peşinden gelen varmış, yakalanacakmış gibi bir telaşla, düşe kalka koşuyordu. Kan tere batmıştı. Soluk soluğaydı. Rüzgârın hırçınlaştırıp sahil kayalarında gümbürdettiği denize doğru gittiğinin farkında değildi. Birden köpek sesleri duyarak, telaşı arttı. Çok korkardı köpeklerden. Adımlarını daha açtı. Köpek sesleri, hatta köpeklerin soluması yaklaşıyordu. Hissediyordu bunu. Tüyleri diken diken, soluk soluğa koşuyor, habire koşuyordu. Birden önüne sahil kayaları çıktı. Köpeklerin bu kayalara tırmanamayacağını sanarak kayalara tırmandı. Kalbi sökülürcesine çarpıyordu. Yaklaşan köpeklerden başkasını düşünmüyordu. Kayadan kayaya atlayarak uca kadar geldi. Yalçın kayalara çarpan sular yanıp sönen ayın altında ağarıp kararıyor, arada dalgalar top gibi patlıyordu.

Birden hepsinden daha kuvvetli bir rüzgâr en dik kayanın tepesindeki kadını, kapkara bir paçavra gibi çalkalanan, kuduran sulara firlattı. Fırtınanın hırçın sesi, sarhoş kadının bir anlık çığlığını yuttu.

Rüzgâr gittikçe hızını artırıyor, köpek sesleri yaklaşıyordu.

Fırtına sabaha kadar dinmeden sürdü. Sabahleyin bir parça hafifler gibi olmuş, balıkçılar balığa çıkmışlardı. Ama akşama doğru bir gün evvelkinden de korkunçlaştı.

***

Cesedin yanında fener tutan delikanlı sordu:

"Parmağındaki yüzüğü çıkarayım mı komiserim?"

Babacan komiser, "Sakın ha," dedi. "Çekil kenara!"

Balıkçı kenara çekildi. Fener uzaklaşınca yüzüğün taşlarındaki parıltı da sönmüştü.

"Ne diye çıkartmadı yani?"

İri gövdesiyle fırından yeni çıkmış somunu hatırlatan balıkçı reisi, "Savcıyla doktor gelecek," dedi. "Onlar görmeden olur mu?"

"Çıkarıp da cebime atacak değilim ya!"

"Olsun, usul böyle."

Dünden beri sürüp giden fırtına hâlâ olanca hızıyla devam ediyor, çılgına çevirdiği denizin karanlık sularını kayalarda top gibi patlatıyordu.

Az sonra, savcıyla doktoru getiren otomobilin karanlığı tarayan ışıkları göründü. Araba bozuk yolda ağır ağır yaklaşıyordu. Babacan komiser yola indi, bekledi. Durduğu yer hayli masundu. Rüzgâr tutmuyordu.

Otomobil önünde durunca koştu. Arabadan inen emniyet müdürü, savcı ve doktoru usulünce selamladı.

Savcı sordu:

"Ne var ne yok?"

"Telefonda da arz etmiştim, bir ceset. Parmağında kıymetli bir yüzük var. Kordon altına aldık cesedi."

Yan yana yürümeye başladılar.

"Genç mi, ihtiyar mı?"

"Pek öyle ihtiyar sayılmaz ama fazla yıpranmış. Yüzü gözü tırmık içinde. Gözünün ucundan ağız kenarına doğru açılıp kapanmış bir yara izi var!"

Doktor Haldun birden dikkat kesildi.

"Yara sol yanağında mı?"

"Evet beyim."

"Galiba ama, yüzünde ne de olsa görmüş geçirmiş bir hâl var!"

Haldun'un kafasından, sadaka verdiği dilenci kadın geçti. Muayenehaneyi süpürttüğü gün bilhassa dikkat etmişti, fazla yıpranmış görünmesine rağmen, asil bir hâli vardı.

Kayalara tırmandıkları sırada kuvvetli rüzgâr daha da arttı. Zorla yürüyorlardı. Cesedin yanına geldiler. Balıkçı koşmuş, elindeki fenerle cesede yaklaşmıştı.

Doktor Haldun merakla, önden yürüdü. Cesedin yüzünü görünce, "Vay anasını," dedi. "O be!"

Savcı sordu:

"Tanıyor musunuz?"

"Tanıyorum. Benim muayenehanenin yanında dileniyordu. Halim selim bir kadındı. Hatta muayenehaneyi süpürtmüştüm. Yazık. (Eğildi.) Lambayı şöyle tut bakayım! O, tamam. Yüzündeki tırmıklar, boğuştuğuna delalet olabilir. İntihar ihtimalinden çok, suikast... A... Yüzüğe bakın!"

Savcı da görmüştü. Doktorun yanına çömeldi.

"Vay anasını. Bir dilencinin parmağında elmas taşlı yüzük!"

Polislere döndü:

"Çıkarın. Bir zabıtla durumu tespit edelim, emanete alınsın!"

Doktorla savcı ayağa kalktılar.

Haldun bir sigara yaktı.

Savcı eğildi, yüzünü görmeye çalıştı.

"Ne var?"

Haldun, "Hiç," dedi.

"Neniz var Allahaşkına?"

"Tanıyorum kadını da, fenama gitti..."

"Haklısın. Yakından tanıdığımız ölülerin acısı daha çok sarsar!"

Haldun cevap vermedi. Fenerin sarı ışığı altında cesedin parmağındaki yüzük çıkarılmaya çalışılıyordu. Parmak kütük gibi şişmiş, yüzük fena hâlde oturmuştu. Çok uğraşmak icap ediyordu. En iyisi parmağı kesmekti ama...

"Parmağı kessek nasıl olur acaba?"

Haldun sinirlendi.

"Hayır, olmaz öyle şey. Size yüzüğü çıkarın dendi, parmağı keserek çıkarın denmedi!"

"Doğru ama beyim..."

Birdenbire tuhaf bir yakınlık duymuştu ölüye. Ne rüzgâr, ne kayalarda patlayan dalgaların gümbürtüsü, ne de işini çabucak bitirip nişanlısının yanına dönmek isteği... Bu, tanıdığı birinin ölümüne karşı duyduğu merhametten de başka, çok başka bir duyguydu. Ne parmağının kesilmesi, ne de hatta en küçük bir örselenişine razı olamayacaktı. Sonra, bu yüzük... Bu yüzük tanış bir yüzük müydü? Kim bilir? Ama nereden? Bilmiyordu. Kafasının içinde, gerilerde, çok gerilerde bir yüzük hayali, suya batıp çıkan bir tahta parçası gibi belirip kayboluyordu. Ama o yüzüğü zarif bir kadife kutu içinde hayalliyordu. Karyolanın altında bulmuştu. Oynarken. Bu yüzük o yüzük olamazdı. Ne münasebet? Annesinindi o. Annesiyse çoktan ölüp gitmişti!

Polisler, balıkçıların yardımıyla yüzüğü parmaktan çıkarıp savcıya uzattılar. Haldun sokuldu. Fenerin sarı ışığında incelerlerken içindeki yazıları gördüler. Silinmek istenmiş bir ismin yanında iki isim: Nazan-Haldun.

Haldun düşmemek için savcıya tutundu.

Savcı hayretle döndü.

"Ne var Haldun?"

"Hiç."

"Fenalaştın galiba?"

Ne olursa olsun, hiçbir şey belli etmemeliydi.

"Midemde hafif bir bulantı. Gidelim. Ceset morga kaldırılsın, sonra..."

Savcı gerekli emirleri verirken, Haldun otomobilin yolunu tuttu. Omuzları düşmüş, bitmişti. Demek dilenci sandığı... Ne lüzum vardı gizlenmeye? Niçin kendini tanıtmamıştı? Tanıtmak istemediyse, neden intihara karar vermişti?.. Ama hayır. İntihar değildi ki. Yüzündeki tırmık izleri ölmemek için direndiğini gösteriyordu.

Savcı gelip arabaya girinceye kadar dalmış gitmişti. O kadar ki, adamın arabaya girişini bile seçemedi.

"Karalanmak istenen isme bak, açıkça okunuyor. Mazhar değil mi?"

Şöyle bir baktı: Tamam, Mazhar'dı. Araba bozuk yolda sarsıla sarsıla yürüdü. Savcı her şeyi bırakmış, Doktor Haldun'la meşgul olmaya başlamıştı.

"Neyin var Allahaşkına? Rengin kül gibi."

"Benim mi?"

"Senin ya."

"Bilmem."

"Nasıl bilmezsin birader, cesedi gördüğün andan itibaren sarsıldın. Dalıp dalıp gidiyorsun!"

Haldun birdenbire taştı. Ellerini yüzüne kapayarak hıçkırmaya başladı.

İşin içinde bambaşka şeyler olduğunu anlayan savcı üsteledi, uzun uzun üsteledi. Haldun önce ne olursa olsun saklamayı denediyse de niçin saklayacaktı? Tahkikat her şeyi meydana çıkarmayacak mıydı? Dilenci de olsa, ne çıkardı? Hasretti ona!

Başını kaldırdı, yaş yaş baktı:

"O benim annem!" dedi.

Kafasında, belirip gittikçe çoğalan bir karanlığa sanki kaydı gitti. Savcı, "Dur şoför," dedi. "Bayıldı."

Araba durdu. Şoför direksiyondan atlayıp yardıma koştu. Genç doktoru arka koltuğa sırtüstü yatırdılar. Savcı, şoförün yanına geçti:

"Çabuk hastahaneye!"

Araba fırtınalı gecenin koyu karanlığında hızla kayboldu.

23

Derin bir uykudan uyanır gibi gözlerini açtığı zaman, hastane koğuşunun penceresinden vurmuş pırıl pırıl güneşi gördü. Nişanlısı, nişanlısının babası, annesi, doktor, hastabakıcılar filan başucundaydılar. "Neredeyim?" der gibi etrafına şaşkın şaşkın bakındıktan sonra hatırladı: Annesiydi ha? Şu, muayenehanesinin yanında dilenen, dilenmekten çok, tatlı tatlı bakan... Bu bakışın tatlı olduğunu şimdi anlıyordu. Bir anne böyle bakardı demek?

Gözleri doldu.

"Nasılsın yavrum?"

İçini çekti.

"İyiyim efendim. Yalnız..."

Bir çocuk saflığıyla etrafına bakındı. Oradakileri gözden geçirdi. Bir şey soracakmış da utanıyormuş gibiydi. Yutkundu.. Sonra... Ne vardı utanacak? Ne olursa olsun, annesiydi. Evet, annesi! Acaba annesi miydi?

Kayınpederine sordu:

"Oydu, değil mi?"

Avukat Nihat kulaklarına kadar kızararak, "Evet," dedi.

Bu konunun açılmasını istemiyordu. Yoksa, morgta ilk görüşte tanımıştı. İstanbul'da, hapishanede gördüğünden beri hayli ihtiyarlayıp çökmüştü ama oydu, hiç şüphesi yoktu. Sonra, parmağındaki yüzük. Mazhar o zamanlar anlatmıştı bu yüzüğün hikâyesini.

Haldun başını avuçları içine almıştı. Nişanlısı yanı başında, saçlarını okşuyordu. O da genç adam gibi o günü hatırlamıştı: Nasıl da çıkışmıştı kadıncağıza! Dileneceğine ölmesinin daha iyi olduğunu söylemişti. Haldun tekrar sordu:

"İntihar olmadığı muhakkak, değil mi?"

Nihat:

"Bilinmiyor henüz. Yüzündeki tırmıklar boğuşmuş olacağının en bariz delilleri ama kim bilir?"

"Savcı ne diyor?"

"Savcıyı acele çağırdılar. Bir meyhaneci kadın mı boğulmuş neymiş..."

"Boğulmuş mu? Nerede? Denizde mi?"

"Yo, hayır. Kenar mahallede, bir evde. Gırtlağı sıkılarak öldürülmüş!"

***

Meyhaneci Naciye'nin ölüsü, ahırdan bozma odanın ortasında, sırtüstü yatıyordu. Yan pencerenin iyice çekilmemiş tahta kapağının arasından keskinlemesine vuran ışıkta yuvalarından fırlamış gözleri görünüyordu. Kapıyı polisler tutmuştu. Bir ara kapı açıldı. Adliye doktoruyla savcı girdiler. Bol ışıkta her tarafı açık açık görülüyordu. Ölmemek için çok çırpındığı, kendini çok sıktığı anlaşılıyordu.

Doktor eğildi, nabzına baktı, sonra ayağa kalktı.

Savcı:

"Bu kulübe denizde boğulan dilencinin kulübesiymiş. Meyhaneci karının burada ne işi olabilir?"

"Hem de boğularak öldürülmüş. Sebep?"

"Aklıma başka bir şey geliyor..."

"Ne?"

"Her iki kadının ölümünde bir üçüncü şahıs bulunamaz mı?"

"Mümkün ama..."

"Kadınların ölmesinde ne çıkarı olabilir, diyeceksin... Doğru. Anlayacağız. Hele komşulardan sorup soruşturalım..."

Kapıya çıktılar. Meraklı kalabalık etraflarını hemen aldı. Ahırdan bozma odanın sahibi bir kenarda sıkıntıyla dikiliyordu. Hükümet adamlarının çağırıp soracaklarını biliyordu. Biliyordu ama, meyhanecinin oraya ne için geldiğinden haberi yoktu ki! Sonra, evi dilenci karıya kiralayan da kendi değildi. Karısıydı. Evin kiraya verildiği gün o, köye bulgur getirmeye gitmişti. Akşam dönünce haberi olmuştu da küplere binmişti. İnanmazlarsa, o gece, yani köyden bulgurla geldiği gece evinde misafir bulduğu Cennet Abla'ya sorsunlardı. Karısına nasıl bağırıp çağırmış, nasıl haşlamıştı!

Kasketini çıkarıp tekrardan giydi.

Hem ne olmuştu kiraya verdilerse? Kiracılar kavun muydu ki koklayıp anlasın? Boğulmuşsa boğulmuş, ölmüşse ölmüştü. Kendini yiyip bitirecek değildi ya!

"Hasan, bak seni Savcı Bey çağırıyor, gel!"

Kasketini eline aldı. Yüreği de bir çarpıyordu ki... Yanlarına gitti.

"Buyur beyim!"

Gözlerini savcının kara gözlerine dikip bekledi.

"Bu evin sahibi sen misin?"

Etrafına bakındı, sonra gözlerini tekrar savcıya çevirdi.

"Evet beyim!"

"Kime kiraya vermiştin?"

Telaşlandı.

"Kime mi? Ben mi? Ben vermedim beyim. Benim köroğlu vermiş, köye bulgur getirmeye gittiydim, gece geldim, öğrenince bağırdım çağırdım. İnanmazsanız Cennet Abla'ya sorun! Cennet Abla var ya!"

"Bırak Cennet Abla'yı şimdi... Evi sen yahut karın, dilenci kadına kiraya verdiniz. Sonra?"

"Ben vermedim beyim..."

"Anladık, sen vermedin. Karın vermiş. Her ne hâl ise... Bu kadın, yani şu içerde yatan meyhaneci kadın, dilencinin yanına sık sık gelir miydi? Gördün mü hiç?"

"Eşhedübillaah, görmedim beyim! Dilencinin yüzünü bile ya bir ya da iki sefer gördüydüm. Neden? Babamdan nasihatliydim, ayyaş insanın yüzünü görmek istemem. Bizim köroğluyu da bunun için haşladıydım ya!"

Savcı gülümsedi, sonra ciddileşti.

"Demek bu eve girip çıktığını hiç görmedin?"

"Görmedim beyim. Görsem, dosdoğru söylerdim. Müslümanlara yalan yakışmaz. Elli bu kadar yaşımdayım..."

Deminden beri kaba kaba, küt küt öksüren biri, ta gerilerden lafa karıştı:

"Meyhaneciyi ben gördüm!"

Bütün gözler ona çevrildi. Yetmişlik, öksürüklü Süleyman Dayı. Mahallenin erkencilerindendi. Her sabah mahalle kahvesine herkesten önce gelir, balgam söksün diye otuz yıldır her sabah nargile içer, ama ne balgam söker, ne de öksürüğü dinerdi.

Mahalleli ona "Öksürüklü Süleyman" derdi. İriyarı, geniş omuzlu biri.

Kalabalığı yararak savcıya yaklaştı, başıyla selam verdi. Kocaman bıyığı, kedininkini hatırlatan gözleriyle, gülüyor gibiydi.

Savcı sordu:

"Anlat bakalım, ne gördün?"

"Geçenlerde bir gün evden çıktım, sabah kahvesi, hem de nargile tokurdatmak için bizim Şaban'ın kahvesine inmekti niyetim. Şaban, eksik olmasın, hani iyi kahve yapar, nohut karıştırmaz diye, her sabah..."

"Kısa kes. Sonra?"

"Sonra beyim. Şaban'ın kahvesine gidiyordum işte. Burdan geçerken bir de baktım meyhaneci karı! Beni görmedi ilkin. Şu evin duvarı gerisine sinmişti. Meraklandım. Allah var ya, aklımdan kötü kötü şeyler geçti!"

"Ne geçti mesela?"

"Acaba dedim kendi aklımca, hırsızlık için mi bekler? Ben tam böyle düşünürken kadın beni gördü. Vaziyetini değiştirdi.

E, soramazdım hiçbir şey, yoktu hakkım. Sana ne diyebilirdi. Sormadım. Sormadım ama, geldim Şaban'ın kahvesine, bekledim bizim Hasan'ı!.."

"Hasan kim?"

Öksürüklü Süleyman gözleriyle etrafı taradı.

"Dilencinin ev sahibisi..."

Ev sahibi Hasan atıldı.

"Evi kiraya veren ben değilim Süleyman, yakma beni!"

"Biliyorum ama gene de ev senin!"

"Ev benim, etmem inkâr, doğru... Lakin..."

Savcı, "Sonra," dedi. "Hasan'ı bekledin. Hasan geldi. Ne dedin?"

"Hasan hemen gelmedi beyim. Bilmem nereye gitmiş, o sabah çıkmadı kahveye!"

"Hangi sabah be Süleyman?"

"Geçenlerde be Hasan, gelmemiştin kahveye de altıkolluyu sensiz oynamıştık..."

"Haa, anladım. Bulgur getirmek için köye gitmiştim!"

"Tamam. O sabah işte! (Savcıya döndü.) Duyarsın ya beyim, yok sözlerimde hilaf!"

"Evet?

"Ertesi gün geldi Hasan. Çektim kenara, dedim Hasan, bilirsin seni sevdiğimi... Ama keşke vermeseydin evini kiraya bu dilenciye!"

"Ben ne dedim Süleyman?"

"Dedi, ben vermedim, karım vermiş. Kızdım çok, lakin oldu bir sefer. Anlattım meyhaneci karıyı. Gözetlerdi evini sabah sabah. Sonunda bir bela çıkmasından korkarım!"

Ev sahibi atıldı.

"Demedi beyim, bir bela çıkmasından korkarım demedi. Doğrusu bu!"

"İçimden böyle dedim be Hasan, ne bilirsin sen benim içimi?"

Savcı, doktor başta, kahkahalar yükseldi. Öksürüklü Süleyman şaşkın şaşkın bakınıyordu. Niçin gülündüğünü anlayamamıştı.

"Var mı benim bir sun'u taksirim beyim? Benim öyle bir evim olsa, vermem dilencilere kiraya. Neden? Çünkü vermem!"

"Ben vermedim be Süleyman, niçin laf anlamazsın?"

"Sen vermedin ama karın verdi! Demek, iyi terbiye etmemişsin karını!"

"Topla ağzını Süleyman!"

"Doğrusu bu Hasan!"

"Sorulmaz senden benim karımın terbiyesi! Sen kendi karına bak!"

Öksürüklü Süleyman köpürdü:

"Nesine bakayım karımın?"

"..."

"?.."

Soruşturmayı yönetenler onları bırakmıştı. Cinayet masası komiseri, "Bana kalırsa," dedi, "işin içinde bir üçüncü şahıs var!"

"Bana da öyle geliyor."

"İsterseniz meyhaneye gidip araştırma yapalım?"

"Yapacağız tabii..."

Bir polis memuru, "Garsonunu bulalım kadının!" dedi.

"Garsonu var mıydı?"

"Bön bir garsonu vardı beyim, aptal bir şey..."

"İyi ya..."

Meyhaneye gidildi. Kapı kilitli değil, şöyle bir çekilmişti. Usulünce açıp girdiler. Kimseler yoktu. Meyhane, akşam müşteriler gittikten sonra öylece bırakılmıştı. Karmakarışık masalar, sandalyeler, kirli tabaklar, şarap bulaşığı içinde bardaklar, boş şarap şişeleri... Öylece duruyordu.

Memurlar her tarafı inceden inceye araştırırken tezgâh gerisindeki kapıyı gördüler. Açıp girdiler. İçerisi basbayağı bir odaydı. Demirleri paslı, sarı bir karyolada serili yatak öylece duruyor-

du. Gece, içinde yatılmadığı, bozulmamış olmasından anlaşılıyordu.

Bir kenarda da hiç serilmemiş bir yer yatağı. Komiser, "Bu gece ne meyhaneci kadın, ne de garsonu burada yatmamışlar," dedi.

"Öyle görünüyor."

Gözlerini etrafta gezdirirlerken, duvarda asılı bir erkek ceketi gördüler. Eski, yamalı, leke içinde, pis bir ceket. Ceplerini araştırdılar: Eski, lime lime bir nüfus kâğıdı. Silinmiş yazılardan şunları zorla okudular: Çanakkale, 332. Anasının adı: Ayşe, Babası: Ali, Adı: Ahmet, Soyadı: Güneş.

Savcı:

"İsmi Ahmet demek... Yatağının öylece durmasından, geceyi dışarda geçirdiği anlaşılıyor. Patronu da aynı şekilde, dışarda geceyi geçirdiğine göre demek beraberdiler. Öyle değil mi?"

Komiser de aynı kanaatteydi.

"Evet, doğru..."

"Maksatları her neyse, bu maksadın tahakkuku için birlikte gittiler, sonra kadın öldü..."

"Her iki kadının katili de garson olamaz mı?"

"Niçin olmasın? Mesela şöyle bir düşüncede bulunabiliriz: Meyhaneci kadınla garsonu, dilencinin parmağındaki yüzüğe göz koyup elde etmeye karar verirler. Tasavvurlarını hayata geçirmek için nasıl hareket edeceklerini inceden inceye tayinden sonra kadının kulübesine giderler."

"Güzel ama, bu takdirde..."

"Müsaade et, biliyorum. Dilencinin ölmesi..."

"Yüzüğün de çalınmış olması lazımdı!

"Doğru. Zaten beni de tereddüte sevk eden yön bu. Ne olursa olsun..."

"Üçüncü şahsın, yani Garson Ahmet'in yakalanması lazım!"

"Evet, süratle!"

Garson Ahmet'in çabucak bulunması için gerekli emirler usulünce verildi. Adamın meyhaneye uğraması ihtimaline karşı da tertibat alındı. Olabilirdi ki, aklına ceketiyle, ceketinin cebinde bulunan hüviyeti gelir, almak isterdi.

***

Savcı da, cinayet masası komiseri de haklıydılar. İki kadının ölümüyle ilgili değilse bile, bu ölümleri gizleyen esrar perdesinin yırtılması için üçüncü adama, yani Garson Ahmet'e ihtiyaç vardı, hem de şiddetle!

Aranıyordu, vilayet sınırlarına haberler uçurulmuş, şehir içinde de sıkı bir arama taramaya girişilmişti. Hep uzaklar, daha uzaklar, çok uzaklar araştırılıyor, ama Emniyet Müdürlüğü'nün arkasındaki belediye helası hiç kimsenin aklına gelmiyordu.

Ordaydı. Hela bekçisi, hemşerisi Halo Emmi'nin odasında, bacaklarının arasına çektiği mangala abanmış, korkudan çeneleri vurarak, ne halt edeceğini düşünüyordu. Suçla doğrudan doğruya hiçbir ilgisi olmadığı hâlde, ilgisi varmış gibi korkuyor, patronunun yuvalarından fırlamış gözleriyle yerde mosmor yatan cesedi aklından çıkmıyordu.

O gece patronu, "Ben dilenciye konuşmaya gideceğim!" demişti. "Doktorun anası o. Ben onu yıllarca önceden tanırım. Eğer kafese kor da oğlunun kayınbabasından para sızdırır, bölüşürsek, şu dükkânı adama çeviririm, borçlarımı öderim. Geç kalırsam beni oradan ara!"

Gitmişti. Ahmet tek başına kalmıştı meyhanede. Aksi gibi müşteri öyle bastırmıştı ki, iki ayağı bir pabuca girmişti. Bir yandan şarap doldurup getir ver, bir yandan meze koştur, bir yandan hesap al... Kan tere batmıştı. Hesap kaçırmaktan da ödü kopuyordu. Saat on iki miydi, bir miydi, yarım mıydı ne, bekçi gelip de, "Haydi artık kapat dükkânı!" demeseydi, müşterilerin tındığı yoktu.

Dükkânı kapatmış, rahat bir soluk almıştı ki, aklına patronu gelmişti: Gece yarısını geçtiği hâlde, niçin dönmemişti? Geç ka-

lırsa oradan aramasını tembih edişini hatırlamış, ceketini filan almayı akıl edemeden, hatta meyhaneyi kilitlemeyi olsun düşünmeden, kapıyı şöyle bir çekip yolu tutmuştu.

Yolda patronunun dilenciden koparacağı parayı düşünmüştü. Şayet para koparılırsa, dükkânın ne türlü onarılacağını yahut da onarılması uygun düşeceğini tasarlamıştı. Çarşı içindeki Kamer Meyhanesi gibi boyatılırdı herhalde. Yeni masalar, iskemleler, çatal bıçaklar, örtüler, beton zemin... Zeminin beton olmasını belki de her şeyden çok arzuluyordu. Gece yarısında, müşteriler gittikten sonraki temizlikte yerleri süpürmek çok zordu. Yer toprak olmasa da beton olsa, iki dakikalık işti. Toprak olduğu için iş değişiyordu.

Kendi kendisiyle sohbete dalmış, akşamdan beri kabadan kabadan, ılık ılık başlayıp, gece ilerledikçe soğuyan fırtınaya dikkat bile etmemişti. Şehrin dışına çıkınca, havanın bayağı soğuk olduğunun farkına varmış, içten içe bir üşümedir tutmuştu. Geri dönüp ceketini alamazdı. Patronuyla birlikte dönerlerdi artık.

Dilencinin evine gelip de açık kapı kanadından patronunu yerde görünce duraklamış, ama ölmüş olabileceğine hükmetmemiş, hatta bunu aklından bile geçirmemişti. Patronunun içip içip sızdığı, kendine gelmek için saatlerin geçtiğini, ertesi, daha ertesi günler de bir türlü kendine gelmediğini biliyordu.

İçeri girmiş, kadını sarsıp kaldırmak istemişti. Birden kadının yuvalarından fırlamış gözleriyle karşılaşınca korkudan çıldırırcasına gerilemiş, odadan geri geri çıkmış, soğuk bir fırtınanın yıldızsız gecesine kendini dar atmıştı.

Ondan sonrasını kendi de bilmiyordu.

Peşinden koşan varmış da kovalanıyormuş gibi kaçmaya başlamıştı.

Nereye kaçıyordu. Niçin kaçıyordu? Kaçmasına ne lüzum vardı? Onu ilgilendiren bir şey mi? Düşünmüyor, düşünemiyor, bacaklarının olanca kuvvetiyle kaçıyor, kaçıyordu. Nefesi kesilinceye kadar koşmuştu. Soluyordu. Fırtına anbean artıyor, hava so-

ğuyordu. Arkasına dönüp de baktığı zaman şehrin kırpışan ışıklarının çok gerilerde kaldığını görmüştü. Oraya tekrar dönmek, hiç olmazsa meyhaneye gidip ceketini almak fena olmayacaktı ama korkuyordu. Yakalanmak, polislerin eline geçmekten korkuyordu. Şehre bir daha dönmesi mümkün değildi sanki.

Buraları karış karış bildiği için, yolun sonundaki köye varacağını da biliyordu. Geceyi köyde, belki de boş bir ahırda geçirip sabaha karşı yolu tutarsa kurtulacağını sanıyordu. Sonra aklına nüfus kâğıdı gelmişti. Nüfus kâğıdı polisin eline geçerse, nereye giderse gitsin, kurtulmasının kabil olamayacağını akıl etmişti.

Geri döndü. Koşmuyordu. Yorulmuştu. Soluyordu hâlâ.

Ne yapıp yapıp ceketini alması lazımdı. Hiç vakit geçirmez, meyhaneye gider, ceketini asılı durduğu yerden alırsa, mesele yoktu.

Şehre girerken aklına Halo Emmi gelmişti. Halo Emmi'yi çok severdi. Hemşerisiydi. Akrabalık filan yoktu ama babasını, dedesini tanırdı. Meyhanedeki işinden fırsat düşürdükçe Halo Emmi'nin yanına gider, birlikte tahin helvası, karazeytin, ekmek yerler, dereden tepeden konuşurlardı.

Artık kafasından her şey silinmişti hemen hemen. Ne polislerin yakalayacakları, ne nüfus kâğıdının meyhanede kalışı, ne de hatta Halo Emmi'nin çalıştığı belediye helasının, Emniyet Müdürlüğü'nün arkasında oluşu.

Helayı kapalı bulmuştu. Vakit gece yarısını epeyce geçtiği için Halo Emmi uykudaydı. Kapıyı avucunun içiyle hafif hafif vurarak uyandırmıştı. Ufacık elli, ufacık ayaklı, kırış kırış, minnacık ihtiyar gözlerini ovalayarak kapıyı açıp da karşısında rahmetli Ali'nin Ahmet'ini görünce şaşmış, bu saatte burada ne aradığını sormuştu. O zaman aklı başına gelmiş, asıl sebebi saklayarak, "İşimden kovuldum!" yalanını atmıştı.

Uzun zaman işsiz güçsüz dolaştıktan sonra "Karının Meyhanesi"ne kapılandı kapılanalı, emmi rahattı. Yakın arkadaşının dangalak öksüzü boş gezdikçe gelip askı oluyor, yüzleyip

kovamıyordu. Çalıştığı zamansa, askı olmadıktan başka, hayrı bile dokunuyordu. Meyhaneden aşırdığı mezelerle gelir, karınlarını bol bol doyurur, üstüne de sigaraları tüttürürlerdi. Halbuki şimdi, gene askıntı olacak, sabahtan akşama kadar orada, gaz tenekesinden bozma mangalı bacaklarının arasına alıp aptal aptal uyuyacaktı.

Gene de sesini çıkarmamıştı. Serde hemşerilik vardı, baba dostluğu vardı. Asıl önemlisi, çok yemişti tuzunu ekmeğini. Nankörlük edemezdi.

Ertesi gün, denizde bulunan ceset şehirde bomba gibi patlayınca, Garson Ahmet'in huzuru büsbütün kaçmıştı: Demek dilenciyi de öldürüp denize atmışlardı?

Peki ama, kim yapmıştı bu işi? Hem patronunu, hem de dilenciyi öldürüp denize atan kimdi?

Başta Halo Emmi, helaya su dökmeye gelenlerin ayaküstü hararetli hararetli konuşmalarına kulak veriyor, korkusu arttıkça artıyordu. Cesedi boğup denize atanın kim olduğu bir türlü öğrenilemediği için çeşitli tahminler yürütülüyordu. Hele kadının parmağındaki değerli yüzük!

Demek patronu para koparamamıştı? Kadını öldürüp denize atan her kimse, ne diye parmağından yüzüğü almamıştı?

Halo Emmi, "Bu haltı karıştıranı sağlam asarlar!" dedi.

Asılmak! Darağacında sallanan, beyazlar içinde, mosmor bir ölü!

Bir zamanlar Adana'da, yanan Orozdibak'ın yerinde asılmış bir kadın görmüş, kadının mosmor sarkan dili midesini bulandırmıştı. Gene canlandı kafasında. Öğürdü.

Demek suçlu her kimse, o kadın gibi asılacak, moraran dili ağzından sarkacaktı?

Peki ama, patronunun ölüsünü bulurlarsa ne olacaktı? Dilencinin evinde patronunun ölüsünü, meyhanede de ceketini bulunca, akıllarına garson gelmeyecek miydi? Bu karıları öldürenin kendisi olabileceğini sanmayacaklar mıydı?

Telaşlandı. Halo Emmi dışardaydı. Yataktan kalktı, kapıya gitti. Kanadı aralayıp usulcacık baktı: Halo Emmi kubura su dökü yordu.

Kapıyı kapadı.

Nasıl olsa bulacaklardı patronunun ölüsünü. Bulunca meyhaneye koşacaklar, duvarda asılı ceketin cebindeki nüfus kâğıdından...

Derin bir korku içini yalayarak geçti.

Peki ama, o öldürmemişti ki!

Bunu ispatın zorluğunu anlıyordu. Asıl katil bulunmazsa, ki bulunamadığı anlaşılıyordu, kendisinin ortadan kayboluşu şüpheleri üzerine pekâlâ da çekebilirdi. Çekebilirdi ne, çekmişti de belki. Ama hayır, çekse, daha doğrusu, patronunun cesedi bulunsa, milletin ağzına düşerdi. Düşmediyse, henüz haber alınmadı, patronunun ölüsü keşfolunmadı demekti.

Daracık pencereden caddeye baktı, kendi kendine göz kırptı.

Madem bulunmadı, hiç bulunmasa... Hiç bulunmayınca da meyhane ona kalsa! Meyhane ona kalınca... İçini bir sevinç, pırıl pırıl bir ferahlık yaladı.

Bir zaman sonra satsa, parasıyla köye varıp...

Sevinç çoğaldı, ferahlık arttı.

Esat Ağa gibi çift çubuk satın alsa... Kim ne bilecekti? Bir sigara yaktı.

Yahut kendi köyüne değil de başka, uzak köylerden birine varsa... Hiç tanımadığı, yadırgı bir köye. Selamünaleykümle köy kahvesinden içeri girse. Kahvedekiler, "Buyur ağa!" diye karşılasalar. Yer gösterip izzet ikram etseler... Esat Ağa gibi. Kızıl lacivertten, Esat Ağa gibi şalvar dikinse, rugandan pırıl pırıl yemenileri olsa, Esat Ağa'nınki gibi bir dam satın alsa. Çift alsa, tarla alsa... Kapısında çifte çifte adamları olsa. Sonra evlense. Tevatür bir düğün yapsa...

"Anam," diye düşündü. "Anamı da getirtirdim. Kimin ne haberi olacak? Eski püskülerini çıkartır, Esat Ağa'nın anası gibi,

şehirden urba satın alırım. Fukara amma da sevinir ha! Sevinsin, varsın sevinsin. Sevincinden ağlar mı ki?"

Halo Emmi odaya girince hayalleri dağıldı. Sonra gene daldı. Eliyle ölçüp biçiyordu. Buna dikkat eden Halo sordu:

"Ne o lan?"

Suçüstünde yakalanmış gibi irkildi.

"Ne var ki?"

"Elin ne demiye oynuyor öyle?"

Şaşkınlıkla eline baktı.

"Bu elim mi? Bilmem?"

"Ne düşünüyorsun? İşinden kovulduğunu mu?"

Başını salladı.

"Nasıl düşünmem emmim? İşsizlik gibi kötü var mı? Gâvurdan beter ırzı kırık... Nasıl düşünmem?"

"Allah gafurürrahimdir oğlum, düşünme. Bir kapıyı kaparsa, bir kapıyı açar. Kara gün kararıp gider mi?"

"?.."

"Gitmez, tövbe gitmez!"

Duymuyordu. Bu gece, ortalık karardıktan sonra dilencinin kulübesine gidip patronunun ölüsünü gömmeliydi. Gömmeliydi ki, ceset meydana çıkmasın, ceset meydana çıkmayınca da meyhaneye gidilip duvarda asılı ceketi, ceketinin iç cebindeki nüfus kâğıdı bulunmasındı. Ne, zor iş miydi? Niye zor olsun? Ölüyü çula sarar yahut çuvala kor, omuzlar, kapıyı da çekip karanlığa karışırdı. En iyisi, cesedi uzak çok uzaklara götürüp gömmekti. Denize atmak da olabilirdi ama dalgalar dilencininki gibi kıyıya sürükler, bulunabilirdi. Bulunmaması lazımdı. Bulunursa, meyhaneye konamazdı. En iyisi gömmek. Toprak altında çürür giderdi. Kim ne bilecekti? O öldürmemişti nasıl olsa... Dirisinde hayır işlememişti, bari ölüsü işe yarasındı.

Halo Emmi sordu:

"Ceketini gidip alsan fena olmazdı Ahmet!"

Dalgın dalgın:

"Hı?"

"Ceketini diyorum, gidip alsan... Hem de avratnan bir daha görüşür, konuşurdun. İhtiyar karı, yalnız başına çeviremez koca meyhaneyi. Beni dinle!"

Başını pencereye çevirip vakite baktı.

"Akşam olsun, ortalık kararsın da..."

"İyi ya."

İhtiyar tekrar dışarı çıktı.

Yalnız kalınca hayaller açık kalmış bir çeşme gibi geçiyordu kafasından. Uzak, çok uzaklardaki bir köyde, kahveden içeri giriyor, Esat Ağa gibi karşılanıyor. Sonra tarla alıyor, çift çubuk alıyor, anasını getirtiyor, evleniyor, çocukları oluyor... Her şey tıpkı tıpkısına Esat Ağa'nınki gibi. Çocuklar bile. İki kız, iki oğlan. Oğlanların ikisi de Esat Ağa'nın iki oğlu gibi. Ata atlayıp da köyün içinde şöyle bir dolandılar mı, kocakarılar maşallah diyor, gelinler can atıyor, kızlar... Ayağa kalktı.

Kendine de can atacaktı kızlar! Elini sallasa ellisi, başını sallasa tellisi gelecekti, hem de koşa koşa. İstese Esat Ağa'nın küçük kızını bile alabilirdi!

Elinin bir hareketiyle kafasından bu fikri sanki kovdu.

Dünyada Esat Ağa'nın kızından başka kız yok değildi ya!

Geçti, yerine oturdu.

Çift çubuk sahibi olacağı köyde de Esat Ağa gibi ağa, Esat Ağa'nın kızları gibi, belki de daha güzel kızlar vardı. O kızlardan en güzelini isterdi. Oynaya oynaya verirlerdi. Niçin vermesinler? Çift çubuk sahibi bir insana kim kız vermekten kaçardı?

İçinde bir sabırsızlık... Tekrar kalktı, kapıya gitti, dışarı baktı. Halo Emmi iskemlesine oturmuş, büyük aptes yapıp çıkanlardan para alıyor, ellerine kolonya döküyordu. Kanadı kapadı, pencerenin yanına gitti. Şu güneş de bir an evvel devrilip karanlık bassa olmaz mıydı? Karanlık basıncaya kadar patronunun ölüsü bulunacak, tasarladığı şeyler bozulacak, planı altüst olacak gibi geliyordu.

Geceyi beklemeden mi gitseydi?

Karar verecek gibi olduysa da caydı. Gündüz gözüyle, insanların vızır vızır dolaştığı sıra öyle iş mi olurdu? Geceyi beklemeliydi!

Yüreğinde kocaman bir değirmen taşı ağırlığı. Ortalık kararmaya başladığı sıra dışarı çıktı.

"Ben gidiyorum emmi!"

Ufacık ihtiyar oturduğu alçak iskemleden dağ gibi hemşerisine baktı.

"Nereye?" Attı:

"Ceketimi almaya."

"Avrat belki pişman olmuştur. Ahmet, işi yokuşa sürme, kaburgan kalınlaşmasın. Bak, kış geliyor. Amanı bilir misin?"

"Doğru emmi."

"Bana gene gel, bir haber getir, beni merakta koma!"

"Olur."

Fırtına dinmişti. Acı poyraz kesiyordu. İçinde gittikçe ağırlaşan hep o değirmen taşı ağırlığı. Sanki polisler önüne çıkıverecekler de yakasına yapışacaklar, "Dilenciyi sen öldürdün. Yürü karakola!" diyecekler gibi geliyordu. Öldürmemişti ki. O öldürmediğine göre, polis yakasına yapışsa bile havaydı.

İlkin meyhaneye uğrayıp ceketini almayı düşündü, sonra caydı. En iyisi dilencinin evine çabucak gitmek, cesedi alıp tüymekti. Ondan sonrası kolaydı.

Adımlarını açtı.

Dilenci kadının evinin bulunduğu sokağa girdiği zaman karanlık iyice basmıştı. Sokakta kimsecikler yoktu. Kapı kapanmıştı. Tam yanaşacağı sıra, sokağın alt başında kalın kalın öksüren birinin ayak sesini işitince oracığa sindi. Karanlıkta daha koyu bir karanlık parçası hâlinde öksürerek geçen adamın ayak sesleri silinince gizlendiği yerden çıktı. Ayaklarının uçlarına basa basa kapıya geldi. Kapalıydı. Eliyle itti, açılmadı. Zorladı, gıcırdadı. Tekrar zorladı, sonra tekrar. Paslı menteşelerden biri koptu, ka-

pının ciddiliği bozuldu. Gözleri dönmüştü. Ceset içerde sanıyordu. Tekrar abanınca öteki rezeler de koptu. Yalnız en alttaki hâlâ direniyordu. Onu koparmaya lüzum da yoktu zaten, açılan gedikten karanlık odaya daldı. Cesedi ilk gördüğü yere, odanın ortasına geldi. Ceset orada değildi. Birden sanki kafasına bir odun yedi, sarsılarak geri sıçradı. Demek patronunun öldürüldüğü öğrenilmişti... Acaba meyhane duvarında asılı ceketi bulunmuş muydu? Ceketi bulunmuşsa nüfus kâğıdı da bulunmuş olacaktı!

Kafasından Adana'daki Orozdibak meydanında bir vakitler sallandığını gördüğü mosmor ceset geçti. İçi bulandı, gene öğürdü.

Peki ama, ona neydi? O öldürmemişti ya! O öldürmediğine göre, gidip ceketini almalıydı! Meyhanenin yolunu tuttu.

Örtük kapısı, karanlık pencereleriyle her şey en son bıraktığı geceki gibiydi. Hiçbir şeyden şüphelenmeyi aklına bile getirmeden kapıya gitti, açıp girdi. Elli metre ötedeki direkte yanan elektriğin sarı ışığı, açılan kapının aralığından içeri vurmuş, meyhanenin koyu karanlığını alacalaştırmıştı.

Masalar, rasgele duran iskemleler alacakaranlıkta belli oluyordu. Hızla duvara gitti. Elini ceketinin asılı durduğu yere attı: Ceket oradaydı. Aldı, tam elini iç cebine atarken bomba gibi patlayan bir ses:

"Davranma, eller yukarı!"

Önce hiçbir şey fark edemedi. Kalbi hızlı hızlı çarpıyor, her tarafı titriyordu. İki karaltının ağır ağır yaklaştıklarını gördü. Bir an, kapıdan vuran sarı ışığın bir anlık pırıltısı, ufacık bir tabancanın üzerine çevrildiğini anlattı.

Peki ama, niçin? Suçlu değildi ki. O boğmamıştı ki kadınları!

Masalardan birinin arkasına doğru geriledi.

"Onları ben boğmadım ki..."

Emreden ses:

"Bunu sonra öğreneceğiz!"

"Beni nereye götüreceksiniz?"

"Karakola!"

"Sonra? Hapise mi atacaksınız? Benim suçum yok ki! Ne dilenciyi, ne de Naciye Abla'yı boğmadım!"

Gerilerken duvara gelip dayandı. Bileklerine kelepçe takacaklar, dövecekler, bunları sen öldürdün diyeceklerdi. Niçin? Niçin? Niçin?

Önündeki masayı kocaman elleriyle sıkıca kavrayıp şimşek gibi kaldırdı, iki adım ötesine kadar yaklaşmış bulunan memurların tepesine indirdi. Tabancalardan biri patlamıştı. Ama kurşun değmemişti. İki adam, alacakaranlıkta daha koyu iki gölge gibi yere yıkılırken, kaçıp kurtulmaktan başkasını düşünmeyen yarı deli garson masaları, iskemleleri devirerek, meyhanenin açık kapısından dışarı çılgın gibi fırladı. Tertibat tamdı. Derhal etrafı çevrilmek istenirken, ufak tefek bir bekçinin tereddütünden faydalanarak adamı bir tekmede yıktı, köşeyi hızla döndü, bacaklarının olanca gücüyle cadde boyunca kaçmaya başladı. Korkunç kovalamaca başlamıştı. Yüz metre kadar önde, art ayakları üzerine kalkmış kocaman bir ayı heybetiyle kaçarken, peşinde gittikçe kalabalıklaşan bekçiler, polisler, sakin geceyi allak bullak ediyorlardı.

Şehir pencerelere dökülmüştü adeta.

"Ne var? Ne oluyor yahu?"

"Bekçi Efendi, Bekçi Bey!"

"Baksana paşa, ne var? Niçin kaçıyor o adam?"

Uzun zaman cevap alınamayınca sokaklara dökülünmüş, tahminler yürütülüyor ama kesin olarak doğruya varılamıyordu.

Arada patlayan silah sesleri gittikçe uzaklaşarak devam ediyordu.

O, insan gücünün üstünde, yılgın, çıldırmış, azgın bir deli camız heybetiyle kaçarken, arkasından patlayan silahların seslerini duymuyordu.

Şehrin kenar mahallelerinden birinin yer yer çamurlu sokağından caddeye saparken, hızla gelmekte olan bir kamyona önce

fena hâlde tosladı, sonra sırtüstü yuvarlandı, şoförün bütün gayretine rağmen, ön tekerlek başının üstünden geçti ve kafa yamyassı oldu.

Kamyon kuvvetli bir frenle durmuş, şoför yere atlamıştı. Telaşla koştu, gördü. Mahvolduğunu anlayarak şuursuzca kaçmaya başladı.

***

Haber şehirde haftalar haftalarca çalkandı.

İki kadını da boğup öldürmekten suçlu garsonun "takdir-i ilahi"yle cezasını bulduğuna inanıldı. Herkes adamcağıza lanetler yağdırdı. Ama işin içinde bir tuhaflık olduğu da erbabının gözünden kaçmıyordu. Bön garson, Nazan'ı niçin öldürmüştü? Parmağındaki yüzük için mi? Kabul. Niçin parmağından çıkarıp almamıştı da cesedi yüzükle beraber denize fırlatmıştı? Ya patronunu?

Yavaş yavaş, garsonun "deli"liğine inanılır oldu. Dengesiz adam, ne yaptığını, niçin yaptığını düşünmeden, öldürmek için öldürmüş olabilir farz edildi.

Haldun hiçbir şey düşünemiyor, ilk zamanlar herhangi bir dilenci sandığı annesinin acıklı macerasına gözyaşı döküyor, evden dışarı çıkmıyordu. Yanı başına kadar gelip, sonra bir daha hiçbir zaman buluşmamak üzere ayrılan annesinin hayaliyle gözlerini değişmez bir noktaya dikip saatlerce öyle kalıyordu.

Niçin, niçin kendini söylememişti?

Tanımamış mıydı?

Yoksa... Düştüğü durumdan utandığı için mi?

Nihat Bey, "Evet," diyordu. "Evlat şefkatine dayanamayıp geldiği muhakkak. Ama o kadar işte. O hüviyetle senin önüne çıkamazdı!"

"Çıksa burunlar mıydım sanki?"

"Burunlamazdın, doğru... Ama gel bir de ona sor!"

"Zavallı anneciğim... O gün, muayenehaneyi süpürttüğüm gün... Nasıl dilim vardı da... Ne demiştim Nermin? Söylesene, ne demiştim?"

***

Yüzük, mirasçısı Haldun'a kaldı. Haldun da kayınvalidesinin gelinine bir hediyesi olarak, Nermin'in parmağına taktı.

Düğünden vazgeçildi. Düğüne sarf edilecek para, Nazan Hanım'ın mermer mezarına harcandı.

Nihat Bey gene Ankara'ya koştu. Damadının başka bir yere naklini sağladı.

Sessizce evlendiler.

İstanbul 1955

Toplumsal alanda bireyin tüm yönlerini ustalıkla dile getiren Orhan Kemal, yalnızca sokaklarda ekmek kavgası veren insanları değil, evlerin içinde süren aile çekişmelerini de en iyi anlatan yazarlardan biridir. Orhan Kemal'in ev içi yaşamlara ilişkin yazdığı en yetkin kitaplardan biri olan **El Kızı**, toplumun aile içindeki yansıyışını da mükemmel biçimde ele alır.

Orhan Kemal'in kitapları bir okurun hayatta rastlayabileceği o çok nadir hazineler arasında yer alır. Çok az yazar okurunun dünyasında onun kadar iz bırakır, okurunu onun kadar biçimlendirir. Orhan Kemal umudu ve iyimserliği yeniden kazanmamız için yol gösterir bize. Edebiyatımızın en değerli ustalarından biri olan Orhan Kemal'in kitaplarını yayımlamaktan onur duyuyoruz.

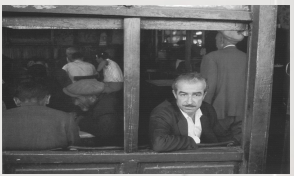

EVEREST